

TÜRK
İDARE DERGİSİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 40

Kasım - Aralık

Sayı:321

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER

3	İller Bankası ve İdare	Ceyhan DEMİR
21	Kaçakçılık Kanunu Uygulamasında Özellik Gösteren Bazı Sorunlar.....	Teoman ERGÜL
29	Fransa’da Şehirsels Topluluklar Üzerinde İnceleme Raporu	Ragıp GERÇEKER
Dr. A. Şerif ONARAN
Dr. A. Pulat GÖZÜ-
BÜYÜK
97	Devlet Memurlarına İntisap İddiası ile Menfaat Temini Cürmü	
103	Fransa’daki ve Türkiye’deki Bölge Plânla-
ması Çalışmalarına Kısa Bir Bakış	Vahit Rüştü HEPER
160	Belediyeleri İlgilendiren Önemli İçtihadı
Birleştirme Kararı	İhsan OLGUN

TERCÜMELER:

171	Mali Komisyonlar Nasıl Çalışır veya İlginin
Kaybolduğu Nokta	Doğan PAZARCIKLI
177	Batı Almanya’da Karlstadt Kaymakamlığı
Hizmet Yönetmeliği	A. Burhanettin
ERGUN
Yiğit KIZILCAN
	Haberler	

FİHRİST

TETKİKLER

İLLER BANKASI VE İDARE

Ceyhan DEMİR

Boyabat Kaymakamı

Görevlerinin mahiyeti ve mahallî idarelerin vesayet âmiri olmaları itibarıyla Mülkî Âmirler ile İller Bankasının çeşitli münasebetleri olmaktadır. Bilhassa belediyelerimiz ve onların faaliyetleri için büyük önem arzeden İller Bankasının; mahiyeti, Bankanın mahallî idarelerimizle ilişkileri ve bu ilişkilerde takip edilen yöntemlerin bilinmesi önem taşımaktadır.

Bu gayenin ışığı altında hazırlanan bu araştırmada, idare âmirlerinin İller Bankasıyla olabilecek doğrudan doğruya veya mahallî idareler dolayısıyla münasebetlerinin esasları hedef alınmıştır. Bunun yanında, Bankanın tarihçesi, teşkilâtı ve yürüyüşü gibi diğer hususların belirtilmesinde fayda görülmüştür.

Hukuka bağlı bir idarenin temsilcisi olmak durumunda bulunan mülkî âmirlerin, bu hususları hem mevzuat ve hem de tatbikat yönünden bilmelerinde, gerek toplum kalkınması ve gerekse mahallî idarelerin vesayet âmiri olmaları sebebi ile, yapacakları çalışma, kontrol ve yapıcı teftişlerinde faydalı olacağı muhakkaktır.

Araştırmada şöyle bir yol takip edeceğiz.

I — TARİHÇE

II — BANKA HAKKINDA GENEL BİLGİ

1. Bankanın görev ve yetkileri
 2. Teşkilâtı
 3. Bankadan yararlanan idareler
 4. Sermayesinin kaynakları ve miktarı
 5. Kârların dağıtımı.

III — BANKANIN ÖZEL İDARELER, KÖYLER VE BELEDİYELERLE OLAN MÜNASEBETLERİ,

I — TARİHÇE :

İller Bankası 4759 sayılı kanunla ve 1945 yılında mahallî idarelerin finansman ihtiyaçlarını temin ve modern şehirciliğin teessüsü yönünden, teknik yardım yapmak gayelerinin ışığı altında kurulmuş bir Bankadır. İller Bankasından evvel 2301 sayılı Kanunla kurulan Belediyeler Bankası, bütün belediyelerin yıllık safi gelirlerinden ayrılan % 5 lerin toplanması ile 1933 yılında faaliyete geçmiştir. Belediyeler Bankası, gerek sermayesi, gerek Kanunun çizmiş bulunduğu sınırlar yönünden, bugünkü İller Bankasının sermaye ve faaliyetine nisbetle çok dar vaziyette bulunmasına rağmen, belediyelerimizin imar işlerinde büyük yardımlarda bulunmuş, beldelelere birçok modern tesisler kazandırmak, suretile, rasyonel esaslarla çalışan bugünkü İller Bankasının kuruluş zeminini hazırlamıştır.

Belediyeler Bankasının, Belediyelere sağladığı faydaların, diğer mahallî idarelerimiz olan özel idareler ve köylere de uygulanması zarureti zamanla ortaya çıkmış, Bakanlığımızın öncülük yaptığı çalışmalar kısa, zamanda semeresini vererek İller Bankası Kanunu Projesi Büyük Millet Meclisinden geçerek 23.6.1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

II — BANKA HAKKINDA GENEL BİLGİ :

İller Bankası, özel Kanununa göre kurulan nev'i şahsına, münhasır bir teşekküldür. İsmen Banka olmakla beraber, tamamen km hizmeti ifa etmek için kurulmuştur. Faaliyetlerindeki esas amaç, memleketimizin imar yönündeki gelişmesini batılı anlamda düzenlemek, buna gücü kâfi gelmeyen mahallî idareleri maddî yönden finanse etmektir. Banka, bunu yaparken sosyal bir görev ifasını kârlılık prensiplerinden önce gözönünde tutar.

4759 sayılı Kanunun 20 - 23. maddeleriyle Bankaya birçok hak ve imtiyazlar verilmiştir. Banka işlemleri, Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile Genel Muhasebe Kanununa ve Sayıştayın denetlemesine bağlı değildir. Banka istikraz arzedebilir ve tahvil çıkarabilir.

Devletin diğer işletmelerine tanıdığı muafıklardan İller Bankası da istifade eder.

Mallarına el uzatanlar Ceza Kanunu muvacehesinde Devlet malına el uzatmış addolunup cezalandırılırlar. Ancak Banka memur ve müstahdemleri, Memurin Muhakemat Kanununa tabi değildir.

Banka bütçesinin Devlet bütçesi ile ilgisi yoktur. Kendisine has ve Kanununda sayılı gelir kaynakları mevcuttur. Ancak faaliyetlerinin genişlemesi ve imkânlarının artırılması için genel bütçeden desteklenebilir.

Banka, hükûmî şahsiyeti haizdir ve bu husus Kanunun 1. madde sinde belirtilmiştir. Bunun yanında İmar ve İskân Bakanlığı ile yakın ilişkileri mevcuttur. Bu Bakanlığın İdarî vesayetine tabi, fakat malî yönden özerktir. Bakanlığın yetkili kılındığı hususlara ilerdeki paragraflarda ve yeri geldikçe değinilecektir.

1 — Bankanın Görev ve Yetkileri :

Bankanın görevleri Kanunun 7. maddesinde sıralanmıştır.

A) Birinci maddede gösterilen idare ve kurumların yapacakları mahallî kamu hizmetleriyle ilgili tesisler, yapılar ve diğer işleri vücade getirmelerini kolaylaştırmak; şehir, kasaba ve köylerin kuruluş ve imarı yolundaki plân ve programların gerçekleştirilmesini desteklemek amacıyla bunlara, kendi tüzüğünde yazılı esas ve şartlara göre kredi sağlamak,

B) 3611 sayılı kanun hükümleri geçerlikte kalmak şartıyla, bu idare ve kurumların istemeleri üzerine harita, plân, proje, keşif ve etüdleri yapmak ve yaptırmak, idare ve kurumların vücade getirecekleri tesis ve yapıların mahallince yaptırılmasına imkân olmayan veya Banka tarafından toplu olarak yaptırılmasında fayda bulunanları ana programlar içinde meydana getirmek,

C) Bankadan alınan kredilerle yapılan ve 3611 sayılı kanunla yapımı ve denetlenmeleri Bayındırlık Bakanlığına verilenler dışında, kalanların isteme ve imkâna, göre fennî nezaret ve denetlemesini üzerine almak,

D) Birinci maddede gösterilen idare ve kuramlara gerekli olacak. makine, alet ve edevat, gereç ve eşyadan temin edebileceklerini bu idare ve kuramlara satmak veya kiralamak,

E) Bu idare ve kuramların banka aracılığı ile sigorta ettirmek isteyenleri menkul ve gayrimenkul mallarını sigorta ettirmek,

F) Tüzüğünde izin verilecek bankacılık işlerini yapmak,

G) Yukarıda yazılı ödevleri yapmak üzere her türlü araç ve malzeme temin etmek ve bu işler için gerekli tesisleri doğrudan doğruya veya ortaklık suretiyle vücade getirmek, bu konuda yapılacak işlere gerekli görülürse ortaklık etmek.

2 — Teşkilâtı :

Hükmî bir şahsiyet olduğunu belirttiğimiz İller Bankasının idare organları şunlardır :

A) Genel Kurul :

Genel kurul üyelerini Kanun şu şekilde saymıştır.

a) 21 ilin genel meclislerince seçilecek birer üye,

b) 21 belediyenin meclislerince seçilecek birer üye,

c) 21 il içindeki 21 köy ihtiyar meclislerince seçilecek birer üye olmak üzere cem'an 63 mahallî idareler üyesi ile İçişleri, Maliye, Millî Eğitim, Bayındırlık, Sağlık, Tarım ve Ticaret Bakanlıkları temsilcilerinden mürekkeptir. İl adedinin 67 ye çıkması ile temsilciler adedi de ona göre ayarlanmıştır. Her yıl yapılacak genel kurul toplantısına nerelerden temsilcilerin katılacağı İller Bankası tüzüğünün 22. maddesi hükümlerine göre tesbit olunur. Şöyle ki :

Gönderilecek üyelerin belli edilmesi için iller, adlarının baş harflerine göre ve A harfinden başlanarak sıra takip edilmek suretiyle üç gruba ayrılır. İlk Genel Kurul toplantısına birinci grup içindeki iller genel meclisinden, ikinci grup içindeki illerin belediye meclislerinden ve üçüncü grupta bulunan iller içindeki köy ihtiyar meclislerinden üye seçilir.

Belediye meclislerinden seçilerek üyelerin belli edilmesi için ikinci grup iller çevresindeki belediyelerin bulundukları şehir ve kasaba adlarının baş harflerine göre sıraya konulmaları ve bu sıraya göre üye seçecek belediye meclislerinin belirtilmesi lâzımdır.

Hangi köylerin ihtiyar meclislerince üye seçileceği üçüncü grup iller içindeki köylerin isimlerine göre çekilecek kura ile belli edilir. Kura her ilin daimî encümeni tarafından yapılır.

Birinci yıl genel meclislerinden üye gönderen iller ikinci yıl belediye meclislerinden ve üçüncü yıl köy ihtiyar meclislerinden, Birinci yıl belediye meclislerinden üye gönderen iller ikinci yıl köy ihtiyar meclislerinden ve üçüncü yıl genel meclislerden, Birinci yıl köy ihtiyar meclislerinden üye gönderen iller ikinci yıl köy belediye meclislerinden üye seçerler ve bu sıra devam ettirilir.

Genel kurul her yıl Nisan ayı içinde İmar ve İskân Bakanının veya yerine tayin edeceği vekilinin başkanlığında toplanır. Genel Kurul toplantısında nelerin yapılacağı Kanunda ve Tüzükde sayılmıştır. Bilanço ve faaliyet raporu Genel Kurul tarafından tasdik edilince Müdürler Kurulu hukuken ibra edilmiş olur.

B) Genel Müdür :

Bankanın Genel Müdürü, İmar ve İskân Bakanının inhası, Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanının onaması ile tayin olunur. Genel müdürlüğe tayin edileceklerin görevin gerektirdiği görgü ve uzmanlığa sahip bulunmaları şarttır. Genel Müdür, müdürler kurulunun başkanıdır. Bankanın çalışmasını, yönetilmesini temin ve Bankayı temsil eder.

C) Müdürler Kurulu :

Eskiden 7 kişi olan müdürler kurulu İmar İskân Bakanlığının son kararı ile üçe indirilmiş ve sonradan çıkan 23 sayılı Kanun hükmü ile de eski İdare Meclisi birisi intihap yolu ile seçilen üç kişilik Müdürler Kuruluna dönüşmüş ayrıca Banka Genel Müdürüne de Kurulun Başkanlığı görevi verilmiştir.

Üyelerin görev süreleri üçer yıldır. Yeniden tayinleri mümkündür. Ancak, Banka mensupları arasından seçilen üyenin hizmet devresi iki yıldır.

Müdürler Kurulu üyelerinin idare amirliğinde, Bankacılıkta ve bu Kanunun konusuna giren teknik işlerde veya şehircilikte görgü ve uzmanlık sahibi olmaları ve branşlarında uygun yüksek tahsil yapmaları şarttır.

Müdürler Kurulu Bankanın yürütme organıdır. Vazifesi Kanunun 15. ve tüzüğün 33. maddesinde tek tek sayılmıştır.

D) Denetçiler :

Bankanın işlemlerini Genel Kurul adına denetlemek üzere Kanunda iki denetçi mevcuttur. Bunlardan birisi İmar İskân Bakanı tarafından diğeri de Genel Kurul tarafından birer yıllık hesap devresi için seçilirler.

Denetçiler, Kanunda sayılan görevlerini yaparken icap ettiği takdirde ve oya katılmamak şartıyla Müdürler Kurulu toplantılarına da girebilirler.

İller Bankası, 22.5.1964 tarihinde yürürlüğe giren 468 sayılı Kanunla Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun kontrolü dışında bırakılmıştır.

Genel Müdürlük teşkilâtında, birisi idari ikisi teknik olmak üzere üç genel müdür muavini, danışma ve teftiş kurullarında başka, enerji, su ve kanalizasyon, harita, imar plânlama, yapı ve diğer müdürlükler mevcuttur.

Bundan başka, yurdun her tarafından Bankaca yaptırılmakta bulunan yapı ve tesislerin teknik kontrol ve murakabesini temin için 15 bölge müdürlüğü ve diğer alt teşkilât kurulmuştur.

Bankanın kurucusu bulunduğu Simel Şirketi hariç, banka merkezinde 1063 ve Bölge müdürlüklerinde 680 eleman çalışmaktadır. Simel şirketi ile birlikte Banka teşkilâtında 413 mimar ve mühendis mevcuttur.

3 — Bankadan Yararlanan İdareler :

Kanun vazıı İller Bankasından istifade eden idareleri sayarken yurdun bayındırlığında rolü olması mümkün en küçük teşekkülü dahi gözden uzak tutmamıştır. Bu idareler şunlardır :

A — İl Özel İdareleri

B — Belediyeler

C — Köy idareleri

D — Yukarıda sayılı idarelerin kuracakları birlikler

E — Bu idarelere bağlı tüzel kişiliği haiz olan veya olmayan katma bütçeli idare ve kurumlar.

4 — Sermayenin Kaynakları ve Miktarı :

İller Bankasının sermayesi şu kaynaklardan doğmaktadır :

A — İl Özel İdareleri ile belediyelerin yıllık gelirleri hasılatının % 5 i.

B — İl Özel İdareleriyle belediyelere bağlı tüzel kişiliği haiz olan veya, olmayan ve katma bütçeli idare ve kurumların ve birliklerin bağlı bulundukları idare bütçelerine intikal etmeyen gelirlerinden gelir vergisi çıktıktan sonra kalan safi kazançlarının % 5 i.

C — Arazi ve bina vergileri hasılatından özel idarelerce köy idareleri sermaye payı adıyla ayrılacak % 3 ler.

D — Bankanın safi kârından köy idareleri sermaye payı olarak ayrılacak yüzde otuzlar.

5 — Kârların Dağıtımı :

Gayri safi kârdan masrafalar çıkarıldıktan sonra geri kalan miktar şöyle dağıtılmaktadır :

% 10 Adi ihtiyata,

% 5 Olağanüstü ihtiyata,

% 5 Birer aylık miktarını geçmemek ve hizmetinde kusuru ve devamsızlığı görülenler hariç bırakılmak şartıyla 3659 sayılı Kanun hükümlerine göre verilecek memur ve hizmetliler ikramiyesine,

% 30 köy sermaye payına,

% 50 köylerin kalkınma ve gelişmesine,

dağıtılır.

III — Bankanın Özel İdareler, Belediyeler ve Köylerle Olan Münasebetleri:

İller Bankası mevzuatına göre; Banka imkânlarından istifade yönünden, özel idareler, belediyeler ve köyler eşit durumdadırlar. Özel idarelerin görevlerine giren mevzulardan okul inşaatları, Bakanlık yardımları ile yapılmaktadır. Köy yolları, suyu ve elektriği mevzuları ile Köy İşleri Bakanlığı Y. S. E. teşkilâtı uğraşmakta; sağlık te-

sislerini de demekler ve Sağlık Bakanlığı yaptırmaktadır. Öte yandan Bölgesel Kuruluşlarla bazı görevler özel idarelerden alınmıştır. Böyle olunca da özel idarelerin kuruluş zamanındaki faaliyet sahası daralmış ve halen uğraşılan konularda da özel idare bütçelerine genel bütçeden yardım yapılmaktadır. Bunun tabii bir neticesi olarak özel idarelerin İller Bankası ile münasebetleri önemsiz bir derecede seyretmektedir. 1945 yılından 1968 yılı sonuna kadar İl özel idarelerin İller Bankasından aldıkları ikraz tablosu aşağıya çıkarılmıştır.

Hastahaneler için	6.165.495 TL
Mezbahalar için	55.624 TL
Çeşitli yapı ve onarmalar için	13.283.312 TL
Sair işler için	<u>+ 21.273.613 TL</u>
Toplam	40.778.044 TL

Köyler de ,aynen belediyeler gibi 442 sayılı Köy Kanunu ile yapmağa yükümlü olduğu işler ve 4759 sayılı kanunun 7. maddesindeki konularda İller Bankasının ikraz ve teknik yardımlarından, istifade edebilirler. Ancak, köylerimizin bütçelerinin borçlanmaya müsait olmamaları, müsait olanlarında bunları bilmemeleri dolayısıyla İller Bankasıyla köylerin münasebetleri, kârın % 50 sinin köylere karşılıksız tevziinden öteye gidememektedir. Banka Genel Kurulu her yıl vilâyetlerde kaç köye yardım yapacağını kararlaştırır. Bu paranın ne gibi işlere sarfolunacağı İmar İskân Bakanlığı prensipleri ve Banka Müdürler Kurulu kararları esasları dairesinde tayin olunur. İllerde bu paraların dağıtılacağı köylerin ismen tayini paranın sarfı ve kontrolü Vilâyetlere aittir. İller Bankası illerce tayin olunan köylere parayı dekonte eder ve neticesini takip etmez,

Bunun dışında 1945 - 1968 yılları arasında, köylerimiz İller Bankasından çeşitli işler için toplam olarak 4.710.654 TL. istikraz etmişlerdir. Köylerin istikrazı için İl Özel İdarelerinin kefaleti gerekir. % 50 ler İller Bankasının kuruluşundan bu yana 70 milyon lirayı geçmiş bulunmaktadır. 1968 yılında kesintiler çıktıktan sonra 7.013.479,82 TL isabet etmiştir. Bu miktar genel kurul kararı ile 201 köye tevzi olunmaktadır. Köy başına ortalama 34.892.93 TL. tutmaktadır.

Yukarıda verilen izahat ve rakamlar tetkik edildiğinde görülüyor ki, İller Bankasının özel idareler ve köylerle münasebetlerin gayet mahdut kalmaktadır. Banka çalışmalarının ağırlık merkezi Belediyeler ve onların imar faaliyetleri olmaktadır. Her ne kadar araştırmamızın önceki bahislerinde İller Bankasının görevleri kısmında bu hususa değinilmiş ise de aşağı satırlarda daha tafsilâtlı ve izahlı olarak konuya gireceğiz.

Ancak, şurasını tekrar ve önemle belirtiyim ki, belediyeler için sayılacak bu hizmetlerden köyler de istifade edebilmektedirler.

İller Bankasının Belediyelerle olan ilişkilerini ve yardımlarını şöylece sıralayalım :

2

1. Kredi yardımları : Belediyeler kendi yaptırdıkları veya İller Bankası eliyle yapılmasını istedikleri kamu hizmetleriyle ilgili tesislerin yapımı için gerekli paradan kendi istikraz durumlarına göre borçlanabilecekleri miktarı Bankadan borçlanırlar.

Belediye, önce bir yazı ile Bankaya müracaat eder. Bankanın ilgili tesislerin yapımı için gerekli paradan kendi istikraz durumlarına göre borçlanabilecekleri miktarı Bankadan borçlanırlar.

Belediye, önce bir yazı ile Bankaya müracaat eder. Bankanın ilgili servisleri bu belediyenin ne miktar ve kaç sene vade ile borçlanabileceğini hesap ettikten sonra, Belediyeye bu hususu bildirir ve ayrıca doldurmaları ve tasdik ettirip göndermeleri için iki formül yollar. Bu formüllerden biri Belediye meclisinin borçlanma senedini belediye adına reisin veya başka birisinin imzalamaya yetkili kılındığını gösteren karar örneğidir. Bu karar mahallin mülkî âmirinin tasdikine tâbidir. İkinci formül, yetkili kılman şahısça doldurulur ve noterlikçe re'sen tanzim olunacak borçlanma senedi»dir.

Borçlanılan para ile yapılacak iş, ya belediyesi tarafından yaptırılır veya istemi halinde, Bankanın yıllık programlarına alınması kaydıyla Bankaca yaptırılır.

İş, Bankaca yaptırılacak ise açılan kredi belediyeğe gönderilmez. Bankaca müteahhite ödenir.

Belediyece yapılıyor ise, çekiliş, istihkak raporu veya belediyenin tediye emirleriyle istihkak sahiplerine veya Belediyeğe, tahakkuk tutarlarıncı Bankaca ödenmek suretiyle yapılır.

Kredi Verme Şartları : Kredi sağlama işlemi 11.4.1946 yılında yayınlanan İller Bankası Tüzüğü ile şu şekilde düzenlenmiştir.

A — Bankadan istenecek kredilerin, Bankaca yapılıp İmar ve İskân Bakanlığınca onanacak ana programlara ve yerin ihtiyaç ve faydalarına uygun şekilde meydana getirecekleri iş ve tesislere ait olması (Devlet Plânlama Teşkilâtından geçecek)

B — Bu krediler için Bankaya karşılık gösterilmesi ve bu karşılığın Bankaca kabul edilmesi.

C — Kredi isteyen idarenin, ödemesi gereken ortaklık payını o yıl içinde ödemiş olması gerekir.

Banka; geliri 50.000 TL na kadar olan idarelere 25 yıl vadeli, 50.000 - 500.000 TL arasında olanlara 20 yıl vadeli, 500.000 - 1.000.000 TL. arasında olanlara 15 yıl vadeli, 1000.000 - 5.000.000 TL arasında olanlara 10 yıl vadeli, 5.000.000 TL dan yukarı olan idarelere 5 yıl vadeli olmak üzere kredi açar. Kredi miktarı; her halde, belediyenin o yıl ödeyeceği taksitinin, bütçesinin % 15 ini geçmemesi gerekir.

Faiz nisbeti Banka Müdürler Kurulunca % 7 olarak tesbit edilmiştir.

2. Kamu Tesislerinin Yapıtırılması Yardımları ; Belediyelerin istemleri halinde, harita, imar plânı, proje, elektrik, su, kanalizasyon hal binası, mezbaha, soğuk hava deposu ve benzeri yapıları, İller Bankasının yıllık iş programları çerçevesi içinde ve belediyenin istikraz kabiliyeti, Bankanın finansman durumu gözönünde tutularak belediye hesabına yaptırılması, İller Bankasının görev ve yetkileri arasındadır. Önce belediyenin haritasının, sonra imar plânının yapılması öncelik alır. Projesi de hazırlanan iş için İller Bankasına müracaat Formaliteler tamamlanır ve iş ihale olunur.

3. Bankanın Kontrol Hizmetleri Yardımı : Yukarıda bahsedilen işler belediye kedisı yapmakta ise, Banka bu işin kontrol hizmetini belirli bir ücretle üzerine alır.

4. Belediye Mallarının Sigortalanması Hizmetlerine ait Yardım :

(Güven Türk Anonim Sigorta Şirketi)

5. Kurslarda Eleman Yetiştirilmesiyle İlgili Yardım :

6. Belediyelere Malzeme Temini Yardımı :

7. Hisse Dağıtımı Dolayısıyla Olan İlişkiler : Belediye gelirleri hakkındaki 5237 sayılı Kanun ile 6802 sayılı gider vergisi ve 197 sayılı Taşıt Vergisi Kanununun çeşitli hükümleri gereğince, Devlet tarafından tahsil edilen bazı vergi ve resimlerin belirli bir kısmı belediyelerin hissesi olarak ayrılmakta ve İller Bankasında toplanmaktadır. Bu hisseler yüzde olarak Kanunlarına göre şu miktardadır ;

- % 5 Gelir vergisinden,
- % 15 Gümrük resimlerinden,
- % 5 Tekel resimlerinden,
- % 1-2,5 Dellaliye resminden,
- % 8 Akaryakıt istihsal vergisinden,
- % 25 Trafik resminden,

(Fon hesabında hesaba katılmaz, tamamen tevzi olunur.)

Her ay toplanan bu paraların % 20 si Belediyeler fonuna ayrılır. Geri kalan % 80 i bütün belediyelere nüfus esasına, göre dağıtılır. Ancak her ayın 15. günü belediyesine havale edilen bu paralar o belediyenin iki ay önceki hissesidir. Bu hisselerin yıllık itibariyle nüfus başına, miktarı şöyledir :

- 1966 da 30 TL.,
- 1967 de 32,75 TL.,
- 1968 de 33,50 TL.,

8. Belediyeler Ortak Fonu Dolayısıyla Mevcut İlişkiler : 5116 sayılı kanun gereğince Belediyeler ortak fonu adı altında bir fon kurulmuştur. Bu fon İmar ve İskân Bakanlığı emrindedir. Fonun kaynağını bazı vergilerden kesilen belediye hisseleri toplamının % 20 si teşkil eder.

Bu fondan, nüfusları 50.000 in altında bulunan belediyeler istifade ederler. Fon 20 yıl vadeli ve faizsizdir. Ancak, bir belediyenin ilk defa alınacak haritası ve yaptırılacak imar plânı için tahsis edilen fon, hibe mahiyetindedir.

Her hangi bir belediye, aldığı ikrazla işlerini bitiremiyor ise, fondan borçlanmak için müracaat eder. Ne miktar yardım yapılacağına İmar ve İskân Bakanı karar verir. Ortak fon kâfi gelmez ise, Devlet

Bütçesinden belediye işleri için yardım yapılır. (100.000.000 TL. 1969 yılında HİBE olarak dağıtılmak üzere Maliye Bakanlığı tarafından İller Bankasına devredilmiştir.)

9. Ortaklık Paylarından Doğan İlişkiler : Belediye gelirlerinin % 5 miktarının İller Bankasına ortaklık payı olarak ayrıldığını belirtmiştik.

Kanun vazıı, Banka sermayesinin en önemli kısmını teşkil edecek olan bu gelirlerin muntazam surette Bankaya intikalini sağlamak için kanun ve tüzükle gerekli tedbirleri almıştır.

Ortaklık payları, mart, haziran, eylül ve aralık ayları içinde olmak üzere dört eşit taksitte Bankaya ödenir.

Ortaklık payları bütçeye konmamışsa, bütçeyi tasdik yetkilisi mülkî âmir bu payı resen koyar.

Bu bölüme son vermeden evvel Bankanın faaliyetlerine ait istatistiki bazı tabloları aşağıya çıkarıyorum :

Konuları ve Seneleri İtibariyle Tutarları

	<u>1945-1963</u>	<u>1964</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>Toplam</u>
İçme Suları:							
Belediyeler	141.268.806	16.164.660	25.839.031	58.910.944	42.182.930	34.111.814	318.478.185
Köyler	37.154	—	977	5001	—	36.000	428.952
Elektrik Tesisleri:							
Belediyeler	379.296.996	91.312.748	58.267.390	80.442.991	61.795.840	49.355.429	318.907.137
Köyler	1.901.843	170.954	175.553	3.988	203.245	159.273	720.471.394
Mezbaha:							
Belediyeler	3.545.798	1.139.613	2.633.538	2.408.310	1.934.265	1.043.946	223.086.250
Özel İdareler	—	—	55.624	—	—	—	12.725.470
Çeşitli Yapı ve Onarmalar							
Belediyeler	26.661.101	2.325.761	2.987.190	9.471.884	25.241.532	23.335.969	12.781.094
Özel İdareler	10.695.147	816.812	75.026	296.197	300.120	1.100.010	90.023.437
Köyler	185.826	89	—	84.776	190.215	181.793	13.283.312
Kamulaştırma Bedelleri							
Belediyeler	7.109.057	—	—	300.400	—	—	642.699
Köyler	3.000	—	—	—	—	—	103.949.448
İmar Planları Tatbikati							
Belediyeler	4.550.212	—	—	—	—	—	7.409.457
Köyler	1.000	—	—	—	—	—	3.000
Harita Plan-Proje:							
Belediyeler	1.886.835	770.482	1.856.703	1.203.251	1.529.324	2.898.756	7.412.457
Köyler	19.149	—	—	—	—	—	4.550.212
Sair Kamu İşleri:							
Belediyeler	237.253.194	2.607.466	7.057.292	33.544.855	41.918.853	60.483.317	1.000
Köyler	20.669.992	—	—	—	400.000	173.621	4.551.212
Özel İdareler	1.017.778	11.522	— 3.942	164	—24.524	—	10145.351
Hastane:							
Özel İdareler	6.165.495	—	—	—	—	—	19.149
							10.164.500
							372.864.977
							21.273.613
							1.000.998
							395.139.588
							6.165.495

**5237 Sayılı Kanun ve Diğer Kanunlarla Bazı Vergi ve Gelirlerden
Toplanan Belediye Hisselerinin Miktarının Yıllara Göre Değişimi**

Yıllar	Tekel	Dellâliye	Gümrük	Gelir	Akaryakıt	Trafik	Yol	T o p l a m
1948—1958	79.226.206	2.767.455	274.304.124	310.131.496	72.438.116	8.442.168	21.173.201	768.482.766
1959	17.771.609	541.412	73.204.638	82.850.609	13.666.665	4.482.707	—	192.517.640
1960	30.056.314	599.735	92.052.471	109.003.693	13.200.001	4.785.000	—	249.697.214
1961	23.310.740	546.177	82.043.960	126.659.835	17.200.000	5.376.751	—	255.137.483
1967	24.174.995	672.183	105.272.832	123.715.536	17.793.999	5.344.374	—	276.903.919
1963	33.510.770	655.410	116.147.367	132.693.816	21.985.998	6.442.319	—	311.635.680
1964	30.072.089	684.671	125.728.160	140.658.368	23.440.000	7.100.000	—	327.683.288
1965	69.527.593	468.367	176.246.911	168.960.543	22.502.399	6.815.999	—	404.521.812
1966	33.893.055	1.069.924	203.401.357	185.535.185	18.002.725	4.677.174	—	446.579.420
1967	38.578.342	1.672.278	209.540.423	246.279.799	20.038.038	5.015	—	521.119.037
1968	50.000.795	1.288.861	206.666.148	275.610.883	15.507.301	9.855.927	—	552.929.915
	390.122.508	10.966.473	1.664.608.391	1.902.099.763	255.775.242	62.532.576	21.173.201	4.307.278.154

**Bankanın Muhtelif Alanlardaki Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirler,
Yapılan Harcamalar ve Kârın Dağıtımına Ait 10 Yıllık Sonuçlar Tablosu**

Yıllar	Gayrisıfı kâr	Genel giderler	Safı kâr	% 15 âdi ve olağan-üstü ihtiyatlar	%5 memur kıramıyeleri	% 0,5 Sivil Mütataa fonu	% 30 köy sermaye payı	% 50 köy kalkınma payı
1959	48.727.778	32.700.309	16.027.469	2.404.120	801.373	—	4.808.241	8.013.734
1960	58.113.287	52.458.878	5.654.409	848.161	282.720	—	1.696.323	2.827.204
1961	70.339.406	47.377.510	22.961.896	3.444.284	1.141.341	114.810	6.848.048	11.413.413
1962	67.052.181	44.702.507	22.349.674	3.352.451	1.110.910	111.768	6.665.462	11.109.103
1963	71.552.779	48.414.158	23.138.621	3.470.793	1.150.126	115.693	6.900.753	11.501.256
1964	73.125.714	51.606.815	21.518.899	3.227.835	1.069.616	107.594	6.417.695	10.696.159
1965	90.940.334	72.581.785	18.358.549	2.753.782	912.528	91.793	5.475.167	9.125.279
1966	94.707.378	77.563.907	17.143.471	2.571.521	852.131	85.717	5.112.788	8.521.314
1967	118.579.998	85.446.080	33.133.918	4.970.098	1.646.951	165.670	9.881.704	16.469.506
1968	120.020.813	96.330.181	23.690.632	3.553.595	1.177.564	118.453	7.065.382	11.775.638

Bu hususların tetkikinden sonra İller Bankasının Mahalli İdarelere yaptığı teknik hizmetlerin kısa olarak açıklanmasında, fayda mütalâa etmekteyim.

1 — Şehir ve Kasabaların harita işleri : Bir beldenin imar faaliyetleri için önce haritasının çizilmesi lâzımdır. Harita alımı işi 6785 sayılı İmar Kanununa göre belediyeler için mecburî görevler arasındadır. Haritalar çizildikten sonra poligon taşları ve nirengi noktalarının korunması lâzımdır. Maliyeti hektar başına 200 - 400 TL arasındadır.

2 — İmar Plânları : 6785 sayılı Kanuna göre nüfusu 5000 den yukarı olan kasabalar imâr plânı, nüfusu 5000 den az olanlarda, yol istikamet plânları yaptıрмаğa mecburdurlar. İmar plânı olarak önce 1/10.000, 1/5.000 ve 1/2.000 ölçekte nâzım plân meydana getirilir. Bu plânda; sanayi, küçük sanatlar, ticaret, konutlama, yeni büyüme alanları, spor alanları, yeşil alanlar v.s. gibi özel bölgeler gösterilmekte ve Devlet yapıları ve yollar belirtilmektedir. Nüfusu 5000 den yukarı her beldenin imar plânı yapılmıştır. Maliyeti hektar başına 150 - 500 TL. arasındadır.

3 — Şehir ve kasabaların içme suyu tesisleri : Nüfusu 3000 den az olan belediyelerin içme suyu proje ve tesisleri Y.S.E. teşkilâtı tarafından devlet başışı halinde bütçeden yapılır. Daha çok nüfusu olan belediyelerde ikraz veya fon yardımı ile içme suyu tesislerini yaparlar. 1580 sayılı Kanuna göre belediyeler içme suyu tesislerini sağlık ve teknik şartlara göre yapmak mecburiyetindedirler.

Projeler yapılırken şehrin 30 yıl sonraki nüfus artışı hesaplanır insan başına günde 60 - 170 litre su hesab edilir.

Tesisin işletmesi belediyelere aittir. Su tarifelerini Belediye meclisleri kademeli olarak tayin ederler.

4 — Kanalizasyon işleri : İmar Kanunu yine nüfusu 5000 den fazla belediyeler için kanalizasyon zarureti koymuştur. Fakat gerek maliyetin yüksek ve gerekse daha mühim ihtiyaçların bulunması dolayısıyla maalesef çok az beldede kanalizasyon mevcuttur. Projelerin İmar İşkân Bakanlığı tarafından onayı şarttır.

5 — Elektrik işleri : Mecburî işler arasındadır. Özel elektrik projeleri yönetmeliğine göre yapılır. Elektrik işleri, İller Bankasının

faaliyetlerinin % 60 mı teşkil eder. Projede beldenin 30 yıllık gelişmesi nazara alınır. İşletmesi belediyelere aittir. Elektrik tarifeleri belediye meclislerince tanzim olunup Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının tasdikinden geçer.

Bu teknik hizmetler dışında; içme suyu sondajı, belediye binası, mezbaha, otel, hamam, soğuk hava deposu, çarşı ve hal binaları, gara j tesisleri yapımı gelir ki bunların izahına lüzum görmüyorum.

SONUÇ :

İller Bankasının yapısı ve çalışmaları hakkında yukardaki bilgiler verildikten sonra tesbit edebildiğim bazı konulara değineceğim.

1 — İller Bankası faaliyetlerini daha çok belediyeler üzerine yöneltmiştir. Belediyeler çeşitli imar faaliyetleri için Bankadan daha fazla, ilgi ve yardım görmektedirler. Fakat özel idareler ile ilişkiler son derecede azalmıştır. Hatta yok bile diyebiliriz. Buna karşılık, özel idare bütçelerinden halen sermaye iştiraki alınması hakkaniyet yönünden tartışmalıdır. Tartışma bir noktada da bizi, Banka'dan yararlanan idarelerin yeniden gözden geçirilmesi gereğine götürmektedir.

2 — Banka kârından köy idareleri için kalkınma payı olarak ayrılan % 50 hisseler, gerek muamelesinin çokluğu ve gerekse yardımın yapılmasında, merkezden yönetim usulünün seçilmiş olması sebebi ile verimli konulara harcanamamaktadır.

Köy işleri bakanlığı bu hususta örnek bir çalışma vermiştir. Adı geçen Bakanlık son iki yıldır bütçesine koyduğu 10 milyon liralık ödeneklerle köy sınırları içindeki küçük teşebbüsleri destekleme yoluna gitmiştir. iki yıllık tecrübe bu yolda ümit vericidir.

İller Bankası da. böyle bir tutumun içine girmek suretiyle, hem köylerin kalkınmasında daha çok başarı sağlar ve hemde kaymakamların katılımını da yönetmelik esaslarına göre temin etmiş olur. 1969 yılı programında köylerin toplum kalkınması faaliyetlerinde ilçenin karar ve harcama birimi olarak ayarlanması öngörülmüştür.

3 — Köy kalkınma paylarının kullanılacağı hizmet sektörleri yeniden tetkike alınmalıdır. Örneğin, Orta Anadolu'da alt yapı hizmetlerinden yoksun bir köye turistik gazino gibi lüzumluluğu tartışmalı. bir faaliyet sektörü yerine, elektrik, yol, su, okul gibi ana yatırımlara. yardım yapılması temin olunmalıdır.

Bunun için hiç değilse bölgesel olarak köylerimiz ihtiyaçları tesbit olunabilir. Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından tesbit edilen plân hedeflerinin de bu durumun dikkate alınması zorunludur.

4 — Banka, önceleri içişleri Bakanlığının İdarî vesayeti altında iken, bu husus sonraki değişikliklerle İmar İskân Bakanlığına devredilmiştir. Bundaki amaç genel olarak doğrudur.

Ancak, İçişleri Bakanlığı, merkez ve taşra teşkilâtı ile mahallî idareler üzerinde bir vesayet makamı olmaktadır. Bütçeler, sarfiyat ve denetim konusunda İçişleri Bakanlığı son derece müessirdir.

Bu böyle olunca, İmar İskân Bakanlığının vesayet yetkisi saklı kalmak şartıyla, adı geçen Bakanlığın da; genel kurul çalışmaları, Banka faaliyetlerinin nitelikleri ve yurt sathındaki dağılımında olumlu katkısı temin olunmalıdır.

5 — Banka hizmetlerinin saptanması ve icrası sırasında Banka temsilcileri, mülkî âmirlerle temas ihtiyacını mecbur kalmadıkça ve müşkül duruma düşmedikçe, duymamaktadırlar. Genellikle ve sadece mahallî temsilcilerle temas kurulması, hem hizmetin sürati ve hem de koordinasyon yönünden büyük mahzur doğurmaktadır. Azda olsa, bazen çeşitli mülâhazaların tesiri altında kalınmakta ve hizmetin gereklerinden sapmalar görülmektedir.

Şüphesiz tesbit edebildiğimiz bu hususlar ve diğerleri ilgililer tarafından da bilinmekte ve kabul edilmektedir. Ümit ederiz ki, İller Bankası da diğer bazı müesseseler gibi, teşkilât yapısı ve götürdüğü hizmetler yönünden, daha rasyonel çalışmalara girmenin yollarını önümüzdeki seneler içinde aramağa başlayacaktır.

Hemen şurasını da ifade etmek bizim için görev olmaktadır ki İller Bankası, kuruluşundan bu yana gösterdiği modern çalışmalar ve özellikle belediyelere kazandırdığı imar hizmetleri yönünden, kendini kabul ettirmiş ve yatırımcı Devlet Kuruluşları arasında, önemli yerini almış bir müessesemizdir.

KAÇAKÇILIK KANUNU UYGULAMASINDA ÖZELLİK GÖSTEREN BAZI SORUNLAR

Teoman ERGÜL

Gördes Cumhuriyet Savcısı

Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki eski bir kanun (1), birçok ek ve değişikliklere uğrayarak bugünkü şeklini almıştır. Bu eski kanun, ayrıca uygulama yönünden bir çok özellikler göstermektedir.

Kaçakçılık, yurdumuzun bilhassa Güneydoğu ve Doğu sınırındaki mahkeme ve savcılıkların en çok uğraştıkları bir konudur. Bu konu da İdarî makamların da çeşitli güçlükleri vardır. Adı geçen bölgelerde, yeni göreve başlıyanlara yardım düşüncesiyle kaleme alınan bu makalede, kaçakçılığın bütün meselelerini halletmek iddiası yoktur. Ancak, karşılaşılmaması muhtemel sorunlarda, uygulamaya dayanılarak hal yollarını tartışmaya arzetmek niyeti mevcuttur. Tartışma konusu yapılan sorunların ise, sonunda makûl bir sonuca kavuşacağı açıktır.

Kaçakçılık konusundaki uygulamamız sonucunda dikkatimizi çeken, halli ilk anda zorluk gösteren veya muayyen bir çözüm yoluna bağlanan sorunlar aşağıda gösterilmiştir.

I. KAÇAKÇILIK SUÇU, TEŞEBBÜS :

Kaçakçılık suçunu teşkil eden fiiller, 1918 sayılı kanunun birinci maddesinde sayılmıştır. Bunların dışında kalan fiiller, kaçakçılık değildirler. Bu kanuna 6829 sayılı kanunla eklenen 2 nci maddenin saydığı suçlar, kaçakçılık sayılmazlar. Bu maddenin 3 ncü bendi, ihraç kaçakçılığını özel olarak öngörmüştür. Bunun dışındaki suçlar,

(1) 1918 sayılı kaçakçılığın men ve takibine dair kanun

ek 1 nci madde gereğince Bakanlar Kurulu kararı ile tesis olunan emniyet bölgelerinde, alınacak tedbirlere riayeti sağlamak gayesiyle konulmuş ve suçun unsurları Bakanlar Kuruluna ve kaçakçılıkla mücadele komisyonlarınca tesbit olunmaktadır.

Kararname ile suç ve ceza konulmasının, «Kanunsuz suç ve ceza olmaz» şeklindeki Anayasa ve genel hukuk kuralına aykırı olup olmadığı hususunda bugün için tereddüt yersizdir. Anayasa Mahkemesi 10.12.1962 tarihli bir kararıyla, durumun Anayasaya uygunluğunu kabul etmiştir.

Yukarıda da işaret olunduğu üzere, kaçakçılık suçu sadece, kanunun birinci maddesine inhisar eden fiillerdir. Ayrıca ihraç kaçakçılığı kanuna ek 2 nci maddenin üçüncü bendinde hükme bağlanmıştır. Bu hallerin dışında bir kaçakçılık suçu bahse konu olamaz. Örneğin, Bulgaristandan Iraka, Türkiyeden transit olarak geçirilen eşyalardan bir kısmının bulunduğu vagonun mühürlerinin bozulması sebebiyle, yeniden mühürlemek üzere yapılan sayımında, eşyaların beyannameye uymadığı tesbit olunmuş ve Gümrük teşkilâtı eşyaları alakoymuştur. Transit olarak geçen eşyanın, deklare edilenden başka olması halinde, kaçakçılık suçu teşekkül edeceği hakkında birinci maddede, hüküm bulunmadığından takipsizlik kararı verilmiş ve bu karar yetkili Ağır Ceza Mahkemesi Reisliğince itiraz üzerine tasdik edilmiştir. Mezkûr fiil, kaçakçılık değildir. Gümrük Kanununun 144 ncü maddesine göre cezalandırılmak gerekir ve bu konuda yetki idareye aittir.

Kaçakçılık suçunun ikmal edilmesine ihtiyaç yoktur. Gerek ihraç ve gerekse ithal kaçakçılığına teşebbüs, suç tamam olmuş gibi cezalandırılır. Teşebbüsün tam veya nakıs olmasının önemi yoktur Sadece kaçakçılık suçunun, icrasına elverişli vasıta ile başlanmış bulunması yeterlidir. İster icrasına başlanan fiillerin tamamlanmaması, isterse, tamamlanmaya rağmen neticenin husule gelmemiş olması durumu değiştirmez. Bu konuda, dikkat edilecek tek nokta, icra hareketlerine başlanmış olmasıdır. Örneğin, bir hudut köyünde, ihracı izin ve lisansa tabi eşyalarla görevli jandarmayı görüp tarlalara doğru kaçan sanık hakkında, verilen mahkûmiyet hükmü, Yargıtayca, «...sanığın bu eşyaları Suriye hududundan çıkaracağına dair icraî bir harekette bulunmadığı ve bu hususta hiçbir delil de mevcut olmadığı halde mücerret sanığın hazırlıkta jandarmalara (Ben bunları Suriyeye götüreceğim) yolundaki ikrarına istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuz» görülerek bozulmuştur. (2)

(2) Yg. 7. C. D. nin 1.7.1964 gün ve 5787/6818 sayılı kararı

II. GÖREVLİLER :

Kaçakçılık men ve takibiyle görevli kişiler aynı kanunun 2 nci maddesinde sayılmak suretiyle gösterilmiştir. Bunların dışındaki kişiler doğrudan doğruya kaçakçılık men ve takip ve tahkikiyle görevli değildirler. Örneğin, kır ve mahalle bekçileri, bu maddede sayılmadıkları için aynı kanunun 36 nci maddesinde yazılan suçları işlemeleri halinde, genel hükümlere göre cezalandırılırlar. Bu konuda verilen bir kararı Yargıtay , «1918 sayılı kanunun 2 nci maddesindeki tadadı sarahate göre bekçilerin kaçakçılığın men ve takibi ile görevli memurlardan olmadığı gözetilmeden sanık bekçinin men ve takip ile görevli olarak kabul edilmesinin» yolsuzluğundan bahisle bozmuştur. (3)

Yalnız, mahalle ve kır bekçilerinin aynı kanunun 3 üncü maddesine göre ihbar mükellefiyetlerinin bulunduğu ve bu görevle ilgili suçları hakkında Kaçakçılık Kanununun 38 nci maddesinin uygulanması gerektiğini unutmamak gerekir.

Bu konuda, kaçakçılık men ve takibi ile görevli «gümrük muhafaza kıt'aları, zabitan ve efradı memurları» yerine, bu teşkilâtın lağvı dolayısıyla 6815 sayılı kanunla seyyar jandarma birliklerinin geçtiğini belirtmeliyiz. 6815 sayılı kanuna göre, seyyar jandarma birliklerinin görevleri, barışta hudut koruma ve kaçakçılık men ve takibidir. Seyyar jandarma birlikleri bu görevleriyle, sivil bir görev ifa etmektedirler ve özel bir kolluk görevi görmektedir.

Sık sık ortaya atılan bir konu olarak, acaba, seyyar jandarma birliklerinin görev yerleri sınırlı mıdır, Yani bunların görev yapacakları saha sınırlandırılmış mıdır ?

Gerek 6815 sayılı kuruluş kanunlarında ve gerekse sair mevzuatta böyle bir hükme rastlanmamaktadır. 5383 sayılı kanunun birinci maddesine göre «Türkiye Cumhuriyeti GÜMRÜK HATTINDAN geçen veya eşya geçiren her şahıs gümrük kanun ve nizamlarına uymakla mükelleftir» demekte, 2 nci maddesi gümrük hattını tanımlamaktadır. (4)

(3) Aynı dairenin 11.3.1964 gün ve 1908/2909 sayılı kararı

(4) «Gümrük hattı, Türkiye sınırlarıyla birdir. - Gümrük bölgesi : a) Denizlerde, kara suları ile sahilden içeriye doğru 30 km. derinliğindeki alanı, b) Karalarda ve sınır teşkil eden nehirler ve göllerde, gümrük hattından içeriye doğru 30 km. ye kadar olan alanı kaplar. - Boğazlarda, Marmara Denizi ve İstanbul Limanı Gümrük Bölgesi sayılır.»

Aşağıya alınan maddeden anlaşılacağı üzere takibi kesmemek için Gümrük bölgesinin aşılabileceği hükmü vardır. Kaçakçılık Kanununun 1 nci maddesinde,, «herhangi bir maddeyi veya eşyayı gümrük muamelelerine tabi olmaksızın Türkiye'ye ithal veya Türkiye'ye ithale teşebbüs etmeği» kaçakçılık addettiğine göre, kaçakçılıkla gümrük hattı ve gümrük bölgesinin yakın ilişkisi vardır.

6815 sayılı kanunun 1 nci maddesine göre, «Kara sularımızdaki gümrük kapıları ile pasavan kapılarında ve gümrük teşkilâtı bulunan hava ve deniz limanlarında ve serbest bölge ve çeşitli antrepo ve iç gümrük sahalarında ve Marmara denizi ile Çanakkale ve Karadeniz boğazlarında ve bu yerlerdeki gümrük bölgesinde gümrük muhafaza vazifeleri «Gümrük ve Tekel Bakanlığına ve dolayısıyla Gümrük Teşkilâtına bırakılmıştır. Bu sahaların dışında kalan yerlerde, görev, seyyar jandarma birliklerine düşmektedir.

Bu sebeple seyyar jandarma birlikleri, gerek takibi kesmemek için ve gerekse lüzumu halinde, iç gümrük bölgesi olmamak şartıyla, yurt içinde gerekli tedbirleri ifa edebilirler. Gayet tabiidir ki, yurt içinde görev ifa ederken, Kaçakçılık Kanununun sağladığı birçok kolaylıklar ortadan kaybolacaktır. Bu yetkiler görevlilerle dolaşacak cinsten değildir. Örneğin, 1918 sayılı kanunun 11 nci maddesinde hükme bağlanan silâh kullanma hakkı gibi...

Seyyar jandarma birlikleri ile idari ve adlî teşkilâtlar arasındaki münasebet, bu teşkilâtın barışta özel bir kolluk görevi görmesinden dolayı, ordu - sivil kuruluşlar münasebeti gibi değildir. Nitekim bu birliklerin, aynı kanunun 4 ncü maddesine göre, «... kaçakçılık vukuuna müttali ve müsadif bulundukları zaman bu kanunun kendilerine tahmil ettikleri vazifeleri hemen ifaya başlar ve aynı zamanda keyfiyeti taallükuna göre gümrük ve inhisarlar memurları ile en büyük mülkiye memuruna bildirirler.»

III. KAÇAK EŞYANIN TEMİNAT MUKABİLİ SAHİBİNE İADESİ SORUNU :

1918 sayılı Kaçakçılık Kanununun 21 nci maddesi 7.12.1960 tarihinde yürürlüğe giren 152 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Değişikliklerin mevzuata, getirdiği yenilik; kaçak olduğu iddiası ile yakalanan eşyanın hangi hallerde sahibine iade edilebileceğinin açıklıkla ortaya konulmasıdır.

Maddenin unsurları şöylece sıralanabilir :

a) Talep : Gümrüklerce tutulan, resme tabi eşya veya çıkış kaçağı eşyanın sahip ve nakilleri tarafından eşyanın kendilerine iadesini kapsıyan bir talepleri bulunması gerekir. Kanun, gümrüklerce tutulan tabirini kullanmakta ise de, kanunun belirli deyimlerine göre, kaçakçılığın men veya takibiyle ilgili makamlar tarafından tutulup, gümrüklerce zaptolunan eşya kasdedilmektedir.

b) Teminat : Eşyanın sahip ve nakilleri eşyanın zaptını müteakip, kıymetiyle beraber gümrük resmine vesair tabi olduğu resimlere; çıkış kaçağında, fob kıymetine muadil bir meblağı depozito olarak vermesi gerekmektedir. Bu şekildeki teminatın evveleminde gayesi, hükümle beraber müsadere halinde hazine hakkının kaybolmamasıdır.

c) İade kararını verecek merci : Talep vukuunda yeterli ve kanunî teminat gösterildiği takdirde, vali ve kaymakamların tetkik ve kararı ile gümrük idaresi iadeye karar verebilir. Maddenin yazılış şekli, vali ve kaymakamın tetkik ve kararından sonra, gümrük idaresinin bir takdir yetkisi olduğu zannını uyandıracak mahiyette ise de, aslında vali ve kaymakamın aşağıdaki hususları nazara alarak yaptığı tetkik ve verdiği kararın gümrük idaresince kabul edilip edilmemesi bahse konu değildir. Gümrük idaresi vali ve kaymakamın verdiği kararı infaz etmekle yükümlüdür.

Bu noktada üzerinde durulması gereken nokta, İdarî ve adli makamlar arasında bir görev ihtilâfi çıkmasıdır. Acaba mahkemeye intikal etmiş bir konu hakkında, mahkeme kararı olmadan eşyanın iadesine vali veya kaymakam karar verebilecek midir? Ayrıca, mahkemeler bu yolda kendilerine vaki müracaatı her zaman is'afa yetkili. midirler?

1918 sayılı Kanunun 58 nci maddesine göre, şu hallerde müsadere kararı verilir:

aa. Maznunun kim olduğu tesbit olunmamış ise,

bb. Duruşmanın muvakkaten tatiline karar verilmiş ve bu durum bir sene devam etmiş ise.

Ayrıca 25 nci maddesine göre, kaçakçılık suçunda kullanılan eşyalar müsadere olunur. Bu müsadereenin ve 58 nci maddede yazılı müsadere kararlarını verecek merci mahkemelerdir. Yakalanan malın kaçak olup olmadığı ve sif kıymetinin tesbiti gibi, birçok husus-

lar olayın hukukî cephesine tesir edecektir. Böylece kaçak olduğu iddia olunan eşyanın mahkeme safhasında iadesine karar vermek sadece yetkili mahkemenin görevi dahilindedir ve 21 nci maddedeki yetkiyi vali ve kaymakamın kullanması yargı organının sahasına tecavüz teşkil eder.

Buna mukabil, hazırlık tahkikatı safhasında, gümrük idaresinin, kaçakçılık dâvasına müdahil bulunması ve devletin hakkım takip yetkisi sadece C. Savcısına mevdu bulunmamasından, vali veya kaymakamın şu hususları gözönünde tutmak suretiyle eşyayı iadeye karar vermesi mümkündür:

aa. Eşyanın suç delili olarak muhafazası gerekip gerekmiyeceği.

bb. Benzerleri kaçak eşyanın sürümünü kolaylaştıracak nev'iden olup olmadığı hususları araştırılmalıdır.

Bu hususlardan birincisi, açılacak ceza dâvası sırasında mahkemeye delil olarak götürülecek eşyanın zaptı hususunda C. Savcısına CMUK. nun tanımış olduğu yetkiyi kısıtlamaktadır. Vali veya kaymakam, bazı hallerde, eşyanın delil olarak kıymeti hakkında tereddüde düşebilir. Bu fıkra, C. Savcısının mütalâasının alınması şartını eklemek yerinde olur kanısındayız.

İkinci şart, tamamen önleyici kolluk işidir ve takdiri idareye aittir.

Uygulamada tereddüt uyandıran sorun, mal sahibi veya nakilin hazırlık safhasında mahkemeye müracaatla eşyanın kendisine teslimini istemesi halinde ortaya çıkmaktadır. Uygulama, bu hususta Yüksek Hâkimler Kurulunun bir yargıç hakkında verdiği yargılama gereği kararı ile, hazırlık safhasında hâkimin 21. maddeye istinaden iadeye karar veremeyeceğini göstermiştir. Ancak, âmme dâvası açıldıktan sonra, duruşma yargıcının iade kararı vermesi mümkündür. C. Savcısı ise, sadece takipsizlik kararı verdiği takdirde iade hususunda bir karar verebilir ki, bu suçsuzluğun en tabii sonucudur. Müdahil idarenin, bu karar aleyhine itirazı halinde, kararın infazı tehir olunmalıdır.

IV. AF, MÜRURUZAMAN, ÖLÜM SEBEBİYLE DAVANIN DÜŞMESİ VERGİ VE RESİMLER VE EŞYANIN İADESİ KEYFİYETİ :

1918 sayılı kanunun 3777 sayılı kanunla değişik 22 nci maddesinin son fıkrası aynen: «Müsadere kararı katileşmeden suçlusu ölen veya suçu affa veya müruruzamana uğrayan:

A) Gümrükten kaçırılırken yakalanmış ve gümrük elinde kalmış resme tabi eşya, yurda sokmak isteyen sahibinin vergi ve resimleri ve eşyaya taallük eden ardiye, nakliye ve hammaliye gibi masrafları alınarak iade edilir. Harice çıkarılmak istenildiği halde vergi ve resim dahi aramayıp yalnız ardiye, nakliye ve hammaliye gibi masraflar varsa bunlar alınır.

B) Gümrük kaçağı olduğu şüphesi üzerine yurt içinde yakalanmış resme tabi eşyanın iadesinde vergi ve resim dahi aranmaz.

C) Yasak ve inhisara tabi eşya iade edilmez» denilmektedir.

Bu konuda 218 sayılı Af Kanununun 5 nci maddesinin son fıkrasında ise şöyle bir hüküm vardır: «...Yukarıki fıkra haricinden kalan eşya, gümrük ve diğer devlet ve belediye vergi ve resimlerinin ödenmesi halinde sahiplerine verilir.»

Af kanununun yürürlüğe girdiği yıllarda, genellikle yurt içinde kaçak şüphesi ile yakalanan olaylarda bu hüküm uygulanmıştır. Bizce bu uygulama şu sebeplerden yanlıştır:

a. Af kanunu, bütün suç ve suçluları içine alan genel hükümler vazetmesi muvacehesinde genel kanun niteliğindedir. Kaçakçılık kanunu 218 sayılı Af Kanunu yanında özel kanun niteliği taşımaktadır. Mezkûr kanunun 22 nci maddesi müsadere kararı katileşmeden suçu affa uğrayanların göreceği muameleyi sarahaten öngörmüştür. Buna göre yurt içinde yakalanan mallardan vergi ve resim aranmaması gerekir.

Özel kanunun tatbiki önceliği TCK. nun 10 ncu maddesi icabı olup buna göre maznuna malların vergi ve resimleri ödendikten sonra iadesi mükellefiyeti yüklemek gereksizdir.

b. TCK. nun 2 nci maddesinin son fıkrasına göre, suçun işlendiği zaman yürürlükte olan ve suç işlendikten sonra yürürlüğe giren maznunun lehindeki kanun kabili tatbiktir. 1918 sayılı kanunun değişik 22 nci maddesinin maznunun lehine bulunduğu ise açıktır.

c. 218 sayılı af kanunun 5 nci maddesi, özel mevzuatında hüküm bulunmayan hallerde kabili tatbiktir.

218 sayılı af kanununun yukarıdaki hükmüne benzer bir hüküm 780 sayılı af kanunun 14 ncü maddesinde de mevcuttur. Bu konunun iler iki af kanunlarında temel kanuna uygun olarak halli gereklidir.

V. MÜSADERE KARARLARI VE USULÜ MUHALEMESİ:

1918 sayılı kanunun uygulandığı kaçakçılık dâvalarında sahibi belli olmayan veya hakkında duruşma bir seneden fazla müddetle muvakkaten tatil edilmiş bulunanlara ait eşyalar hakkında müsadere kararları duruşmasız olarak verilir. Bu konuda Yargıtay aksi görüşü şu şekilde reddetmektedir: «1918 sayılı kanunun 6829 sayılı kanunla değişen 58/4 ncü maddesine tevfi kanun ittihaz edilecek olan müsadere kararlarının duruşma icrası suretiyle verileceğine dair kanuni müstenidat irae olunmaksızın...»

Bu kararla aleyhine itiraz, kararı veren merciye yapılabilir. Merci kararını düzeltmediği takdirde, üst mahkeme (Ağır Ceza) itirazı tetkik etmek zorundadır. Aksi bir uygulamada Yargıtay şu kararı vermiştir:

«Suç konusu koyunların kaçak ve sahipsiz olduğu gerekçesine dayanılarak müsadere Kızıltepe Asliye Ceza Hâkimliğince karar verildiğine göre, bu karara vaki itirazı tetkik yetkisinin, itiraz varit görülerek karar aynı hâkimlikçe düzeltilmediği takdirde CMUK. nun 299 ncü maddesi uyarınca Ağır Ceza Mahkemesine ait bulunduğu gözetilmeden, Asliye Ceza Hâkimliğince itirazın reddine karar verildiği gerekçesine dayanılarak yazılı şekilde karar ittihazında isabet görülmediğinden...

VI. SONUÇ :

Eski ve yamalı bir mevzuat ve kulak arkasına atılmak temayülü bulunan sosyal ve ekonomik tedbirlerle kaçakçılıkla mücadele edilmesi zor bir iştir. Bir de halkın kaçakçılığı, kötü bir fiil olarak görmemesi eklenince... Bir an önce gereken tedbirlerin alınacağı inancı ile, hudut boylarında görev yapan, değerli hakim, savcı, idareci ve kolluk mensuplarına yardım sağlıyabildimse ne mutlu...

FRANSA'DA ŞEHİRSEL TOPLULUKLAR ÜZERİNE İNCELEME RAPORU

Hazırlayanlar :

Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri

Ragıp GERÇEKER

Tetkik Kurulu Müşaviri

Giriş

I. TÜRKİYE'DE YAPILAN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI :

A) ŞEHİRSEL TOPLULUKLAR HARKINDAKİ KANUNUN EKSOZESİ :

- Genel Hükümler
- ŞEHİRSEL TOPLULUĞA DEVROLUNAN YETKİLER
- İhtiyarî Olarak Dercolunabilecek Yetkiler;
- Belediye Yolları, Şehirsel Topluluk Yolları ve Şehirsel Topluluğu Coğrafi Durumu;
- Şehirsel Topluluk ve Buna Dahil Belediyeler Bakımından Yetki Devri;
- ŞEHİRSEL TOPLULUK MECLİSİ;
- Şehirsel Topluluk Meclisi Üyelerinin Seçimi;
- Şehirsel Topluluk Meclisi Başkan ve Başkan Yardımcı-
ları ile Üyelere İlişkin Hususlar;
- Meclis'in Yetkilerine ve Bunların Kullanılış Tarzları ile Butlan
Hallerine İlişkin Bazı Esaslar;

- İSTİŞARE ORGANLARI;
- MALLARIN, HAKLARIN VE MÜKELLEFİYETLERİN DEVRİNE İLİŞKİN HUSUSLAR ;
- PERSONELE MÜTEALLİK HUSUSLAR;
- Personel Devri;
- Belediyeler Dışından Personel İstihdamı ve Hizmetdışı Kalabilecek Memurların Statüsü;
- MALÎ HUSUSLAR;
- Şehrsel Topluluğun Gelirleri;
- MÜTEFERRİK MALÎ RUİMFHYP MFHY PMFHY Z
- ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER.

B) FRANSA'DA İLGİLİLERE SUNULMAK ÜZERE HAZIRLANAN ANKET.

II. FRANSA'DAKİ TEMASLARIMIZ :

A) PARİS'TEKİ TEMASLARIMIZ :

- 1) Paris Büyükelçimiz Sn. Hasan Işık'la Görüşme ve Tespit Olunan Çalışma Programının Alınışı;
- 2) Alan Düzenlemesi ve Bölgesel Eylem İdaresi Uzmanlarından B. Jean - Marie Simon'la Görüşme;
- 3) İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilât Şubesi Müdürü B. Silvereano ile Görüşme;
- 4) Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Eylemler Şubesi Müdürü B. Mansuy ile Görüşme;
- 5) İçişleri Bakanlığı İller İdaresi ve Siyasal İşler Genel Müdürü B. Lucien Vochel'in Konferansı ve Bizi Kabulü ; Şehrsel Topluluklar Hakkındaki Fikirleri.

B) BORDEAUX'DAKİ TEMASLARIMIZ :

- 1) Valilik Özel Kalem Müdürü 33, Jacques Guerin'i Ziyaret; Şehrsel Topluluk İdaresi Hakkındaki Görüşleri;
- 2) İl Mahallî İdareler Müdürü B. Leclercq ile Görüşme;
- 3) Bordeaux Şehrsel Topluluk Konseyi'nin 15 Temmuz 1969 Günlü Toplantısı;
- 4) Şehrsel Topluluk İdaresi Genel Sekreteri B. Manciet ile Görüşme;
- 5) Şehrsel Topluluk İdaresi İdarî Hizmetler Müdürü B. Sarrabas ile Görüşme;
- 6) Malî İşler (2. Şube) Müdürü B. Butges ile Görüşme;
- 7) Personel Şefi B. Junier ile Görüşme;
- 8) Teknik Şube Müdür Yardımcısı B. Pognant ile Görüşme;
- 9) ARTIGUES - Pres - BORDEAUX Komü'nde İnceleme;
- 10) BLAQUEFORT - MEDOC Komünü'nde İnceleme.

Sonuç:

Ekler:

I. BORDEAUX ŞEHİRSEL TOPLULUĞU İDARÎ HARİTASI

II. BORDEAUX ŞEHİRSEL TOPLULUĞU TEŞKİLÂT ŞEMASI

III. BORDEAUX ŞEHİRSEL TOPLULUĞU

1968 yılı bütçesi ve ek bütçesi

1969 yılı bütçesi özetleri

IV. BORDEAUX ŞEHİRSEL TOPLULUĞU PERSONEL KADRO CEDVELİ

V. EKİLİ YAYIN VE BELGELERİN LİSTESİ,

Giriş:

Bakanlığımızca Türkiye’de Metropoliten İdare kurulmasının olanaklarının saptanması bakımından girişilen ön araştırmalar cümlesinden olmak üzere Fransa’da Şehirsel Topluluklar Kurulması hakkındaki 31 Aralık 1966 günlü ve 66/1069 sayılı kanun da dilimize çevrilmiş ve hazırlık çalışmaları arasında yer almıştı.

Sayın İçişleri Bakanı’nın, İzmir’de 19 - 21 Nisan 1969 tarihleri arasında Türk Belediyecilik Derneği’nin tertiplediği «Türkiye’de Metropoliten İdareler» konulu toplantıda, hazırlık çalışmaları dolayısıyla incelenen yabancı mevzuat, rapor ve sair belgelerin, mahallindeki uygulamaların ışığı altında değerlendirilmesi hakkındaki direktiflerinin bir sonucu olarak, Bakanlığımız Tetkik Kurulu müşavirliğinden biz: Dr. Jur. Âlim Şerif Onaran ve Ragıp Gerçekler, Bakanlıkça alınan onaya göre, 3-25 Temmuz günleri içinde Fransa’da Paris’te ilgili bakanlıklar nezdinde incelemelerde bulunduktan ve konuya yönelme olanağını sağladıktan sonra, Türkiye bakımından tipik olabileceğini tahmin ettiğimiz Bordeaux Şehirsel Topluluğu’nda bu konuda incelememde bulunmak üzere görevlendirildik.

Yol hariç, 21 günlük bir sürede icra kılman bu inceleme sonucu, aşağıdaki raporu kaleme aldık.

Raporun tanzimi dolayısıyla, önce, Fransa’ya hareket etmeden evvel Türkiye’de yapılan hazırlık çalışmalarını anlatacak; bundan sonra, Fransa’da, önce Paris’te yaptığımız temas ve mülâkatlar hakkında bilgi sunacak; sonrada Bordeaux’da yaptığımız incelemeler hakkında izahat vereceğiz.

Sonuncu bir bölümde de Fransa’daki uygulamacın bir değerlemesini yapacak; bu uygulamalardan Türkiye’de ne yolda faide sağlanabileceği hakkındaki görüşlerimizi açıklayacağız. I.

I. TÜRKİYE’DE YAPILAN HAZIKLIK ÇALIŞMALARI :

Bu çalışmaları iki kalemde göstermek mümkündür:

A) 31 Aralık 1968 tarihli ve 66/1069 sayılı (Fransa’da) Şehirsel Topluluklar hakkındaki kanunun dilimize çevrilmesi hakkındaki çalışma;

B) Bu kanunun ışığı altında Fransa'daki incelemelerde zaman kazanmak ve sistematik bir anket yapmak üzere bir soru kâğıdı (questionnaire) hazırlanması ve bunun Fransız diline çevrilmesi hakkındaki çalışmalar.

Birinci kalemde gösterilen kanun metninin dilimize çevrilmesi hakkındaki faaliyet, aşağıda kanunun bir ekspozesi yapılarak değerlendirilmiştir.

Bunu izleyerek, ikinci kalemde gösterilen ve Fransa'daki incelemelerimize esas teşkil etmek üzere Fransızcaya çevrilen anket varakası sunulmuştur.

A) ŞEHİRSSEL TOPLULUKLAR HARKINDAKİ KANUNUN EKSPOZESİ :

GENEL HÜKÜMLER :

Kanunun I. başlığında 14 madde halinde öngörülmüştür.

İlk üç maddede : Bordeaux, Lille, Lyon ve Strazbourg şehirlerinde zorunlu olarak, «Şehirsel Topluluk» adıyla anılan birer kamusal yönetim kurulduğu; bu kamu idaresinin, «nüfusu 50 bini aşan yerleşme yerlerinde, ilgili belde halklarının yarısından çoğunu temsil eden belediye meclislerinin üçte ikisinin veya ilgili belde halklarının üçte ikisini temsil eden belediye meclislerinin yarısının talebi üzerine, bütün belediyelerin muvafakat etmeleri halinde «decret» ile, aksi takdirde Danıştay kararı ile kurulacağı;

«Belediye Meclislerinin talepleri ile, ilgililerin danışması sağlanmak üzere, nazarı itibare alınabilecek coğrafi alanın, Genel Meclis'in görüşü alındıktan sonra, vali tarafından tayin olunacağı» işaret kılınmaktadır.

Şehirsel Topluluğa Devrolunan Yetkiler :

4. madde, 12 fıkra halinde, belediyelerin, şehirsel topluluğa aktarılan yetkilerini göstermektedir. Bu yetkiler şunlardır:

1. Modernleştirme ve donatım plânları, beldeler arası müdir şehircilik plânları, (ilgili belediye meclislerinin görüşü alındıktan sonra) beledi şehir plânları; Topluluğu ilgilendiren fonlara müteallik rezervlerin teşkili;

1. İskân bölgeleri, sınaî bölgeler, yenilenen veya yeniden kumlan sektörler gibi müşterek düzenleme bölgelerinin ihdası ve donatımı ;

3. Müşterek düzenleme bölgelerinde okul tesislerinin inşası ve düzenlenmesi; müteaddit beldelerde bulunan bu kabil tesisler arasında münasebet tesis edilmesi;

4. Ucuz ev yaptırma kurumları (H.L.M.)'nin lojman ve tesislerine müteallik hizmetler;

5. Şehir yolcu araçları;

6. Yangına karşı imdat ve mücadele hizmetleri;

7. Liseler ve kolejler;

8. Su, - tarım suları hariç - suların temizlenmesi, çöplerin kaldırılması ;

9. Mezarlıklar kurulması ve kumlu bulunan mezarlıkların genişletilmesi; ölü yakmağa mahsus fırınlar (fours crematoires);

10. Mezbahalar, mezbahalık hayvan pazarlar, millî menfaat pazarları (marchés d'intérêt national);

11. Bölgenin çeşitli kara su yolları ve işaretleme;

12. Arabalara mahsus parklar.

Kısmen veya tamamen devredilen işbu yetkilerin uygulama tarihleri, şehirsels topluluk «decret»'lerle ihdas edilmişse yine «decret»'- lerle; diğer durumlarda Danıştay kararıyla tespit olunur.

Kanunun 10. maddesi, bu «decret»'ler ve kararnamelerin, şehirsels topluluğu teşkil eden bazı belediyeler bakımından , 4. maddede zikrolunan yetkilerin birinin veya tümünün devrinin muvakkaten tecil olunmasını derpiş edebileceklerini âmirler.

İhtiyarî Olarak Devrolunabilecek Yetkiler :

Kanunun 5. maddesi, şehirsels topluluk meclislerinin kararıyla tüm o]arak veya kısmen devrolunabilecek bu kabil belediye yetkilerini 5 kalemde işaret etmektedir :

1. Kültür donatımı:

2. Sporla ilgili ve sosyal - eğitsels donatım;

3. Sağlık donatımı ve sağlıkla ilgili ve sosyal hizmetler;
4. Yeşil sahalara;
5. Genel ışılandırma.

Ancak şehirsel topluluğun görevleri, topluluğa bağlı belediye meclisleriyle mutabık kalınmak suretiyle, şehirsel topluluk meclislerinin kararıyla, yukarıda gösterilenlerin dışındaki diğer işlerin şehirsel topluluğun hizmet dairelerince incelenmesi ve icrası bakımından artırılabilir. Bu husus kanunun 6. maddesinde gösterilmiştir.

Belediye Yolları, Şehirsel Topluluk Yolları ve Şehirsel Topluluğun Coğrafi Durumu Üzerine :

Kanunun 7. maddesi, muvakkat olarak belediyelerin elinde bulunan yolların bakımının, Danıştay kararıyla tespit olunan şartlar dahilinde şehirsel toplulukların teknik servislerince temin olunacağını;

Bundan başka, belediyelerin yetki sahalarındaki diğer işler hakkında da, bunların talebi üzerine, şehirsel topluluk meclislerinin kararıyla tespit olunan şartlar dahilinde, şehirsel topluluğun, teknik hizmetlerini, belediyelerin emrine amade tutacağını belirtir.

9. madde, şehirsel topluluğun merkezi, sınırlarının tespiti, şehirsel topluluk içindeki yolların Devlet, il ve şehirsel topluluk bakımından yeniden bölünmesine ait ameliyeleri ve sair hususları tespit etmektedir.

1. Danıştay kararıyla yukarıda, adı anılan şehirsel toplulukların herbiri için

- Şehirsel topluluğun merkezi;
- Şehirsel topluluğun sınırları tespit olunur.

Bu kararlar, muhtevası Danıştayca tespit olunan bir anketi müteakip ve ilgili genel meclisle belediye meclislerinin görüşü Alındıktan sonra ittihaz edilir.

II. Şehirsel toplulukların sınırları içindeki yolların Devlet, İl ve Şehirsel Topluluk arasında yeniden bölüşülmesi bakımından yeni bir düzenlemeye girilir. Bu husustaki sınıflama ve sınıftan çıkarma ameliyeleri genel bir anket yapıldıktan ve belediye meclisi ile genel meclisin görüşü alındıktan sonra yapılır. Bu ameliyeler, bahis konu

su olan yolların, millî yol olup olmadığına göre, İçişleri ve Donatım Bakanlarının müşterek kararnamesiyle veya İçişleri Bakanının kararnamesiyle gösterilir.

111. Şehirsel topluluğun sınırları, belediye meclislerinin talebi üzerine veya şehirsel topluluk meclisinin teşebbüsüyle, yeni belediyelerin topluluğa katılmaları üzerine, bilâhare genişletilebilir. Birinci durumda, tadilat, şehirsel topluluk meclisinin tasvibine, ikinci durumda ilgili belediye meclisinin veya meclislerinin tasvibine vâbestedir.

Şehirsel Topluluk ve Buna Dahil Belediyeler Bakımından Yetki Devri :

Bu konudaki yetki devri yönünden kanun aşağıdaki hükümleri sevk etmiştir:

1. Şehirsel Topluluklar, kendisini teşkil eden belediyelerin tümü veya bir kısmında evvelce teşkil edilmiş belediye idareleri, belediye sendikaları ve birlikleri üzerinde kullanılmak üzere, tam yetkiyle donanmışlardır. Kendisini teşkil eden belediyeler üzerinde, bunların Topluluğa dahil olmayan belediyelerle birlik yapmaları halinde kullanılmak bakımından da yetkililerle donatılmışlardır; bu hüküm, ilgili belediyeler sendikalarının ve belediye birliklerinin görevlerine ve sınırlarına taallük eden hususlarda hiç bir tadilatı gözetmez (Madde II, fıkra 1)

2. Daha önce bir belediyeler birliği veya sendikası tarafından icra kılman görevlerin tümünün şehirsel topluluğa devredildiği hallerde; bu birlik ve sendikaya taalluk eden yetkilerin tümü, şayet bunların bünyesinde şehirsel topluluğa dahil bulunmayan belediyeler mevcut değilse, muallel olur. Danıştay kararnameleriyle, karşılıklı anlaşmalarla tespit edilen haklarla üçüncü şahısların hakları mahfuz kalmak suretiyle, belediye sendika ve birliklerinin faaliyetlerinin son bulması ve tasfiye edilmeleri şartları tespit olunur (Madde II, fıkra 2),

3. Yetkilerin devri, kanunlar ve tüzüklerle belediye başkamin ve belediye meclisine tanınan veya yüklenen bütün görev ve yetkilerin mütenazır olarak şehirsel topluluk başkan ve meclisine devrini istilzam eder (Madde 12).

4. Şehirsel topluluk, karşılıklı yetkilerine giren bir veya müteaddit hususların tahakkuku bakımından Topluluğa dahil beledi-

ye gruplaşmalarıyla veya diğer herhangi bir kamu topluluğu veya müessesesi ile her türlü anlaşmayı yapabilir.

5. Yetki devri; imtiyaz, icar veya kamu hizmeti veya kamu menfaatine ilişkin hizmet akidlerinin tadil edilmesi zorunluğunu icab ettiriyorsa; bir anlaşma ile bu hususların idamesi sağlanır. Mutabakat. olmadığı hallerde olunacak işlem, bir Danıştay kararıyle tayin edilir.

Şehirsel Topluluk Meclisi :

Kanun, 15 - 20. maddelerini ihtiva eden II. Başlığı içinde şehirsel topluluk meclisi'nin kuruluşunu, üyelerinin seçimini, yetkilerini, istişare organlarını, özellikle topluluk meclisi başkanının yetkilerini derpiş eylemektedir:

1. Şehirsel topluluğun kuruluşu, sandalye dağılımı 15, maddede beş bent halinde işaret olunmaktadır:

1) Şehirsel topluluk, belediyelerin temsilcilerinden (delegates) oluşmuş ve topluluğun tüm nüfusunun 200.000'den yukarı veya aşağı olmasına göre, miktarı 70 veya 50 üye olabilecek bir meclis tarafından idare olunur.

50'den fazla belediyeyi istilzam eden topluluklarda, bu rakamlar mütenazır olarak 90 veya 70 olur.

2) Meclisteki sandalyelerin bölüşülmesi, ilgili belediye meclislerinin aralarındaki mutabakata ve Kanunun 2. maddesinde tespit olunan çoğunluk esasına göre tahakkuk ettirilir.

Şehirsel topluluğun sınırlarını tespit eden kararnamenin yayınlanmasından itibaren üç aylık bir sürede varılması gereken bu mutabakat, valilikçe tasdik olunur.

2. Maddenin uygulanması yoluyla ihtiyarî olarak ihdas edilmiş bir şehirsel topluluğa, bu topluluğun meclisinde doğrudan doğruya temsil edilme olanağı sağlanmadıkça, her hangi bir belediyenin katılması icbar olunamaz. 3

3) Mutabakata varılmaması halinde, iskemlelerin dağılımı, nisbî temsile göre tahakkuk ettirilir; yani, toplam nüfusu, şehirsel topluluğun son nüfus sayımına göre mevcut nüfusunun sağlanacak iskemle sayısına bölümünden çıkacak harici kısım (quotien) 'ten

düşük olan belediyelere, global nüfusları üzerinden hesaplanmak suretiyle iskemle ayrılır.

4) Her bir belediyeye tahsis edilmiş olan iskemleler, belediye meclislerince iki türlü çoğunluk oylamasıyla sağlanır; belediye meclisince, bazı üyelerine , birden fazla oy kullanma hakkı tanınabilir.

Toplam nüfusları harici kısmetin dununda olan belediyelerin tümüne tahsis edilen iskemleler , vali tarafından biraraya getirilen ilgili belediyelerin balkanlarından oluşmuş bir seçmenler heyetinin, «plurinominal» bir listeden iki tur’lu çoğunluk oylamasıyla sağlanır.

Bundan önceki fıkra hükmünün 50’den fazla belediyeden mürekkep şehrsel topluluklar hakkında uygulanması bakımından, iskemleler, Danıştay kararıyla tahdit edilecek seçim sektörleri esaslı özerinden sağlanır; bu sektörlerin nüfusu, ilgili belediyelerin global nüfusunun altıda birinden az olamaz.

Bundan başka, seçim sektörleri ihdas edilmemiş bulunan bütün şehrsel topluluklarda, tüm belde nüfusunun sayısı harici kısmete ulaşmayan belediyeler, şayet hem hudut (limitrophes) bulunuyorsa, harici kısmete eşit veya tefevvuk eden bir global nüfusa ulaşmak üzere kendi aralarında, gruplaşabilirler.

Bu durumda, temsilcileri, gruplaşmış belediyelerin meclis üyelerinden oluşmuş bir intihap heyeti (college) marifetiyle, iki tur’lu çoğunluk oylamasıyla sağlanır.

Yukarıdaki hükümlere uygun olarak belediyelerin aralarında gruplaşmayı kabul etmediği ahvalde, harici kısmete - hiç değilse - eşit bir global nüfus tahassül etmediğinden; bunlar, mevcut gruplaşmalardan birine iltihak edebilirler. Üç aylık bir sürede gönüllü iltihaklar vuku bulmadığı takdirde, iltihak kararname ile tahakkuk ettirilir.

5) Genel sayıma göre ortaya çıkan nüfuslar nazarı itibara alınarak 9. maddenin 3. bendinde öngörülen hallerde, belediyeler arasında yeni iskemle dağılımı işlemine gidilmesi gerekir.

Bu hükümlerin uygulama tarzı, Danıştayca kararnameler çıkarılarak tayin olunur.

Şehrsel Topluluk Meclisi Üyelerinin Seçimi :

Kanunun 16. maddesine göre, şehrsel toplulukların meclis üyelerine uygulanabilecek seçilebilme, seçilememe ve uyuşmazlık şart

ları, Fransız Seçim Kanunu'nun L. 44 - L. 46. ve L. 288 - L. 239. maddeleriyle belediye meclisleri için öngörölmüş olanlardır (fıkral).

Şehrsel Topluluk Meclisi Başkan ve Başkan Yardımcıları ile Üyelere İlişkin Hususlar :

16. maddenin 2-6 maddelerine göre :

Şehrsel topluluk meclisi üyelerinin görevi, belediye meclisi üyelerininkinden iki ay sonra son bulur.

Belediye meclisi üyeliklerinin inhilâl etmesi veya istifa yoluyla boşılması halinde, yeni delegeler tayin edilesiye kadar, eski delegeler göreve devam ederler.

Şehrsel topluluk meclisi üyeleri arasında, ölüm, istifa ve ya diğer her hangi bir sebebi münhal vuku bulduğu takdirde, iki aylık bir sürede yerinin doldurulması icab eder.

Büroda bir başkan ile başkan yardımcıları bulunur.

Başkan yardımcılarının miktarı en az dört, en fazla onikidir.

Bankanın ve başkan yardımcılarının seçim usûlü, Belediye İdaresi Kanunu'nun 58. maddesinin öngördüğü usûldür. Büro üyelerinin görev süresi, meclis üyelerininkiyle aynı zamanda nihayet bulur. (Kanunun 29. maddesi).

Meclisin Yetkilerine ve Bunların Kullanış Tarzları ile Butlan Hallerine İlişkin Bazı Esasları :

Kanunun 17. maddesinin hükümlerine göre, Meclisin başlıca görevi, şehrsel topluluğun yetkisine dahil bulunan işler hakkında kararlar ittihaz etmektir.

Meclisin çalışma şartları, kararlarının icra ve iptali, hukuken hükümsüzlükleri ve temyiz şartları, bu kanuna aykırı bulunmayan hükümler çerçevesinde Belediye İdaresi Kanunu'nun I. Kitabının II. Başlığının tespit ettiği şartlardır.

Belediye İdaresi Kanunu'na yapılan bu atıflar, Bas - Rhin, Haut- Rhin ve Moselle illerine taallük eden hususlarda, yürürlükteki mahallî kanunlara atf yapılmış olarak anlaşılmalıdır.

İstişare Organları :

Bunlar kanunda iki organa irca edilmiş bulunmaktadır :

1) Topluluğa dahil belediye başkanlarının tümünün teşkil ettiği istişare kurulu;

2) Belediye başkanları istişare komitesi.

18. maddeye göre, Şehrsel Topluluğa bağlı belediyelerin tümünün Topluluk Meclisinde doğrudan doğruya temsil edilmemiş bulunduğu durumlarda, bu meclisin başkanı aşağıdaki hallerde, istişarede bulunmak üzere, şehrsel topluluğa dahil bütün belediyelerin başkanlarını bir araya toplar:

- Topluluğun belediye başkanlarının çoğunluğunun talebi üzerine;
- Topluluk Meclisi'nin talebi üzerine;
- Topluluk bütçesinin oylanmasından önce.

Bu toplantıya şehrsel topluluk meclisinin başkanı riyaset eder İstişare usûlü, Topluluk Meclisi tarafından tayin olunur.

19. madde istişari komitelere ilişkin olarak şu hükmü ihtiva eder :

«15. maddede bahsi geçen seçim sektörlerini ihtiva eden 50'den fazla belediyeden teşekkül etmiş şehrsel topluluklarda, her bir sektördeki belediyelerin başkanlarından mürekkep istişari komiteler ihdas edilebilir. Bu sektör komiteleri, belediyelerini ilgilendiren bütün meseleler hakkında görüşünü bildirmek üzere, Topluluk Meclislerine davet olunurlar.»

20. madde hükmüne göre, başkan, kendisine has yetkilerinden müstakil olarak, Topluluk Meclisi'nin kararlarının icrasını sağlar ve medenî hayatın eylemlerinde Topluluğu temsil eder. Kendi sorumluluğu altında, başkan yardımcılarında birine veya birkaçına, bunların manii bulunduğu takdride, Topluluk Meclisi üyelerine yetkilerinden bir kısmını devredebilir.

MALLARIN, HAKLARIN YE MÜKELLEFİYETLERİN DEVRİNE İLİŞKİN HUSUSLAR :

Kanunun III. Başlığının 21 - 23. maddeleri bu hususları tanzim eden hükümlerle donatılmıştır.

1) 21. maddede, şehrsel topluluğa mensup bulunan belediyelerin kamusal emlakine dahil olan gayrimenkul ve menkullerin, görevlerinin icrası bakımından gerekli olduğu ölçüde, ihdasından itibaren bütün hukukiyi Topluluğun emrine verileceğini;

Mülkiyetin kesin olarak devrinin, devredilen mallara ait hak ve vecibeleri de kapsamak üzere, karşılıklı anlaşma ile sağlanacağını; karşılıklı anlaşmanın fıkdanı halinde, yetkilerin Topluluğa devrinden en geç bir yıl sonra, tereküp tarzı İçişleri Bakanının kararnamesiyle tespit olunan ve özellikle belediye başkanları ve genel meclis üyelerini ihtiva eden bir komisyonun istişaresi alındıktan sonra, Danıştay kararıyle mülkiyetin kesin devrinin sağlanacağı;

Yukarıda derpiş olunan malların, hakların ve vecibelerin devirlerinin, hiç bir tazminat, vergi, ücret ve şerefiyeyi istilzam etmeyeceği işaret olunmuştur.

2) 22. maddeye göre, şehrsel topluluğa dahil belediyelerin, belediye sendikaları veya birliklerinin devredilen yetkilerle ilgili borç servisleri ve bu kamu birlik ve müesseselerinin deruhte etmiş bulundukları vecibeler, devir tarihinden itibaren, Topluluk tarafından üstlenilir.

Yıllık olarak ödenecek borç tutarı, Topluluk için zorunlu bir masraf teşkil eder.

Devir konusu olan hizmetlerin tahakkuku için belediye ve birlikler lehine iller tarafından tefviz edilen yıllık garanti ve yardımlar, aksine anlaşma hükümlerinin mevcudiyetine rağmen, şehrsel topluluğa intikal eder.

3) 23. madde, yetkilerin devrinden önce, belediyeler, belediye sendika ve birlikleri tarafından kararlaştırılmış olan işlerin tamamlanması şartlarının, özellikle bunların finanse edilmeleri şartlarının, Danıştay kararıyle tespit olunacağını âmirdir.

PERSONELE MÜTEALLİK HUSUSLAR :

Kanunun IV. Başlığının 24 - 28. maddeleri, bu hususları tanzim eden hükümlerle donatılmıştır.

Personel Devri :

1) Kanunun 24. maddesine göre, Belediye idaresi Kanunu'nun

IV. Kitabının hükümlerine tâbi bulunan personel ile devrolunan servislerde görev veren ve iş Kanunu'na tâbi bulunan personel ve belediye itfaiye erlerinin statüsünü gözeten 7 Mart 1953 günlü ve 53/170 saydı «decret» 'ye tabi olan personel, hizmet zorunluluklarının icab ettirdiği tarihte Topluluğun emrine girerler ve bu tarihteki statülerinin hükümlerine bağlı kalırlar.

2) Personelin kesin devrine ilişkin meseleler; ilgili belediye veya beldeler arası karma (çift yanlı) komisyonların görüşü alındıktan sonra, sadece belirli bazı hizmetlerini devreden belediyeler, belediye sendikaları veya birlikleri ile Topluluk arasında anlaşma yoluyla tanzim edilir; bu tanzim keyfiyetine ait şartlar, Belediye Personeli Karma (Çift yanlı) Millî Komisyonu'nun görüşü alındıktan sonra Danıştay kararnamesiyle tespit edilir; bu kararda, karşılıklı anlaşmanın fıkdanı halinde, bu devrin ne yolda uygulanacağına dair hükümler de bulunur.

3) Durumlarının kesin olarak tanzim edilmesine kadar, ilgili personel, daha önceki idari durumlarını devam ettirirler ve maaş ve ücretlerini, evvelki belediye, sendika veya birlikten almağa devam ederler.

4) Topluluğa devrolunmuş veya evvelce bağlı bulundukları belediye, belediye sendikası veya birliğinde hizmette bırakılmış personel, müktesep haklarını ve yararlanmakta oldukları avantajları muhafaza ederler; özellikle maaşça mevkice aynı terfi imkânları ve meslekteki süreleri teminat altına alındığı gibi; evvelce bulundukları belediyelerinde, belediye sendika ve birliklerinde aldıkları maaş ve muhassesat bakımından da aynı şartlara tabi tutulurlar.

Tercihan mahallî bir statü'ye veya mahallî bir emeklilik rejimine tabi bulunmuş olan memurlar, tercih etmiş bulundukları statü ve rejimin hükümlerinden yararlanmağa devam ederler.

Belediyeler Dışından Personel İstihdamı ve Hizmetdışı Kalabilecek Memurların Statüsü :

1) Kanunun 25. maddesine göre, Topluluğa bağlı olup ta, hizmetlerinin tümü veya bir kısmının Topluluğa devredildiği belediyelerin, belediye sendika veya birliklerinin personelinin dışındaki per-

sonele istihdam olunmak üzere, ancak; bu belediye, belediye sendikası, veya birliğinden namzet personel bulunmadığı takdirde, teveccüh olunabilir. Her durumda, rütbeler ve bahis konusu çalışma mevzuu ne olursa olsun, ihtiyaç duyulan vasıflar, 28 Nisan 1952 günlü Kanun ve izleyen mevzuatla tayin olunan belediye personelinin genel statüsünün hükümleriyle öngörülenlere uygun olmalıdır.

2) Topluluk hizmet dairelerinin teşkilinden ve belediye dairelerinin buna teselsül teşkil edecek şekilde yeniden tanziminden sonra; geride, hizmetdışı tutulan memur kaldığı takdirde, bunlar: gerekli uygunluk şartlarını ihraz etmek kaydıyla, ilerde istihdam edilmek üzere, Topluluk veya belediye kadrolarında, kadro fazlası olarak tutulurlar.

3) 26. maddeye göre, 25. maddenin hükümlerinin uygulanması bakımından, belediyelere, belediye sendikası veya birliklerine düşecek ek masraflar, Topluluğun istisnâi iştirakleriyle karşılanacaktır.

Bu şekildeki iştirakler, Haut - Rhin, Bas - Rhin ve Moselle Toplulukları tarafından, hizmetle geçen yılların adedine nispetle ve halen bu topluluklar tarafından ihdas edilmiş mahallî emeklilik sistemine tabi bulunan memurların emeklilik aylıklarına göre ödenir.

4) 27. maddeye göre 24. maddenin hükümlerinin tatbiki bakımından, Topluluk hizmetlerinde kullanılacak personelin ilk istihdamları; Karma (Çift yanlı) Millî Komisyon başkanının riyaset ettiği, başkandan gayrı: Topluluğa mensup belediye başkanlarının adedine eşit miktarda ve belediye personeline muhassas Karma (Çift- yanlı) Millî Komisyon'un görüşü alındıktan sonra İçişleri Bakanlığı'nın bir kararnamesiyle tâyin olunacak şartlar dahilinde seçilmiş personel temsilcilerinden oluşmuş özel bir komisyonla istişare edildikten sonra, Topluluk Meclisi başkanınca kararlaştırılır.

Yukarıdaki fıkranın hükümlerine istisna olarak, Topluluk başkam ve Topluluğun merkezinin bulunduğu belediye personelinin bağlı olduğu sendika başkanı, bu özel komisyonun tabii üyeleridir.

5) 28. madde, Belediye İdaresi Kanunu'nun IV. Kitabının hükümleri ile itfaiyecilere müteallik 7 Mart 1953 günlü «decret»'nin hükümlerinin şehirscl topluluk memurlarına da uygulanacağını, (personel işleri hakkında) Topluluk başkanı ve Meclisi'nin, kendi bakımlarından, belediye başkam ve meclisine terettüp eden yetkileri icra edeceğini âmiridir.

MALÎ HUSUSLAR :

Kanunun V. Başlığının 29 - 40. maddeleri malî hususları tanzim eden hükümleri ihtiva etmektedir.

Şehirsel Topluluğun Gelirleri :

29. Maddeye göre şehirsel topluluğun gelirleri şunlardır :

1) Bas - Rhin, Haut - Rhin ve Moselle'in haricindeki illerde: dört vasıtasız vergiye ilâve olarak tarhedilen nisbî hasıla (yüzde kesri munzamların hasılası: le produit de centimes additionels):

Bas - Rhin, Haut - Rhin ve Moselle illerinde: temel vergiler (les taxes foncieres), mesken vergisi (la. taxe d'habitation) ve patent vergisi üzerinden tarhedilen nisbi hasıla (yüzde kesri munzamların hasılası);

2) Topluluğun gördüğü hizmetin bedelini teşkil eden rüsum;

3) Devrolunan yetkiler bakımından Belediye İdaresi Kanunu'nun 231. maddesinin öngördüğü mahallî geçici ilâve rüsum (sur- taxes)'un hasılası;

4) Şehirsel Topluluk'ça, İdarî akidlerle (en regie, concedes ou afferme) âhare devrolunmuş hizmetlerin gelirlerinden ve Belediye İdaresi Kanunu'nun 47. maddesinin 12. bendinin öngördüğü teşebbüslere iştiraklerinden meydana, gelen hasıla ile yerine getirdiği hizmet karşılığı aldığı bedellerin toplamı;

5) Genel Vergi Kanunu'nun 1508 - 1510. maddeleriyle ve 19 Ekim 1945 günlü ve 45/2522 sayılı ordonnance'm 75 - 80. maddeleriyle tespit olunan şartlar dahilinde tahakkuk ettirilecek tanzifat resmi;

6) Temel değerlerin tanzimi resmi (la taxe de regularisation des valeurs foncieres)'nin veya devredilen yetkiler bakımından bunun yerini tutacak bir diğer resmin hasılası;

7) Devrolunan yetkiler bakımından 7 Ağustos 1957 günlü ve 57/908 sayılı kanunun 26. maddesi üzerine müesses inşaatçı iştiraklerinin hasılası;

8) Kamu Sağlık Kanunu'nun L. 34, L. 35, L. 35/3 L. 35/4, L. 35/8. maddeleriyle öngörülen iştirakler ve ödemelerin hasılası ile

16 Aralık 1964 günlü ve 64/1245 sayılı kanunun 12 ve 18, maddeleriyle ihdas edilen taksitler (redevances)'in tutarı;

9) Topluluğun menkul ve gayrimenkul mallarının geliri;

10) Devlet, mahallî topluluklar, bunların teşkil ettiği gruplar ve kamu sendikalarının katkıları;

11) Teberrü ve vasiyet hasılası;

12) Borç edinme hasılası;

13) Kanun ve tüzüklere uygun olarak şehrsel topluluğa izafe edilen ücretler üzerindeki verginin mahallî hissesinin tutarı.

30. maddeye göre, Bas - Rhin, Haut - Rhin ve Moselle dışındaki illerde, şehrsel topluluk, Genel Vergi Kanunu'nun 1386 - 1493 bis. maddeleriyle matrahları tespit olunan dört eski vasıtasız vergi (menkuller ve patent vergileri, inşa olunan veya olunmayan binaların temel vergileri) .esasına göre yeniden vergi tarhedebilir. (*).

Müteferrik Malî Hükümler :

1) 39. maddeye göre, Topluluk Meclisi, Şehrsel Topluluğa ait bulunan ve bu topluluğa iltihakleri dolayısıyla bütçeleri ağır biçimde dengesini kaybetmiş olan belediyelere malî yardım yapabilir.

(*) 30. maddenin diğer fıkraları ile 31-38. maddeler; Genel Vergi Kanunuma, 19 Ekim 1945 tarihli ve 45/2522 sayılı Ordonnance'a, 4 Ağustos 1956 günlü ve 56/780 sayılı Kanun'a, Vergi Reformu Hakkındaki 6 Ocak 1966 tarihli ve 66/10 sayılı kanuna ve bu kanunun çeşitli maddelerine atıflar yapmak suretiyle malî hususlara ilişkin teknik teferruatı aksettirdiğinden buraya alınmalarından sarfınazar edilmiştir (31. madde : Bas - Rhin, Haut - Rhin ve Moselle illeri hakkında bilgiler vermekte; 32. madde : şehrsel topluluklar yararına konulacak vergilerin yüzde kesri munzamlar şeklinde uygulanacağını açıklamakta; 33. madde : şehrsel topluluğun bazı yerlerde, bazı vergilerden geçici muafıklar sebebiyle alamıyacağı vergileri beyan etmekte; 34. madde : genel yolların süpürülmesi Topluluk'ca deruhte edilmişse, yol tanzifat resmi de alınacağını açıklamakta; 35. madde : bazı illerdeki vergileme usulünü göstermekte; 36. madde : evlerin çöplerini kaldırma ve yol süpürme resimlerinin tahsil masraflarının Topluluk adına Devletçe deruhte edileceğini göstermekte; 37. madde : vergilerin cibayeti usulleri hakkında bilgi vermekte; 38. madde : diğer özel vergi usulleri hakkında açıklamalarda bulunmaktadır.

2) 40. maddeye göre, herbir şehrsel topluluk için, bir kanun hükmüyle belediyelere yüklenmiş olan masrafların - bu masraflar kendi yetkisine giren bir hizmeti ilgilendirdiği takdirde yapılması mecburidir.

Çeşitli Hükümler :

Kanun'un VI. Başlığında 41 - 44. maddeler için yer almaktadır:

1) Kanunun 41. maddesine göre, şehrsel topluluklar, bir çalışmayı veya müteaddit çalışmaları tahakkuk ettirmek, bir hizmeti veya müteaddit hizmetleri yönetmek veya kamu yararına incelemelere girişmek bakımından, kendi aralarında veya kendileriyle diğer belediyeler, birlikler, sendikalar, iller veya iller arası müesseseler arasında gruplaşabilirler.

2) 42. maddeye göre, belediyeleri ilgilendiren kanun ve tüzükler, bu kanuna aykırı olmayan hükümleriyle şehrsel topluluğa uygulanabilir.

3) 42 ve 43. maddelerin derpiş eylediği hükümlere göre, «Hiçbir şehrsel topluluk, ayrı ayrı illere mensup belediyeler arasında kurulamaz» ve «Bu kanunun hükümleri, deniz - aşırı illere tatbik olunamaz».

B) FRANSA'DAKİ İLGİLİLERE SUNMAK ÜZERE HAZIRLANAN ANKET :

1) Şehrsel Topluluklar hakkındaki 31 Aralık 1968 günü ve 66/1069 sayılı kanunun gerekçesi nedir?

2) Bu kanunun çeşitli maddelerinin tanıdığı yetkiye göre, ilgili Bakanlıkların ve Danıştay'ın aldığı muhtelif kararlar nelerdir?

3) Kanunun 3. maddesiyle zorunlu olarak kurulan dört şehrsel topluluk dışında, 2. maddenin hükmüne göre ihtiyarî olarak kurulabilmiş başkaca şehrsel topluluk var mıdır?

4) Bordeaux , Lille, Lyon ve Strazbourg'da kurulan şehrsel topluluklar, belli bir sürede başarılı olurlarsa ve ihtiyarî olarak kendiliğinden başkaca kuruluşlar ortaya çıkmamış veya nadiren ortaya çıkmışsa; ek bir kanunla Fransa'nın başka illerinde de zorunlu şehrsel topluluklar kurulması düşünülmekte midir?

5) Kanunun 4. maddesine 12 fıkra halinde sokulmuş olan, şehrsel topluluğa zorunlu olarak intikal etmesi gereken belediye yetkilerinin, uygulama bakımından, tümü intikal etmiş midir?

6) Kanunun 4. maddesiyle şehrsel topluluğa zorunlu olarak intikal ettirilen bu hizmetler, her bir şehrsel topluluk bakımından ayrı ayrı değerlendirilmek suretiyle, kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana, hangi ölçüde gerçekleştirilmiştir? Yani: maddede 12 kalem halinde gösterilen hizmetlerin herbiri bakımından, her şehrsel topluluktan rakamla kıymetlendirilmek suretiyle, istatistikî verilebilir mi?

7) Kanunun 5. maddesinde beş fıkra halinde gösterilen hizmetlerden hangileri, her bir şehrsel topluluk için ayrı ayrı gösterilmek suretiyle, şehrsel topluluk meclislerinin kararıyle belediyelerden bu topluluklara intikal ettirilmiştir?

Böyle bir intikal bahis konusu olmuşsa, bunlardan umulan faide hasıl olmuş mudur? ve ne ölçüde olmuştur?

8) 6. maddenin kapsamında olmak üzere şehrsel topluluğa intikal ettirilme bakımından incelenmiş ve icrası şehrsel topluluğa intikal ettirilmiş başkaca, hizmetler var mıdır?

9) Kanunun 7. maddesine göre şehrsel toplulukların üstlendiği belediye yollarının bakım hizmeti, eskisine nazaran daha iyi görülebilmiş midir?

Bu hizmeti yürüten şehrsel toplulukların teknik servisleri, aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca belediyelerin yetkilerinde bırakılmış olan diğer teknik hizmetler bakımından yararlı olabilmiş midir?

Bu konuda bazı örnekler vermek kabil midir?

10) 9. maddenin I. fıkrasının uygulanması bakımından, şehrsel toplulukların Danıştay'ca tespit olunan sınırları, her bir topluluk bakımından, ayrı ayrı nasıl tespit olunmuştur.? Bir diğer deyimle, her bir şehrsel topluluğa hangi il ve komünler ithal olunmuştur?

Aynı maddenin 2. fıkrası ile şehrsel topluluklar içindeki yolların Devlet, İl ve Şehrsel Topluluk arasında yeniden bölüşülmesi keyfiyetinin tahakkukundan sonraki durum, her bir şehrsel topluluk için ayrı ayrı gösterilmek üzere, ne olmuştur?

Aynı maddenin 3. fıkrasına göre, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, şehrsel toplulukların sınırlarını değiştiren bir girişim bahis konusu olmuş mudur?

Şehirsel topluluk idaresinin, üst, yan ve alt idarelerle bir çelişmesi olmuş mudur?

11) Kanunun 13, maddesine göre, şehirsel topluluklar, karşılıklı yetkilerine giren bazı hususların tahakkuku bakımından Topluluğa dahil belediyeler ve sair kamu topluluklarıyla anlaşmalar yapmışlar mıdır? Her bir şehirsel topluluk için ayrı ayrı olmak üzere bunların en önemlilerinden örnekler verilebilir mi?

12) 14, maddenin uygulanması bakımından, Danıştay kararları dışında, kendiliğinden husûl bulmuş olan anlaşmalar yapılabilmiş midir? Herbir şehirsel topluluk bakımından örnekler verilebilir mi?

13) Şehirsel Topluluk üyelerine oturum hakkı verilmekte midir?

15. maddenin IV. fıkrasına göre, belediyelerin bazı üyelerine birden fazla oy kullanma hakkı tanındığı haller mevcut mudur? Bu hakkın menşei nedir?

14) 19. maddenin uygulanması bakımından teşekkül etmiş olan istişarî komiteler, gerçekten faideli olmakta mıdır?

Bugüne kadar topluluğu ilgilendiren hangi önemli meseleler üzerinde, bunlar, ne gibi istişarelerde bulunmuşlardır?

15) Şehirsel topluluk başkanları, herbir topluluk bakımından ayrı ayrı olmak üzere, hangi yetkilerini başkan yardımlarına devretmişlerdir?

Herbir toplulukta kaçar adet başkan yardımcısı vardır? Bunların aralarında ne gibi görev bölümü mevcuttur.

16) 21. maddenin uygulanması bakımından, şehirsel topluluğa mensup bulunan belediyelerin kamusal mallarının şehirsel topluluğa intikali hangi esas ve ölçüler dahilinde mümkün olabilmektedir?

Bu intikalin sağlanmasında ne gibi güçlüklerle maruz kalınmıştır?

17) Aynı şekilde, 22. maddenin uygulanması bakımından, belediyelerin şehirsel topluluklara intikal eden borçları konusunda, hangi esas ve ölçüler gözönünde tutulmuştur? Bu intikalin sağlanmasında ne gibi güçlüklerle maruz kalınmıştır? Bu güçlüklerin bertaraf edilmesinde, malların intikalinde uğranan güçlüklerin giderilmesinde olduğu gibi, Danıştay'ın rolü olmuş mudur?

18) 25. maddenin 2. bendinde derpiş olunduğu veçhile, halen, topluluk hizmet dairelerinin teşkili ve belediye hizmet dairelerinin yeniden tanzimi dolayısıyla, hizmet dışında memur kalmış mıdır? Bunların herbir şehrsel topluluk bakımından adedi, statüleri ve gelecekleri hakkında bilgi verilebilir mi?

19) 25. maddenin hükümlerinin uygulanması bakımından gerekli masraflar, ilgili idareler ve müesseselere, şehrsel topluluklarca ne gibi istisnâ iştiraklerde bulunularak karşılanmıştır.

20) 29. maddede 13 fıkra halinde gösterilen çeşitli gelirler, kanunun uygulanış süresince, her şehrsel topluluk bakımından ne miktarlara baliğ olmuştur (Bütçe yılları itibariyle her gelir ayrı ayrı kıymetlendirilerek istatistikî bilgi verilmesi ricasıyle) ?

Özellikle Devlet Belediye ve sair teşekküllerin katkıları neler olmuştur ?

21) Herbir şehrsel toplulukta, her bütçe yılında, bir kaleme ne gibi masraflar yapılmıştır?

22) 39. maddenin uygulanması bakımından, topluluğa iltihakları dolayısıyla bütçeleri ağır biçimde dengesini kaybetmiş olan belediyelere, herbir şehrsel toplulukça, ne gibi yardımlar yapılmıştır?

23) Herbir şehrsel topluluktaki, çeşitli personelin miktarı ile bunlara ödenen maaş ve ücretler hakkında adedi malûmat lütfedebilir misiniz?

24) Topluluk hizmet daireleri teşkilâtı bugüne kadar tamamlanmış olacağına göre bunlara ait (herbir şehrsel topluluk için ayrı ayrı) şematik bilgiler verilebilir mi?

25) Herbir şehrsel toplulukta, menkul ve gayrimenkul mallarla mevcut araç ve gereçlerin miktarı ve durumu hakkında adedi malûmat lütfeder misiniz?

26) Şehrsel topluluk idaresinin kuruluşu dolayısıyla, mahallî muhtar idarelerin, halkın, siyasi partilerin her hangi bir reaksiyonları olmuş mudur?

27) 41. maddenin uygulanması bakımından şehrsel topluluklar, kendi aralarında veya diğer belediyeler, birlikler, sendikalar veya iller arası müesseselerle bazı hizmet ve çalışmalar bakımından gruplaşmışlar mıdır?

Bu kabil gruplaşmalar varsa bilgi lütfeder misiniz?

28) Şehirsel Topluluklar Kanunu'nun uygulanması bakımından Hükümetçe çıkarılmış tüzükler veya ilgili bakanlıklarca çıkarılmış yönetmeliklerle, ilgili topluluklarca çıkarılmış sair mevzuat mevcutsa birer suretini lütfeder misiniz?

29) Şehirsel Topluluklar hakkında kanun uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönleri hakkında, bu sorularımıza eklenecek başkaca hususlar var mıdır?

Varsa nelerdir, lütfen anlatır mısınız?

II. FRANSA'DAKİ TEMASLARIMIZ :

Bunları iki başlık altında sunuyoruz :

A) Paris'teki temaslarımız;

B) Bordeaux'daki temaslarımız .

Önce şu ciheti kesinlikle belirtmek gerekir: iki sebepten anketteki sorularımıza tüm olarak cevap almak mümkün olmadı:

a) Konu ve uygulamalar henüz pek yeni olduğu için gerek merkezde, gerekse şehirsel topluluk merkezlerinde istenen malûmatın tümü mevcut bulunmamasından;

b) Yine henüz kuruluş ve ilk yıllara ait uygulamaları idrak edişleri bakımından, bu idarelerin, merkezî idarelerin müfettişlerinin teftişine de konu teşkil etmemiş; dolayısıyla teftiş raporlarının incelenmesine imkân bulunulmamış olmasından.

A) Paris'teki Temaslarımız :

1. 4 Temmuz 1969 günü ilkin Paris'teki Büyük Elçimiz Sayın Hasan Işık'la buluştuk.

Kendileri daha önce ilgililere direktif vererek, bizim için aşağıdaki program dahilinde inceleme ve mülakatlarda bulunma imkânı sağlamış bulunuyorlardı:

— 4 Temmuz 1969, saat 10.00'da. Alan Düzenlemesi (Amenagement du territoire) ve Denge Metropolleri (les metropoles d'équilibres) sorunlarının genel sunuluşu yönünden, Paris'te, Avenue Charles Floquet, I. no. da kâin Alan Düzenlenmesi ve Bölgesel Eylem idar-

resi (Delegation à l'Amenagement du territoire et à l'Action Regionale)'nde görevli B. Simon'la görüşme;

— 7,8 ve 9 Temmuz: İçişleri Bakanlığında Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Hüsusî Kalem Müdürü B. Karlin'e mülâki olup Şehîrsel Topluluklar'a ilişkin 31 Aralık 1966 günlü Kanunla ilgili hususların incelenmesi;

— 11 Temmuz 1969 saat 9.30 - 11.00: İller İdaresi ve Siyasal İşler Genel Müdürü B. Vochel'in «Fransa'nın İdarî Teşkilâtı» konulu konferansında bulunulması (Konferansı izleyerek B. Vochel'in bizi kabul buyuracakları kaydiyle);

— 15 Temmuzdan başlayarak Bordeaux'da staja başlanması. Bu maksatları Bordeaux Valiliği Özel Kalem Müdürü B. Guerin'e aynı tarihte saat 10'da mülâki olunması.

Bu münasebetle Sayın Büyükelçi, Fransa İdaresindeki son gelişmeler hakkındaki kendi görüşlerini de açıklamak lütfunda bulundular.

Bu görüşler şöylece özetlenebilir :

Fransa'da savaş sonunun ağırlaştırdığı İktisadî koşulların ağırlığını gidermek ve sür'atle şehirleşmenin problemlerini çözmek üzere alınan tedbirler arasında, İdare'ye İktisadî veche verme ve teknik ve İktisadî kurullarla istişarî ve icraî hizmetler sağlama; denge metropolleri ve şehîrsel topluluk idareleri ihdas etme faaliyeti vardır.

Bu politika Sabık Cumhurbaşkanı Sayın De Gaulle tarafından terviç edildiği gibi, bugünkü Cumhurbaşkanı Sayın Pompidou tarafından da benimsenmiştir; yani bir çeşit millî politika olmuştur.

2. Program gereğince ziyarette bulunduğumuz Alan Düzenlemesi ve Bölgesel Eylem İdaresi'nde bizi, o dairenin uzmanlarından B. Simon karşıladı.

Daire'nin teknik müşaviri B. Dumoulin'in de o gün için bizimle mutlaka görüşmeyi arzu ettiği halde, bir toplantıda bulunma zorunluluğu ile buna imkân bulamadığımı söyledi.

B. Simon, bize, Paris'in şehîrsel yükünü azaltmak gayesiyle denge metropolleri yaratma zorunluluğunu doğuran İdarî politikayı anlattı; ve ağır sanayi ile bir çok kamusal hizmetlerin Paris'ten bu denge metropollerine kaydırılması için Hükümetin göze aldığı malî kül-

fetleri, girdiği İktisadî tedbirlerin anlattı; ve bu konuda hazırlanmış bazı belgeler de sağlayarak uzun uzadıya izahat verdi.

Anlaşılan Fransa'da hangi İdarî konu incelenirse incelenisin Fransa'nın Alan Düzenlemesi ve Bölgesel Eylem konularında girdiği faaliyetler hakkında da yabancılara bilgi verilmesi âdet haline getirilmiş.

Ancak bu konuşmanın şehirleşmenin bir ur haline gelmemesi için Fransa'nın aldığı bazı tedbirleri Öğrenmek ve kendi konumuza daha bir güvenle yönelmek bakımlarından bize faidesi olmuştur.

Bay Karlin'in delâletiyle İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü'nde 7 ve 8 Temmuz günlerinde Teşkilât Şubesi Müdürü B. Silvereano ve 9 Temmuz günü Ekonomik Eylemler Şubesi Müdürü B. Mansuy ile görüşmelerde bulundu.

3. B. Silvereano, Şehrsel Topluluklar hakkındaki Kanun'a göle şehrsel topluluk idareleri kurmada ve kanunun uygulanmasında merkezin yetkili bir elmanı. Adeta bu konuda «uzman» bilinen bir kişî.

Sunduğumuz anket çerçevesinde ileri sürdüğü görüşleri ve verdiği bilgi aynen aşağıya çıkarılmıştır.

«Bütün sorularınıza cevap veremeyeceğim; çünkü: 1) Merkezde bütün bilgiler yok. Biz merkeziyetçi idareden yavaş yavaş vazgeçiyoruz. Bundan dolayı bu bilgilerin mutlaka merkezde bulunması düşünülemez. Yani şehrsel topluluk idareleri üzerinde, bilgi alma yönünden bile olsa, tazyik yapmak istemiyoruz. 2) Bunlar otonom idarelerdir. Şehrsel topluluğa katılmış mahallî idareler kendi aralarında anlaşarak karar alırlar; anlaşamazlarsa, ihtilâflarını Danıştay halleder; üst idareler değil...

1) 31 Aralık 1969 günlü Kanunun gerekçesi, şehrsel topluluklara ilişkin bütün mevzuatı toplayan bir kitapçığın başına konmuştur.

Özetleyecek olursak: bir çok komünlerin bir arada toplu olarak bulunduğu (les agglomerations pluricommunales) şehrsel toplulukların İktisadî, sosyal ve İdarî problemlerini, sür'atle şehirleşme vetiresine paralel olarak, çözmek üzere şehrsel topluluk idareleri kurulması zorunlu görülmüştür; Bu yalnız Fransa'nın meselesi değil; Avrupa ve Amerika'nın metropol karakter arzeden büyük şehirleriyle etraflarındaki küçük şehirlerin müşterek İktisadî ve şehrsel problemlerinin çözümü için, bu ülkelerde de bazı formüller bulunmuş ve alternatifler getirilmiştir.

Fransa'nın bulduğu alternatiflerden biri de budur. Bu kanunla şehirsel topluluk idarelerine tanınan otonomi ve idarecilere tanınan yetki ve sorumluluk sonucu, Fransa'nın gelişmekte olan büyük şehirlerinin halihazır ve müstakbel ihtiyaçları, geniş ölçüde halkın desteği de sağlanarak, giderilmeğe çalışılmıştır.

2) Kanunun 4. maddesinin son fıkrası hakkında:

a) Yetkilerin devri genellikle yerine getirilmiştir. Ancak bazı konularda istisnalar var:

aa) Genellikle : Müşterek Menfaat Pazarları (marches d'interet commune) işleri devrolunmamıştır. Bunlar yalnız komünlerle değil, tüccarlarla da ilgili bulunmakla; tüccar teşekküllerinin de rızası lâzım. Tabiatı icabı, bu uygulama, zamanla, gerekli anlaşmalar yapıldıkça Şehirsel Topluluğa devrolunabilir.

bb) Özellikle : Lylle'de nakliye işi bir şirkete imtiyaz (concession) olarak devrolunduğundan; ancak 1969 sonunda mukavele bitince, komünün bu alandaki yetkisi şehirsel topluluğa devrolunacaktır.

Diğer şehirsel topluluklarda yetkiler derhal ve kanunun gösterdiği hadler dahilinde tüm olarak devrolunmuştur.

b) 7. maddeye göre, yol işlerinin bakım ve yapımı :

aa) Eskidenberi komünün malı olan komün yolları (voiries communales) devrolunmuştur.

bb) Komünlerin tasarrufunda olmayıp özel mülkiyete dahil bulunan kır yolları (voiries rurales), eski halini muhafaza ediyor. Ancak şehirsel topluluk bunların idamesi için yardımlarda bulunmaktadır.

c) 4 ve 5. maddelerin uygulanmasına dair bir tek Danıştay kararı vardır: bu da, Sosyal Meskenler İnşa ve Bakım Teşekkülleri (les organismes d'habitations sociales)'nin şehirsel topluluklarda çalışması hakkında olmuştur. (Bu teşekküllerin komünlerdeki teşekkülleri kurul teşkil olunarak işin tedvirine gidilmiştir).

d) Kanunun 9. maddesine göre yolların Devlet, il ve şehirsel topluluk arasında paylaşılması bakımından, her yıl, yolların durumu gözden geçirilerek, bakım güçlüğü veya kolaylığı veya bütçe mülâhazaları gözönünde tutularak durum değişmektedir.

e) Kanunun II. maddesine göre, her il’de, mahallî idare ve birliklerin yetkileri şehrşel topluluğa geçmiştir. Hepsî rızaen anlaşmaya vardıklarından ihtilâf olmamış Danıştay’ın müdahalesine de lüzum kalmamıştır.

Muhtelif gayeli komün sendikası (Syndicat communal â voies multiples) ’na. dahil bazı komünler, şehrşel topluluğa da dahil olmuşlarsa; bu durumda sendika toplantılarında bu komünleri şehrşel topluluk temsilcileri temsil eder.

Eğer mevcut sendika, gayesi itibariyle şehrşel toplulukların gayesiyle iştirak halinde ise lâğvolur; yetkileri şehrşel topluluğa geçer; eğer değilse, aynen kalır.

f) Kanunun 14. maddesinin uygulanması bakımından anlaşmazlık olduğu hallerde olunacak işlem hakkında Danıştayca. da tasvîp olunan 30 Kasım 1967 günlü 67/1046 sayılı kararname, şehrşel topluluklar hakkındaki mevzuatın derlenerek 1968 yılında 1318 sayı ile yayınlandığı Resmî Gazete Külliyyatının 63 - 67 sahifelerinde mevcuttur.

Bu kararnameye göre: evvelce belediyelerle yapılmış imtiyaz sözleşmelerinin, yeni bir anlaşmaya varılncaya kadar lüzum ifade edeceği (md. 1); yetkinin transferini izleyen ilk altı ayda şehrşel topluluk meclislerinin ya re’sen veya karşı tarafın müracaatı üzerine bir karar ittihaz ederek mukaveleyi şehrşel topluluk adına yenilemesinin gerektiği (md. 2); her hâlû kârda, ilk üç ayda tarafların nizasız anlaşma yoluna gidebileceği (md. 3); anlaşma vuku bulmazsa, valinin konuyu ele alıp bir ay zarfında, bu maksatla kurulan ve teşekkül tarzı aynı kararnamenin 5. maddesinde gösterilen bir komisyonda tezekkür ettirip, istişarî görüş aldıktan; bu arada karşı tarafın tazminata müstehak olup olmadığını da öğrendikten sonra, bir karar alması gerektiği (md. 7); valinin aldığı karara rıza gösterilmemesi halinde kanun yollarının açık olacağı (Md. 7, fıkra 2); ve bu hükümlerin ancak süresi dört yılı aşan mukaveleler hakkında carî olacağı (mad. 8) işaret edilmektedir.

Ancak bu konuda bir anlaşmalık bahis konusu olmamıştır.

g) Kanunun 15. maddesi hakkında: Genel nüfus sayımları ile tespit olunan nüfusa göre , her komünün şehrşel topluluğa katılacak temsilcisi belli olur. Bu konu hakkındaki decret henüz taslak halindedir.

Halen nüfusu, bir temsilci çıkaracak yeterlikte olmayan küçük komünler birleşerek müşterek temsilci seçmektedirler.

h) Md. 21, 2. fıkrasının uygulanması bakımından tüm anlaşma mevcuttur. Danıştay'ın müdahalesi bahis konusu olmamıştır.

i) Evvelce komünler, komün birlikleri veya sendikaları tarafından başlanmış bulunan işlere ne yolda devam edileceği, özellikle bu işlere ait malî meselelerin nasıl çözümleneceği konusu, kanunun 23. maddesinin direktifi dahilinde Danıştayca alınan 27 Kasım 1967 gün ve (67/1041 sayılı kararname ile halledilmiştir.

Bu kararname, ilkin,

— Daha önce girilmiş işlerin komünler, komün sendikaları veya komün birlikleri tarafından bitirilmesi;

— Komünlerce yapılması kararlaştırılmış, ama uygulanmasına başlanmamış işlerin şehrsel topluluğa bırakılması;

— Şehir yenileme sektörünün dışında, bir alan düzenleme bölgesinde girilmiş bütün işlerin tüm hukukiyle şehrsel topluluğa intikal ettirilmesi prensibini koymuş (md. 4);

Buna ait işlemlerin hangi sürede ve ne yolda yapılacağını belirtmiştir (md. 4 - 12).

j) Personelin kesin devrine ilişkin meselelerin, ilgili karma komisyonların görüşü alındıktan sonra, sadece belirli bazı hizmetlerini devreden komün, komün sendika veya birlikleri ile Topluluk arasında anlaşma ile tanzim edileceği; buna ait şartların, komün personeli karma (çift yanlı) millî komisyonunun görüşü alındıktan sonra Danıştayca ittihaaz edilecek karara göre tespit edileceği hususuna ait kanunun 24. maddesinin 2 fıkrasına ait hükmün direktifi altında Danışça ittihaaz edilen 6 Ekim 1967 günlü ve 67/875 sayılı kararname ile,

— Şehrsel topluluğa devrolunan hizmetlerle ilgili komün personelinin de şehrsel topluluğa devrolunacağı (md. 1 ve 2);

— Buna ait işlemlerin ne yolda yürütüleceği (md. 3 -8) tespit olunmuştur.

3) Dört zorunlu şehrsel topluluk dışında Dunkerque'te de bir şehrsel topluluk gönüllü olarak kurulmuştur.

Şehrsel topluluk tesis edilmesi uygun görülen diğer 10 kadar agglomeraton'da şartların uygun bulunup bulunmadığı İncelenmekte-

dir. Bu 10 agglomeration şunlardır. Aube (Troyes), Calvados (Caen), ill et Vilaine (Rennes), Meurthe et Moselle (Nancy - Longwy), Pas de - Calais (Calais), Haut - Rhin (Mulhouse - Colmar), Saone et Loire (Montceau - les - Mines - Le Creusot,), Seine - Maritime (Rouen), Val d'Oise ve Var (Toulon).

Bundan başka diğer 6 agglomeration'da da şehrsel topluluk haline gelme isteği tezahür etmiştir; bunlar da : Cote d'Or (Dijon), İsere (Grenoble), Loire Atlantique (Nantes), Loiret (Orleans) ve Vienne (Poitiers) 'dir.

4) Yeni şehrsel topluluklar kurulması için Hükümet zorlamayacak; zaten rağbet var.

5) Kanunun 4. maddesinin 12 bendinde gösterilen görevlerin hepsi şehrsel topluluklara devrolunmuştur.

6) Devrolunan bu hizmetlerin, bugün için, daha iyi yürüyüp yürümediği kesin olarak Merkezden söylenemez. İstatistikler yok henüz.

7) İhtiyarî görev devri konusunda: Strazbourg'ta spor donatımı ve şehrsel topluluğa intikal eden yolların aydınlatılması hakkında karar alınmıştır.

Esasen yollara ait görev ve yetkiler şehrsel topluluğa intikal ettiğine göre, bunları aydınlatma işinin de intikal etmesi tabiidir. Ancak kanun bunu gözetmemiştir.

8) 6. maddeye göre geçen başkaca görev ve yetkiler bulunup bulunmadığı bilinmiyor.

9) Görevlerin intikali ve yeni kuruluşun çalışması birlik ruhunu yaratmış; daha da faideli olmuştur. Ancak şehrsel topluluğa bağlı uzak komünlere ait bazı işlerin görülmesinde, Topluluk merkezinin haberdar edilmesi ve bu işlerin Toplulukça tahakkuk ettirilmesi mecburiyeti bazı mahzurlar doğurmaktadır.

10) Md. 9/1'in uygulanması bakımından agglomeration'un sınırlarının tespiti keyfiyeti, Kanunun tespit ettiği komisyonun mahallinde yapacağı incelemeler sonunda vali tarafından alınan bir kararla tahakkuk ettirilir. Vali Topluluğa katılacak olan küçük komünlerin de mütalâasını alarak sınırı genişletebilir; fakat küçülmez.

İhtilâf halinde, Danıştay kararıyle tayin edilmiş bulunan bir heyetin verdiği rapor ile ihtilâfa sebep olan genel meclis kararı Danıştay'a gelir; burada nihaî karar verilir.

Bu sistem herkesi tatmin etmektedir; çünkü objektif bir heyet ve tarafsız Danıştay kararı ile işler yürütülmektedir.

Dört şehrsel topluluğa dahil bulunan belediyeler, yani hu şehrsel toplulukların teşekkül tarzı şöyledir:

Bordeaux (27 komün) :

Ambares - et - Lag - Bruges;	Parempuyre;
rave;	
Ambes;	Carbon - Blanc;
Artigues - pres -	Pessac;
Bordeaux	Saint - Aubin - de -Me-
Cenon;	doc;
Bassens;	Saint - Louis - de Mont-
Begles;	ferrand;
	Saint - Medart - en - Jal-
Blanquefort (-Me-	les;
doc);	Le Hailan;
	Saint - Vincent - de - Paul;
Bordeaux;	Le Taillan - Medoc;
Bouliac;	Lormont;
Le Bouscat;	Talence;
Merignac;	Villeneuve - d'Ornon.

Lille (89 komün) :

Annepes;	Englos;	Herlies;
Anstaing;	Ennetieres - en	
	Weppes;	Houplin - Ancoisne;
Armentieres;	Erquinghem - le -	
	Sec;	Houplines;
Ascq;	Erquinghem - Lys;	Illies;
Baisieux;	Escobecques;	Lambersart;
La Basse;	Faches - Thumesnil;	Lannoy;
Beaucamps - Ligny;	Flers - les - Lille;	Leers;
Bondues;	Forest - sur - Mar-	
	que;	Lesquin;

Bousbecque;	Fournes - en - Wep- pes;	Lezennes;
Bouvines;	Frelinghen;	Lille;
Capinghem;	Fretin;	Linselles;
La Chappelk – d'Ar	Gruson;	Lomme;
mentieres;	Hallennes - lez -Hau- bourdin;	Lompret;
Chereng ;	Haluin;	Loos - lez - Lille;
Comines;	Hantay;	Lys - le - Lannoy;
Croix;	Haubourdin:	La - Madeleine;
Deulemont::	Hellemmes - Lille;	Marcq - en Baroeul;
Don;	Hem;	Marquette - lez Lille;
Emmerin	Sailly - lez - Lannoy;	Vendeville;
Marquillies;	Sainghin - en Me- lantois;	Verlinghem;
Mons - en Baroeul;	Sainghin - en Wep- pes;	Wambrechies;
Mouvauux ;	Saint - Andre - lez	Warneton;
Neuville - en Ferrain;	Lille;	Wasquehal;
	Perenchies;	Wattignies;
	Peronne - en Melanto-	Wattrelos;
	is;	Wavrin;
	Premesques;	Wervicq - Sud;
	Sequedin;	
Quesnoy – sur- De		
ule;	Templemars;	Wicres;
Ronchin;	Toufflers;	Willems.
Roncq;	Tourcoing;	
Roubaix;	Tressin;	
Strasbourg (27 komün):		
Bischheim;	Illkirch - Craffenstaden;	Ostwald;
Eckbolsheim;	Lampertheim;	Plobsheim;
Eckwersheim;	Lingolsheim;	Reichstett;
Entzheim;	Lipsheim	Schiltigheim;
Eschau;	Mittelhausbergen;	Souffelweyersheim;
Fegersheim;	Mundolsheim	Strasbourg;
Geispolsheim;	Niederhausbergen	Vendenheim;
Hoenheim;	Oberhausbergen	La Wantzenau;
Holtzheim;	Oberschaeffolsheim,	Wolfisheim.

Lyon (56 komün) :

Albigny - sur - Saone;	Fontaines - Saint -	Saint - Cyr - au - Mont - d'Or;
Bron;	Martin;	Saint - Didier - au - Mont - d'Or;
Cailloux - sur - Fontaines;	- Fontaines - sur - Saone;	Saint - Fons;
Caluire - et - Cuire;	Francheville;	Sainte - Foy - les - Lyon;
Champagne - au	Genay;	Saint - Genis Laval;
Mont - d'Or;	Irigny;	Saint - Genis - es - Ollieres;
Charbonnieres - les Bains;	Jonage;	Sant - Germain - au - Mont - d'Or;
Charly;	Limonest;	Sant - Priest;
Chassieu;	Lyon;	Saint - Romain - au - Mont - d'Or;
Collonges;	Marcy - l'Etoile;	Sathonay - Camp;
Corbas;	Meyzieu;	Sathonay - Village;
Couzon - au Mont d'Or;	Mions;	Solaise;
Craponne;	Montanay;	Tassin - la - Demi - Lune;
Crepieu - la - Pape;	La Mulatiere;	
Curis - au - Mont d'Or;	Neuville sur - Saone;	La Tour de - Salvagny ;
Dardilly;	-	
Deeines - Charpieu;	Oullins;	Vaulx - en Velin;
Ecully;	Pierre - Benite;	Venissieux;
Feyzin;	Poleymieux au - Mont - d'Or;	Vernaison,
Fleurieu - sur - Saone;	Rillieux;	Villeurbanne.
	Rochetaillée - sur - Saone;	

Kanunun 9. maddesinin 3. fıkrasının öngördüğü şekilde bu şehrsel topluluklarda bugüne kadar hiç bir sınır değişikliği olmamıştır.

II) Kanunun 4. maddesinin 9. bendine göre, mezarlıklarla ölü yakma fırınları (fours crematoires)'na ilişkin belediye yetkilerinin şehrsel topluluğa ne yolda aktarılacağı İçişleri Bakanlığı'nın 8

Mayıs 1969 günlü ve 69/222 sayılı genelgesiyle ve yine Kanunun 5,6, 7 ve 13. maddelerinin gözettiği hususların ne yolda uygulanacağı da İçişleri Bakanlığının 17 Haziran 1969 gün ve 69/301 sayılı genelgesiyle tanzim olunmuştur.

12) Bu sorunun cevabı yukarıda 2/F bendinde verilmiştir.

13) Temsilci meclis üyeleri, belediye başkanları ve şehrsel topluluğun başkan ve başkan yardımcılarını oturma hakkı alırlar.

15. maddenin 4. fıkrasına göre tanınan fazla oy kullanma hakkı, bazı küçük komünlerde, komün meclisi üyesi adedi şehrsel toplulukta bulunması gerekenden az ise, bazı üyelere, aradaki farkı kapatacak şekilde, fazla oy kullanma hakkının tanınmasından ibarettir. Ancak bunun tatbikatı yoktur.

14) Müşavere heyetlerinin faideli olup olmadığı kesin olarak bilinmiyor; her halde faideli olacaktır. Özellikle, genel kurula doğru dan doğruya temsilci göndermeyen küçük komünler, bu kurullarla danışma yaparlar; dertlerini söylerler. Bu bakımdan kesinlikle faideli oldukları söylenebilir.

15) Her şehrsel toplulukta başkan yardımcılara devrolunan yetkilerin mahiyeti hakkında merkezde bilgi yok; taşraya gidince öğrenmek kabil.

16) Emvalin devrinde prensip : intikal eden hizmetle ilgili taşınır taşınmaz bütün malların da idareye intikal ettirilmesidir. Esasen tüm anlaşma vardır. Danıştay müdahalesi olmamıştır,

17) Hizmetle ilgili borçlar kayıtlıdır. Otomatikman geçmiştir. Kanun hükmüdür.

18) Fazla memur durumu : Şehrsel toplulukların kurulması dolayısıyla kadro dışı kalmış memur yoktur. Böyle bir durumda, bu memurların kendi komünlerinde çeşitli işlerde kullanılması bahis konusu olurdu.

Kaldı ki, yeni teşkil olunan bu kuruluşlara komünler, kaliteli memurlarını vermek istememişler; küçük komünlerin kalitesiz memurlarını da şehrsel topluluklar istihdam edememişlerdir.

Bu durumda şehrsel topluluklar için yeniden kaliteli memur tedariki zorunlu olmuş; böylece kadro artışı kaydedilmiştir. Diğer yandan ücretlerin de yüksek olarak tespit edilmesi, hizmetin maliyetini arttırmıştır.

Bu arada şef ve âmirlerin durumu nezaket kespemiş; şehirsel toplulukta bunların yüksek ücretlerle görev almaları rağbeti arttırmış; seçimde güçlükler olmuştur.

(Memur kadroları hakkında Merkezde istatistikî bilgiler yoktur).

19) 25. maddenin uygulanması dolayısıyla hizmetdışı memur kalmamıştır. Hepsi yerleşmiştir.

20) Her şehirsel topluluk bakımından bütçenin gelir kalemleri bilinmiyor. Gelir bütçesi her şehirsel topluluğun imkânlarına göre ayarlanmakta ; her bakanlıkta, kendi yatırımları konusunda, plân çerçevesi dahilinde, «subvention» sağlamaktadır. Devlet, esas itibarıyla, denge metropollerine önem verip, büyük yatırımlarını buraya kaydırmaktadır. Bu yatırımlar, diğer idareler — bu arada şehirsel topluluklar — için de takviye sayılır.

Her şehirsel topluluk için belli bir yatırım olmadığı gibi; bu toplulukların bütçe açıklarının da. Devletçe kapatılması gibi bir tatbikat yoktur. Açık bütçelerin (meselâ Lille şehrinin bütçesinin) kapatılması talebi kabul edilememektedir.

Bir bakıma, ilk yıllarda gelirlerin yatırım projelerini hazırlayamadıklarından, harcamaları yapamadıkları da olmuştur.

Şehirsel toplulukların kurulmasıyla malî bakımdan yeni külfetler de doğmuştur: 1) personel arttığından dolayı; 2) komünler bütün görev ve hizmetlerini devretmedikleri için, bütün malî kaynaklarını da devretmediklerinden dolayı.

Bu sebepten, yeni idarelerin iş görmeleri için yeni kaynaklar bulundu.

Bunu temin etmek için de, plânda, geliri giderinden fazla olan komünlerden, diğerlerine nazaran fazla gelir sağlanıyor. Bu yetmezse, muvazene sağlamak için, geri kalan komünlerin gelir nispetleri artırılıyor; ancak yeni vergi ve resim konmuyor.

21) , 22) ve 23) Merkezce bilinmeyen malî hususlara ait bu soruların cevapları ancak taşradaki şehirsel topluluk idarelerinden temin olunabilir.

24) Şehirsel toplulukların tipik kuruluş şeması yoktur. Topluluğun büyüklüğüne göre teşkilât değişecektir.

25) Herbir şehrsel topluluktaki menkul ve gayrimenkul mallarla araç ve gereçlerin miktarı hakkında Merkezde istatistiki bilgiler mevcut değildir.

26) Kanun kanundur. Tatbik edilmesi zorunluğ u var.

Ancak ilk kuruluşta, bazı komünlerin siyasal tutumları ayrı olduğ u için, bazı frottement'lar olmuş; özellikle yetkilerin devri konusunda tereddütler ve tartışmalar ortaya çıkmıştır.

Ama bu pürüzler zamanla giderilmiş olup, bugün kanun işlemektedir. Her şey mükemmeldir, denilemez. Her günün ortaya çıkardığı bazı güçlükler var; ama kanun yürüyor.

27) Şehrsel topluluklarla diğ er kamusal kurumlar arasında bazı hizmet ve çalışmalar bakımından, Kanunun 41. maddesinin gözettiğ i gruplaşmalar bugün için mevcut değildir; ama zamanla ola bilir.

28) Yukarıda anılan kitapta, şehrsel topluluklar hakkındaki bütün mevzuat mevcuttur.

29) Başkaca ilâve olunacak bir husus yoktur. Sadece ideal şehrsel topluluğ un 2 - 300.000 nüfus ve 30 - 40 komünden oluşmasını salık veririm.»

4. B. Mansuy ile Görüşme (9 Temmuz 1969) :

(Kendisi 1965 yılında Türkiye'yi ziyaret ettiğ ini; bu arada Ankara, Konya, Nevşehir, Bursa, İznik, İstanbul, İzmir ve civarındaki ilçeleri incelediğ ini; Türkiye'nin Orta - Doğ u'da İsrail'le birlikte gerçekten kalkınan birer Devlet olduğ u kanısını açıklayarak sempatilerini ortaya koymakla söze başladı).

1) Kendi bürosunun Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde olup «Ekonomik Eylemler»le meşgul olduğ unu; bu Genel Müdürlüğ ün diğ er üç dairesinin 1) Mahallî idarelerin mülklerinin sorunları (des problem.es des domanialites); 2) Şehircilik (urbanisme) ve 3) İstimlâk (expropriete) işleriyle uğraştığ ını;

2) Mahallî İdarelerde kurulan ve pazarlar, karma ekonomi şirketleri ile ilgili işlerle meşgul Sınai ve ticarî hizmetlerin (Services industriels et commerciaux), bugün gelişen ekonomik idare mefhumunun içinde çok şey ifade ettiğ ini;

3) Kendi şubesinin yukardaki üç şubenin ele aldığı işlerin dışında kalan ekonomik işlerle uğraştığını;

Bu konuların şöyle sıralanabileceğim :

- A) Alan Düzenlemesi (Amenagement de Territoire);
- B) Plânlama (Planification);
- C) Bölgesel Düzenleme (Amenagements Regionaux) :
- D) Endüstriyel ve ticarî ademi merkezîyet.

4) Özellikle bu sonucu hususun sağlanmasının bugünkü Fransa'nın en önemli sorunlarında biri olan Paris'in büyük metropol olarak yükünün azaltılması bakımından denge metropollerinin kurulmasında önemli olduğunu; örneğin bugün taşrada otel kurmak, büyük şirketlerin veya kamusal derneklerin merkezlerini taşraya kaydırmak gibi faaliyetler için hükümetin yardımda bulunduğu (prim verdiğini); yine örnek olarak Öğretmenler Yardım Birliği (bir çeşit yardımlaşma ve sigorta teşekkülü) nin merkezinin denge metropollerine kaydırılması için yardımda bulunulduğunu;

(Bu gibi teşekküllerin merkezlerinin taşraya taşınmasının sanıldığı gibi külfet te tahmil etmediğini; bugün 6. plân'la haberleşme ve ulaştırmaya büyük önem verildiğini; böylece örneğin Air - Inter teşekkülü ile 'ki bu teşekkülün çalışmasının kolaylaşması için mahalli idarelerin büyük katkıları vardır' uçak ve helikopterlerle en iyi şekilde nakliye ve haberleşme sağlandığı gibi, karayolu ve trenlerin durumunun da eskisine nazaran pek çok islâh edildiğini; ayrıca telefon ve teleksle muhaberenin mükemmelleştirildiğini; bugünün Fransasında 15 bin teleks abonesi mevcut olduğunu; bu miktarın Batı Almanya'da 80 bini aştığını; yani haberleşme ve ulaştırmanın geliştirilmesi için müşterek donatımın geliştirilmesine önem verildiğini; bu konuda İçişleri Bakanlığı'nın rolünün : bu gibi teşekküllerin kurulacağı şehirleri ve teşekküllerin niteliklerini tespit etmek olduğunu (örneğin : kurulacak 20, 40 veya 100 yataklı otellerin nerede kurulacağını tespit etmek gibi) açıkladı.

Şehirsel Topluluklar Hakkındaki Fikirleri :

«Şehirsel topluluklarda halen bazı hukukî ve malî meseleler çözümleniyor.

Örneğin :

A) Strazbourg'ta üç çeşit, nakliye sistemi var : 1) Mahalli idarelerin işlettikleri; 2) özel şahısların imtiyazı ve 3) Karma Ekonomi Şirketlerinin işlettikleri.

Bunların İdarî, hukukî ve malî yönden ihtilâflarının çözümüne çalışılıyor.

Yakın bir gelecekte (mukavelelerin son bulması veya feshedilmesi durumlarıyla) kanunun derpiş eylediği tüm hizmetlerin bu idarelere geçmesi gerekecektir.

B) Bordeaux'da temizlik işinin vergi ve rüsumunu yeni idare toplayacakken; eskisi toplayıp yeni idareye devrediyor.

C) Komünler, yeni idarenin malî politikasının selâmeti için, vergi nispetlerini ister istemez azaltacaklar. Şehrsel toplulukların vergi alabilmesini böylece imkân dahiline sokacaklar.

Yalnız şurası muhakkak ki, vatandaşın vergi olarak verdiği para yekûnu eskisini biraz geçecek. Amme hizmetinin kaliteli olması için bu kadarcık külfete halkın katlanması gerekmektedir.

Merkeze henüz sonuçlar gönderilmedi. Bir buçuk yıllık yeni bir idare olarak şehrsel topluluklar ancak kendini bulabiliyor.

Nitekim henüz içişleri Bakanlığı'nın müfettişleri de bu idareleri teftiş etmedi, ileride zaman zaman yapılacak teftişlerin raporları tam bir değerlendirme yapmayı mümkün kılacaktır.

Fikrimce : şehrsel topluluklar için değer hükmü vermek bakımından zaman henüz çok erkendir. Henüz bir buçuk yıllık bir mesafe alınmış ve kuruluştaki ilk siyasî, İdarî malî meselelerin halline çalışılmakta bulunulmuştur.

İyi sonuç vereceği hissediliyor. Ama saflık etmeyelim. Vatandaşın daha fazla vergi ödemesi bir problemdir.

Yukarıda da işaret ettiğim gibi bunun karşılığında da iyi hizmet sağlanacaktır. Bu da az kazanç değildir.

Siz, biraz erken geldiniz. Bu konuyu incelemek için 2 - 3 yıl sonra. gelseydiniz daha iyi netice elde ederiniz.

Burada daha çok nazariyeyi ve nazariye etrafında gelişen fikirleri incelemiş olacaksınız. Ama pratik neticelerini emniyetle alamazsınız.

Daha doğru bir deyimle, yukarıda da belirttiğim gibi, bir değer hükmü vermek için, bir buçuk yıllık uygulamaları incelemek sizin için pek yeterli olmayacaktır.»

5. B. Vochel ile Görüşme (11.7.1969) :

(B. Vochel 1965 yılında Türkiye'yi ziyaret ederek Ankara, Konya ve İstanbul gibi şehirlerimizi gezdiğini ve idari bünyemizin kendilerinininkine benzediğini müşahade ettiğini kaydederek söze başladı) :

Soru : Şehrsel topluluklar kanunu hakkında politik ve İktisadî görüşlerinize, bu uygulamaların geleceği üzerine fikirleriniz nelerdir?

Cevap : 1965 yılında çıkarılan bu kanunla dört zorunlu şehrsel topluluk kurulmuş; diğerlerinin de ihtiyarî olarak kurulmasını derpiş eden hükümler konulmuştur.

Her yeni teşekkülün ortaya çıkışında olduğu gibi; bu kanunun da tedvin edilip ilkin uygulamaya konulması sırasında, komünlerdeki halk ve idareciler (daha ziyade «politikacılar» demek doğru olacak) nezdinde bazı tereddütler, kışkırtmalar veya »frottement»lar olmuştur.

Daha sonra Halk, teşekkülün faidesini gördükçe, politikacılar da bunun kendileri için yeni bir hizmet ve prestij sahası olduğunu anladıkça, bu «frottement»lar geçecektir.

Soru : Etüdü yapılan 15 kadar şehrsel toplulukta bu çeşit idare kurulmasını halk mı teklif etmiştir; yoksa bu, hükümetin bir teşebbüsü müdür?

Cevap : 1962'de girişilen İdarî reformun bir başka veçhesi olarak, fikir, ilkin, hükümetten gelmiş ve kanun çıkarılmıştı.

Şüphesizki, yeni idarelerin kuruluşu fikrini hükümet terviç etmektedir.

Ancak bunların bir halk hareketi olmasını da arzu etmekte; ve valilerden halkın bu çeşit taleplerinin değerlendirilmesi için, bunların Merkeze intikali bakımından uyanık bulunmalarını istemektedir.

Nitekim, bu son 15 kadar etüde, komünler hemşehrilerinin talepleri ve bunların incelenmek üzere valilerce Merkeze intikal ettirilmesi üzerine girişilmiştir.

Soru : Bu. şehirsel toplulukların kurulması sırasında çıkacak ihtilâflar hakkında ne düşünüyorsunuz ?

Cevap : Bu ihtilâflar önemli değildir. Yalnız bunlar otonom idareler olmakla, Paris, bu ihtilâfları çözemeyecektir. İhtilâfları giderici ön kararları almış olan Danıştay çıkabilecek ihtilâfların çözümü için de son mercidir. ,

Son olarak : Hükümetin denge metropollerini fikrinin yanısıra şehirsel toplulukları da kurmasının, ademi merkezîyetçi kalkınma politikasının bir başka vechesi olduğu söylenebilir.

Bu idareler henüz yenidir. Yıllar geçtikçe gelişeceği ve değeri olacağı kanısındayım.

B) Bordeaux'daki Temaslarımız : (15-20 Temmuz 1969)

15 Temmuz salı sabahı Bordeaux'ya gelindi.

1. Saat 10'da Valilik Özel Kadem Müdürü (directeur du Cabinet) B. Guerin'i ziyaret ettik.

B. Guerin çok kısa olarak şehirsel topluluk hakkındaki fikirlerini şöyle açıkladı :

«Şehirsel topluluğun ilk kuruluşunda ortaya çıkan çatışma ve tereddütler (katılan komünlerin sosyal ve siyasal temayülleri ile belediye başkanlarının yetki ve otoritelerini kaybedebilecekleri konusundaki tereddütleri) zamanla varılan anlaşmalar ve her komünün şehirsel topluluk genel kurulu (konsey)nde temsil edilmesi için elde edilen sonuç ile ortadan kalkmıştır. Bu neticenin elde edilmesinde B. Chaban - Delmas'ın büyük rolü olmuştur».

B. Guerin, bizi İl Mahallî İdareler Müdürü (directeur de la collectivite locale) B. Leclerc ile tanıştırdı.

2. B. Reclerc'in verdiği bilgi :

B. Leclerc, bize 27 komün ve 560.000 nüfusu ihtiva edecek Bordeaux Şehirsel Topluluğunun kuruluşu hakkında yapılan ön araştırma. (enquête préalable)'yı ihtiva eden bir dosya ile içlerinde 1968 yılında Strazbourg'ta toplanan Şehirsel Topluluklar hakkındaki konferansa müteallik tebliğler ve tartışma zabıtları bulunan bir kitap ta bulunan şehirsel topluluk idarelerine müteallik bir çok belge sağladı.

Ön araştırmayı ihtiva eden dosyanın tetkikinden aşağıdaki isimleri bulunan kuruluşlardan, kurulacak şehrsel topluluk hakkında mütalâa alındığı anlaşıldı :

a) Şehrsel topluluğa dahil olacak 27 komünden alınan karar ve mütalâalar;

b) Sosyal teşekküllerin mütalâaları :

aa) Sosyal Güvenlik Sandığı;

bb) Gironde Aile Yardım Sandığı;

cc) Gironde Aile Dernekleri İl Birliği;

dd) Özel Sağlık ve Sosyal Teşekküller Federasyonlararası Bölgesel Birliği;

ee) Gironde Kadın (Dernekleri) İl Konseyi;

c) Ekonomik Kuruluşlar :

aa) Bordeaux Ticaret ve Sanayi Odası;

bb) Gironde Tarım Odası;

cc) Bölgesel Ekonomik Gelişme Komisyonu (C.O.D.E.R.);

dd) İl Donatım Komisyonu;

ee) Bordeaux Limanı Deniz Federasyonu;

ff) Bordeaux İktisat Odası (Jeune Chambre Economique de Bordeaux);

gg) Genç Patronlar Merkezi;

hh) Güney - Batı Bölgesel Ekonomi Enstitüsü;

ii) Araştırma ve Karşılama Bürosu (Bureau de Recherche et d'Accueil);

jj) Bordeaux Girişim Sendikası (Syndicat d'Initiative de Bordeaux);

kk) Fransa Dış Ticaret Müşavirleri Bölgesel Komitesi;

ll) Fransa Ticaret Müdürleri Bölgesel Derneği Millî Federasyonu;

- mm) Güney - Batı Petro - Kimya Müştakkatı İthalâtçı Sendika Odası;
- nn) Bordeaux Şehri Sosyal Meskenler (H.L.M.) Kamusal Ofisi;
- oo) Mesken Yenileme ve İyileştirme Merkezi.

d) Mesleki Kuruluşlar :

- aa) Üniversite Konseyi;
- bb) Gironde İli Noterler Odası;
- cc) Güney - Batı Mühendisler Birliği;
- dd) Eczacılar Bölgesel Konseyi;
- ee) İl Taşıt Teknik Komitesi;
- ff) Gironde S.G.T. (Hazine Genel Sekreterliği) Konfedere Sendikalar İl Birliği;
- gg) Demokratik Fransız İş Sendikaları Konfederasyonu (C.F.D.T.) İl Birliği;
- hh) İş Gücü (F.O.) Kamu Sağlık Hizmetleri Personeli Sendikası;
- ii) Fransa İlleri Genel Sekreterler (Gironde Bölümü) Otonom Sendikası.

Yukarıda anılan teşekküllerden alınan karar ve mütalâalara istinat; ederek, il valisi, Kanunun 9. maddesine göre, hazırladığı raporunu, şehrsel topluluk hakkında kararname hazırlanmak üzere İçişleri Bakanlığına sunmuş;; buna göre çıkarılan 11 Eylül 1967 günlü karara göre Bordeaux Şehrsel Topluluğu teşekkül ettirilmiştir.

B. Leclercq'in Ankete Cevapları :

1) Anketinizin 10/3 maddesindeki soru bakımından, Bordeaux Şehrsel topluluğunda kuruluşundan buyana hiç bir sınır değişikliği yapılmamıştır.

Şehrsel Topluluk kuruluşunun komün kuruluşundan farklı bir tarafı yoktur. Büyük bir komün gibi telâkki ediliyor. Bu bakımdan valilikle münasebetlerinde aynî kanunî vesayet sistemine tâbidir.

(Ancak bu konuda geçici bir çatışma olmuştur: Şehirsel Topluluk ilk bütçesini hazırlarken; Konsey, yetkisine binaen, kanundaki bir boşluktan da yararlanarak, yüksek bir nispet derpiş eylemişken; bütçenin tasdiki dolayısıyla vali, bu nispeti fahiş bulup tasdik etmekten kaçınarak, durumu içişleri Bakanlığına arzetmişti. İçişleri Bakanı da, valinin görüşüne uygun bir görüşle Konseyle karşı çıkmaya eğilimli olunca Şehirsel Topluluk Başkanı Chaban - Delmas ağırlığını koyarak bütçeyi aynen tasdik ettirmiştir. (Bundan sonra, 1968 de, bu konuda bir kanun kabul edilerek vergi nispetinin, Konseyce, % 33'ten yukarı çıkarılması önlenmiştir).

2) Anketinizin 13. maddesindeki soru bakımından : Şehirsel Topluluğun encümeni yoktur. Konsey (Genel Kurul) ortalama 15 günde bir toplanarak, onun işini de görür. Konseyde bulunan başkan ve yardımcıları ile üyeler için oturum hakkı verilir. Başkan ve yardımcıları, tıpkı belediye başkanları gibi, ayrıca, 21 Haziran 1968 günlü ve 68/566 sayılı kanuna müsteniden tespit edilip İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünün 22 Temmuz 1968 günlü ve 68/359 sayılı tamimine göre azamî miktarları aşağıda gösterilen yıllık görev tazminatı (indemnité de fonction) alırlar :

Komün Nüfusu		Başkan		Başkan Yardımcısı	
500'den	az	1.847	frank	924	frank
501-1000	arası	2.643	»	1.232	»
1001-2000	»	3.695	»	1.848	»
2001-3000	»	5.850	»	2.925	»
3001-5000	»	7.176	»	3.229	»
5001-9000	»	9.853	»	3.941	»
9001-15000	»	11.138	»	4.455	»
15001-30000	»	13.013	»	5.205	»
30001-50000	»	15.262	»	6.105	»
50001-80000	»	16.708	»	6.683	»
80001-120000	»	18.635	»	7.454	»
120001-150000	»	20.885	»	8.354	»
150000'den yukarı		24.151	»	9.660	»
Lyon-Marseille için		25.543	»	12.772	»

Fransa'da «cumul de mandat» var; yani bir kaç hizmetin bir kimsenin uhdesinde birleşmesi ve herbiri için ayrı ayrı tazminat alınması usûlü yürürlüktedir. Örneğin, bugün başbakanlık görevini de üstlenmiş bulunan B. Chaban - Delmas, belediye başkanı, şehrsel topluluk başkanı, milletvekili ve başbakanlık görevlerinin tümünü uhdesinde bulundurmaktadır. Nedir ki, fiilen icra eylemediği görevden dolayı aldığı tazminat nispeten düşük olmaktadır.

3) İstişarî komiteler hakkındaki 15. maddedeki sorunuz bakımından bir problem mevcut değildir. Bizde bütün belediye başkanları konsey'in üyesidir. Bu yüzden hiç bir ihtilâf yoktur. Temsil edilmeyenlerin dertlerini dinleyecek bir istişarî komiteye de bu yüzden ihtiyaç duyulmuyor.

Aslında, Kanuna göre, 27 komünden 13'ünün Konsey'de temsil edilmesi gerek. Büyük belediyeler, Chaban - Delmas'ın görüşüne uymak suretiyle, küçük belediyelerin başkanlarının da Konsey'de tüm olarak temsil edilebilmesi için, bir miktar üyelik haklarından feragat etmişlerdir. Buna bir çeşit dostane anlaşma (accord amiable) yolu da diyebilirsiniz.

4) Anketinizin 16. maddesindeki soru bakımından hiç bir problem çıkmamıştır. Müslihane anlaşma ile hallolunmuştur.

5) 17. maddedeki soru bakımından, borçların intikalinde de genellikle aynı durum hasıl olmuştur.

Ancak bir tek niza vardır : bir komün, şehrsel topluluk kurulmadan önce, borçlanma suretiyle itfaiye hizmeti için bir bina temin etmiş; yeni idare'nin itfaiye âmiri, bu binayı hizmet için elverişli görmeyerek ; bina ve borcun intikaline karşı durmuşsa da; mukavele teessüs etmiş bulunduğundan kabul edilme zorunluğu duyulmuştur.

6) 18. maddedeki soru bakımından : intikal dolayısıyla pek az memur kadro dışında kalmıştır. Bunlar da sadece mukaveleli memurlardır. Yine de, bunlar için, Bordeaux'da veya komün sendikalarında ve diğer komünlerarası teşekküllerde yer bulunmuştur. Yeni memurlar da alınmıştır.

Aslında memur adedi artmıştır.

Bunlar için özel bir statü yoktur.

7) 19. maddedeki sorunuzun gözettiği şekilde bir istisnaî katkı bahis konusu olmamıştır. Çünkü dışarıda kalan memur olmadığı gibi;

kanunun tedvini sırasında,, memur sendikaları, memur haklarının korunması (memurların açıkta kalmaması ve yeni durumlar ma göre intibaklarının sağlanması) için lüzumlu garantiyi temin ettiler.

8) 26. maddede sorulan husus bakımından : Şehirsel Topluluğun kuruluşu dolayısıyla, çoğunluğu siyasi nitelikte olmak üzere, bazı güçlükler ortaya çıkmıştır. Örneğin, Bordeaux Şehirsel Topluluğu'na katılması istenen Ambes Komününün, ilgili kanunun hükümlerine göre bazı hak ve yetkilerini kaybedeceği, hususiyle Şehirsel Topluluk Konsey'nde temsil edilme olanağından mahrum edileceği endişesiyle, Belediye Meclisi'nce alınan 6 Mayıs 1967 günlü kararla, durumu protesto amacıyla bütün üyelerin istifâ etmiş bulunduğunu açığa vurması bunlardan biridir.

Başlangıçtaki bu tutum, zamanla, bu idarelerin kaçınılmaz olduğu ve komünlerin bazı haklı taleplerinin de muslihane anlaşmalarla karşılanabileceği anlaşılınca terkedilmiştir.

Halkın, bu idarenin lüzumuna ve faydasına inanmasında âmil olan bir kaç örnek :

a) Mezarlık konusunda, komünlerde yer kalmamıştı. Komünlerarası bir mezarlık ihdas edildi.

b) Kanalizasyon konusunda : Komünler, başka komünlerin kanalizasyonunun kendi arazilerinden geçmesine müsaade etmiyordu. Şehirsel Topluluk İdaresi bunu halletti.

c) Taşıt araçları konusunda : Bordeaux'da il ve belediyenin uhdesinde bulunan iki ayrı otobüs işletmesi (reseaux) vardı. Bunlar şehirsel topluluk idaresinde birleştirildi. Daha İktisadî oldu.

9) 27. maddede sorulan husus bakımından, şehirsel topluluk idaresinin diğer kamusal teşekküllerle işbirliği yapması mümkündür. Bugün için bir tatbikat mevcut değildir. Zaruret de yok. Şehirsel Topluluklar kendilerine yetecek şekilde kurulmuştur. İleride yeni ve büyük meseleler çıkarsa belki yeni gruplaşmalar olabilir.

3. Bordeaux Şehirsel Topluluk Konsey Toplantısı (15 Temmuz 1969):

Yukarıda gösterilen tarihte saat 16.45'te Konsey toplantısını izledik.

Başkan Chaban - Delmas yerine, toplantıyı, Başkan Yardımcılarından B. Max Monichon yönetiyordu. (Bu zatın aynı zamanda Le Bouscat komününden senatör olduğu da anlaşıldı).

Toplantı gündeminde görülecek meseleler arasında personel meseleleri, su, itfaiye ve çöp toplama hizmetleriyle ilgili meseleler, lojman meseleleri gibi hususlar vardı.

Su mevzuunda, üyeden B. Chabrat, su Batlarının artması bakımından, şikâyetler bulunduğunu ortaya koydu. İlgili komisyonun sözcüsü cevaben : Yeni İdare zamanında eskisine nazaran çok daha iyi hizmet getirildiğini, dolayısıyla bu artışın tabîi bulunduğunu açıkladı.

İtfaiye konusunda üyeden B. Moynet, Bordeaux'da da Paris ve Marsilya'da olduğu gibi askerî itfaiye kurulmasını teklif etti.

Çöp Temizleme hizmetinin 20 yıllığına bir şirkete ihalesi karar altına alındı.

Öğretmen lojmanları konusunda :

a) Yeni yapılacak öğretmen lojmanları bakımından her komünün malî imkânları gözetilerek Şehrsel Toplulukça yardım yapılması;

b) Şehrsel Topluluk Konseyi'nce doğrudan doğruya karar ittihaz edilmesi;

c) Komünler arsa verdiği takdirde, bu lojmanların doğrudan doğruya şehrsel toplulukça yapılması fikirleri ileri sürüldü.

Alman kararda ilk ileri sürülen fikre itibar edildiği görüldü.

Bunu izleyerek, H.L.M. Kurumunun sosyal mesken inşaatına değinen uzun tartışmalara girişildi.

Ertesi günkü mahallî gazeteler, bu tartışmalara geniş yer verdiler.

Şehrsel Topluluk idaresi'nde incelemeler :

4. Şehrsel Topluluk İdaresi Genel Sekreteri B. Manciet ile Görüşme:

16 Temmuz 1969 günü sabahı B. Manciet ile tanıştık.

Kendisinin fikirlerini şöylece özetlemek mümkün :

a) Bu idare, komünler arası meselelerin çözümlenmesi için yeni bir hükümet deneyidir. Sonuçlarını değerlendirmek için henüz vakit çok erkendir.

b) İlkın, her kuruluşta olduğu gibi, Basın'da ve siyasal çevrelerle halk arasında tartışmalar ve siyasal friksiyonlar oldu. şimdi geçti; gün geçtikçe halkın bu idareye alıştığı görölüyor.

c) Sistem kurulmuştur ve işlemektedir. Faideli olmuştur. Halk ta bu idarenin faidesine inanmıştır.

5. İdarî Hizmetler Müdürü B Sarrahas'la Görüşme :

Kendisi önce raporun sonunda ilişik olarak sunduğumuz (Ek II teşkilât şemasını bize verdikten sonra aşağıdaki açıklamalarda bulundu :

a) Başkan yardımcılarının 12'sinin de üyeler arasından seçilmesi memurlar arasından geçilmemesi sistemin bir icabıdır. Bu idarenin, komünlerin idaresine paralel bir idare olması zorunluğu var. Esasen bu başkan yardımcılarını filen başkan yardımcılığı yapmıyorlar. 12 komisyonun işlerini tedvir ediyorlar ve başkanlığını yapıyorlar.

Başkan adına işlerin tedviri genel sekretere aittir. Komisyonların görüşüne göre, kurulun aldığı kararları o yürütür.

Komisyonlarda konunun icab ettirdiği servisin elemanı bulunur. Bunlar bir nevi fikir işçisidir; mütalâa bildirir; oya katılmazlar.

Genellikle memurlar, seçilenlerin verdiği direktife göre yapılacak işleri hazırlarlar; karar yetkisi Konsey'dedir.

b) 9. sorunuz bakımından : yol hizmetinin daha iyiye gittiği bugün için söylenemez.

aa) Yalnız uzak komünlerdeki ufak bakım işleri (nid de pontes), mahallî olarak daha iyi yürütölüyordu. Bugün bunların Merkezden idaresi güçleşmiştir.

bb) Çeşitli evsaftaki yolların ayrı teknikle yapılması veya tamiri de güçlük yaratıyor. Bunun için bölgeler tesis edilerek (ilkin Bordeaux'nunu 4 - 5 komününde bir bölge tesis olunarak) işe başlanmıştır. Araç ve gereçleri teksif ettik. Çalışma kolaylaştı.

Zamanla mevcut yolları aynı evsafa irca ederek, çalışmayı daha da kolaylaştıracamız.

c) 9/2. sorunuz bakımından : bu teknik servis, henüz komün yollarına bakamıyor. Şimdilik en önemli yollar üzerinde çalışma yapılmaktadır. Plâna göre 1976'da tümünü tamamlamış olacağız. Halen % 95'i ele alınmıştır.

d) 18. sorunuz bakımından : Teknik unsurlar ve İdari kadro bakımından gerekli kaliteli personeli bulmakta güçlük çektik. Dışarıda memur kalmadı; aksine arttı.

Normal olarak, komünlerdeki herhangi bir servis Şehrsel Topluluğa intikal edince kadro da intikal ediyor.

aa) Kanun, bizi önce komünlerden memur almağa mecbur etti.

bb) Eksik kalanlar için bölgedeki Devlet kuruluşlarına, başvurduk.

cc) Geri kalan memur ihtiyacı için müsabaka ile kaliteli memur seçtik veya kontratla memur almağa mecbur olduk.

Şurasını ekleyeyim ki, intikal dolayısıyla küçük komünlerden intikal eden memurların durumu, büyük komünlerin veya Devlet memurlarının durumlarına intibak ettirildiğinden daha da iyileştirildi.

Belediye başkanları, esasen komünün nüfusuna göre ücret alan memurlara, azamî haddin altında ücret verebiliyordu. Şimdi ise yukarıda işaret ettiğimiz statüye tabi kılınarak, yeni durumlarına uygun ücretler veriliyor.

Genellikle bu yeni idare hakkındaki fikirleri :

a) Fransa'da şehrsel topluluğun, komünlerin statüleri muhafaza edilmek kaydıyla tahakkuk ettirilmesine taraftar. Cauderan örneğinde olduğu gibi «fusion» yoluyla birleşilmesinin aleyhinde.

(1965 yılında Bordeaux ile civarındaki Cauderan komün Meclislerinin aldığı birer kararla Cauderan tüzel kişiliğini yitirerek Bordeaux ile birleşmişti. Buna ait işlemlerin, ilgili vali muavinin aceleciliği ve telâşının da eklendiği bir hava içinde, alâcele yapıp birleşmenin adeta bir oldubittiye getirilmesi, Cauderan hemşehrilerinin üzerinde çok kötü etki yapmış; o tarihten sonra bu kabil birleşmelerin aleyhinde bir atmosfer ortaya çıkmıştır).

b) Henüz «Şehrsel Topluluk Hemşehriliği» fikri uyarmamıştır. Örneğin bir komünde yapılacak su veya kanalizasyon tesisi için,

başka komünde verginin artırılması gereksiz bulunuyor. Bazıları, özellikle küçük komünlerdeki dağınık evlerde oturanlar, su tedariki, çöp toplama hizmetleri veya kanalizasyon sağlanması zarureti hissetmediğinden, bu konudaki harcamalara katılmayı fuzulî bulmaktadır.

Biz bu «Şehrsel Topluluk Hemşehriliği» şuurunu uyandırmağa çalışıyoruz.

Chaban - Delmas'ın terviç ettiği politika sonucu, bütün komünlerin belediye başkanlarının İdare bünyesinde yer alması, bu gayenin tahakkukunu çabuklaştıracaktır. Bu temsilciler kendi haklarının kaybolmadığına, hizmetlerin daha koordine şekilde bütün bölgeye yayılacağına inanıyor ve kendi komünleri halkım da bu yolda etkiliyorlar.

c) Halen Chaban - Delmas fiilen başkanlık görevini icra edemediğinden yerine Topluluğu B. Monichon idare etmektedir. Ancak 15 Temmuz 1969 günlü Konsey toplantısında, bundan böyle, bütün başkan yardımcılarının, sırayla Konsey'e Başkanlık etmesi karar altına alınmıştır.

İlkin Chaban - Delmas bütün yetkileri elinde tutmak istemiş; zamanla başkan yardımcılara da bazı konularda (daha ziyade komisyon çalışmaları bakımından) yetkiler tanımağa mecbur olmuştur.

6. Malî İşler (2. Şube Müdürü 15. Boutges ile Görüşme (16.7.1969):

Kendisi bize özeti ilişik olarak sunulan Bordeaux şehrsel topluluğuna ait 1968 ve 1969 yılı bütçelerini verdikten sonra şu izahatta bulundular :

a) Bu teşkilâtın gelirleri :

- 1) Borçlanma;
- 2) Devlet sübvansiyonları;
- 3) Vergiler'dir.

Borçlanma, ilgili Devlet Bankası'ndan «düşük faiz, uzun vâde.» esasına göre (20 yıllık borçlanmalarda % 5,25, 30 yıllık borçlanmalarda % 5,75 faizle) alınan paralardır.

Devlet, millî (V.) plâna göre yapılan büyük yatırımlar için, konunun önemine göre, yatırımın % 30 - % 50'si nispetinde yardım (subvention) yapmaktadır.

Şehrsel Topluluk bakımından müstakil yeni vergi ihdas edilmemiş olup; millî, departamantal ve komünal vergilerin kesri munzamları şeklinde hisse alınmakta; bunlar da komünlerin evvelce gördükleri hizmetlerden şehrsel topluluğa intikal edenlerle birlikte intikal etmiş bulunmaktadır.

b) Anketteki soru 22'nin cevabı: Şehrsel topluluğa katılan komünlerden kanunun 39. maddesine göre malî durumları sarsılanlara şehrsel topluluk kendi bütçesinden pek yüksek miktarlara balığ olmayan bir yardım yapmıştır. İlk yıl 5-6 komüne kendi bütçelerinin % 10'u nisbetinde bir yardım olarak 50.000 frank verilmiştir.

Diğer yıllarda bu yardım nispeti, ilgili bütçelerin % 7 ve % 3'üne düşürülerek 1971'de tamamen tasfiye olunacaktır.

c) Soru 25'ini cevabı: Diğer komünlerden geçen menkul ve gayrimenkuller pek azdır. Malların büyük çoğunluğu Bordeaux Belediye'sinden intikal etmiştir.

7. Personel Şefi B. Junier ile Görüşme (16 Temmuz 1969):

B. Junier'nin görüşleri şöylece özetlenebilir:

İlkin Konsey, yeni idare için ihtiyaç duyulan memurların evsaf ve miktar olarak kadro cedvelini bir kararla tespit etti (IV No. 1 Ek).

Bunlar :

- a) İdarî memurlar;
- b) Teknik Personel;
- c) Müstahdem olarak üç kategoride gösterilmiştir.

Yeni kadroya ihtiyaç duyulursa, yeniden teklif ederiz. Konsey arttırabilir.

Genellikle bu kadrolar büyük komünlerin ve Devlet memurlarının statüsüne tabidir. (Esas olarak komün ve Devlet memurları, bulundukları şehrin nüfusuna göre maaş ve ücret almaktadırlar; nüfusu az olan yerlerden Bordeaux'ya gelmiş olan memurların maaş ve ücret durumları da buna göre ayarlanmıştır).

Bazı, memurların azamî ve asgarî ücretleri (yeni veya 12 yılı geçmiş olduklarına göre) şöyledir:

	En az	En çok (12 yıllık)	Yıllık Prim
1. Genel Sekreter :	3523.70 N.F.	4950 N.F.	3600 N.F.
2. Şube Müdürleri :	2124.00 N.F.	3133 N.F.	1536 N.F.
3, Büro Şefleri :	1230.00 N.F.	2115 N.F.	1032 N.F.
4, Meslek Memurları :	950.00 N.F.	1750 N.F.	390 N.F.
5. Müstahdem (Kapıcı, Şoför, Daktilo) :	780.00 N.F.	1100 N.F.	en az 80 N.F. (üç ayda bir)

Maaş veya ücret ve yıllık veya üç aylık tazminatlardan gayri, memur ve müstahdemler için: aile yardımı (prestation familiale) yapılır (karısı çalışmamak şartıyla). Ayrıca yalnız memurlar için 1-2 çocuk için aylık 100 N.F. yardım yapılır; çocuk arttıkça aile ve çocuk yardımının miktarı da artmaktadır.

Şoför ve kapıcılara ayrıca elbise yardımı yapılır.

Teknik Elemanlar hakkında; Baş mimarla, başmühendis genel sekreterle müdür arası personele mahsus maaş alırlar. Diğer mimar ve mühendisler de müdür emsali maaş alırlar.

Ancak primleri değişiktir. Yaptığı iş (nezaret, icra veya danışmanlık gibi)'in malî portesine göre teknik prim alırlar. Bunun azamî haddi yıllık 7.000 N.F.'tır.

Mesleğe Alınış: Personel dairesinin koyduğu esaslara göre, memur rejimine uygun olarak, bazı (teknik) kadrolar için diplomaya

göre; genellikle, bölge personel dairesi tarafından müsabakaya tabi tutularak tahakkuk ettirilir.

8. Teknik Şube Müdür Yardımcı B. Pognant'la Görüşme :

Bu şube , imar plânı ve uygulamalarına bakar. Şubenin uhdesindeki işler:

- a) Arazi temini işleri (bağış, satınalma ve istimlâk yoluyla);
- b) Şehirsel topluluğa dahil arazinin topografyası ve şemasının çıkarılması, yol ve istikamet plânlarının hazırlanması;
- c) İnşaat ruhsatı verilmesi ve imar plânı uygulamaları;
- d) Gayrimenkul satın alınması;
- e) Şehirleşmesine öncelik tanınan Z.U.P. (zone â urbaniser en priorite) bölgelerinde (bizdeki gecekondü önleme bölgeleri gibi) ve yıkılıp, yollar ve binalar bakımından yeniden düzenleme yapılacak Z.A.D' (zone d'amenagement differe; Değişik gayeli düzenleme bölgesi)'nde ve yine sanayi bölgesi için arazi temini işleri;
- f) Karma Ekonomi Şirketleri için gayrimenkul ve arazi temini (Topografya) işleri.

Bu arsa ve arazilerin temini için muslihane anlaşmalara varılamazsa istimlâke gidilir. Bu çalışmalar arsa temininden sonra, karma ekonomi şirketlerine yaptırılmaktadır. Bu bakımdan, idare araç ve gereç kullanmamaktadır.

Yollar ve kanalizasyonlar da aynı şekilde yaptırılmaktadır. Sadece bunların küçük bakımları sürdürülmek üzere teşkilâtın araç ve gereçleri de vardır.

(15 Temmuz günü bizim de gözlemlerde bulunduğumuz Konsey toplantısında, su ve kanalizasyon işlerinin 30 yıl için bir şirkete devir mukavelesi tasvip edilmiş).

9. Artígues - pres - Bordeaux'de inceleme (17 Temmuz 1969);

Bu komünün belediye başkanı Av. B. Boissieras'nın görüşten şöylece özetlenebilir:

«Gironde Nehrinin bu yakasında, bir çok meseleler (temizlik, yol işleri v.s.) bakımından, şehrsel topluluk kurulmadan önce k mim sendikaları vardı. İlkın şehrsel topluluğa katılmak hususunda belediye başkanları ve meclisler epeyce tereddüt ettiler. Ancak yetkilerin tümü değil, belli bir kısmı yeni idareye intikal etti ve yeni idare bizim dışımızda değil, bizimle birlikte yürütölen bir teşekköl oldu.

Tabiidir ki, kanun gereğince, devrolunan hizmetlere ait aktif ve pasifler de devrolundu. Vaktiyle bir çok yatırımlar yapıp borçlanmıştık. Bu borçlar da devroldu.

Şehrsel topluluk bütçesine yapılan katkılar, ilk görünüşte .bazı komünlerin aleyhine gibi bir manzara arz etmektedir. İşler başka yerde yapıldığı halde masraflara her komünün iştirak etmesi Halkça garip karşılanmaktadır. Halbuki orada da işler yapılmağa başlanınca bu durum telâfi edilmiş olacaktır. Halk ta yavaş yavaş bunu anlıyor.

Bu hususun temini için, esasen, şehrsel topluluğun yıllık programında, o yıl hangi komünde hangi işlerin yapılacağı belirtilir. Bu program, bütün belediye bakanlarının iştirak ettiği bir teşekkölde (Konsey’de) tasvip gördüğü için, hepimizce muteberdir.

Ayrıca, bölgesel plânlar vardır. Bunlar millî plânın dilimleri olarak tanınmakta, bilinmektedir.

Her komün, her konudaki taleplerini hazırlar. Konsey, her sektöre ayrılacak masraflara göre bu talepleri karşılar. Meselâ bizim komünün su derdi, bu sene halloluyor; gelecek yıl da yol işine önem vereceğiz.

Hepimizin temsil edilmesi dertlerimizi Konseyde belirtmeğe yarıyor.

Ben , şahsen, şehrsel topluluğa katılmış olmaktan memnunum. Yeni idare 1968 yılındanberi faaliyettedir. Espri iyi, fikir iyi. Bir yıl önce bir şey yoktu; şimdi var.

Halk ödeyeceği vergiye göre memnun olur, Benim komünüm de memnun, tiki il ve komün için ödediği gibi, şehrsel topluluk için de ayrıca, vergi ödeyeceğini sanarak endişe duymaktaydı. Bu endişeyi gidermek gerekti. Benim komünümde olduğu gibi, her komünde, devredilen ve geri kalan yetkiler bakımından vergiyi ayarladık. Yekün olarak, bir önceki yılın vergisini geçirmedik. Bazı yerlerde bu nispet aştı. Devredilmeyen konularda fazla yatırım yapan komünlerde, bu ayarlama, gereğince yapılamaz da, ondan.

İkinci arzu fazla hizmet görülmesi arzusudur; bu da yapılıyor.

Kanunun 4. maddesine göre intikali mecburi tutulan bütün hizmetler şehrsel topluluğa geçti; fakültatif olanlar geçmedi. Meclisin temayülü, bu hizmetlerin gözettiği gayeler hasıl olmadan, diğer hizmetleri devretmemektir.

Örneğin: Halen aydınlatma bizde; yol bakımı şehrsel topluluk idaresinde. Zamanla bunu da devretmemiz gerekecek. Yine, orta tahsil şehrsel topluluk idaresinde, ilk tahsil komün'de. Komünün yeter geliri yok; bu hizmet te, iyi görülmesi bakımından, zamanla şehrsel topluluk idaresine devrolunabilir».

10. Blanquefort - Medoc'da İnceleme (18 Temmuz 1969):

Ertesi gün ziyarette bulunduğumuz bu komünün belediye başkanı Jean Duvert, bizimle çok yakından ilgilendi.

Kendisi, bizi, komünlerinde bulunan sanayi tesislerinde gezdirdikten sonra, şu görüşlerini ileri sürdü:

«Bölgenin gelişmesi, belediyelerin de gelişmesini sağlıyor. Bu bakımdan komünlerin hizmet birliği yapmasında bir zorunluk mevcuttur. İleride Fransa'nın bütün komünleri böylesine şehrsel topluluklar bünyesinde birleşecektir.

«Artık belediye başkanları, sadece, protokol işleri ve vatandaşın medeni kanuna giren (nüfus, evlenme gibi) işleriyle meşgul olacaktır.

«Gerisinin şehrsel topluluk yapacaktır.»

Bordeaux'da bulunduğumuz sürede, birinci binası yeni yapılan Çite administratif'i ve Cite Universitaire'i de ziyaret ettik.

Konumuzla ilgili tetkiklerimiz arasında şehrsel topluluğun yaptığı yol, sosyal meskenler, bataklıkların kurutulması ve Bordeaux Uluslararası Fuarının kurutulan, bataklıklardan kazanılan sahada yeniden kurulmasıyla ilgili çalışmalar ve yeni sanayi bölgelerinin tesisi gibi hususlar da bulunuyordu.

Bütün bu çalışmalar, özellikle sosyal meskenlerin inşası ile ilgili olanlar, şehrsel topluluğun büyük işlerin görülmesi bakımından ne kadar gerekli bir teşekkül olduğunu gözle görülür, elle tutulur delilleri olarak kıymetlendirilebilir.

Sonuç:

Fransa’da II. Cihan Savaşından sonra ortaya çıkan idari politika «İktisadî idare»’yi ademi merkezîyet içinde geliştirme politikasıdır. Bunun uygulanması dolayısıyla de iki sorun ortaya çıkmıştır:

- 1) Çok büyümüş şehirler (metropole)’in dağıtılması;
- 2) Büyümekte olan küçük şehirlerin organizasyonu.

1) Çok büyümüş şehirler içinde en göze batan, artık yükünü kaldıramaz bir metropol durumuna gelmiş olan Paris’tir. Bütün sınaî, kültürel ve sosyal faaliyetlerin makarrı durumuna gelmiş olan Paris, bu durumuyla korkunç bir nüfus ve bina artışı yanında, özellikle sanayileşme ve ticarileşme vetiresinin ağır yükü altında ezilmeğe başlayınca Fransa’da çeşitli bölgelerde denge metropolleri kurma zorunluğu hasıl olmuştur. Devlet eliyle alan düzenleme politikasının bir icabı olarak böylesine metropoller kurulacak bölgelerde arsalar alınmakta, alt yapı tesisleri kurulduktan sonra, bu metropollere yapılacak havaalanı, sınaî ve ticarî tesisler için ucuz arsa sağlanmakta, vergi kolaylığı, hatta Devlet akçalı yardımı gibi bazı istisnâî geliştirme tedbirleri de gözetilmektedir.

Bu gibi denge metropollerinin kurulması İstanbul ve İzmir bakımından da düşünülebilir ve bu düşünce tartışılabilir. Ancak bu husus konumuzun dışındadır.

2) Bu politikanın yanibaşında gelişmekte, duralamakta veya gerilemekte olan komünlerin durumunun da yenibaştan düzenlenmesi zorunluğu duyulmuştur.

Napolyon devrinden buyana mahallî hizmetler gören komünlerin halkı, bazı şehirlerin sanayileşmesi süreci dolayısıyla, bulundukları komünleri terk ederek sınaileşmiş bölgelere göç edince; bu komünler hazan inanılmayacak derecede tenhalaşmış; yine de manevî şahsiyetlerini idame ettirebilmek için, Anayasa’nın siperi altında yığıtçe mücadele etmeğe gayret göstermişlerdir.

Artık tarihî fonksiyonunu yavaş yavaş kaybetmeğe yüz tutan bu gibi komünlerin durumlarını kurtarmak için olduğu kadar, hatta bundan da daha fazla, bu komün hemşehrilerinin müşterek medenî ihtiyaçlarını gereğince sağlayacak sınaî kültürel, İktisadî ve sosyal imkânların geliştirilmesi yönünden çeşitli tasavvurlar gözönünde tutulmuş ve uygulamaya konulmuştur.

Bunları dört başlık altında toplamak mümkündür:

- a) Komünlerin birleştirilmesi (fusion);
- b) Komün birlikleri veya sendikalarının kurulması;
- e) District'ler teşkili;
- d) Şehrsel topluluklar teşkili.

a) Komünlerin birleştirilmesi (fusion) politikası, yukarıda işaret olunduğu veçhile, komünlerin tüzel kişiliklerine karşı gösterdikleri hassasiyet dolayısıyla tam bir uygulama alanı bulamamıştır.

Şehrsel topluluklar uygulamasından önce, 1965'te, Bordeaux ile Cauderan komünlerinin füzyonu dolayısıyla duyulan üzüntü, başkaca birleşmelerin tahakkukunu önlemiş; ve birleştirme politikası, bugün, tamamen iflâs etmiş bulunmaktadır.

b) Komün birlikleri veya çeşitli maksatların husûlü için kurulan komün sendikaları (syndicats à vocations multiples)'na gelince; bunlar aynen bizdeki mahallî idare birlikleri gibi bir fonksiyona sahip olmuşlar; dolayısıyla ihtiyacı karşılamak ve gayeyi tahakkuk ettirmek yönünden istenen başarıyı sağlayamamışlardır.

c) District (bölge) derin teşkili politikası da, (bizde, İstanbul'daki nahiye teşkilâtı gibi) , kanun zoruyla bir şehrin etrafındaki komünleri gruplaştırmış; bunları, belli işlerde birlikte hareket etmeğe zorlamış; ancak müşterek meclisleri bulunmadığı ve - diğer teşebbüsler için de söylenebilecek - psikolojik ve akçalı destekten gereğince nasipli olmadıkları için bu kuruluşlar da başarı sağlayamamıştır.

d) Son teşebbüs, 31 Aralık 1966 günlü ve 66/1069 sayılı kanunun gözettiği Şehrsel Topluluk idareleri'dir.

Bunlar dünyanın bir çok büyük metropollerinde kurulan çok geniş yetkili ve muazzam malî imkânları olan metropoliten idareler değildir.

Yukarıdaki üç bentte işaret olunan müşterek komün idarelerinden de farklıdır. Tabir câizse, bu idareler, metropoliten idarelerle yukarıda anılan komün birlikleri veya sendikaları ile district'ler arasına yerleştirilebilecek şehrsel topluluk müesseseleridir.

Metropolitan idareler kadar kudretli değilseler bile, diğer şehirsel topluluk idareleri kadar psikolojik, İdarî ve akçalı destekten mahrum durumları da yoktur.

Bizi Fransa'daki Şehirsel Topluluk idareleri'ni incelemeye sevkeden iki âmil mevcut bulunmaktaydı:

a) Şehirleşme konusunda bizim gibi bir bunalım geçirmekte olan Fransa'nın bu sonuncu deneyden - bu deneye yeni başlamış bile olsa - yüz akiyle çıkmasının kabil olup olmayacağının incelenmesi;

b) İdarî bünyesi bize benzeyen ve Türk İdarî teşkilât ve usûlleri bakımından daima örnek tutulmuş olan Fransa'dan, İdarî teşkilâtımız bakımından, yeniden bir şeyler almanın kabil olup olmadığı.

İncelemelerimizin sonunda, genellikle, Şehirsel Topluluk İdaresi politikasının sonuçları tamamen alınmamış ve bilhassa bünyesinde kalabalık (50 - 90) komün bulunan Lyon ve Lille gibi şehirsel topluluklarda bazı psikolojik ve İdarî zorunluklar ortaya çıkmış ve Devlet yardımının beklenen ve ümit edilen seviyeyi bulmamış olmasının yarattığı hayal kırıklığına rağmen; 27'şer komünle şehirsel topluluk kuran Bordeaux ve Strabourg'da, bu Topluluğun gerek psikolojik gerekse İdarî yönden başarılı olduğu; bu başarı nispetinde akçalı sorunlarının üstesinden gelmeğe de gayret ettikleri müşahade edilmiştir.

Burada, bize gerek Paris'te, gerekse Bordeaux'da verilen belgelerin göz kamaştırıcı ışığına fazlaca kapılmadan; daha çok kendi gözlemlerimize göre, Bordeaux örneğini gözönünde tutarak Fransa'daki uygulamalar hakkında bazı değerlendirmelerde bulunacak; bunu izleyerek, bu idarelerin bizde uygulanması olanaklarının bulunup bulunmadığını inceleyeceğiz.

1. Bordeaux Şehirsel Topluluk İdaresi'nin olumlu yönleri :

2.

a.) Başkan'ın Durumu: Yukarıdaki anket cevaplarından da anlaşılacağı veçhile, Bordeaux Şehirsel Topluluk İdaresi Başkanı Jacques Chaban - Delmas'ın kişiliğinin, bu idarenin başarıya ulaşmasında rolü büyüktür.

Bugün Fransız Hükûmeti'nin de başında bulunan bu şahıs, özellikle, Konsey'in teşekkülü bakımından 27 belediye başkanının da mutlaka Konsey'de temsil edilmesini sağlamak üzere, büyük belediye-

leri temsil edecek bazı üyelerin feragatini sağlaması bakımından olsun; Devlet yardımlarının sağlanmasında olsun, Şehirsel Topluluğun vergi koyma yetkisinin kısıtlanmasını önlemek bakımından olsun, ağırlığını koyarak, şehirsel topluluk için istediği sonuçları elde edebilmiştir.

b) Meclisin Teşekkülü Bakımından: Özellikle her belediye başkam Konsey'de bizzat bulunmak suretiyle kararlara iştirak etmekte; faaliyetleri takip etmekte ve komünlerinin haklarını koruyabilmektedirler.

Bu kabil idarelerin idamesi için sağlam psikolojik ve İdarî zeminin başka türlü sağlanmasına da imkân yoktur.

c) Kanunun 4. maddesiyle mecburî, bunu izleyen maddelerle de ihtiyarî olarak Şehirsel Topluluk İdaresi'ne intikal ettirilen, bu münasebetle bunlar için komünlerde tefrik edilmiş personele müteallik ve akçalı imkânların da şehirsel topluluğa intikal ettirilmiş olduğu hizmetlerden aşağıda gösterilenlerin, bu yeni idarece kifayetli biçimde yürütüldüğü müşahade edilmiştir:

- Yolların yapımı;
- Sosyal mesken inşaatı;
- Sanayi bölgeleri teşkil etme;
- Şehiriçi ve komünlerarası taşıt probleminin halli;
- Çöp toplama, kanalizasyon, su temini hizmetleri.

Bu hizmetlerden evvelce komünlerce imtiyazlı şirketlere işletmeye verilmiş olanlar, imtiyaz süreleri doluncaya kadar statülerini muhafaza etmekte; diğer hizmetlerle imtiyaz süresi dolan eski komün hizmetlerinin de şehirsel toplulukça organizasyon ve proje etüdleri yapıldıktan sonra yeniden imtiyazlı şirketler eliyle işletildiği görülmektedir.

Yol yapımı, çöp toplama, kanalizasyon, su ve taşıt hizmetleri hep bu yoldan gördürülmekte; ancak zabıta ve itfaiye hizmetleri biziatihi idare tarafından görülmektedir. Bu da hizmetin tabiatından doğan bir keyfiyettir.

Yalnız şurasını açıkça belirtmek gerekir ki, şehirsel topluluk idarelerinin kurulması, mahallî hizmetlerde tasarrufu sağlayamamış; yeni teşkilât dolayısıyla masraflar artıp kadrolar genişleyince;

bilâkis, vergi ve resimlerin de artırıldığı görülmüştür. Bu da bu idarelere bağlı komün halklarının sızlanmasına vesile teşkil etmiştir. Nedir ki, bu idareyi tertiv edenler, daha iyi hizmetin, daha iyi ve daha çok parayla sağlanacağı gerçeğini benimsemekte vergi ve resimlerin artmasından ancak, daha iyi hizmet getirilmediği takdirde sızlanmanın doğru olabileceği savını ileri sürmektedir.

2. Tavsiyeler :

Bir kere, şurasını açıkça ifade etmek gerekir ki, idari bünyemiz Fransız idari bünyesine benzemekte; bizde de belediye idareleri, Fransız komünleri gibi, çoğu zaman görevlerini yeterince ifa edemedikleri halde, tüzel kişiliklerini muhafaza edebilmek hususunda aşırı bir titizlik göstermektedir.

Diğer yandan kurulması mecburî olmadığı gibi, kurulması halinde de ancak ilgili belediye meclislerinin bütçelerinin kudreti nispetinde birer payla iştirak ettikleri Birlik İdareleri, Fransa'daki diğer şhirscl topluluk idareleri gibi, bizde de faideli olamamıştır.

Bu bakımdan Şhirscl Topluluk İdareleri konusunda Fransa'nın bugün yaşadığı deneyi, bizim de bir alternatif olarak gözönünde tutmamızda faide vardır.

Bu takdirde, özellikle:

- a) Şhirscl topluluk başkanının, belediye başkanları arasında seçilmesi;
- b) Fransa'da olduğu gibi maneî tatmin sağlama endişeleri ile 12 başkan yardımcısı seçilmeksizin, lâzım geldiği miktarda (2-3) başkan yardımcısı intihap olunması;
- c) Kuruluşu, tayinle gelecek bir genel sekreterin yürütmesi ve gerekli miktarda şube müdürü ile kendisine destek teşkil edilmesi;
- d) Meclis (Konsey)'in teşekkülünde, şhirscl topluluğa dahil olacak her belediyenin başkanının Meclis'te mutlaka temsil edilmesi prensibinin benimsenmesi (İzmir ve İstanbul civarındaki belediyelerin 15 - 25 arasında bulunması, bu gayenin husûlüne yardım edecektir) ,

e) Devrolunacak hizmetler bakımından:

- İmar plânı ve tatbikatı;
- Su, elektrik, kanalizasyon, taşıt, çöp ve itfaiye hizmetleri (İtfaiye hariç, diğerleri bizde de ihale edilebilir) (Nitekim, bizde Karayolları da, bugün yol yapımı işini ihale suretiyle gördürmektedir. İhale ile iş gördürülmesi konusu, belediyede kadro tasarrufunu da sağlayacağından teemmül edilmesi tecrübeye değer kanısındayız);
- Gecekondu önleme sahalariyle ilgili kanun ve Belediye Kanunu, bizde, bugün, belediyelerin İmar ve İskân Bakanlığı ile müştereken sosyal mesken politikasını yürütmesini âmirdir. Şehirsel topluluk kurulursa, gecekondu önleme ve sanayi sahaları teşkili hakkında hükümlerin uygulanmasının da bu idareye intikal ettirilmesi;
- Yol konusu: Bizde, halen belediyeler arasındaki yolları iller yapmaktadır. Bu bakımdan, bu konunun, şehirsel topluluk imar ve plânlamasına dahil edilerek, belediyeler içindeki yolların, bu plâna göre Şehirsel Topluluk idaresi'nce yapılması-
- Ancak bu idarelere ilk kurulduğu zaman fazla hizmet verilmemesi; zamanla maddi ve manevî cihazlanma ve kuvvetlenme ile müterafik olarak hizmet çeşidinin artırılması uygun düşünülmektedir.
- **Personel Meselesi :** Şurası hatırdan çıkarılmamalı: Orada bile personel konusunda sıkıntı çekiliyor. Bizde de bu sıkıntı çekilecektir. Orada, kadro ve teşkilât konusunu Meclis kararlaştırıyor. Bu yetki bizde, Hükümete tanınmıştır. Şehirsel Topluluk Meclisi'nin hazırladığı kadroyu bizde, her ne kadar Hükümet onaylayacaksa da, daha önce gerek İdarî, gerek teknik personelin nitelikleri ile alacakları maaş ve ücretleri konusunda personel dairesinin bir önetüd hazırlaması uygun olacaktır.

Teknik eleman, yevmiyeli veya kadrolu olarak istihdam edilebilir. Ancak, belediyelerin bu konudaki sıkıntılarının aynen bu idarelere de intikal edeceği bedihidir. Personel rejimi düzene konulmak suretiyle, bu sıkıntı da zamanla giderilecektir.

— **Malî Hususlar :**

a) Gelirler :

aa) Şehirsel topluluğa devredilen hizmet gelirlerinin bu idareye aynen devri (su, tanzifat, elektrik, havagazı resim ve ücretleri gibi);

bb) Yeni gelir kaynakları bulunması; cc) Yardımlar.

Yeni gelir kaynağı olarak, hemşehrilik vergisi ihdas edilebilir. Ayrıca Fransa'da olduğu gibi (bizde Gümrük Resminden ve petrol satışından hisse alınması gibi) diğer vergi ve resimlerden de hisse sağlanması mümkündür.

Yardımlar konusunda, zaten yapılmakta olan Devlet yardımlarının (suspensions) şehirsel topluluğun deruhte ettiği hizmet türleri ve hacmi gözönünde tutularak bir plân ve program dahilinde arttırılması yerinde olacaktır.

Netice itibariyle, İstanbul ve İzmir şehirlerimizde Fransız örneğinden yararlanılarak birer şehirsel topluluk kurulabilir.

Gerekli yetenekte ve miktarda personel ve malî imkân sağlanmakla ve yetkiler verilmekle bu idarelerin kifâyetli şekilde hizmet görmeleri ve halka kendilerini kabul ettirmeleri mümkün olacaktır.

Ancak, bütün bu yükü üzerinde tutan ve çalışmalarda ahenk ve tutarlık sağlayan genel sekreterin ve yakın çalışma arkadaşlarının yeterli bulunması ve bu yeterliğin karşılanacak malî imkân ve İdarî teminatla donatılmasının da, bu idarelerin başarılı olması yönünden, kaçınılmaz bir zorunluk olduğu kanaatindeyiz.

Gerek Paris'te, gerekse Bordeaux'da ilgililerden alınan belge ve yayınlar 12 kalem halinde ilişikte sunulmuştur (Ek V). Bunların içinden faydalı görülenlerin tercüme ettirilerek FRANSA'DA ŞEHİRSEL TOPLULUK İDARESİ başlığı altında yayınlanmasının uygun olacağını düşünüyoruz.

EK III (*)
BORDEAUX ŞEHİRSEL TOPLULUĞU
1968 SENESİ BÜTÇESİ

Yatırımlar Bölümü:

Programa Dahil İşler:	GİDER (N.F.)	GELİR (N.F.)
Şehrsel Topluluk Merkezi ve diğer		
İdarî binalar	667.000.00	—
Yol	2.180.000.00	100.000.00
Şebekeler	14.074.400.00	14.032.000.00
Okul ve Kültürel Ekipman	293.425.00	38.000.00
Ticari ve İktisadî Servisler	843.000.00	795.000.00
Diğer Ekipmanlar	—	2.996.976.84
Toplam	18.057.825.00	17.961.976.84

Program Dışı İşler :

Program dışı menkul ve gayrimen-		
kul işlemleri	4.609.000.00	—
Malî Hareketler	22.534.860.57	930.957.63
Yatırım bölümünün finansmanı	—	26.308.766.10
Toplam	27.143.869.57	27.239.717.73

Yatırım Bölümleri Toplamı :	45.201.694.57	45,201.694.57
------------------------------------	----------------------	----------------------

İşletme Bölümü :

Yan Servisler :

Malî Servis	47.333.554.83	1.476.925.88
Daimî Personel	36.253.900.00	130.000.00
Menkul ve gayrimenkuller	3.237.900.00	7.000.00
Genel İdare	312,780.00	2.000.00
Komünlerin Yolları	4.709.560.00	855.200.00
Komünlere ait şebeke	2.903.885.00	1.699.213.00
Toplam	94.751.279.83	4.170.338.88

(*) Ek I ve Ek II teknik zorunluluklar dolayısıyla Dergi'nin sonuna eklenmiştir.

İdarî Servis :

Emniyet ve Zabıta	838.000.00	184.600.00
Öğretim	1.569.050.00	101.680.00
Toplam	2.407.050.330	286.280.00

Ekonomik Servis :

Emlâk Geliri	—	380.000.00
Özel muhasebesi olmayan ticarî gelir	7.377.770.00	17.812.645.00
Toplam	7.377.770.00	18.192.645.00

Mali Servis :

Belirli olmayan masraf ve gelir	107.623.16	—
Belirli nispetli vergiler	926.356.00	9.223.558.00
Tamamlayıcı vergiler	4.000.00	73.701.256.11
Toplam	1.037.979.10	82.924.815.11

İşletme Bölümleri Toplamı : **105.574.078.99** **105.574.078.99**

Yatırım ve İşletme Bölümleri

Toplamı: **150.775.773.56** **150.775.773.56**

1968 Kasım ayında bir bütçe yapılmıştır.

Bu ek bütçenin:

Yatırımlar Bölümü gelir ve gideri :	60.127.124.73	N.F.
İşletme Bölümü gelir ve gideri :	496.085.33	N.F.
Ek Bütçe Genel Toplamı :	60.623.210.06	N.F.,
Böylece 1968 senesinde Bütçeler	159.775.773.56	
Toplamı :	60.623.210,06	
	210.998.983.62	N.F.'tır.

BORDEAUX ŞEHİRSSEL TOPLULUĞU
1969 SENESİ BÜTÇESİ

Yatırımlar Bölümü :

Programa Dahil İşler	GİDER (N.F.)	GELİR (N.F.)
Şehrsel Topluluk Merkezi ve diğer İdarî binalar	1.074.000.00	—
Yol	2.580.000.00	—
Şebekeler	—	—
Okul ve Kültürel Ekipman	1.442.000.00	1.120.000.00
Ticari ve İktisadi servisler	820.000.00	780.000.00
Diğer Ekipmanlar	5.000.000.00	5.000.000.00
Toplam	10.916.000.00	6,900.000.00

Program Dışı İşler :

Program, dışı menkul ve gayrimenkul işlemleri	5.700.000.00	1.000.000.00
Mali Hareketler	20.678.913.92	680.643.23
Yatırım bölümünün finansmanı	—	28.714.270.69
Toplam	26.378.913.92	30.394.913.92

Muhasebesi ayrı olan servisler :

Su ve Kanalizasyon Tasfiyesi	7.098.248.32	795.471.65
Yatırım Bölümleri Toplamı :	44.393.162.24	38.090.385.57

İşletme Bölümü :

Yan Servisler :

Mali Servis	45.452.930.69	305.618.00
Daimi Personel	39.961.000.00	3.430.000.00
Menkul ve gayrimenkuller	3.969.230.00	32.000.00
Genel İdare	1.008.780.00	52.000.000
Komün Yolları	1.729.500.00	1.014.000.00
Toplam	97.121.440.69	4.833.618.00

İdari Servis :

Emniyet ve Zabıta	175.600.00	177.000.00
Öğretim	2.716.300.00	61.000.00
Toplam	2.891.900.00	238.000.00

Ekonomik Servis :

Genel Ekonomik Müdahale	300.000.00	—
Emlâk Geliri	—	173.000.00
Özel muhasebesi olan ticarî gelir	8.385.320.00	2.750.000.00
Özel muhasebesi olmayan ticarî gelir	7.958.450.00	14.171.000.00
Toplam	16.641.770.00	17.094.000.00

Malî Servis :

Belirli nispetli vergiler	504.000.00	13.800.000.00
Tamamlayıcı vergiler	1.316.000.00	82.509.492.69
Toplam	1.820.000.00	96.309.492.69

Ayrı Muhasebesi Olan Servisler :

Su ve Kanalizasyon Tasfiyesi	12.478.597.18	18.782.373.85
İşletme Bölümleri Toplamı :	130.954.707.87	137.257.484.54
1969 yılı genel toplamı	175.347.870.11	175.347.870.11

Bordeaux Şehirsel Topluluk Meclisi 23 Aralık 1968'de, Meclis Başkanı (aynı zamanda o tarihte Millet Meclisi Başkanı olan) Jacques Chaban - Delmas'm başkanlığında toplanarak Bordeaux Şehirsel Topluluk İdaresinin bütün servislerine ait azamî kadrolarını tespit ve kabul etmiştir.

KADRO CEDVELİ

İdarî Personel

- 1 Genel sekreter
- 6 Müdür
- 1 Şhiriçi ulaştırma şirketinde Şhirscl Topluluk İdaresi adına bulunan daimi kontrolör
- 15 Büro şefi
- 30 Raportör
- 6 Başmemur
- 60 Memur
- 8 Büro memuru
- 26 Stenograf
- 4 Daktilo
- 2 Hademe

159

Müstahdem :

- (Lise ve Kolejlerle Topluluk İdaresi Teşkilâtı için)
- 28 Kapıcı
 - 105 Hizmetçi kadın (muvaakatler dahil)
 - 3 İşçi
 - 1 Şoför

137

Teknik Personel :

Teknik Servisler :

(Yol - Etüd - Trafik - Temizlik - Çöp toplama - Elektromekanik)

- 1 Şef mühendis
- 1 Baş mühendis
- 2 Kısım mühendisi
- 2 Teknik yardımcısı

6

Yol ;

- 2 Baş mühendis
- 8 Kısım mühendisi
- 16 Teknik yardımcısı
- 12 Desinatör
- 2 Baş işçibaşı
- 15 İşçibaşı
- 12 İş sürveyanı
- 315 İşçi
- 13 Ekip şefi

404

Şehircilik elemanları

- 1 Mimar
 - 1 Etüd desinatörü
 - 2 Desinatör
 - 2 İşçi
 - 1 Anket memuru
 - 7
-

**Trafik etüdü - Trafik
Gayrimenkul servisi :**

- 1 Şef mühendis
 - 2 Başmühendis
 - 4 Kısım mühendisi
 - 1 Kısım şefi
 - 4 Teknik yardımcısı
 - 3 Etüd desinatörü
 - 8 Desinatör
 - 9 İşçi
 - 32
-

Elektromekanik Servis :

- 1 Kısım mühendisi
 - 1 Kısım şefi
 - 2
-

Elektrik Servisi :

- 1 Ekip şef
 - 3 (2. sınıf ehliyetli) işçi
 - 4
-

Gaz Servisi

**İşaretleme - Durak Yerleri -
Ulaşım :**

- 2 Başmühendis
 - 4 Kısım mühendisi
 - 4 Teknik yardımcısı
 - 6 Desinatör
 - 1 İşçibaşı
 - 2 Ekip şefi
 - 25 işçi
 - 44
-

**Temizlik - Çöp toplama -
Otopark işletmesi :**

- 2 Başmühendis
 - 2 Kısım mühendisi
 - 3 Teknik yardımcısı
 - 1 Desinatör
 - 6 İşçibaşı
 - 15 Ekip şefi
 - 569 işçi
 - 598
-

Mezbaha Servisi :

- 1 Raportör memur
- 1 Başmemur
- 1 Tahsildar
- 2 Memur
- 1 Telefoncu
- 3 Bozuk etleri imha 'eden
eleman
- 1 İşaretçi - parçalayıcı
- 1 Seyyar sağlık sürveyanı
- 1 Sağlık onbaşısı
- 8 Sabit sağlık sürveya u
- 1 Hizmet şefi
- 1 Şef işçibaşı

- 1 Ekip şefi

- 2 (2. sınıf ehliyetli) işçi
3
-

Telefon Servisi :

- 1 Ekip şefi
2 (2. sınıf ehliyetli) İşçi
1 Baş telefoncu
2 Telefoncu
6
-

Saat Servisi :

- 1 Ekip şefi
1 Uzman işçi
2
-

Malzeme :

- 1 Depo şefi

Su - Kanalizasyon Tashiy Servisi :

- 1 Şef mühendis
5 Baş mühendis
4 Teknik Yardımcı
5 Şef işçibaşı
14 İşçibaşı
6 Ekip şefi
4 Sürveyan
75 İşçi
114
-

- 2 İşçibaşı
4 Ekip şefi

- 1 Ağır yük kondüktörü
7 (2. sınıf ehliyetli) işçi
2 (1. sınıf ehliyetli) işçi
3 Traktör kondüktörü
9 Makine kondüktörü
1 Kazan şoförü
1 Lâğımcı
2 Yardımcı işçi
30 (1. sınıf uzman) işçi
4 İşçi
88
-

İtfaiye Servisi : Profesyonel Kısım :

- 1 İtfaiye komutam
3 Tabur komutanı
6 Yüzbaşı
10 stteğmen
3 Teğmen
6 Asteğmen
17 Başçavuş
36 Çavuş
63 Onbaşı
167 İtfaiye eri ,111 1. sınıf,
56,2 sınıf)
312
-

Gönüllü Kısım :

- 3 Üstteğmen veya teğmen
4 4 Asteğmen
16 Çavuş veya başçavuş
20 Onbaşı
56 İtfaiye eri (2/3'ü I. sınıf)
100
-

İnşaat - Binalar - Gayrimenkul - Teknik yardım :

1	Şef mimar
1	Mimar
1	Baş mühendis
2	İş kondüktörü
5	Desinatör
<u>10</u>	

Özet

İdarî Personel	159
Müstahdem (Lise ve Kolejlerle	
Topluluk İdaresi için)	137 (muvakkatler dahil)
Şehircilik	7
Gayrimenkul servisi	32

Teknik Servisler :

Etüd	6)	
Yol	404)	
Trafik	44)	
Çöp toplama - otopark) işletmesi	598)	1070
Elektromekanik - Elektrik	-)	
Gaz - Telefon v.s.	18)	

Su - Kanalizasyon Tasfiye Servisi:	114
İnşaat - Gayrimenkul İşleri	10
Mezbaha İşleri	88
İtfaiye Servisi	<u>412 (10'u gönüllü subay ve er)</u>
Toplam	2029

EKLİ YAYIN VE BELGELERİN LİSTESİ

1. LES COMMUNATES URBAINES (Dossier d'Information), Numero Special d'ETUDE des problemes Municipaux. April 1968.
2. COMMUNAUTES URBAINES, Journal Officiel de la Republique Française (Toplu Yayın, No. 1318, Yıl 1968).
3. LES COMMUNAUTES URBAINES, Strazbourg'ta 22 - 25 Nisan 1968'de yapılan Konferansta okunan tebliğler, tartışma. zabıtları, 198 sahife, teksir, 1968.
4. LES COMMUNAUTES URBAINES, LEUR OBJETS, COMPETENCES COMMUNAUTAIRES, (Teksir, 117 sahife, 3 sahifelik eki ile).
5. COMMUNAUTE URBAINE DE BORDEAUX, (11 sahife teksir, 3 sahifelik eki ile).
6. İçişleri Bakanlığının Kanunun Uygulanmasına ilişkin 3 Genelge (teksir).
7. LES PROJETS DE LA COMMUNAUTE URBAINE DE LYON, «Le Moniteur» Dergisinin 12 Temmuz 1969 günlü nüshasından fotokopi (3 büyük sahife).
8. Bordeaux Şehirsel Topluluğu Ön - Araştırma Dosyası fotokopi) .
9. Bordeaux Şehirsel Toplulu'na Bağlanması Derpiş Olunan Bazı Komünlerin Bu Konudaki Kararları.
10. Bordeaux Şehirsel Topluluk Konseyinin 15 Temmuz 1969 Günlü Toplantısının Gündemi (Teksir, 12 sahife).
11. Bordeaux Şehirsel Topluluk Konseyiünün Toplantıları Hakkında Gazeteler ve Eski Toplantı ve Kararları Hakkındaki Yazıların Fotokopileri.
12. Bordeaux Şehirsel Topluluğu'na Ait 1968 ve 1969 yılı Bütçeleri.

**DEVLET MEMURLARINA
İNTİSAP İDDİASİLE
MENFAAT TEMİNİ CÜRMÜ (*)**

Dr. Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK

Yargıtay 1. Ceza Dairesi Üyesi

Plân : I — Resmi nüfus ticareti kavramı

II — Resmi nüfus ticareti suçu

A — Suçun unsurları

I — Suçun faili

II — Failin, Devlet memuru yanında hatırı sayıldığını veya o'nunla münasebeti olduğunu iddia etmesi

III — Yapılacak aracılık karşılığı veya memura, kayırmasından dolayı, para veya sair menfaat sağlama bahanesi

a — Yapılacağı iddia edilen işin resmi mahiyette bir iş olması

IV — Fail, memura verileceği bahane sile menfaat temin etmelidir

V — Suçun manevi unsuru

VI — Resmi nüfus ticareti ile dolandırıcılık arasındaki fark

VII — Cezayı artıran haller

a — Failin milletvekili veya faal partili olması

b — Failin devlet memuru olması

(*) Geniş bilgi için şu eserimize bak : **Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, Cilt III.

Devlet Memurlarına İntisap İddiasile Menfaat Temini

I — Burada «Nüfuz Ticareti» - Traffic d'influence - bahse konudur. Bu suçta batı eserlerinin bazılarında, nüfuz ticareti anlamdaşı olarak (Hayali itibar - credit imaginaire) veya (İtibar mübalağası - Millantato credito) veya (Duman ticareti - venditori di fumo - da denilmektedir.

Geniş manasile, «Nüfuz ticareti» kamu idaresine karşı işlenen ve Devletin itibarını zedeleyici nitelikte bulunan bir suçtur (1). Nitekim bu cürüm (Devlet idaresine karşı işlenen suçlar) arasında yer almıştır.

Burada suç sayılan fiil, bir kimsenin, Devlet memurlarının «adamı» olduğunu ileri sürerek, «haksız menfaat» temin eylesmesidir.

Resmi Nüfuz Ticareti

Madde 278 — Her kim olursa olsun resmi meclisler azasından yahut Devlet memurlarından biri nezdinde hatırı sayıldığını yahut onlarla münasebeti bulunduğunu iddia ederek haklarında vuku bulacak tavassutta medarı teşvik yahut mükâfat olmak üzere yahut aza veya memurun himayesine mukabil onlara verilmek veya onlara verilmesi lâzım gelen hediye veya mükâfata sarf olunmak bahanesile kendi yahut başka bir kimse hesabına para veya sair menfaat alır veya kabul eder veya onların verilmesine vaat alırsa bir seneden beş seneye kadar hapis olunur ve bin liradan az olmamak üzere temin veya vaat olunan menfaatin üç misli ağır para cezası alınır.

Fail milletvekili veya siyasi parti kademelerinde fiili vazife almış olduğu takdirde yukarıdaki cezalar üçte birden yarıya kadar artırılarak hükmolunur. Ayrıca faile âmmе hizmetlerinden memnuiyet cezası da verilebilir.

Fail, Devlet memurlarında ise cezasına, müebbeden memuriyette mahrumiyet cezası ilâve olunur.

(5.1.1961 ve 235 sayılı kanunla değişik)

Fransız CK. 177, 178

İtalya ECK. 204

İtalya YCK. 346

ATIF: TCK. 279, 503

(1) MANZINI, Trattato, V, No. 1601, p. 363; GARRAUD, Traite, IV, No. 1527, p. 389

II — Bu maddede, bir kimsenin Devlet memurlarından birile münasebeti olduğunu veya onun yanında hatırının sayıldığını ileri sürerek kendisi veya başkası için para veya sair menfaat sağlaması bahse konudur.

A — Suçun Unsurları; a) Bir kimsenin, b) Devlet memurlarından biri yanında hatırı sayıldığını veya onlardan birile münasebeti bulunduğunu iddia ederek, c) yapacağı aracılığın karşılığı veya himayesinden dolayı memura verilmek bahanesile, d) kendisi veya başkası hesabına para veya sair menfaat veya vaat sağlaması ve e) fiili bu kasıt altında işlemesi'dir.

I — Suçun Faili, her hangi bir kimse olabilir. Failin resmi sıfatı olan Devlet memuru veya resmi meclisler üyelerinden biri olması halinde ceza artırılarak verilir (m. 278, f, 2, 3). Failin resmi sıfatlı olması cezayı artıran bir hal olarak kabul edilmiştir. Avukatlar, 278. madde bakımından, resmi sıfatlı kimselerden sayılmamaktadır (m. 295).

Bakanlar, Devlet memuru sayılmıştır (2).

II — Failin, «Devlet memuru yanında hatırı sayıldığını veya onunla münasebeti olduğunu iddia etmesi» cürmün en önemli unsurudur.

Buna göre fail, Devlet memurlarından biri yanında hatırı sayıldığını veya o memurla münasebeti olduğunu iddia etmiş olmalıdır.

a — Burada, nüfuzundan istifade edilen ya bir Devlet memuru veya resmi meclisler üyelerinden biridir. Memur kavramı (Devlet Memurları Kanununun 4. maddesinde) tarif edilmiştir. Devlet memuru, bu kanuna göre, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlere devamlı vazife görmek üzere atanan kişilerdir.

aa — Resmi meclislerden maksat, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Belediye, il genel meclisleri, belediye encümeni gibi kuramlardır. Batı ceza kanunlarına ve kanunumuza geçen bu fıkranın kaynağı Fransız 1791 ceza kanunudur (3).

(2) Yüce Divan Kararı, 5,10.1948.

(3) GARRAUD, Traite, IV, No. 1527, p. 389

bb — 278. maddede yazılı suçun doğumu için, para ve sair menfaatin »Memur yanında hatırı sayıldığına veya onunla münasebeti bulunduğunu iddia ederek alınmış olması» gereklidir. Yargıtayın içtihadına göre, fail, iş sahibini bu suretle iftâl etmiş, kandırmış olmalıdır (4).

III — Yapılacak aracılık karşılığı veya memura, kayırmasından dolayı, para veya sair menfaat sağlama bahanesi :

Suçun bu unsuru iki şekilde işlenebilir : Fail menfaati ya a) yapacağı aracılık karşılığı veya b) kayırmasından dolayı, memura verilmek bahanesile sağlamış olabilir. Her iki halde verilecek ceza aynıdır. Halbuki İtalya 1930 ceza kanununda (m. 346), bu iki hal ayrı ayrı gözönünde tutulmuş, birinci (Aracılık karşılığı menfaat temini, f. 1) şekli için bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve ikinci (Memura verilmek bahanesile menfaat sağlama, f. 2) şekli için ise, daha ağır, iki yıldan altı yıla kadar ağır hapis ve ağır para cezaları kabul edilmiştir. Bu unsurun ikinci şeklinin daha ağır cezalandırılmasının sebepleri, Devlet idaresi itibarının daha çok zedelenmesi ve failin, haksız menfaat temini için iş sahibi ile pazarlığa girişecek kadar kötü ahlâklı olmasıdır (5).

a — Cürmün meydana gelmesi için aracılık yapılacağı iddia edilen işin «resmi mahiyette bir iş olması lâzımdır. Eğer iş resmi değil de özel ise fiil, dolandırıcılık olabilir (6).

b — Cürmün işlenmiş sayılması için, aracılık edilmek istenilen iş veya muamele haksız olması gereksiz. Muamele kanuna uygun olsa bile, cürüm doğmuş olur (7).

c — Bahse konu işi Devlet memurunun yapmaya yetkili olup olmamasının önemi yoktur. Zira önemli olan başkasının aldatılmasıdır (8).

d — Memur veya resmi meclisler üyelerinin adları ile açıklanmasına lüzum ve ihtiyaç da yoktur. Yeter ki Devlet memurlarından biri yanında hatırı sayıldığına veya onunla münasebeti bulunduğunu iddia eylemiş olsun (9).

(4) Y. 4. CD. 5.5.1955, E. 184, K. 8802

(5) CASABLANCA, Code Penal d'Italie, art. 346, p. 217

(6) Y. 5, CD. 4.3.1949, E. 12, K. 662

(7) MAJNO, n, No. 1055

(8) MANZINI, Trattato, V, No. 1603, p. 367

(9) MANZINI, V, No. 1603, p. 366, b

IV — Para veya sair Menfaat Temini

Fail, yapacağı aracılığın karşılığı veya kayırmasından dolayı, memura, verilmek bahanesile, kendisi veya başkası hesabına para veya sair menfaat sağlamalıdır.

a — Fail tarafından alınacak para veya sair menfaat, «memura verileceği» bahanesile değil de memura gerçekte verilmek üzere alınmış ise, «nüfuz ticareti» cürmü değil «rüşvet suçu» işlenmiş olur, TCK. 226 (10).

b — Para veya menfaatin, işin yapılmasından önce veya sonra temin edilmesi, önemli değildir.

c — Cürmün işlenmesinde, ilk teşebbüsün iş sahibi veya fail tarafından yapılmasının sonuca tesiri yoktur (11).

d — Suçta saik para veya sair menfaat, vaat sağlanmasıdır.

V — Suçun Manevi Unsuru; genel «kasıt» tır. Fail, fiili ve neticesini bilerek ve isteyerek işlemiş olmalıdır.

VI — Nüfuz ticareti cürmü ile dolandırıcılık suçu, unsurları bakımından birbirinden ayrıdır. Nitekim nüfuz ticareti yalnızca vaat ile meydana geldiği halde, dolandırıcılık cürmü (m. 503) ancak «haksız bir menfaat» karşılığında ödemenin fiilen yapılması şartile işlenmiş olur (12).

Bu iki cürmü birbirinden ayıran önemli fark, maddi unsurları arasındaki mahiyet farklılığıdır. Buna göre, failin memur yanında hatırı sayıldığını veya onunla münasebeti olduğunu iddia etmeksizin, menfaat sağlaması hallerinde, işlenen fiil dolandırıcılıktır (13). İdarenin itibarına ve memurun şeref ve haysiyetine yapılacak saldırılar sebebiledirki, dolandırıcılıktan ayrı bir suç kabul edilmiştir (14).

(10) MAJNO, II, No. 1056

(11) MANZINI, Trattato, V, No. 1603, p.

(12) MAJNO, II, No. 1058

(13) Y. 5. OD. 4.3.1949. E. 12, K. 662

(14) KUNTER, Vazifeyi ihmal ve suistimal, 1949, sh. 24.

VII — Cezayı Artıran Haller : f. 2, 3.

278. maddenin 2 ve 3. fıkralarına göre cezayı artıran haller şunlardır :

a — Fail, milletvekili veya siyasi parti kademelerinde fiili vazife almış bir kimse ise, cezalar üçte birden yarıya kadar artırılarak hükmolunur. Ayrıca kamu hizmetlerinden yasaklılık cezası da verilebilir.

b — Fail, Devlet memuru ise, hükmedilecek hapis ve ağır para cezalarından başka ve ayrıca «memuriyetten müebbeden mahrumiyet» cezasına da hükmolunur.

Yukarıki hallerde cezanın artırılması sebepleri, failin resmi sıfatını dolayısıyla kötüye kullanması, suçu işlemekte kolaylığa sahip bulunması ve ahlâki kötülük niteliğinde beliren cesaretidir.

**FRANSADAKİ VE TÜRKİYEDEKİ
BÖLGE PLÂNLAMASI ÇALIŞMALARINA
KISA BİR BAKIŞ**

Hazırlayan :

Vahit Rüştü HEPER

Özlük İşleri Genel Müdürlüğünde

Şube Müdürü

PLÂN

GİRİŞ : Fransa'daki bölge plânlaması çalışmalarına genel bakış.

KISIM I. Bölge Kalkınması (Amenagement du Territoir) Politikası

- a) Politikayı doğuran sebepler.
- b) Politikanın halihazır mana ve muhtevası.
- c) Politikanın hazırlık ve uygulanması ile ilgili olarak merkezde teşkil edilen kuruluşlar.

KISIM II. Bölge Plânlamasının Gerektirdiği Reformlar.

- a) 1955 — 1956 reformu.
- b) 1959 — 1960 — 1961 reformları.
- c) 1964 reformu.
- d) Gerçekleştirilemeyen 1968 reformunun esasları.
- e) Paris bölgesinin mevcut durumu.

KISIM III. Fransa'daki Bölge Plânlaması Sisteminin, Ülkemizdeki Tatbikatla Mukayesesi :

- a) Bölge plânlarının mahiyet ve muhtevası yönünden,
- b) Bölge plânlarının coğrafi kadrosu yönünden,
- c) Bölge plânlarının hazırlık ve icrası ile görevli kuruluşlar yönünden.

GİRİŞ

İkinci harbe kadar dünyanın en liberal ülkelerinden biri olarak kalmış olan Fransa'da ekonomik ve sosyal oluşum, hiç bir müdahaleye maruz kalmaksızın sadece kendi tabii seyrini takip etmiştir. Böyle olunca da, tabii kaynakları zengin ya da beşerî imkânları geniş olan bölgeler hızla gelişip tıkanmışlar, bunlardan mahrum olanlar ise gittikçe daha fakirleşip ıssızlaşmışlardır. Neticede, sosyo - ekonomik bakımdan ve yerleşme yönünden büyük dengesizlikler arzeden çok farklı bölgeler ortaya çıkmıştır. Harbi takiben girilen «ikinci Sanayileşme» dönemindeki hızlı gelişme ise, bu farklılıkları daha da artırmak temayülünü göstermiştir.

işte, Bölge Kalkınması (Amenagement du Territoir) diye isimlendirilen ve bütün yurttta daha dengeli ve adil bir kalkınmanın gerçekleştirilmesini hedef edinen politika böyle bir ortam içerisinde doğmuş, hükümetler işaret ettiğimiz manada bir kalkınmayı tahakkuk ettirebilmek için bu politika marifetiyle çeşitli tedbirler almışlardır. Bu arada, alınan tedbirlerden biri de 1945 den beri uygulanmakta olan Millî Plânlanmanın yanında, Bölge Plânlamasına başlanması olmuştur. Çünkü Millî Plânlanmanın, aşağıda arzettiğimiz iki sebepten dolayı, dengeli kalkınmayı tek basma gerçekleştirebilecek güçte olmadığı anlaşılmıştır :

1 — Millî Plân tabiatı icabı, ülkenin tamamını ele almakta, sosya - ekonomik kalkınma ve yerleşme yönünden sadece meselelerin esasına değinmekle yetinmektedir. Böyle olunca da bölgeler seviyesine inmek, onların imkânlarını ve ihtiyaçlarını ayrıntıları ile tesbit etmek, hususiyetlerini dikkate alarak her biri için özel tedbirler vazetmek bu plânlar içerisinde mümkün olamamaktadır.

2 — Çeşitli tarihi sebeplerle dünyanın en merkeziyetçi devletlerinden biri haline gelmiş olan Fransa'da, genellikle yetkiler Paristeki Bakanlıklarda toplanmış, taşra ise, teşebbüs kabiliyeti olmayan, her meselede merkezin talimatını bekleyen kuruluşlarla dolmuştur.

Millî Plânların hazırlık ve icrasına ilişkin çalışmalar da bu merkeziyetçi tutumun dışına çıkmamış, neticede kararlar kapalı kapıların gerisinde toplanan bir avuç Teknokrat tarafından alınmıştır. Bölgelerin gerçekleriyle hergün yüz yüze bulunan, bu itibarla onları

merkezdekilerden çok daha iyi tanımak durumunda olan resmî makam temsilcileri ve halk mümessilleri ile yeteri kadar istişare edilmemesi bu plânların çoğu zaman noksan kalmasına, hattâ yanlış olmasına yol açmıştır.

Böylece, bir yandan millî kaynakların israfına yol açan bu aşırı merkeziyetçilik, diğer yandan da, her meselede merkezin kararını almak gibi şiddetli bir kırtasiyeciliğin doğmasına sebep olmuş, neticede işlerin ağır yürümesinin başlıca amili olmuştur.

İşte bölge plânlaması, dengeli ve hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesinde millî plânlanmanın arzettiği bu mahzurları bertaraf edici bir sistem olarak kabul edilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu yüzdendir ki, bölgelerin imkân ve ihtiyaçların ayrıntıları ile tesbit etmek, herbiri için alınacak tedbirleri sıhhatle tayin etmek; merkezle taşra arasında tam bir diyalog kurarak yeteri kadar istişareyi sağlamak bölge plânlarının en başta gelen fonksiyonları olarak gösterilmiştir.

Millî Plânlanmanın yanında, bölge plânlamasının da uygulanması zorunluluğu böylece ortaya çıktıktan sonra :

- 1 — Bölge plânlarının coğrafi kadrolarının ne olacağı?
- 2 — Bölge plânlarının muhtevalarının ve vasıflarının neler olması gerektiği?
- 3 — Bölge plânlarının hazırlık ve icra çalışmalarına nezaret edecek, koordine edici rolü oynayacak şahsın kim, yetkilerinin neler olacağı?..
- 4 — Mahallî makam ve halk mümessillerinin, özel teşebbüs ve sosyo-ekonomik kuruluş temsilcilerinin plân çalışmalarına iştirakini temin için hangi komisyonların, ne şekilde kurulacağı, azalarının kimler, yetkilerinin neler olacağı... gibi bir takım meseleler ortaya çıkmış, bunların çözümlenmesi için de bazı reformlar yapmak gerekmiştir.

1955 yılında başlayan ve günümüze kadar birbirlerini tamamlayarak devam etmiş olan bu reformlar boyunca : 1

- 1 — Bölge plânlarının hazırlık ve icra sahası olarak; adetleri kalabalık, sahaları dar ve bambaşka sebeplerle kurulmuş olan İl'ler uygun bulunmamış, onların yerine coğrafi, ekonomik ve sosyal yön-

den birlik, bütünlük arzeden geniş bölgelerin (Region) teşkili yoluna gidilmiştir.

2 — Bölge plânı olarak başlangıçta «Bölge Faaliyet Programlarının tanzimine başlanmıştır. Tatbik kabiliyeti bulunmayan, bölgelerin sosyo-ekonomik bünyesine konulmuş genel bir teşhis olmaktan ileri gidemiyen bu programların şiddetle tenkit edilmesi üzerine, bölgelerde yapılacak yatırımlardan daha açık ve kesin bir tarzda bahseden yeni bir plân şekli aranmaya başlanmıştır. Neticede, IV üncü plânın son yıllarında «İçer Dilimleri» nin, V inci plânla birlikte ise «Bölge Dilimleri» nin hazırlanmasına başlanmıştır. Bunlar millî plânın tatbik edileceği beş yıllık devre içerisinde bölgelerde yapılacak yatırımların mahallini, tarihini ve finansman şeklini tesbit eden programlardır.

3 — İller arası rekabetten bilhassa çeken hükümet, başlangıçta kontrol ve koordinasyon makamı belirtmemiştir. Fakat sonradan bunun mahzurları görülmüş ve bu maksatla bölge merkezlerinde koordinatör valilikler ve bunların yanında «İller Arası Konferans» ihdas edilmiştir. Bilâhare, yeteri kadar yetkiye sahip olmadıkları için koordinasyon görevini lâıyık ile yapamamış olan bu valilerin yerine, bölge valileri tayin edilmiştir. Ve alınan ademî merkeziyet tedbirleri ile bunların yetkileri artırılmıştır.

4 — Sosyo - ekonomik kuruluş ve özel teşebbüs temsilcilerinin plân çalışmalarına iştirakini temin için «Ekonomik Kalkınma Komiteleri» kurulmuş, 1964 de ise, bilhassa mahallî idare mümessillerini geniş ölçüde içerisine alan «Bölge Ekonomik Gelişme Komisyonları» CODER ler teşkil edilmiştir.

5 — Onbeş yıla yakın bir zamandan beri kurulmak istenen hakiki bölgeler henüz teşkil edilememiş, müessir bir bölge plânlaması sistemi kurulamamıştır. Bu itibarla, reformlar bundan böyle de devam edeceklerdir.

Nitekim, Mayıs hadiselerinin zorlaması ile günün en önemli konularından biri haline gelmiş olan «Regionalisation» meselesi, 1968 yılında yeni bir reformun mevzuu olmuş, bununla ilgili geniş bir istişare ve hazırlık çalışması yapılmıştır. Devlet Başkanının çekilmesine ve yeni seçimlerin yapılmasına sebep olan son referandumun başlıca konularından birini teşkil eden bu reform şayet gerçekleşse idi, bölge bu defa; hükmî şahsiyete, müstakil bütçeye, seçimle teşekkül etmiş konseye sahip muhtar bir müessese olarak ortaya çıkacak, vi-

lâyet ve komünlerden sonra üçüncü bir mahallî idare şeklinde Fransız idari teşkilâtında yer alacak idi.

İncelememizin mevzuunu teşkil eden bölge plânlaması evvelce de işaret ettiğimiz gibi, harbi takiben ortaya çıkmış olan Bölge Kalkınması Politikasının icap ettirdiği bir tedbirdir. Manasının daha iyi anlaşılmasını temin bakımından kendisini doğurmuş olan bu politikanın genel bir tarzda da olsa incelenmesinde fayda vardır. Bu mülâhaza ile biz, tetkikimizi aşağıda arzettiğimiz plân dahilinde yapmayı uygun bulduk :

1 — Evvelâ, Bölge Kalkınması Politikasını doğuran sebepleri tesbite, politikanın halihazır mâna ve muhtevasını sermeye gayret ettik. Bu arada, politikanın hazırlık ve tatbik çalışmalarına ilişkin olarak merkezde teşkil edilmiş olan kuruluşlara da yer verdik. Zira bölge plânlarının hazırlanması ve uygulanması yönünden bu kuruluşlarla, taşradaki organlar arasında çok sıkı ilişkiler mevcuttur.

2 — Bilâhare, müessir bir bölge plânlaması sisteminin kurulması için yapılmış olan reformları oluş sıralarına göre inceledik. Bu arada, gerçekleşmemiş olan 1968 reformunun esaslarını da tesbite gayret ettik; bu reform hazırlıkları sırasında bir model olarak düşünülebileceği belirtilen Paris Bölgesinin mevcut durumuna da kısaca değindik.

3 — Son olarak yurdumuzdaki bölge plânlaması çalışmalarını Fransa Makillerle karşılaştırarak tetkikimizi bitirdik.

KISIM : I

BÖLGE KALKINMASI POLİTİKASI

(La Politique d'Amenagement du Territoir)

Bölge kalkınması tabiri, genellikle ikinci harpden sonra kullanılmaya başlanmış, âmme makamları o tarihten itibaren bu hareketi bir politika, olarak kabul ve tatbik etmişlerdir. Halen deyim, hükümet çevrelerinde, politika aleminde ve basında tamamen yerleşmiş olup, Fransa'nın bugün en çok konuşulan birkaç meselesinden biri haline gelmiştir.

Buna rağmen, hareketin açık ve noksansız bir tarifini yapmak bugüne kadar mümkün olamamıştır. Zorluk, henüz oluş halinde olan hareketin mazisinin çok kısa olmasından, hergün ortaya yeni yeni meselelerinin çıkmasından, hedeflerinin ve bunlara varmak için başvurduğu vasıtaların çeşitliliğinden ileri gelmektedir.

Teorik alanda bazı müellifler, politikanın uygulanmasında görev almış bazı tatbikatçılar hareketi muhtelif zaviyelerden ele alarak çeşitli tarifler ileri sürmüşlerdir :

Meselâ Mr Lamour'a göre, bölge kalkınması politikasının ana hedefi, büyük bir kısmı geri kalmış olan Fransa'yı, Müşterek Pazar içerisinde ortaklık kurduğu diğer ülkeler seviyesine getirmekten ibarettir.

Başkan De Gaulle 1961 de söylediği bir nutukda, bölge kalkınmasını «Fransa'nın bünye ve çehresini yeniden gözden geçirmek ve düzenlemektir» diye tarif etmiştir.

1950 de Bayındırlık Bakanı olan Claudius Petit'e göre bölge kalkınması, nüfusu; coğrafi hudutlar içerisinde, tabii kaynakları ve ekonomik faaliyetleri takiben en dengeli bir şekilde tevzi etmek demektir.

Bu mevzuada yapılmış olan tarifleri çoğaltmak çok kolaydır. Adeta müellif sayısı kadar tarif sayısı vardır. Fakat bunlardan hiç biri, hareketi bütün yönleriyle ifadeye muktedir olamamıştır.

Aslında bölge kalkınması hareketi, henüz oluş halindedir. Hergün yeni yeni problemleri ortaya çıkmakta, zamanla yepyeni veçheler kazanmaktadır. Meselâ, ilk lâfının edildiği 1945 yıllarında sadece, harbin sebebiyet verdiği tahribat dolayısıyla ortaya çıkan şehircilik meselelerini, ülke çapında düzenlemek isteyen bir politika olarak telâkki edilmiş idi. Kısa zamanda şehirciliğin hudutlarını aşarak, bölgeler arası dengeli kalkınmayı hedef edinen bir hareket mahiyetini aldı. Bugün ise millî hudutlar dışında, Avrupa İktisadî İşbirliği sahası içerisinde bir Amenajmandan bahsedilmekte, bu kadro içerisinde bölgeler teşkil edilmektedir.

Bu itibarla şimdilik yapılacak en iyi şey, dört başı mamur bir tarifi aranmasından vazgeçmek, politikanın, hiç de zor olmıyan halihazır manasını sezmeye çalışmaktır. Bunun içinde, hareketin içerisinde doğduğu çevreyi, yani ikinci harp sonrası Fransa'sını muhte-

lif yönlerden tetkik etmek, var oluş sebeplerini orada aramak gerekmektedir.

1 — O günlerin Fransa'sında, ilk olarak «Hypertrophie Parisien» diye isimlendirilen, başkent Paris'in anormal bir tarzda büyümesi dikkatleri çekmektedir.

Tarih boyunca iktidarların ve karar organlarının tek merkezi olarak kalmış olan bu şehir, bir yandan ticarî ve sınaî faaliyetleri, öte yandan da artistik, entelektüel ve kültürel hareketleri daima inhisarı altında tutmuştur.

Bu vasıfları ile ülkenin diğer kısımlarındaki halkı durmadan kendisine çeken başkent, çok hızlı bir nüfus artışına uğramış, hudutlarını genişleterek aralıksız büyümüştür. Halen, ülke yüzölçümünün % 2 sine tekabül eden ve «Paris Bölgesi» diye isimlendirilen saha üzerinde, tüm nüfusun 1/5 ine tekabül eden 10 milyon insan yaşamaktadır.

Faal nüfusun % 21'i, işçilerin % 25'i Paris'de ikâmet etmekte, üçüncü sınıf hizmetlerde çalışanların % 28'i serbest meslek mensuplarının % 39'u mühendis ve teknisyenlerin % 49'u Paris'de yerleşmiş bulunmaktadır.

Bu rakamlardan da kolayca anlaşılacağı üzere, sadece nüfusun en fazlasını değil, aynı zamanda en kalitelisini sinesinde barındıran başkent, her alanda tam bir inhisar tesis etmiş durumdadır. ,

Bölge Kalkınması Millî Komisyonunun tahminlerine göre, tedbir alınmadığı takdirde şehrin nüfusu 2000 yılında 18 milyona varacak, tedbirlerin tatbikine devam edildiği takdirde dahi, 14 milyona ulaşacaktır.

Bu anormal büyüme evvelâ, bizzat şehrin kendisi için, şimdiden bütün ağırlığı ile hissedilen, istikbalde ise daha da ağırlaşacak olan bir takım meselelerin doğmasına yol açmış, tıkanıklığa sebebiyet vermiştir.

Halen bütün şiddetiyle devam etmekte olan lojman buhranı 2000 yılının 18 milyon nüfusu ile, büsbütün içinden çıkılmaz bir durum alacaktır.

Beş kişiye bir arabanın düştüğü bu günlerdeki trafik tıkanıklığı otopark meselesi, üç kişiye bir arabanın düşeceği tahmin edilen 2000 yılında daha da ağırlaşacaktır.

Müstakbel nüfusun iskânı için başkent'in civarında teşkili düşünülen şehirlerin, metro, tren, otobüs, telefon, su, elektrik v.s. gibi tesislerle ilgili meselelerinin, teknik alandaki baş döndürücü terakkilerde nazara alınarak, şimdiden planlanması gerekmektedir.

Hızla büyüüp tıkanan Paris bir yandan, başlıcalarını yukarıda tesbite çalıştığımız kendi problemlerini yaratırken, diğer yandan da ülkenin tamamı üzerine tesir etmiş, yurt çapında önemi haiz ekonomik ve sosyal problemlerin doğmasına yol açmıştır. Bünyesindeki cazip kuvvetlerin sebebiyet verdiği devamlı muhaceretler, ülkenin zaten geri olan bir kısım bölgelerini daha da ıssızlaştırıp, fakirleştirmiştir. Göçenlerin çoğu yeni bir istikbâl aramak düşüncesiyle yola çıkan genç nesiller olduğundan, bu bölgeler, yeni ekonomik hamleler için lüzumlu olan potansiyel güçten büsbütün mahrum kalmışlardır. Ekonomik faaliyet noksanlığı, işsizlik buralarda hat safhaya varmıştır.

Üniversitelerin, bilumum san'at ve kültür tesislerinin çoğunu, her çeşit hizmet erbabının en kalitelisini yıllarca inhisarı altında tutmuş olan başkent, diğer bölgeler halkının bu hizmetlerden istifade etmelerine mani olmuştur. Bütün bu haller taşra halkının gittikçe artan şikâyetlerine sebebiyet vermiştir.

Kısacası, Paris ve taşranın karşılıklı durumu zamanla öylesine göze batır bir hale gelmiştir ki, bir kısım müellifler kitaplarına rahatlıkla «Paris ve Fransa Çölü» ya da «Paris'liler Kolonici'mi?» diye başlıklar koymaya başlamışlardır.

II — İkinci harp sonrası Fransa'sında dikkatle çeken bir diğer husus, ülkenin genellikle doğu ve batı kısımları arasında eskiden beri mevcut olup, son yıllarda daha da bariz bir şekil almış olan ekonomik ve sosyal farklılıktır.

Sınai inkilâbın başladığı 19 uncu asırda, bütün tesisler, ya enerji ve ham madde bakımından zengin bölgelerde temerküz etmiş ya da kalifiye iş gücüne ve geniş müstehlik kitlesine sahip büyük merkezlerde toplanmıştır. Bu yüzden, kaynakları hayli zengin olan doğu bölgesi hızlı bir kalkınmaya sahne olmuş, sakinlerine iş imkânları ve nisbeten yüksek bir hayat seviyesi sağlamıştır. Nitekim, sınai tesislerin % 48'i bu bölgede toplanmış, % 25'i ise Paris'e yerleşmiştir.

Mütebaki % 27 ise, bu vasıflardan mahrum olan batının geniş bölgeleri arasında adeta kaybolmuş, bu bölgenin ekonomik hayatı

esas itibariyle ziraate dayalı kalmıştır. Miras yoluyla arazilerin gittikçe küçük parçalara bölünmesi, çiftçilerin yeni ziraat tekniğini lâ yıkı veçhile öğrenememiş olmaları, kendisini zor geçindiren köylünün tasarruf yaparak yeni makinaları satın alamaması bu sektörde fert başına gelirin devamlı olarak düşmesine yol açmıştır. Böylece, ecdat toprağı üzerinde artık barınamaz hale gelen genç nesiller, yeni bir hayata başlamak üzere genellikle Paris'e kısmen de bölgelerindeki sınaî merkezlere kitleler halinde göç etmeye başlamışlardır. Bu göçlerin, gerek terkedilen ve gerekse gidilen yerler bakımından tevlit ittiğı mahzurlara başkentin durumunu incelerken işaret ettiğimiz için burada ayrıca temas etmiyeceğiz.

Yukarda tesbit ettiğimiz hususa, bazı bölgelerde ya ham madde tükenmesinin, yada işin artık verimliliğini kaybetmesinin sebebiyet verdiği yer yer kapanmalar inzınam etmiş, bu ise yüzlerce ailenin birden işsiz kalmasına, yol açarak, mevcut hoşnutsuzlukların büsbütün artmasına sebep olmuştur.

III — İkinci harp sonrası Fransasında dikkatleri çeken bir diğer hususta genel nüfusun ve bilhassa onun içerisinde şehirli nüfusunun sür'atle artışı olmuştur.

Fransa o tarihe kadar, dünyanın nüfusu en az artan ülkelerinden bir olarak kalmıştır. Nitekim 1800 yılında 25 milyon olan nüfus birbuçuk asır boyunca sadece bir misli artarak 1960 yılında 50 milyona varabilmiştir. Halbuki ikinci harbi takip eden yıllarda, bilhassa ölüm nisbetindeki düşüş dolayısıyla artış oranı bir hayli yükselmiştir. Buna bakarak ilgililer 2000 yılında genel nüfusun enaz 75 milyon olacağını söylemektedirler.

Müelliflerin «İkinci Sanayileşme» diye isimlendirdikleri hızlı bir gelişme devresine girmiş olan harp sonrası Fransa'sında şehirli nüfusunun hızla yükselmesi, bilhassa dikkatleri çekmektedir. Tahminlere göre, asrın sonuna kadar geçecek zaman içerisinde, halen 20 milyon olan zirai nüfus 15 milyona düşecek, buna mukabil 30 milyon olan şehirli nüfusu yüzde yüz nisbetinde artarak 60 milyona fırlayacaktır. Böylece Fransa, emsalleri olan İngiltere, Amerika, Almanya gibi sadece sanayileşmiş ülkelerde rastlanan % 70 — 80 oranında bir şehirli nüfusuna sahip olacaktır.

Rakamlarla ifadeye çalıştığımız bu demografik hareketin kanalizе edilmesi, süratle şehirleşecek olan nüfusun belli merkezlerde toplanmasının önlenerek, milli hudutlar içerisinde dengeli bir dağılıma

tabi tutulması hükümetleri yakından meşgul eden bir problem olarak ortaya çıkmıştır.

İşte bölge kalkınması politikası, muhtelif yönlerden tasvire çalıştığımız ikinci harp sonrası Fransa'sında bu şartlar içerisinde doğmuştur.

Hızla gelişip sanayileşen bu ülkede kalkınma meselelerini, demografik hareketleri de nazara alarak 15 — 20 yıl gibi uzun bir devre sonu için etüd etmek; bölgeler arasında adil ve dengeli bir kalkınmanın tedbir ve çarelerini gene aynı devre sonu için tesbit ve vâz etmek, politikanın en başta gelen görevi olmuştur.

Bu yüzden, kalkınmayı kısa bir süre içerisinde coğrafi dağılışı yönünden ele alan millî plânlama «Mekân İçerisinde Plânlama» diye tavsif edilmiş; en karakteristik vasfı, aynı meseleleri uzun bir vade içerisinde etüd etmek olan bölge kalkınması politikası ise «Zaman İçerisinde Plânlama» diye isimlendirilmiştir. Ve birbirinin tamamlayıcısı olan bu iki plânlama ile ilgili çalışmalar genellikle plânlama teşkilâtı içerisinde yürütülmüştür.

Bölge kalkınması politikası ile ilgili kuruluşların yaptıkları uzun vadeli etüd sonuçları, bilâhare Millî Plânlara ithâl edilmekte, onlar marifetiyle tatbik edilmektedirler. Böylece, bölge kalkınması ile ilgili çalışmalar tatbikatta millî plânlara yön vermekte, genel hedefler tayin etmektedirler.

Nitekim, Bölge Kalkınması Millî Komisyonunun ve diğer bazı kuruluşların yaptıkları çalışma sonunda, 1985 yılına kadar uzanan devreyi içerisine alan başlıca dört genel hedef tesbit edilmiştir.

1 — Ekonomik gelişmenin tabîi seyrini takip etmesinin sonucu olarak batı, güney - batı, ve merkezde bazı bölgelerde ortaya çıkan işsizlik meselelerini halletmek için, buraların hızla sanayileşmesini sağlamak,

2 — Evvelce hakim durumda olan fakat bugün kriz geçiren sınai tesislerin bulunduğu bölgelerde adaptasyon tedbirleri almak,

3 — Paris Bölgesinin tıkanıklığına çare bulmak,

4 — Bir kısım yerlerde görülen ve bazı özel sebeplerden ileri gelen mevzii işsizlik meselelerini halletmek.

Beşinci plân, esas itibariyle bu dört hedefin tayin ettiği meseleleri çözümlemeye yönelmiştir. Müteakip plânlar da aynı hedefleri gözönünde bulunduracaklardır.

Bölge kalkınması politikası bir çoklarınca, sadece geri kalmış bölgeleri her ne pahasına olursa olsun kaldırmak isteyen bir politika olarak telâkki edilmiş, bu yüzden de zaman ve servet kaybına sebebiyet veren lüzumsuz bir müdahale olarak nitelendirilmiştir.

Aslında politikanın gayesi, ekonomik kanunları hiçe sayarak, gelişmiş bölgelerdeki kıymetleri gelişmemiş yerlere nakletmek, mevcut değerleri bunlar arasında taksim etmek değildir. Bilâkis, hızla kalkman, süratle sanayileşen bir ülkede yeniden yaratılacak kıymetleri, teknik terakkinin bahşettiği en son imkânlardan faydalanarak, mümkün merteye dengeli bir dağılıma tabi tutmak; bu maksatla, gelişmiş bölgeler için refakat tedbirleri, geri kalmış bölgeler için ise tahrik ve teşvik edici tedbirler vaz etmektir.

Böyle bir gayeyi gerçekleştirmek isteyen hükümetler günümüzde, dünkülere nazaran yepyeni imkânlarla sahipdirler.

Meselâ, enerji istihsalı ve münakale ile ilgili yenilikler sınaî tesisleri, 19. ncu asırda olduğu gibi, hammadde ya da tabii kaynakların bol olduğu bölgelere, ve yahutta geniş müstehlik kitlelerinin bulunduğu belli merkezlere bağlı kalmaktan kurtarmıştır.

Bundan ayrı olarak, yüksek fırınlara bağlı ağır sanayi günümüzde ikinci plâna düşmüş, gene münakale yol ve vasıtalarındaki terakkinin bahşettiği imkânlar sayesinde, muhtelif mahallerde birbirinin tamamlayıcısı olarak çalışan sınaî tesisler gittikçe önem kazanmıştır.

Geri kalmış bölgelerde yeni iş imkânları yaratmak isteyen hükümetler buna benzer bir çok yeniliklerden faydalanabilirler.

Nitekim Fransa'da, uçak sanayii ve otomobil sanayii ile ilgili bir çok tesisler, diğer sanayi kollarına ait bazı kuruluşlar, bahsettiğimiz imkânlardan yararlanılarak yeni bir dağılıma tabi tutulmuş; neticede batı ve güney-batının fakir bölgelerinde yeni iş sahaları açmak mümkün olmuştur.

Gene Fransa'da, bir takım sınaî ademî merkeziyet tedbirleri alınmış belli merkezlerde toplanmak temayülünde olan sınaî tesisler, işsizlikten muzdarip bölgelere kaydırılmak istenmiştir.

Bu cümleden olmak üzere, hükümetçe tesbit ve ilân edilen bölgelerde yeniden fabrika kuracaklara veya mevcut faaliyetini genişleteceklerle «Sınai Kalkınma Primi» adı ile yardım yapılmıştır. Primin nisbeti işsizlik derecesine göre bölgeler arasında değişmekte, hatta aynı bölgenin muhtelif kısımları arasında farklı nisbetlerde tevzi edilmektedir.

Verimliliğini ve önemini kaybeden faaliyetini yeni bir çalışmaya çevirmek isteyenlere «Adaptasyon Kredisi» ismi altında yardım verilmiş, iş gücünün yeni çalışmaya intibakını temin için, meslekî formasyon kursları açılmıştır.

Hükümetçe tespit ve ilân edilen bazı şehirler dışına fabrikalarını nakletmek isteyenlere «Sınai Ademi Merkeziyet Tazminatı» adı altında yardım yapılmıştır.

Bu çeşit yardımlara ilâve olarak, bazı malî muafiyetler de ihdas edilmiş, müteşebbislerin işsizlikten muzdarip bölgelere nakli teşvik edilmek istenmiştir. Meselâ, teşebbüs erbabının fabrika kurmak maksadı ile satın aldığı gayrimenkullerin ferağ ve intikal harçlarında indirim yapılmış, gelir vergisi tatbikatı bakımından lehde bazı hükümler getirilmiştir.

Geri kalmış bölgelerde büyük yatırımlara girmek rizikosunu göze alamıyan müteşebbisleri teşvik için 'Devlet, mahalli idareler, ticaret odaları v.s. gibi kuruluşlar tarafından inşa edilen fabrikalar müsait şartlarla kiraya verilmiş ya da uzun vadeli taksitlerle satılmıştır. Devlet tarafından himaye edilen, bir çok avantajlar tanınan özel ortaklıklar bu alanda yatırım yapmaya teşvik edilmiştir.

Ekonomisi genellikle ziraate dayalı olan bölgelerde, arazilerin birleştirilmesi, kredi ve araç temini, öğretici kurslar, eğitici okullar açılması v.s. gibi tedbirler alınmış, bu sektörde fert başına gelir yükseltmek istenmiştir.

Mahdut bölgelerde toplanmış olan üniversite ve yüksek okullar, bir plân dahilinde geri kalmış bölgelere nakledilmiş, böylece vatandaşlara bir yandan fırsat eşitliği tanınmış, bir yandan da yetişmiş elemanlara, laboratuvar ve araştırma merkezlerine sahip üniversitelerin bu bölgelerde kalkınmaya yardımcı olmaları sağlanmıştır.

Pariste temerküz etmiş olan Bakanlık ve diğer resmi dairelerin bazı organları, iş sahası açılmasına yardımcı olmaları için, fakir bölgelere nakledilmiştir.

Ekonomik ve sosyal hayatın çeşitli sektörlerinde bir kısmı yeni yeni ortaya çıkan, çoğu da eskiden beri mevcut olmasına rağmen kendiliğinden vuku bulan kalkınma içerisinde değerlendirilemeyen bu çeşit imkânları, bizim burada tek tek saymamız mümkün değildir. Biz bunlardan bazılarına tesadüfen temas ettik.

Bunlar sayesinde, hizmet ve imkânların müsavi bir tarzda tevziine imkân verecek yeni bir ülke haritasının tanzimi elbette mümkün değildir. Ancak, kalkınma nimetlerinden yurdun her köşesini eskiye nazaran daha adil, daha dengeli bir tarzda istifade ettirmek de mümkündür.

İşte, bölge kalkınması politikasının başlıca hedefi, bu kabil imkânların tamamını seferber etmek, 15 - 20 yıl gibi uzun bir vade sonunda işaret ettiğimiz manada bir kalkınmanın gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

Politikanın genel mana ve muhtevasını bu şekilde tespit ettikten sonra, şimdi de onun hazırlık ve icrası ile ilgili olarak merkezde teşkil edilmiş olan kuruluşlara kısaca göz atmak istiyoruz.

POLİTİKANIN HAZIRLIK VE TATBİKİ İLE İLGİLİ OLARAK MERKEZDE TEŞKİL EDİLEN KURULUŞLAR.

Evvelce de işaret ettiğimiz gibi, bölge kalkınması politikası her zaman aynı manayı ifade etmemiş, zaman içerisinde değişik çehrelerle ortaya çıkmıştır.

Başlangıçta, ikinci harpteki tahribatın sebebiyet verdiği şehircilik meselelerini ülke çapında halle çalışan bir hareket şeklinde telâkki edilmiş, bu maksatla 1945 yılında Bayındırlık Bakanlığında bir komisyon kurulmuştur.

1950 de Bayındırlık Bakanı olan Claudius Petit, evvelce zikrettiğimiz tarifini yaparak, politikayı bu günküne yakın bir anlamda ifade etmiş, onu, şehircilik meselelerinden başka, bölgeler arası dengeli kalkınma ile de meşgul olan bir hareket olarak takdim etmiştir. Ve bu tarihte, yukarıda bahsettiğimiz komisyon, politikanın yeni manasının gerektirdiği meselelerle de uğraşmak üzere genişletilerek «Bölge Kalkınması Dairesi» adını almıştır.

Geçen zamanla birlikte ekonomik ve sosyal meselelerin halli politikanın muhtevası içerisinde daha geniş yer almaya başlamıştır. Bunun neticesi olarak ta 1955 yılında bölge faaliyet programlarının tanzimi kabul edilmiş, bunlarla ilgili görevlerin ifası plânlama teşkilâtına verilmiştir.

Bilâhare, aynı politika ile ilgili meselelerle iki ayrı dairenin uğraşması mahzurlu telâkki edilmiş, 1963 yılında bölge kalkınması ile ilgili her çeşit etüdün yapılması, bu etüt neticelerinin kalkınma plânlarına ithali görevi, münhasıran plânlama teşkilâtına bırakılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı bünyesindeki komisyon ise, sadece iskân ve sanayi bölgelerinin tanzimi, lojman inşaat programlarının hazırlanması ile ilgili bir teşkilât haline getirilmiştir. Böylece, bölge kalkınması politikasının hazırlık ve tatbiki ile çok yakından ve geniş ölçüde ilgili bir duruma getirilmiş olan plânlama teşkilâtının bünyesinde bazı özel komite ve komisyonları kurmak gerekmiştir.

Bunlardan birincisi 1960 da kurulmuş olan «Bölge Plânları Komitesi» dir. Bu kuruluş, evvelce plânlama teşkilâtı' içerisinde mevcut olan ve başlangıçta bölge faaliyet programlarının hazırlıkları ile ilgili çalışmalara iştirak etmiş olan «Modernizasyon Komisyonu» nun yerini almıştır.

Plân Genel Komiserinin başkanlığı altında, Bölge Kalkınması Genel Delegesi, Paris bölgesi distrikti delegesi, muhtelif Bakanlıklar mümessilleri, bölge kalkınması millî komisyonu üyeleri, ekonomik ve sosyal kalkınma fonu üyeleri, bu komiteye iştirak etmişlerdir.

Komitenin başlıca görevi, bölgelerdeki idari makam ve diğer istişare organları ile yeteri kadar iş birliği yaparak, bölge plânlarını hazırlamak ve hükümetin tasvibine sunmak olmuştur.

1963 ve 1964 de yapılan reformlarla önce «İcra Dilimleri» nin, bilâhare «Bölge Dilimleri» nin tanzimine başlanılmasından sonra bu kuruluş «Plânın Bölgeleştirilmesi Komitesi» adını almıştır.

Komitenin başlıca salahiyetleri şunlar olmuştur :

a — Bölge valilerine gönderilen her çeşit direktifleri önceden tetkik etmek ve fikrini bildirmek,

b — Bölge valilerince tanzim edilen bölge dilimlerini tetkik etmek,

c — Bölge dilimleri ile ilgili olarak, Bakanlıklar arası komiteye rapor sunmak,

d — Bölge valilerince her yıl plânlama dairesine gönderilen yıllık icraat raporlarını tetkik etmek,

Plân Genel Komiserliğinde teşkil edilen ikinci organ, Bölge Kalkınması Millî Komisyonudur. 1963 yılında kurulmuş olan bu komisyon 27 tabii, 50 de Başbakanca tayin edilen azadan müteşekkildir. Tabii azalar arasında, bölge kalkınması genel delegeşi, Paris distrikti delegeşi, muhtelif Bakanlık mümessilleri ve bazı büyük malî kuruluşların başkanları yer almaktadır. Başbakanca tayin edilen azalar arasında ise, bölge kalkınması ile ilgili meseleler üzerinde ihtisas sahibi bazı kimselerle, patron ve işçi sendikaları mümessilleri, mahallî idareler temsilcileri ve bazı üniversite mensupları bulunmaktadır.

Komisyonun fonksiyonu, millî kalkınma ile bölge kalkınması arasında sıkı işbirliği, neticede görüş birliği sağlamak olarak tarif edilmiştir. Bu maksatla kalkınma plânının beş yıllık devreler içerisinde halle çalıştığı meseleleri 20 yıl gibi çok daha uzun bir vade içerisinde ve millî hudutları da aşarak, Avrupa İktisadî İşbirliği kadrosunu takiben mütalâa ve tespitte çalışmak komisyonun başlıca görevi olmuştur. Bu önemli ve muhteva itibarıyla çok çeşitli görevlerin ifası için komisyon bünyesinde altı ihtisas grubu teşkil edilmiştir :

- 1 — Genel ve bölgesel hedefler grubu,
- 2 — Zirai amenajman grubu,
- 3 — Sınai amenajman grubu.
- 4 — Şehircilik grubu,
- 5 — Hizmetler amenajman grubu,
- 6 — Ulaşım meselelerini tetkik grubu.

İhtisas gruplarından her birinin geleceğe ait olarak yaptıkları araştırmaların neticesi sonradan beş yıllık plâna intikal ettirilmiştir.

Bölge kalkınması politikasının meseleleriyle Plânlama Teşkilâtının dışında yer alan iki ayrı kurul daha ilgilenmektedir. Merkezi istişare organı mahiyetinde olan bu kurullardan birincisi «Ekonomik ve Sosyal Konsey» dir. Bir anayasa kuruluşu olarak 1958 de teşkil edilmiş olan bu konsey gerek kalma plânını ve gerekse bölge kalkınması

plânlarını tetkik etmekte ve görüşlerini bir raporla ilgililere sunmaktadır.

İkincisi ise 1955 yılında kurulmuş olan «Ekonomik Hedefler Millî Konseyi» dir. Bilhassa bölge plânları ile ilgilenen bu konsey onların hükûmetçe kabulünden önce tetkiklerini yapmakta ve kanaatini bir raporla hükûmete sunmaktadır.

Buraya kadar tetkik ettiğimiz organlar daha ziyade politikanın hazırlık safhasındaki çalışmalara iştirak etmiş olan müesseselerdir. Bir de bunların dışında icraya nezaret eden, kontrol ve koordinasyon makamları vardır.

Bunlardan bir tanesi 1960 yılında kurulmuş olan «Bakanlıklar arası Daimî Komite» dir. Başbakanın başkanlığı altında toplanan bu komitenin plân genel komiseri, 1963 den itibaren ülkenin tanzimi delegesi İçişleri, Maliye, Bayındırlık, Münakale, Sanayi ve Ziraat Bakanları tabii azasıdır. Kendilerini ilgilendiren işlerle ilgili olarak diğer Bakanlarda toplantılara davet edilmektedirler.

Kuruluş kararnamesine göre komitenin başlıca görevi, bölge kalkınması ile ilgili olarak gerek merkezde ve gerekse taşrada cereyan etmekte olan çeşitli faaliyetler arasında koordinasyonu sağlamak, bunlarla ilgili hükûmet kararlarını hazırlamaktır. Fakat, komitenin gündemini tanzimle görevli bir makam açık şekilde belirtilmemiştir. Ne Başbakana, ne de diğer komite mensuplarına bir takım tetkikler yaparak bilgi verecek raportörler tayin edilmemiştir. Bundan ayrı olarak, Başbakan alınan kararların çeşitli Bakanlıklar nezdinde tatbikini izleyecek bir organa sahip değildi.

Bu boşlukların sebebiyet verdiği mahzurlar gittikçe önem kazanmış, bu yüzden de 1962 yılında büyük bir Koordinasyon Bakanlığının teşkili düşünülmüş idi. Sonradan bu fikirden vaz geçilerek 1963 yılında «Bölge Kalkınması ve Bölge Faaliyeti Delegasyonu» ismi ile yeni bir teşkilât kuruldu. Bu teşkilâtın başına getirilen ve Bölge Kalkınması Delegesi ismi verilen yüksek memur doğrudan doğruya Başbakana bağlandı.

Başbakanın mümessili olarak, bölge kalkınması ve bölge faaliyetleri ile ilgili bütün çalışmaların gerek hazırlanmasına, gerekse tatbikine nezaret etmek, onlar arasında işbirliğini sağlamak, bunlarla ilgili bütün tedbirleri almak genel delegenin başlıca görevi oldu.

Bu çok geniş ve mesuliyetli görevin karşılığında kendisine geniş yetkiler tanınmış, her şeyden haberdar olmasını, gerekli müdahaleleri zamanında yapabilmesini temin için, aşağı yukarı saydığımız bütün kuruluşların tabii azası durumuna getirilmiştir.

Bu maksatla kalkınma plânının tespiti ile ilgili bütün çalışmalara katılmaktadır. Plânlama komiserliğindeki bütün kurulların tabii azasıdır. Plân genel komiserliğinde bölge kalkınması politikası ile ilgili olarak kurulmuş olan plânın bölgeleştirilmesi komitesinin ve bölge kalkınması millî komisyonunun başkan yardımcısıdır. Bakanlıklar arası daimî komitenin tabii azası olup, onun gündemini bizzat hazırlamakla görevlidir. Böylece lüzum gördüğü hususların bu komitede müzakeresini ve hükümet kararı olarak tecellisini sağlayacak duruma getirilmiştir.

Sınai ademi merkeziyet ve adaptasyon tedbirlerinin tatbiki ile ilgili olarak kurulmuş olan teşkilât kendisine bağlanmıştır.

Yıllık bütçelerle Başbakanın emrine tahsis edilen «Bölge Kalkınması Millî Fonundan» yapılacak yardım onun teşebbüsü ile Bakanlıklar arası komitede görüşülür ve karara bağlanır.

Bölge seviyesinde, bölge valileri ile sıkı bir iş birliği halinde olan delege, onlardan her çeşit malûmatı istemeye yetkilidir.

Merkezde delegenin emrinde mütehassıslardan müteşekkil 20 kişilik bir kurmay heyeti teşkil edilmiştir. Bunlar arasında, vali, Sayıştay azası, karayolları mühendisleri gibi çeşitli mesleklere mensup tecrübeli elemanlar mevcuttur. Delege, bütün Bakanlık ve kuruluşlardan her çeşit yardımı isteyebilir.

Bölge kalkınması ve bölge plânlaması ile ilgili olarak merkezde bu işler olup bitmekte iken, taşrada da buna müvazi bir teşkilâtlanmaya gitmek icap etmiş, bunu temin için de bir çok reformlar yapılmıştır.

Şimdi oluş tarihlerine göre bu reformları ve getirdikleri yenilikleri tetkik edelim.

KISIM : II

BÖLGE PLÂNLAMASININ GEREKTİRDİĞİ REFORMLAR

Giriş kısmında da belirttiğimiz gibi, harbi takiben bölgeler arasında daha dengeli bir kalkınmanın temin edilmesi zorunluğunu duymuş olan hükümetler, «Bölge Kalkınması Politikası» marifetiyle sosyo-ekonomik oluşumun tabii seyrine el koymuşlar ve çeşitli sahalara taallük eden tedbirler almışlardır. Bu meyanda, dengeli kalkınmanın gerçekleştirilmesinde millî plânlamanın yanında, bölge Plânlamasının da uygulanması gerektiği kabul edilmiştir.

Böylece kendisini kabul ettirmiş olan bölge plânlaması; bölge plânlarının mahiyet ve muhtevasının tespiti, hazırlık ve uygulanma sahalarının belirtilmesi, kontrol ve koordinasyon makamlarının tayini, mahalli istişare organlarının kurulması gibi bir takım meselelerin çözümlenmesini gerektirmiş, bunların halli için de bir çok reformlar yapmak icapetmiştir.

Aşağıdaki tetkikimiz boyunca da göreceğimiz gibi, fayda, ve zaruretleri genellikle kabul edilmiş olan bu reformlar tatbikatta iller arası rekabetle ve idarenin ruhuna sinmiş olan eski alışkanlıklarla çatışmış, bu yüzden de gerçekleştirilmeleri zor olmuştur.

1955 - 1956 REFORMU

Bir kısım bölgelerde hat safhaya varmış olan ekonomik faaliyet noksanlığının ve istihdam kıfayetsizliğinin sebebiyet verdiği meselelere acil çareler bulmak zorunluluğunu duyan hükümet, 1955 yılında parlâmentoya müracaatla, sadece ekonomik sahaya inhisar eden genel bir yetki aldı. Ve bu yetkiye dayanarak, geri kalmış bölgelerde iş sahası yaratmaya matuf çeşitli tedbirleri ihtiva eden kararnameler neşretti.

Bu kararnamelerden biri ile de, «Bölge Faaliyet Programlarının» tanzimi kabul edildi.

Her bölge için ayrı ayrı tanzimi gereken bu programların başlıca görevi, millî plânları tamamlamak, onlara ışık tutmak, hazırlanmalarında merkezi makamlarla mahalli makam ve mümessiller arası

da yeteri kadar istişareyi ve işbirliğini sağlamak idi. Muhtevaları ise, bölgelerin ekonomik ve sosyal bünyesine konulmuş genel bir teşhis mahiyeti arz ediyordu.

Bu programlarda, önce bölgenin zirai, coğrafi, ticari ve kültürel bünyesi geniş bir tahlile tâbi tutulmuştur. Bölge kalkınmasının hızla temini için, öncelik verilmesi gereken sektörlere işaret edilmiş, bunlarla ilgili olarak alınması gerekli tedbirler arzu ve temenni şeklinde tek tek sayılmıştır.

Ayrıca, bu programlarda demografik hareketlere, lojman ve istihdam meselelerine de değinilmiş, bunlarla ilgili olarak yapılması gerekli işler gene temenni şeklinde ifade edilmiştir.

Kararname, muhtevasına kısaca temas ettiğimiz bu programların hazırlanacağı bölgeleri tespit ve tayin etmemiş, bu işin Bakanlıklar arası bir kararla yapılacağını belirtmiş idi.

Nitekim bu maksatla, plân genel komiserliğinde, muhtelif Bakanlık mümessillerinden müteşkil «Sentez Grubu» diye isimlendirilen bir komisyon kuruldu.

Vilâyetleri adet itibarıyla kalabalık, coğrafi, iktisadi ve sosyal bütünlükten mahrum bulan komisyon, askeri bölgelere taallük eden İGAME lerin sahalarını da fazla geniş ve ekonomik zaruretlere adapte olmamış telâkki etti. Neticede, Fransayı, çeşitli kuruluşlar tarafından evvelce teşkil edilmiş olan bölge teşkilâtlarını da içine almaya müsait 22 bölgeye ayırdı. Komisyonun görüşü hükümetçede kabul edildi ve 28 Kasım 1956 tarihli kararnamede, bölge faaliyet programlarının tanzim edileceği «Program Bölgeleri» resmen ilân edildi.

Böylece, sebepleri tamamen ekonomik olan ilk idari reform gerçekleştirilmiş, zaruri bir merhale aşılmış oldu.

Fakat, başlıca iki bakımdan reform noksanlık arz ediyordu :

I — Gerek devlet, gerekse ona bağlı kuruluşlar, yeni ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilmek için taşrada bölge teşkilâtları kurmuşlardı. Evvelce mevcut adli ve askeri bölgelere inzıam eden ve her birinin coğrafi hududu ve merkezi ayrı olan bu teşkilâtların sayısı o tarihte 54 e varmış idi. «Bölge teşkilâtları enflasyonu» diye isimlendirilen bu durum, ekonomik kalkınmaya iştirak eden bu kuruluşların faaliyetleri arasında koordinasyon sağlanmasını imkânsız kılıyordu.

Halbuki evvelce mevcut olan bu teşkilâtların yeni program bölgelerine ithali, kararnamede hiç bir hükme bağlanmamış idi. Nitekim sadece Ziraat ve Çalışma Bakanlıkları taşradaki bölge teşkilâtlarını yeni kurulan bölgelere intibak ettirdiler; diğer Bakanlıklar ise buna yanaşmadılar.

2 — İkinci olarak kararname, çeşitli kuruluşların çalışmalarına nezaret edecek, onlar arasında iş birliğini sağlayacak bir koordinasyon makamı teşkil etmemişti. Bu mevzuda, mahalli rekabetlerden doğan tepkileri nazara alan hükümet, devletle vilâyet arasında yeni bir kademe yaratıldığı intibakı vermemeye bilhassa dikkat etmişti.

Genel bir ifade ile, programların hazırlanmasına illerde valilerin, kendi sahalalarında ise İGAME lerin nezaret edeceği belirtilmiş, o tarihte sadece bazı illerde bulunan «Ekonomik Kalkınma Komiteleri» ile de istişare edileceği ifade edilmişti. İcrayı kontrol hususunda ise yetkili bir makam gösterilmemiş, her dairenin eskiden olduğu gibi kendi işini kendisinin yapacağı kabul edilmişti.

1959 - 1960 - 1961 REFORMLARI

Yukarıda tespit ettiğimiz mahzurlar, üç dört yıllık bir tatbikatın sonunda daha belirli bir şekil aldılar. Bunları bertaraf etmek maksadı ile hükümet, 1959 dan itibaren neşrettiği çeşitli kararnamelerle yeni reformlar yaptı.

Bu reformların getirdiği yenilikleri başlıca üç noktada toplayabiliriz :

1 — 1956 yılında, bölge faaliyet programlarının hazırlık ve icra sahası olarak tayin edilmiş olan 22 bölge, bazı değişikliklerle 21 e düşürüldü ve «Bölge Faaliyet Birimleri» adını aldı.

2 — Gene bu reformlarla, kararnamelere ilişik listelere isimleri yazılmış olan muhtelif kuruluşlara ait 20 ye yakın bölge teşkilâtının derhal yeni bölge faaliyet birimleri içine ithali kararlaştırıldı. Ve diğer teşkilâtların da tedricen bu intibaka ayak uydurmaları kabul edildi.

Bundan ayrı olarak, hiç bir kuruluşun Bakanlar Kurulu kararı olmadan katiyen bölge teşkilâtı kuramayacağı kesin şekilde hükme bağlandı.

3 — Bu reformlarla, koordinasyon makamı olarak “Koordonnatör Vali” müessesesi ihdas edildi.

Mahalli rekabetlerden ve idarenin çeşitli kademelerinde çalışanların tepkilerinden çekinen hükümet, il’le devlet arasında yeni bir kademe yaratılmadığını, il’lerin eskiden olduğu gibi idari sistemin temeli olmaya devam ettiklerini ısrarla belirtti.

Gene bu mülâhaza ile, koordonnatörlük görevinin başlangıçta, bölgeye dahil valiler tarafından sıra ile ifa edilmesi kararlaştırıldı. Fakat bir müddet sonra bunun çok mahsurlu olduğu görülerek bu görev, bölgenin en mühim ilinin valisine tevdi edildi. Ve iller arası rekabeti önlemek içinde, her bölgede kurulması ön görülen «İlîlerarası Konferans» m bölgeyi teşkil eden illerde sıra ile toplanması uygun görüldü.

Koordonnatör valinin başlıca görevi, isminden de anlaşılacağı üzere, kalkınma plânında ilân edilen hükümetin iktisadi ve mali politikası muvacehesinde, bölgelerdeki ekonomik faaliyetleri düzenlemek, onları tespit edilen hedeflere yöneltmek, bu maksatla aralarında koordinasyonu sağlamak idi.

Koordonnatör valiler :

1 — İller arası Konferansı toplantıya çağırmaya ve ona başkanlık etmeye,

2 — Diğer il valilerinin tekliflerini de nazara alarak gündemi hazırlamaya,

3 — Konferansta alınan kararlarla ilgili olarak merkez makamlarına teklifte bulunmaya,

4 — Konferansın sekreteryasını temine, yetkili idiler.

Son görevin ifası için yanlarına «Ekonomik işlerle görevli kaymakam» diye isimlendirilmiş olan kaymakamlar tayin edildi.

Reform, koordonnatör valinin yanında «iller arası Konferans» diye isimlendirilen yeni bir kurul teşkil etti. Koordonnatör valinin başkanlığı altında toplanan bu kurulun, diğer il valileri ve bölgedeki Millî Ekonomi Genel Müfettişi tabîi azası idiler. Gündemdeki meselelerle ilgili olmaları halinde bölge müdürleri ve servis şefleri de konferansa davet edilirdi. Bu arada özel şahıslar, lüzumu halinde fi-

kirleri alınmak üzere konferansa çağırılırlardı. Koordonnatör valinin ilindeki Hazine Genel Mümessili, konferansın mali müşaviri idi.

1964 yılında yapılan son reformla yerini «Bölge İdare Konferansına» bırakmış olan bu müessese üzerinde fazla durmayacağız. Şu kadarını söyleyelimki, konferansın her hangi bir karar almaya salahiyeti yoktu. Sadece tekliflerle ilgili olarak görüşünü ifade ederdi. Ve bu teklifler üzerinde bütün azaların ittifakı şarttı. İhtilâf halinde ilgili Bakan hakemlik yaparak neticeyi tayin ederdi.

O tarihe kadar sadece 14 ilde mevcut olan mahalli kalkınma komitelerinin, son reformlarla bütün bölgelere teşmili sağlandı.

Ziraat mümessilleri, ticaret ve sanayi temsilcileri, işçi sendikaları mümessilleri, üniversite ve banka temsilcileri bu komitelerin azası idiler.

Mahalli idare temsilcilerinin komiteye iştirak ettirilmemeleri o tarihte şiddetle tenkit edilmiş idi.

Mahalli plânların gerek hazırlanmasında, gerekse bilâhare yapılacak tadilâtlarda komite ile istişare etmek mecburi idi. Ayrıca plânın tatbiki ile ilgili olarak yılda bir defa da olsa tenkit ve temennilerini bir raporla iller arası konferansa sunmak imkânına sahip olan komite, böylece kısmen de olsa icraya nezaret etmiş oluyordu.

Bizzat devlet tarafından yapılacak olan enfastrüktür (Otorut, Liman, Üniversite v.s.) yatırımlar ile ilgili olarak komitenin fikrinin dahi alınmayışı o tarihte çok tenkit edilmiştir.

1964 REFORMU

Bu reformun getirdiği yenilikleri tetkike girmeden önce, yukarıda başlıca iki grupta topladığımız reformlarla kurulmuş olan düzenin aksaklıklarına kısaca göz atmamız faydalı olacaktır.

Zira böylece, halen mevcut durumu tesis etmiş olan 1964 reformunu doğuran sebepleri daha yakından tanımamız mümkün olacaktır : 1

1 — 1955 yılında tanzimi kabul edilen «Bölge Faaliyet Programları» ve 1958 den itibaren onların yerini almış olan «Bölge Ekonomik Kalkınma Plânları» hiç bir zaman tatminkâr olamamıştır. Ev-

velcede işaret ettiğimiz gibi, bölgelerin ekonomik ve sosyal bünyesine konulmuş genel bir teşhis olmaktan ileri gidemiyen bu plânlar, mahalli arzu ve temennilerden bahseden bir kitap diye isimlendirilmiş ve şiddetle tenkit edilmiştir.

Bu alanda, bölgelerde yapılacak yatırımlardan daha açık ve ke^ sin bir dille bahseden bölge plânlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

2 — Koordinasyon makamı olarak ihdas edilmiş olan koordonnatör valiler yeteri kadar yetki ve imkâna sahip olamamış, bu yüzden de kendilerinden beklenen görevi lâyıkıyla yapamamışlardır.

Bu hususla ilgili olarak, yeni bir icra ve koordinasyon makamının kurulması, alınacak yeni yeni ademi merkeziyet tedbirleri ile bu makamın yetkilerinin artırılması gerekmektedir.

3 — Mahalli kalkınma komitelerine, mahalli idare mümessili olan belediye reisi ve genel meclis azalarının iştirak ettirilmeyişi o tasrihte tenkit mevzuu olmuştur.

Bundan ayrı olarak, mevcut komitelerin istişare mevzuunda sahip bulundukları yetki yeterli görülmemiş, yeni bir istişare organının teşkili ile ilgili talepler gittikçe artmıştır.

İşte bugünkü düzeni kurmuş olan 1964 reformu, bu mahzurları mümkün mertebe bertaraf etmek amacıyla yapılmış; bölge plânı olarak «Bölge Dilimleri» koordinasyon makamı olarak «Bölge Valilikleri» mahalli istişare organı olarakta, mevcut komitelerin yanında «Bölge Ekonomik Gelişme Komisyonları» CODER ler teşkil edilmiştir.

BÖLGE VALİSİ

Hükümet bu defa bütün tereddütleri bir kenara bırakarak, açıkça bölge valiliği müessesesini kurmuştur. Fakat eski endişelerin tesiri ile gerek parlamentoda, gerekse İçişleri Bakanlığı tebliğinde, devletle vilâyet arasında yeni bir makam ihdas edilmediği, vilâyetlerin eskiden olduğu gibi idari sistemin temeli olmaya devam ettikleri, sadece ekonomik sebeplerle böyle bir tedbire baş vurmamak zorunda kalındığı ısrarla belirtilmiştir.

Reformu hazırlayanlar, bölge valisinin kim olması gerektiği hususunda tereddüde düşmüşlerdir. Zira dışarıdan bir yüksek me-

murı bölgenin başına getirmek, yahutda il valilerinden birine bu görevi vermek gibi iki şık mevzu bahis olmuştur.

Birinci hal şeklinin lehinde hayli ağır basan sebepler tespit edilmiştir :

1 — İlk olarak, bu reformlarla görevleri daha da artırılmış olan bölge valisinin, ayrıca bulunduğu ilin işleriyle haklı olarak, lâıyıkı veçhile uğraşamayacağı düşünölmüştür.

2 — İkinci olarak, bölgesine dahil iller arasında, ileride göreceğimiz gibi, yerine göre hakemlik yapmak durumunda bırakılmış olan bölge valisinin, bu görevini ne kadar dürüst ve adil ifa ederse etsin daima zan altında kalacağı, bazen kendi ilinin, bazen de diğer iller halkının tarizlerine maruz kalacağı hesaplanmıştır.

İkinci hal şeklinin lehinde ise şu mülâhazalar tesbit edilmiştir :

1 — Aynı ilde vilâyet valisi ve bölge valisi diye, devlet otoritesini temsil eden iki ayrı şahsiyetin bulunması mahzurlu telâkki edilmiştir. Zira bu halin ister istemez yetki ve otorite çatışmalarına sebebiyet vereceğı tahmin edilmiştir.

2 — Bundan ayrı olarak, vilâyet valisinin evinin, servislerinin, kurulu bir düzenin mevcut olduğı dikkate alınmış, dışarıdan gelecek yeni bir valiye bunların yeniden temininin masraflara yol açacağı hesaplanmıştır.

Bunlara ilâve olarak, vilâyetin üstünde yeni bir hiyerarşik makam yaratıldığı intibamı vermemek isteyen hükümet ikinci şikkı tercih etmiştir.

Nitekim, kararnamenin birinci maddesinde «Bölge Faaliyet Birimleri merkezindeki koordonnatör vali bundan böyle bölge valisi ismini almıştır» denilmektedir.

İkinci maddede ise, «Bölge Valisi emirleri Başbakandan ve sahaları ile ilgili hususlarda alâkalı Bakandan alır» denilmektedir. Bundan da anlaşılacağı üzere, reformcular bu defa bölge valisini Başbakana daha çok bağlamak, adetâ onun şahsi mümessili durumuna getirmek istemişlerdir.

Reform bölge valisine, bölgesinin ekonomik kalkınması ile ilgili mühim görevler yüklemiş, bunun karşılığında da geniş selâhiyetler tanımıştır. Kararnamenin ikinci maddesinde, «Bölge valisinin göre-

vi, bölgesi içerisinde hükümetin iktisadi kalkınma ve ülkenin tanzimi ile ilgili politikasını hazırlamak ve tatbik etmektir» denilmektedir.

Başbakanlık talimatında ise, «Kararnamenin ana hedefi, bölge faaliyet birimlerinde iktisadi kalkınmayı sağlamaktır; bu maksatla hükümet bölgelerdeki idari makamların plân çalışmalarına daha yakından iştirakinde fayda mülâhaza etmektedir» denilmektedir.

Nihayet beşinci maddede bölge valilerinin ekonomik görevi daha açık bir şekilde ifade edilmekte ve şöyle denilmektedir, «Bölge valisinin görevi, kalkınma plânının bölgesine taallük eden dilimini hazırlamak ve tatbikine nezaret etmektir.»

Son reformun getirdiği en mühim yeniliklerden biri olan «Bölge Dilimleri» üzerinde önemine binaen biraz durmak istiyoruz.

İlk plânların evvelce işaret ettiğimiz mahzurları, yeni bir plân tekniğinin aranması çalışmalarını hızlandırmış, bununla ilgili olarak dördüncü plânın son yıllarında «İcra Dilimleri» nin, beşinci plâna birlikte «Bölge Dilimleri» nin tanzimine başlanmıştır.

Bölge dilimleri, hazırlanma tekniği ve muhteva yönünden icra dilimlerinin daha tekamül etmiş bir şeklidir. Bu itibarla biz sadece bölge dilimlerine kısaca göz atacağız.

Bölge dilimlerinin hazırlanması başlıca iki safhada cereyan etmiştir. Birinci safhada, bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınmaları ile ilgili olarak, 1985 yılına kadar uzanan devreyi içerisine alan genel tahliller yapılmış ve ana hedefler tespit edilmiştir. Bu çalışmalar sırasında, bilhassa istihdam, demografik hareketler, lojman v.s. gibi ana sektörler yönünden, beşinci plânın genel hedeflerinin tespitine önem ve öncelik verilmiştir.

Çalışmalar, evvelce bahsettiğimiz merkezi kuruluşlarla, bölge valilikleri ve mahalli istişare organları arasında, geniş bir danışmaya ve iş birliğine yer vermiş, genellikle müşterek toplantılar, anket, soruşturma şeklinde cereyan etmiştir.

İkinci safhada ise, kalkınma, plânının tatbik edileceği beş yıllık devre içerisinde, bölgelerde yapılacak yatırımların mahallini, tarihini, finansman şeklini gösteren programların hazırlıkları yapılmıştır.

Bu programların muhtevalarını şöylece özetleyebiliriz :

Bütün yatırımlar millî, bölgesel, ve il seviyesinde olmak üzere üç kısma ayrılmış; bütçelerdeki gibi Bakanlık sırasına göre değil, kalkınma plânındaki tasnife uyularak, Bakanlıklarla olan ilgilerine göre sektörler içerisinde toplanmıştır :

1 — İskân yatırımları, 2 — İlmî araştırma, Üniversite, spor ve kültür yatırımları, 3 — Sağlık ve Sosyal yardım yatırımları, 4 — Ziraat yatırımları, 5 — Enerji yatırımları, 6 — Ulaşım yatırımları, 5 — Enerji yatırımları, 6 — Ulaşım yatırımları, 7 — Turizm yatırımları, 8 — Posta ve Telekomünikasyon yatırımları, gibi.

Her sektör ayrıca kendi içerisinde hizmetlerin icabettirdiği sayıda sütunlara ayrılmıştır. Her sütunda, eğer varsa önce millî mahiyetteki yatırımlara yer verilmiş bilâhare bölgesel yatırımlar ve il seviyesindeki yatırımlar tarihleri, mahalleri, finansman şekilleri gösterilmek suretiyle kaydedilmiştir.

Programların hazırlanması ise şu şekilde ceryan etmiştir :

V. inci plânın genel hedefleri parlamentoda kabul edildikten sonra, Plân Genel Komiserliği, Bakanlıklar temsilcileri ile ve Bölge Kalkınması Millî Komisyonu ile temas ederek, beş yıl boyunca bölgelerde yapılacak yatırımların yekûnunu, her sektör için ayrı ayrı tesbit etmiştir. Sektör basma düşen yekûn ayrıca, sektör içerisindeki sütunlara göre ikinci bir tevzie tabi tutulmuştur.

Böylece hazırlanan ve tatbıkatta «Mali Zarf» diye isimlendirilen tahsisatlarla ilgili talimat bölge valilerine gönderilmiştir. Zarfları alan bölge valileri, Bölge İdare Konferansı ve CODER lerle istişare ederek, ve Hazine Genel Mümessilinin de fikrini alarak, her sütun içerisinde yatırımların öncelik sırasını, mahallini, finansman şeklini gösteren tekliflerini hazırlamışlar ve merkeze göndermişlerdir. Merkezinde tasvibinden sonra bölge dilimlerinin hazırlanması işi son bulmuştur. (Stajımızı yaptığımız Loire - Atlantique bölge valiliğinde ilgililer, vilâyet tekliflerinin genellikle merkezce aynen kabul edildiğini ifade etmişlerdir)

Bu arada hazırlıkla ilgili bir hususa ayrıca işaret etmek istiyoruz :

A — Kategorisinde yer alan millî mahiyetteki yatırımlar için bölge valisine teklifte bulunmak hakkı tanınmamıştır. Bu yatırımlar

tamamen merkez makamları tarafından tesbit edilmektedir. (Meselâ Otorut inşası, Üniversite kurulması gibi). Bölge valilerine ise, bilgi kabilinden bildirilmektedir.

Ancak bu tarz yatırımların bölgelerindeki tesirleri hakkında şayet bölge valileri bazı şeyler söylemek istiyorlarsa, Bölge İdare Konferansı ve CODER le istişare ederek, Hazine Genel Mümessilinin de fikrini alarak, görüşlerini bir raporla merkeze bildirebilirler.

B — Kategorisinde yer alan bölgesel yatırımlarla ilgili tahsisatı, yukarıda anlattığımız şekilde sektörler içerisinde tevzi etmek, bunlarla ilgili teklifleri yapmak tamamen bölge valisine aittir. Ayrıca bölge valisine, aynı sektör içerisinde yer alan sütunlar arasında % 20 yi geçmemek kaydıyla tahsisat transfer etmek hakkı tanınmıştır. Ancak, böyle bir transfer halinde, bir sütunda artırılan tahsisat kadar bir başka sütunda indirim yapılması şarttır.

Çeşitli sektörler arasında transfer yapmaya bölge valilerinin salahiyeti yoktur. Meselâ, turizm sektörü için gönderilen tahsisatın bir kısmını diğer bir sektöre aktaramazlar. Sektörlerden birine daha fazla önem atfettikleri takdirde, gerekçeli bir yazı ile, hükümetten ilâve tahsisat isteyebilirler.

C — Kategorisinde yer alan il seviyesindeki yatırımlara gelince:

Bunlarla ilgili tahsisat her sektör için ayrı hesaplanarak yekûn halinde bölge valisine gönderilmiştir. Bölge valisi, iller arasında hakem rolü oynamış, il valilerinin de fikrini alarak ve bazı kriterlere itibar ederek bu tahsisatı gene globâl şekilde illere taksim etmiştir.

Yatırımların öncelik sıralarının, mahallerinin, finansman şekillerinin tesbiti, İl Donatım Komitelerinin de fikri alınmak suretiyle, her ilin valisi tarafından yapılmıştır.

Tatbikatta bölge valileri, bu şekilde gelen tahsisatın tamamını illere taksim etmemişler, ileride ortaya çıkabilecek ihtiyaçların karşılanmasını temin için bir kısmını ihtiyat olarak saklamışlardır.

Nitekim, muhtelif Bakanlıklarda aynı yola gitmişler, V. inci plânın kendilerine tahsis ettiği yekûnu bölgeler arasında tamamen tevvi etmemişlerdir. Bir kısım tahsisat görülemeyen ihtiyaçlara karşılık olarak saklanmıştır.

Böylece tanzim olunan bölge dilimleri, bölgece her yıl yeniden hazırlanan ve merkezce tasdik edildikten sonra kesinleşen yıllık programlar marifetiyle ve bütçelerin bahşettiği imkânlar nisbetinde tatbik edilmiştir.

Bölge dilimleri katiyen değişmeyen, hazırlandığı şekilde uygulanması gereken sert programlar mahiyetinde değildirler. Bilakis bazı sebeplerle önceden tesbit edilen bir kısım yatırımlara sonradan lüzum kalmayabilir, veyahutta bu yatırımların beş yıllık devre içerisinde öncelik sıralarında bir değişiklik yapmak gerekebilir. Bu takdirde, yukarıda işaret ettiğimiz yollardan gidilerek, teklif ve tasvip şeklinde değişiklikler yapılması her zaman mümkündür.

Bölge dilimleri, hangi işin nerede, ne zaman ve ne şekilde yapılacağını göstermek suretiyle mahalli halka ve bölgelerdeki özel teşebbüs erbabına güven vermiş; mahallî İdarî makamların, halk temsilcilerinin, özel teşebbüs mümessillerinin bölgelerine taallük eden ekonomik kalkınma faaliyetlerine geniş ölçüde iştirakini temin etmiştir.

BÖLGE VALİSİNİN KONTROL VE KOORDİNASYONLA İLGİLİ YETKİLERİ

Son reform bölge valilerine, her çeşit sivil devlet dairelerinin, millî mahiyette olmayan fakat, gördükleri hizmet bölgenin muhtelif illerine yayılmış olan âmme müesseselerinin faaliyetlerini kontrol ve koordine etmek yetkisini tanımıştır.

Bu arada, aşağıda yazılı müesseseler bölge valilerinin bu yetkisinin dışında bırakılmışlardır :

- 1 — Millî mahiyette olan, yani gördükleri hizmet ülkenin tamamına yayılmış olan kuruluşlar.
- 2 — Gördükleri hizmet ülkenin tamamına yayılmamış olmakla beraber, bir bölgenin hudutları dışına taşan kuruluşlar (Dahilî Limanlar İdaresi, Sivil Havacılık Daireleri v.s.)
- 3 — Listesi her yıl bütçe kanununa ekli olarak çıkan ticarî ve sınaî karakterdeki bazı amme müesseseleri (Havre, Bordeaux muhtar liman idareleri, Alsas potas madenleri işletmesi v.s.)

- 4 — Adli kuruluşlar,
- 5 — İster millî eğitime, ister diğer Bakanlıklara bağlı olsun bütün eğitim müesseseleri,
- 6 — İş hukukunun tatbikini teftişle görevli daireler,
- 7 — İstatistik müesseseleri,

Bu saydığımız kuruluşlar, bölge valisinin kontrol yetkisinin dışında kalmakla beraber, valinin istediği her çeşit malûmatı kendisine vermeye mecburdurlar. Bölge valisi, fayda mülâhaza ettiği hallerde her çeşit anket ve araştırma yapılmasını bu kuruluşlardan isteyebilir.

Ayrıca bu dairelerle ilgili bütün yatırımlar mutlaka bölge valisine bildirilir. Böylece bölge valisi, bu yatırımların bölge ekonomisi

üzerinde icra edeceği tesirleri, özellikle istihdam, lojman gibi alanlarda daha yakından takip etmek imkânına sahip kılınmıştır.

Bölge valisi saydığımız müesseselerin dışında kalan diğer bütün kuruluşların üzerinde hiyerarşik bir makam haline getirilmiş, kendisine, onların faaliyetlerini kontrol ve koordine etmek yetkisi tanınmıştır.

Ancak bu yetki, sadece yatırımlarla ilgili sahalara inhisar etmektedir. Bölge valisi bu teşkilâtların yalnız yatırımlara taallük eden faaliyetlerini kontrol edebilir. Bunun dışında kalan diğer bütün işlerde, bölge teşkilâtları eski klâsik otonomilerini aynen muhafaza etmektedirler.

İkinci derece ita amirliği, eskiden olduğu gibi, bölge müdürlerinin uhtesinde bırakılmıştır. Zira bölge valisinin, bu teşkilâtlarla ilgili bütün evrakları tetkik ve imza etmesine maddeten imkân görülememiştir.

Bölge valisi bazı hususlarda imza yetkisini bölge müdürlerine devredebilir. Fakat bu yetkiyi kendi mensuplarına meselâ vali muavinine, ekonomik işlerle görevli kaymakamlara devredemez.

Bölge valisi, kontrol ve koordinasyon yetkisinin dışında bırakılan daireler hariç olmak üzere, bütün kuruluşların komisyonlarının başkanıdır. Kendisi başkanlık edemediği takdirde ilgili bölge müdürü başkanlık görevini ifa eder.

Kararnamenin 19. uncu maddesi bölge valisine, Bakanlar Kurulu kararı ile tayin edilenler hariç olmak üzere, bölge müdürleri hakkında yılda bir defa «Genel 'Değerlendirme» yapmak hakkını tanımıştır. Bölge valileri bu şekilde tanzim ettikleri raporları alâkalı Bakana gönderirler. İlgili makamlarca teskiye verilirken valilerin bu raporları dikkate alınır.

BÖLGE VALİSİNİN İL VALİLERİ İLE MÜNASEBETLERİ

Gerek kararnamede ve gerekse Başbakanlık talimatında eski teamüle uyularak, illerin temel müesseseler olmaya devam ettikleri, il valilerinin il de yegâne hükümet mümessili oldukları hususu bir defa daha belirtilmiş, onların üzerinde yeni bir hiyerarşik makam yaratılmadığı katiyetle ifade edilmiştir.

Fakat, bölgenin ekonomik kalkınmasının tek sorumlusu haline getirilmiş olan bölge valisi, ister istemez diğer il valilerinin üzerinde bir makam olarak ortaya çıkmıştır.

Nitekim kararnamenin ikinci maddesinde «Bölge valisi, il valilerini teşvik ve kontrol eder» denilmektedir. Genel talimatta ise, «il valilerinin, bölge valisinin otoritesi altına yerleştirildikleri hususu» mecburen açıklanmak zorunda kalmıştır.

Bunlardan çıkan neticeye göre :

1 — İl valileri, bölge valisinin yetkisine dayanarak merkeze yaptığı teklifleri veya onlar arasında icra ettiği taksim ve hakemlik kararlarını münakaşa edemezler; bu kararlara aynen riayet ederler.

2 — Bölge valisi, il valilerinden kendisinin lüzumlu addettiği bütün bilgileri isteyebilir.

İl valileri, plânın illeri içerisindeki tatbiki ile ilgili olarak, bölge valisine periyodik raporlar gönderirler. Bölge valisi bunları birleştirerek, her yıl Başbakana bölge diliminin tatbiki ile ilgili bir rapor sunar. Bu raporun kendilerini ilgilendiren kısımlarını, ayrıca bütün Bakanlıklara gönderir.

Bundan çıkan manaya göre, sadece bölge valileri rastlanılan güçlükler ve alınması gerekli tedbirler hakkında Başbakana veya diğer Bakanlara teklifte bulunabilirler. Diğer il valileri böyle bir hakka sahip değildirler

Bunların dışında bölge valisinin, meslektaşlarının kararlarını değiştirmek, tashih etmek v.s. gibi hiç bir yetkisi yoktur. Valilere sicil veremediği gibi, onlar hakkında, genel mahiyette de olsa bir değerlendirme yapamaz.

BÖLGE VALİSİNİN EMRİNE VERİLEN YENİ SERVİSLER

Bölge valisi görevini ifa için valisi bulunduğu ilin bütün servislerinden istifade eder.

Yanlarına ekonomik işlerde yardımcı olmak üzere birer kaymakam tayin edilmiştir.

Ayrıca her bölge valisinin nezdinde «Görevli Heyet» diye isimlendirilebileceğimiz küçük bir kurmay grubu teşkil edilmiştir. Muhtelif Bakanlık ve kuruluşların A kategorisine dahil İdarî ve teknik memurlardan bir kısmı, Başbakanlık kararnamesi ile İçişleri Bakanının emrine verilmiş, Bakan da bunları bölge valilerinin yanında görevlendirmiştir.

Daimî surette görevli olan 50 kadar memur arasında bir Danıştay azası, Sayıştay azası, Maliye müfettişi, ona yakın karayolları, maden, ziraat ve orman mühendisi, Sivil İdareci diye isimlendirilen uzmanlar, bir o kadar da İdarî müşavir bulunmaktadır.

Geçici görevliler daha kalabalık olup, bunlar arasında İdarî mahkeme azalarından, istatistik enstitüsü memurlarına kadar çeşitli meslek mensupları bulunmaktadır. Bütün bu memurlar doğrudan doğruya bölge valisinin emri altına yerleştirilmiştir. Vali gördüğü lüzuma binaen, bunların ihtisaslarını da nazara alarak vazife taksimi mi yapar.

Tatbikatta, bölge dilimlerinde yer alan sektörlerin bir veya bir kaç ile ilgili her çeşit görev bunlardan birisine tevdi edilmiştir.

Bu heyetin büro işlerini yürütmek için, Şube Müdürlerinden birinin veya kaliteli bir vilâyet ataşesinin başkanlığında bir büro teşkil edilmiştir.

Son reformun, bölge valisi ile ilgili olarak getirmiş olduğu yenilikler hakkında söyleyeceklerimizi burada bitiriyoruz.

Şimdide, aynı reformun ihdas ettiği mahallî istişare organlarını tetkik edelim.

BÖLGE İDARE KONFERANSI

1964 reformu «Bölge İdare Konferansı» diye isimlendirilen ve koordinator valinin yanındaki «İller Arası Konferans» m yerini almış olan yüksek bir kurul ihdas etmiştir.

Bölge valisinin başkanlığı altında toplanan bu kurulun, diğer il valileri, bölgede görevli Millî Ekonomi Genel Müfettişi, Hazine Genel Mümressili tabii azasıdır. Ayrıca bölge valisi, kendilerini ilgilendiren işler hakkında, bölge müdürlerini de konferansa iştirak ettirir. Lüzumlu addettiği hallerde, konferansı aydınlatmak üzere, özel teşebbüs erbabını da davet edebilir. Kısacası, kararname bölge valisine, lüzumlu gördüğü bütün şahısları konferansa çağırma yetkisini tanımıştır.

Kararnamenin 22. inci maddesine göre konferans, kamu yatırımları ve bunların bölge ekonomisi üzerindeki tesirleri ile ilgili her çeşit meseleyi görüşmeye yetkilidir.

Bu maksatla, bölge diliminin hazırlanmasında birinci safhayı teşkil etmiş olan genel tahlillerle ilgili çalışmalara iştirak etmiştir.

Bölge diliminin hazırlanmasında ikinci safhayı teşkil eden programların hazırlanması çalışmalarına da katılmış, bölgedeki yatırımları tek tek tetkik ederek görüşünü bildirmiştir.

Bölge valisi merkeze yapacağı tekliflerden ve C kategorisinde yer alan yatırımlarla ilgili tahsisatı tevzi etmeden önce, konferansla istişare etmiştir. Müzakere zabıtlarını, kendi tekliflerinin yanına ilştirerek merkez makamlarına göndermiştir.

Fakat bu kurul koordinator valinin yanındaki İller Arası Konferans gibi, ittifak halinde teklifte bulunmak yetkisine haiz değildir. Reform bu yetkiyi bölge valisine intikâl ettirmiş ve kurulu yüksek seviyede bir tetkik ve danışma organı haline getirmiştir.

Bölge valisi adına Millî Ekonomi Genel Müfettişi tarafından hazırlanan yıllık icraat raporu her yıl konferansa sunulmakta ve orada müzakere edilmektedir.

Konferans bölge valisinin başkanlığında, onun daveti üzerine toplanır. Gündem ilgililerin fikri de alınmak suretiyle bölge vahşince hazırlanır.

Reformcular, mahallî rekabetlerden doğan tepkileri azaltmak maksadiyle, toplantının yapılacağı mahallî sükut geçmişlerdir. Nitekim ne kararnamede, nede Başbakanlık talimatında bu hususu tesbit eden bir madde yoktur.

Tatbikatta bölge valileri konferansı, bölgeye dahil illerde sıra ile toplamaktadırlar.

BÖLGE EKONOMİK GELİŞME KOMİSYONU :

Son reform bölge valisinin yanında «Bölge Ekonomik Gelişme Komisyonu» (CODER) diye isimlendirilen yeni bir istişare organı daha yaratmıştır. Bu organ marifetiyle, mahallî idare mümessillerinin, özel teşebbüs erbabının, ekonomik ve sosyal kuruluş temsilcilerinin bölge ekonomisi ile ilgili çalışmalara geniş ölçüde iştiraki sağlanmıştır.

Bu komisyon başlıca üç çeşit azadan müteşekkildir :

1 — Tabii azalar : Bunların sayısı ikidir. Birisi bölge valisinin oturmakta olduğu ilin belediye reisidir. İkincisi ise aynı ildeki «Bölge Ekonomik Kalkınma Komitesi» başkanıdır.

2 — Seçimle gelen azalar : Bunların miktarı, komisyon azalarının 3/4 üne tekabül etmektedir. 1/4 ü, her genel meclisin azalan arasından seçtiği bir veya bir kaç genel meclis azasından; gene her genel meclisin azaları dışından seçtiği bir veya birkaç belediye reisinden müteşekkildir. Kalan 2/4 ü ise, ticaret, sanayi, ziraat ve esnaf odalarının seçtiği temsilcilerden; ticaret, sanayi ve ziraatdaki patron ve işçi sendikalarının mümessillerinden ibarettir.

3 — Hükümetin tayin ettiği azalar : Bunların miktarı komisyonun tüm azalarının 1/4 üne tekabül etmektedir. Başbakanın bir kararı ile tayin edilirler. Bu yolla, bölgede isim yapmış, İktisadî sosyal ve kültürel alanda temayüz etmiş kimselerin fikirlerinden yararlanılmak istenmiştir.

Başlıca meşgaleleri, siyasî faaliyetleri olan şahısların teklif edilmemeleri bölge valilerinden bilhassa istenmiştir. Bu arada, parlamento mensuplarının, Başbakanlık kararı ile komisyona girmeleri açıkça men edilmiştir. Fakat bir parlamento mensubu, aynı zamanda belediye reisi veya genel meclis azası olabildiğine göre, ikinci kategoriden seçilmek suretiyle komisyona girebilmektedir.

Bu şekilde teşkil edilen komisyonların aza sayısı 20 den az, 50 den çok olamaz. Komisyonların görev süresi 5 yıldır.

Yapılan bir tesbite göre mevcut 20 CODER'in 920'yi bulan azalan arasında 72 Milletvekili, 53 Senatör, 202 Genel Meclis azası, 286 belediye reisinin mevcut olduğu görülmüştür. Böylece, yıllar boyu, bölgeleriyle ilgili ekonomik faaliyetlere iştirak ettirilmelerini ısrarla talep etmiş olan mahallî idare mümessilleri bir hayli tatmin edilmişlerdir.

Komisyonun yetkilerine gelince :

Bölge valisi, bölgenin ekonomik hayatı ile ilgili bütün meselelerde CODER'le mecburen iştirake eder. Bu maksatla CODER, bölge diliminin hazırlığı ile ilgili birinci safhadaki uzun vadeli hedefler tesbitine iştirak eder. İkinci safhada hazırlanmış olan programlardaki yatırımları tek tek tetkik ederek görüşünü bildirir. Tadilatlardan ayrıca fikirlerini söyler.

Bölge vahşince sunulan yıllık icraat raporunu da müzakere ederek tenkidlerini yapar. Bütün bu işlerle ilgili olarak ceryan eden müzakere zabıtları, bölge valisinin merkeze gönderdiği dosyalarda yer alır.

Komisyonun merkezi, bölge valisinin oturduğu ildir. Kendi içerisinde teşkil edeceği şubelerin sayısı, bunların çalışma şekli, yetkileri ayrı bir Başbakanlık kararı ile tesbit edilmiştir.

Komisyon bölge valisinin daveti üzerine yılda en az iki defa toplanır. Gündemi bölge valisi hazırlar. Tatbikatta bölge valileri CODER in bürosu ile temas kurarak toplantı tarihi ve konuşulacak meseleler hakkında onların da fikrini almaktadırlar.

Bölge valisi, diğer il valilerini ve bölge müdürlerini, lüzum gördüğü takdirde toplantıya iştirak ettirebilir.

Bölge valisi hükümet mümessili sıfatıyla her istediği zaman söz alabilir. Fayda mülâhaza ettiği takdirde servis şeflerini de konuşturabilir.

Komisyonun bütçesi yoktur. Masrafları her yıl genel bütçeden bölge valisi emrine verilen tahsisatla karşılanır.

GERÇEŞLEŞTİRİLEMEYEN 1969 REFORMUNUN ESASLARI :

Bundan önceki kısımda tetkik ettiğimiz 1964 reformu, adil ve dengeli bir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde müessir rol oynayabilecek gerçek bölgeleri tesise muvaffak olamamıştır.

Buna mukabil halkın «Demokratik Plânlama» ile ilgili arzusu gittikçe kuvvet kazanmış; bilhassa geri kalmış bölge sakinlerinin, kalkınma nimetlerinden daha adil bir tarzda istifade ettirilmeleri ile ilgili talepleri günden güne artmıştır.

1968 yılının Mayıs ayında cereyan eden hadiseler, yukarıda belirttiğimiz hoşnutsuzluğa inzimam ederek ilgilileri daha süratli ve köklü tedbirler almaya zorlamış, neticede «Bölgeleşme - Regionali- sation» konusu, günün en önemli meselelerinden biri haline gelmiştir.

Evvelce tetkik ettiğimiz reformlar boyunca, muhtelif çevrelerde alerji yaratan koordonnatör vali, bölge valisi gibi tabirleri dahi uzun tereddütlerden sonra kullanmış olan ilgililer bu defa, açıktan açığa, müstakil bütçeli, seçimle teşekkül etmiş konseylere ve hükmi şahsiyete sahip otonom bölgelerden bahse başlamışlardır.

Nitekim, hadiseleri takiben yaptığı bir basın toplantısında meşhur «İştirak - Participation» formülünü ortaya atan Başkan De Gaulle, bunun millî seviyede nasıl yapılacağını, üniversitede ve fabrikada nasıl gerçekleştirileceğini izah ettikten sonra «Bölge Seviyesinde İştirak» meselesini ele almış, mevcut bölgelerin bünyesinde esaslı bir değişiklik yapacak olan yeni bir reformdan bahisle şunları söylemiştir :

— Millî seviyede, mevcut Senato ve Ekonomik Konseyin birleştirilmesi suretiyle teşkil edilecek olan yeni kurul, artık politik meselelerle iştigal etmeyen, sadece ekonomik mevzularda, özellikle bütçe ve plânla ilgili hususlarda hükümete ışık tutan büyük bir istişare organı olacaktır.

Buna muvazi olarak, bölge seviyesinde de benzer bir kurulun teşkili gerekmektedir. Bu kurul, bölgelerin kalkınması ile ilgili bütün meseleleri tetkik edebilmeli, icabında karar alabilmelidir.

Müstakbel bölge, devlet tarafından tevzi edilecek bir payla, ya da bölgelerce ihdas edilecek yeni bir vergi ile beslenen müstakil bir bütçeye, muhtar bir malî bünyeye sahip olmalıdır.

Alınacak ademî merkeziyet tedbirleri ile, bölge valisi ve mahallî meclisler, bölge kalkınmasında daha müessir rol oynayacak icra ve karar organları haline getirilmelidir.

Bunların temini için referandum yolu ile halkın oyuna baş vurulacaktır.

Başkan tarafından verilen bu direktifler dahilinde hükümet derhal geniş bir istişare kampanyası açmış, bölge valileri marifetiyle bütün teşekküllerin müstakbel reformla ilgili görüş ve temennilerini almıştır.

Bu görüşlerin ışığında hazırlanan reform tasarısı, 1969 yılının Mart ayında yapılan referandumun ana maddelerinden birini teşkil etmiş, Reiscumhurun düşmesine ve yeni seçimlerin yapılmasına sebebiyet veren menfi sonuç dolayısıyla gerçekleşme imkânı bulamamıştır.

İstişare kampanyasının arifesinde Başbakanlıkça bölge valiliklerine gönderilen ve istişareler sırasında gözönünde bulundurulması istenen hususları ihtiva eden sirküler, bize bu reformun esasları hakkında bir fikir vermeye, resmî makamların bu defa, Regionalisation - konusunda ne derece ileri gittiklerini göstermeye yetecektir.

Sirkülerde, federatif bir sistemin, Fransa'nın tarihi ve sosyal gerçekleri ile katiyen bağdaşmıyacağı kesin bir şekilde belirtildikten sonra, yeni bölgelerle ilgili olarak başlıca şu hususlara işaret edilmektedir :

1 — Bölgelerin coğrafi kadrosu :

Bu yönden, bölgelerle ilgili olarak başlıca dört şekil düşünülebilir :

- a — Ekonomik saha olarak bölgeler,
- b — Mevcut sekiz muvazene şehrinin (Metropole d'équilibre) tesir sahası olarak bölgeler,
- c — Devlet idaresinde kademe olarak bölgeler,
- d — Mahallî idare şeklinde büyük vilâyetler, (Süper - Departement).

2 — Bölgenin yetkileri :

Çok mecbur kalınacak bazı haller dışında, komün ve vilâyetlerin yetki ve muhtariyetine bölge lehine olarak, katiyen dokunulmayacaktır.

Üniversite, hastane, yol v.s. gibi bölgenin tamamını ilgilendiren yatırımların ifası bölgelere bırakılabilir. Aynı şekilde, bölgenin tamamına şâmil olmak üzere şehircilikle ilgili tanzim plânları ve mevzuunda bölgelere yetki verilebilir. Bölge makamları arsa ile ilgili mevzularda, bölgesel zirai donatım işlerinde, sınai bölgeler tesisi konusunda yetki sahibi olabilirler.

Devlet yardımlarının, bölgedeki mahallî idarelere bölge makamları marifetiyle tevzii yoluna gidilebilir.

3 — Bölgenin malî imkânları :

Müstakil bir bütçeye sahip olacak olan yeni bölgeler için, başlıca üç gelir kaynağı düşünülebilir :

a — Borçlanma : Bölge gerek kendi yatırımlarını gerçekleştirmek ve gerekse mahallî idarelere yardım etmek için kredi müesseselerine baş vurabilir.

Aynı şekilde, bölge çapında borçlanma yoluna gidebilir.

b — Devlet yardımı : Bizzat devlet tarafından yapılan veya onun yardımları ile gerçekleştirilen bazı yatırımların bölgelere devri halinde bölge bütçesi, globâl şekilde yapılacak yeni yardımlarla beslenebilir. Bu takdirde, fakir bölgeler için, zenginlerden farklı olarak ayrı bir payın ihdası gerekecektir.

c — Vergi : Bu yol müstakbel bölgelerin bütçelerinin beslenmesinde ayrı bir kaynak olabilir. Ancak, mükelleflerin mevcut yükünü artıracak ilâve vergilerin ihdası düşünülemez.

Aynı şekilde, doğruca maliyet bedeline tesir eden neticede, fazla vergi mükellefinin bulunduğu gelişmiş bölgelerdeki kalkınmayı sekteye uğratacak vergilerden de kaçınmak gerekir.

Daha ziyade, bütün yurttaşlar tarafından değil de, münhasıran bölge mükellefleri tarafından bilfiil ödenen vergilere müracaat etmek gerekecektir.

Bu mülâhazaların ışığında, devlete ait olan büyük bir vergiden icabeden paylar bölgelere devredilebilir. Yahutta, evvelce mahallî idarelere tahsis edilmiş olan vergiler, bölgeler için de düşünülebilir

4 — Bölgenin temsil organları :

Ekonomik kalkınma komitelerinin ve CODER'lerin geçmişteki çalışmaları, mahallî idare ve kuruluş temsilcilerinin bölge ile ilgili kalkınma çalışmalarına katılmalarının ne derece faydalı olduğunu göstermiştir.

Şimdi, icabında vergi koyma yetkisini de haiz olacak yeni bir konseyin teşkili gerekmektedir.

Sirkülerde, ayrıca Paris'in durumundan da bahsedilmekte, başkentteki hali hazır teşkilâtın, müstakbel bölgeler için bir model olarak düşünülebileceği belirtilmektedir.

Bu itibarla başkentin durumuna kısaca göz atmamız faydalı olacaktır.

PARİS BÖLGESİNİN MEVCUT DURUMU :

Paris bölgesi diye isimlendirilen ve genel yüz ölçümünün % 2 sine tekabül eden 6 vilâyet, 1305 komünden müteşekkil saha üzerinde, bugün tüm nüfusun 1/5 ine tekabül eden 10 milyon insan yaşamaktadır.

Tahminlere göre tedbir alınmadığı takdirde şehrin nüfusu asrın sonunda 18 milyona varacak, tedbirlerin tatbikine devam edilse bile 14 milyona ulaşacaktır.

Sadece bu rakamlar büyümenin ne derece anormal olduğunu, şehircilik yönünden ortaya çıkacak problemlerin ne kadar çetin olacağını göstermeye kafidir.

Bu özel durum dolayısıyla ilgililer, bölgede özel bir teşkilâtlanmaya gitmek mecburiyetini duymuşlar, bu maksatla, 1961 yılında «District de la Region de Paris» ismi ile bir amme müessesesi kurmuşlardır.

Ana gaye, bölgenin tamamını ilgilendiren büyük şehircilik yatırımlarını tek elden idare etmek, binlerce belediyenin bulunduğu bir

saha üzerinde şehircilik hizmetleri yönünden koordinasyonu sağlamak olmuştur.

District idaresi ilk olarak, başkent'in 2000 yılındaki müstakbel durumunu nazara alan bir nazım plân hazırlamış, o tarihte sahip olunacak nüfusun iskânı ile ilgili olarak teşkil edilecek şehirlerin metro, otobüs, tren, lojman, sanayi sahaları, yeşil sahalar, oto park, su, elektrik, telefon, kültür tesisleri v.s. gibi hizmetlerini bu plânda halle çalışmıştır.

Bir yandan plânlama çalışmalarını yürüten District, diğer yandan bölge çapında büyük yatırımlara girişmiştir. Bunlardan biri, bölge ekspres metro hattıdır, diğeri ise «boulevard peripherique» diye isimlendirilen Paris'in çevresindeki büyük yol inşaatıdır.

Gene District, bazı büyük bölge yollarının inşasına başlamış, su, kültür tesisleri, otopark, nehir ıslâhı, amme binaları yapımı gibi işlere teşebbüs etmiştir.

Bu arada, bölgenin ilerdeki ihtiyaçlarını karşılamak üzere, dinlenme parkları, ormanlar v.s. gibi tesisler için arsa rezervasyonları yapılmıştır.

Büyük yatırımlar bizzat District tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunlar için bölgeye dahil idarelerin tamamının muvafakatinin alınması şart değildir. Bakanlar Kurulu kararı ve Danıştayın müsbet mütalâası kafidir.

Diğerküçük yatırımlar için District, belediyelere yardım sağlamakta, yerine göre onlar adına mukavele yapmaktadır.

District malî muhtariyeti haiz, müstakil bütçeli otanom bir müessesedir. İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının vesayeti altına yerleştirilmiştir.

Bütçenin başlıca gelir kaynaklarını, ifa ettiği hizmetler karşılığında aldığı paralar, bölgeye dahil belediyelerce ödenen paylar, devlet yardımları, borçlanmalar ve «özel yatırım vergisi» diye isimlendirilen bir vergi teşkil etmektedir. Hakiki bir bölge vergisi mahiyetinde olan bu vergi, komünler ve mükellefler tarafından, çalışmalardan istifade dereceleriyle mütenasip olarak ödenmektedir. Verginin yekûnu her yıl District idare kurulunca tesbit, Maliye Bakanlığınca tasdik edilmektedir.

District karar organı olarak, bir idare kur uluna sahiptir. Kurul azalarının yarısı District'e dahil illerin genel meclisleri ve komünlerin belediye meclisleri tarafından ve kendi azalan arasından seçilmektedir. Diğer yarısı ise, gene bu meclislerin azalan arasından hükümetçe tayin edilmektedir.

Evvelce 28 olan kurul azalarının sayısı 1964 de bölgede 8 vilâyetin teşkilinden sonra 58'e çıkarılmıştır.

Districtin Genel Mümessil diye isimlendirilen bir icra organı vardır. Başlıca görevi, bütçeyi hazırlayıp idare kurulunun tasvibine sunmaktır. Bu arada, Districtin görevleriyle ilgili bütün kararları hazırlayıp kurula arzeder ve bunların tatbikini sağlar.

Districtin «Paris Bölgesi Ekonomik ve Sosyal İstişare Komitesi» diye isimlendirilen bir istişare organı mevcuttur. Bu organ, 1963 yılında yukarıda temas ettiğimiz idare kurulu tarafından teşkil edilmiş idi. 1967 yılında neşredilen bir kararname, bu komitenin, idare kurulunun dışında müstakil bir organ hüviyetini kazanmasını sağladı. Halen, azalarının bir kısmı; ekonomik, sosyal ve kültürel alanda temayüz etmiş kişiler arasından Başbakanca seçilmektedir. Diğerleri ise, çeşitli sendika mensupları, faaliyetleri bölgeyi ilgilendiren millî teşebbüsler, bölgenin ekonomik ve sosyal meselelerini tetkikle görevli teşkilât mensupları tarafından ve kendi azalan arasından seçilmektedir.

1966 yılında yapılan yeni bir reformla, Paris bölgesinde de, diğer 20 bölgede olduğu gibi Bölge Valiliği kuruldu. Ve District Genel Delegesi aynı zamanda bölge valisi olarak tayin edildi.

Uhtesinde böylece iki görev birleştirilmiş olan bu zatın yanına biri «Directeur du Cabine» diğeri «Secrétaire general» diye isimlendirilen iki vali daha tayin edildi.

Paris bölge valisinin yetki ve görevleri, diğer bölge valilerinininkinin aynısıdır. O da beş yıllık plânın bölgesine taallük eden dilimini aynı şekilde hazırlar.

Bölge müdürlerinin yatırımlarla ilgili karar selâhiyeti kendisine intikâl ettirilmiştir.

Yanında, diğer bölgelerde olduğu gibi, aynı azalardan müteşekkil bir «Bölge idare Konferansı» mevcuttur. Paris polis valisi de bu konferansa lüzumu halinde aza olarak iştirak eder.

Diğer bölgelerden olan farkına gelince :

1 — Paris bölge valisi, diğerleri gibi aynı zamanda oturduğu ilin valisi değildir. «Ville de Paris» diye isimlendirilen merkez vilayetinin ayrı bir valisi ve özel bir teşkilâtı vardır.

2 — Paris bölge valisinin yanında, diğerlerinde olduğu gibi bir istişare organı olarak CODER mevcut değildir. Aynı zamanda District genel delegesi olan bölge valisi bu maksatla, Districtin evvelce bahsettiğimiz idare kurulundan ve ekonomik - sosyal istişare komisinden istifade etmektedir.

3 — Gene diğerlerinden farklı olarak Paris bölge valisi, vali seviyesinde olan yardımcılara imza salahiyeti devredebilir. Yardımcıları onun adına bölge teşkilâtlarının komisyonlarına başkanlık edebilirler.

SONUÇ:

Fransa'daki bölgesel reformlarla ilgili tetkikimizi burada bitiriyoruz.

15 yıl gibi, asrımızda hiç de kısa sayılmaması gereken bir devre sonunda, Regionalisation'la ilgili olarak tatminkâr bir sonuca varılamamış, gerçek bölgelerin teşkili mümkün olamamıştır.

Fakat, bu devre içerisinde hiç olmazsa, dengeli bir bölge kalkınmasının gerçekleştirilmesi için bölge plânlamasına gitmenin zaruri olduğu, bunun içinde bölge teşkilâtı kurulması gerektiği görüşü genellikle bütün çevrelerde benimsenmiştir.

Nitekim bugünkü Fransa'da, Jakobinler diye isimlendirilen ve il teşkilâtına son derece bağlı olan muhafazakâr bir grup istisna edilirse, bütün siyasî partiler ve diğer kuruluşlar, teferruata taallûk eden bazı görüş ayrılıkları hariç, bölge kurulmasına taraftar hale gelmişlerdir.

Hükümet ise, hadiselerin ve şartlarında zorlaması ile başlangıçtaki çekingen tutumunu artık terketmiş, ne derece köklü bir reforma taraftan olduğunu 1968 reform hazırlıkları sırasında ortaya koymuştur.

Ana maddelerinden birini Regionalisation'nun teşkil ettiği referandumun menfî neticelenmesi, efkârı umumiyenin bölgeye karşı

olmasından değil, bambaşka sebeplerle halkın mevcut iktidarı değiştirmek istemesinden ileri gelmiştir.

Bu itibarla, yakın bir gelecekte Regionalisation'un yeniden ele alınmasını, bu defa; hükmî şahsiyete, müstakil bütçeye, seçimle teşekkül etmiş konseye sahip gerçek bölgelerin kurulmasını beklemek normaldir.

KISIM : III

REFORMLARIN FRANSA'DA TESİS ETTİĞİ DÜZENLE ÜLKEMİZDEKİ TATBİKATIN KARŞILAŞTIRILMASI

Memleketimizde, çeşitli İktisadî ve tarihi sebeplerle ekonomik, sosyal, ve kültürel yönden çok farklı durumda olan bölgeler teşekkül etmiştir.

Başlamış bulunan sanayileşme hareketi ve tarım sektörünün artan nüfusu besleyemeyişi hızlı bir şehirleşmeye sebebiyet vererek, sahip oldukları tabii kaynaklar ve beşeri imkânlar sayesinde hayli gelişmiş olan bir kısım büyük şehirlerimizin daha da gelişip tıkanmasına; göçlerin menbâi olan köylerimizin ve geri kalmış bölgelerimizin ise büsbütün ıssızlaşmasına yol açmış neticede, bölgeler arasındaki dengesizliğin gittikçe artmasının başlıca âmili olmuştur.

1960 yılından itibaren iş basma gelen hükümetler bu duruma bir çare bulmak zorunluluğunu duymuşlar. I. nci ve II. nci beş yıllık kalkınma plânlarımıza «Bölgeler Arası Dengeli Kalkınma» ve böyle bir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde müessir bir vasıta olan «Bölge Plânlaması» ile ilgili hükümler koymuşlardır.

Meselâ; «Plân Hedefleri ve Stratejisi» adlı bölümde, yatırım politikası ile ilgili olarak şu prensip ileri sürülmüştür :

— Yatırımların yurt içinde dengeli dağılımını sağlayarak çeşitli bölgeler arasındaki gelişme farklarını azaltmak, sosyal adalet içinde bölgeler arası dengeli gelişmenin bir amacıdır.

Gene «Bölge Plânlaması ve Kalkınması» adlı bölümde, bu hususla ilgili olarak şu açıklama yapılmıştır :

— Bölge plânlaması, kalkınmanın bölgeler arası dengesizlikleri önleyici bir yönde olmasını, aşırı şehirleşme ve nüfus problemlerinin çözülmesini, kamu hizmetlerinin gelir dağılımını düzeltici bir şekilde dağıtılmasını, potansiyel kaynakları olan bölgelerin düzenli bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır.

Vazedilen bu prensiplere ve bunları takiben alınan bazı tedbirlere rağmen ülkemizde, dengeli kalkınmanın gerçekleştirilmesine yardımcı olacak bir bölge plânlaması sistemi henüz kurulamamıştır.

Bu itibarla, Fransa'da cereyan etmiş olan reform sonuçları ile ilgilenmemiz, onlar arasında bize yarar bir şeyler bulunup bulunmadığını araştırmamız faydalı olacaktır.

Zira bu reformlar, aşağı yukarı bizimle aynı demokratik rejime ve ekonomik sisteme sahip olan ve kalkınma meselelerini tıpkı bizim gibi beş yıllık plânlar marifetiyle halle çalışan bir ülkede cereyan etmiştir. Ve bölge plânlarının tanzimi zaruretinden doğarak, bazı İdarî birim ve kuruluşların, bölge plânlamasına yardımcı olacak tarzda yeniden düzenlenmeleri istikametinde gelişmiştir.

Bölgeler arası dengesizliğin ülkemizde Fransa'dakinden çok daha fazla olduğunu hatırlarsak ve İdarî teşkilâtımızın, bilhassa vilâyetlerimizin kuruluş, işleyiş ve fonksiyon yönünden oradakilerle arz ettiği büyük benzerliği de dikkate alırsak, bu ilgilenişimiz sadece faydalı olmaktan çıkar, adeta bir zaruret halini alır.

Reformların Fransa'da tesis ettiği düzenle ülkemizdeki tatbikatın mukayesesini, aşağıda arz ettiğimiz başlıca üç bölüm içerisinde yapmayı uygun bulduk :

- 1 — Bölge plânlarının mahiyet ve muhtevası,
- 2 — Bölge plânlarının coğrafi kadrosu, (Plân Birimleri),
- 3 — Bölge plânlarının hazırlık ve icrası ile görevli kuruluşlar.

Bölümler içerisindeki tetkikimiz sırasında ise, evvelâ ülkemizdeki mevcut durumu tesbit ettik, bilâhare Fransa'daki uygulama ile karşılaştırarak, oradan neleri alabileceğimizi araştırdık.

BÖLGE PLÂNLARININ MAHİYET VE MUHTEVASI :

Memleketimizde bölge plânlarının tanzimi ile ilgili çalışmalara ilik defa 1957 yılında başlanmıştır.

Plânlı kalkınma mefhumunun henüz ÷lkemize girmemiş bulunduğu bu devrede hazırlanmış olan bölge plânları; genellikle mühendisler ve şehircilik uzmanları tarafından yapılan, daha ziyade şehirleşmenin sebebiyet verdiği meseleleri çözümlemeye çalışan, sosyo - ekonomik veçhesi bulunmayan fizikî plânlar mahiyetindedirler.

Meselâ, İmar İşkân Bakanlığı içindeki Bölge Plânlaması Fen Kurulu Müdürlüğünce hazırlanmış olan Marmara Bölgesi ön plânını, bu devredeki bölge plânlaması anlayışının bir örneğı olarak gösterebiliriz.

1960 yılında Devlet Plânlama Teşkilâtının kuruluşu ile birlikte, bölge plânlaması meselelerine çok yönlülük (sosyal, ekonomik, fiziksel) kavramı girmiş, kalkınma plânları ile bölge plânları arasında ilişki kurulmak istenmiştir.

Nitekim gerek I. nci ve gerekse II. nci beş yıllık kalkınma plânlarımız bölge plânlarım, hızlı şehirleşmenin doğurduğu problemleri çözümlemekle birlikte, bölgeler arası ekonomik ve sosyal dengesizlikleri asgariye indirecek tedbirleri araştırmakla da görevlendirmiştir.

Bölge plânlaması ile ilgili olarak ortaya çıkan bu yeni anlayış içerisinde Zonguldak, Çukurova, Antalya, Keban ve Orta Anadolu projeleri ele alınmış, bunlardan Zonguldak ve Çukurova projeleri bitirilerek basılmıştır.

Ancak bu plânlar, bütün yurdu kapsamına alan bir bölgeler sistemi içerisinde müşterek bir metodla hazırlanmamış, aralarında strateji ve hedefler yönünden bir birlik ve beraberlik tesis edilmemiştir.

Bilâkis, muhtelif mülâhazalarla zaman zaman bölgeler seçilmiş ve bunlar için farklı metodlar ve stratejiler kullanılarak plân çalışmaları yapılmıştır. Neticede ise, birbirleriyle mukayese imkânı bulunmayan, ne kendi aralarında ne de millî plânla irtibatı olmayan plânlar ortaya çıkmıştır.

Aslında imkânları, ihtiyaçları ve bünyeleri birbirinden farklı da olsa bütün bölgeler için, plânlama yönünden, aşağıda arzettiğimiz şekilde müşterek bir metod ve strateji temini mümkündür.

Şöyleki, bölge plânı :

a — Millî plânın tesbit ettiği İktisadî, sosyal ve fizikî politikanın bölgede uygulanmasını sağlamalıdır.

b — Millî plânın tayin ettiği prensiplere uygun olarak, bölgeler arası dengesizliğin azalmasına yardımcı olmalıdır.

c — Kalkınma plânının inemediği ayrıntılara inmelidir

d — Bölgenin millî kalkınmaya katkısının ne yolda olacağını ortaya koymalı, bu maksatla; bölgenin tabii, İktisadi, sosyal fiziksel kaynak ve imkânlarını tesbit etmeli ve bunların en iyi değerlendirilme yollarını araştırmalıdır.

e — Bölgedeki çeşitli sektörlerin faaliyetleri arasında müessir bir koordinasyonun ve işbirliğinin gerçekleşmesini temin etmelidir.

f — Yatırımların öncelik sırasını, bölge içindeki dağılımını, hatta finansman şeklini tesbit etmeli böylece, kamu ve özel teşebbüs yatırımlarına yol göstermelidir.

g — Yerleşme yönünden, şehir plânlarının bölge ölçüsünde tesise muvaffak olamadığı toplu bakışı tesis etmelidir.

h — Bölgedeki fizikî yerleşme ile ilgili tedbirler, arazi kullanışı hakkında kararlar getirmelidir.

i — Nihayet bölge plânı, merkezi makamlarla, mahallî makamlar ve halk mümessilleri arasında yeteri kadar istişareyi temin etmeli, bunların sıkı işbirliğinin müşterek bir hasılası olmalıdır.

Ancak böyle bir müşterek hedefler grubu dikkate alınarak hazırlanan plânlar birbirleriyle ve millî plânla irtibatlı olabilirler ve neticede millî plâna katılabilir hale gelirler.

Nitekim Fransa'da da, bölge faaliyet programlarının tanzimine başlanmasından bir müddet sonra aynı ihtiyaç duyulmuş, neticede yukarıda bahsettiğimiz şekilde müşterek hedefler yoluna gidilerek, aynı karakteri ve vasıfları taşıyan ve millî plânla irtibat tesisine imkân verecek olan bölge plânlarının yapılmasına çalışılmıştır.

Bu husustaki Fransız tecrübesinden istifade etmemiz, bölge plânlarımızı birbirleriyle ve millî plânla irtibatı olmayan dağınık, belgeler olmaktan kurtarmamız yerinde olacaktır.

Bölge plânlarının hazırlanması ile görevli olan ve imar İskân Bakanlığı içerisinde teşkil edilmiş bulunan Bölge Plânlama Dairesi, onları millî plâna dahil ettirmek, yıllık icra programları marifetiyle tatbik ettirmek salahiyetine sahip değildir.

Nitekim, tamamlanmış olan üç bölge plânlama raporundan yararlanılarak 1968 programına girmesi için Devlet Plânlama Teşkilâtına 17 ön proje teklifinde bulunulmuş, bunlardan sadece 2 si uygulanma imkânına kavuşmuştur.

Bu da göstermektedir ki, bölge plânlaması çalışmaları ülkemizde henüz bir envanter toplanmasından ileri geçememiş, bölge plânları bir takım bölgesel arzu ve temennilerin yazılı olduğu bir Kitap olmaktan kurtulamamıştır.

Bu itibarla onları daha gerçekçi, daha güvenilir plânlar haline getirmemiz, tatbik kabiliyetine kavuşturmamız şarttır.

Bu mevzuda, Fransa'da halen uygulanmakta olan bölge plânları hazırlama tekniğinden faydalanmamız mümkündür.

Hatırlanacağı üzere, gerek 1955 den itibaren tanzime başlanmış olan «Bölge Faaliyet Programları» ve gerekse 1958 den itibaren onların yerini almış olan «Bölge Kalkınma Plânları» tıpkı bizim bugünkü plânlarımız gibi, bölgelerin sosyo - ekonomik bünyesine konulmuş bir teşhis olmaktan ileri geçememiş, ve tatbik imkânı bulamamıştır.

Bu durum karşısında ilgililer, bölgelerde yapılacak yatırımlardan daha açık ve kesin bir dille bahseden, uygulanma kabiliyetine sahip bölge plânlarının tanzimine imkân verecek yeni bir plânlama tekniğinin araştırmasına koyulmuşlardır.

Neticede, «Bölge Dilimleri» diye isimlendirilen ve kalkınma plânının tatbik edileceği beş yıllık devre içerisinde, bölgelerde yapılacak yatırımların cinsini, mahallini, tarihini ve finansman şeklini açıkça belirten yeni bir bölge plânı şekli kabul edilmiş, bunların hazırlığının gerektirdiği kuruluş ve usuller reformlarla tesis edilmiştir.

Bizim de, ülkemizin tamamını kapsamına alan plân bölgeleri teşkil etmemiz; yatırımları millî, bölgesel ve il seviyesinde olmak üzere üç kategori içerisinde toplamamız; bunlardan millî mahiyette olanları merkezi makamlara, bölgesel mahiyette olanları bölge makamlarına ve il seviyesinde olanları da il makamlarına tevdi etmemiz mümkündür.

Bu tarz bir plânlamanın çeşitli faydaları olacaktır :

1— Evvelâ, bölge plânlarımız bugünkü uygulanamama durumundan kurtulacaklar, açık ve kesin programlar haline geleceklerdir.

2 — Bu tarz programlar, mahallî halka ve geri kalmış bölgelerde yalnız kalmaktan korkan, bu yüzden de yatırım yapmaktan çekinen özel teşebbüs erbabına güven verecek, onların bölgelerine bağlanmalarını ve oralarda yatırım yapmalarını teşvik edecektir.

3 — Bölge ve il seviyesindeki yatırımların ilgili taşra makamlarına devri, şiddetli merkezîyetçiliğin sebebiyet verdiği kırtasiyeciliği azaltacak, işleri süratlendirecek; merkez makamlarına, asıl görevleri olmak gereken ülke çapında koordinasyonu sağlamak imkânı verecektir.

4 — İl ve bölge seviyesindeki yatırımların, ihtiyaç ve imkânlarını herkesten daha iyi bilmek durumunda olan taşra makamlarınca kararlaştırılması, yukarıdan aşağı empoze şeklinde cereyan eden bir yatırım sistemi yerine, gerçeklere dayanan ve aşağıdan yukarıya teklif mahiyetinde olan bir yatırım sisteminin ikamesini sağlayacak; böylece, füzuli ve lüzumsuz yatırımların önlenmesi, zaten mahdud olan imkân ve kaynakların gerçek ihtiyaçlara tahsis edilmesi mümkün olacaktır.

Faydalarından sadece bir kısmına temas ettiğimiz bu tarz bir bölge plânlamasının ülkemizde uygulanması elbette kolay olmayacaktır.

Bunun yapılabilmesi için evvelâ, plân bölgelerinin tesisi gerekecek, bu bölgelerde plânların ihzar ve icrasiyle görevli makamların kurulması icap edecek, merkezden bu makamlar lehine yetki devrinin temini için bir çok mevzuat değişiklikleri yapılması gerekecek, millî plânın ve yıllık bütçelerin bölgeleştirilmesi gibi bir takım yeni usullerin uygulanması icap edecektir.

Bunlarla ilgili görüşlerimizi yeri geldiğinde ifade edeceğiz.

BÖLGE PLANLARININ COĞRAFİ KADROSU (PLÂN BİRİMLERİ)

Bölge plânları tanzime başlayan bütün ülkelerde, bu plânların coğrafi kadrolarının ne olması gerektiği meselesi daima münakaşa mevzuu olmuş ve bu hususta genellikle iki ayrı görüş ileri sürülmüştür.

Aslında zayıf olan ve bu yüzden de fazla taraftar bulamıyan birinci görüşe göre, mevcut vilâyetler plân birimi olarak pekâlâ kabul edilebilirler, icap ettiği takdirde, bunlar arasında bazı hudut değişiklikleri de yapmak mümkündür.

İkinci görüşe göre ise, bambaşka sebeplerle teşkil edilmiş olan vilâyetler saha itibariyle çok dar, birlik ve bütünlükten mahrumdurlar. Bu itibarla, illerin hudutları dışına taşan ve bir çok illerden müteşekkil geniş bir sahaya yayılmak eğiliminde olan bölgesel yatırımları bu dar sahalar içerisinde plânlamaya imkân yoktur.

Kaldı ki iller, adet itibariyle de çok kalabalıktırlar. Bunlar plân birimi olarak kabul edildiği takdirde, ortaya 70 - 80 e yakın plân çıkacak, bu ise işleri büsbütün karıştıracaktır.

Bu yüzden, muhtelif illeri içine alan, coğrafi ekonomik ve sosyal yönden bütünlük arzeden geniş bölgelerin teşkili ve plânların böyle bir saha içerisinde tanzimi şarttır.

İkinci görüş genellikle tasvip edilmiş ve bölge plânı tanzim eden bütün ülkelerde bu tarz plân birimlerinin teşkili yoluna gidilmiştir.

Hattâ, mesele ile ilgilenen Birleşmiş Milletler Teşkilâtı uzmanları dahi, yaptıkları araştırma sonunda aynı görüşe iştirak etmişler ve bu tip plân birimlerinin teşkilini üye devletlere tavsiye etmişlerdir.

Milletler arası alanda üzerinde hayli tartışılmış ve kesin sonuca varılmış olan bu mevzuda bizim de artık tereddüt etmememiz, sadece plânlama yönünden bu tarz bir teşkilâtlanmaya gitmemiz yerinde olacaktır.

Bu arada, bölge aleyhtarlarının Fransa'da da dillerinden düşürmedikleri ve bölge plânlamasının henüz başlangıç halinde olduğu ülkemizde bir çoklarınca sık sık ileri sürülen klâsik bir itiraz üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Deniyor ki; plân birimleri şeklinde de olsa bölge teşkili, millî birlik ve beraberliğin parçalanmasına ve tehlikeli sonuçların doğmasına yol açacaktır.

İlk bakışta biraz haklı gibi görünen bu iddianın, aslında hakikatle bir alâkası yoktur.

Tarihî tetkik, millî birliğimizi parçalamaya matuf tahriklerin son zamanlara kadar genellikle dış kaynaklardan geldiğini ve kendi-

sine propaganda sahası olarak özellikle halkı fakir kalmış, okuma imkânı bulamamış geri bölgeleri seçtiğini göstermektedir.

Hâl böyle olunca, bilhassa geri kalmış bölgeleri hızla kalkındırmayı hedef edinmiş olan bölge plânlamasının ve onun en iyi şekilde yapılmasına imkân verecek yegane mekân birimi olan bölgenin, millî birliğin parçalanmasına sebebiyet vereceği düşünülemez. Bilâkis, bu vasfı ile bölge, bu tarz propagandalara karşı müessir bir panzehir olarak kabul edilmek gerekir.

Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki eyaletler, şimdi bahis mevzuu olan bölgelerden çok daha geniş sahalara yayılmakta ve üzerlerinde dili, dini, ırkı ayrı olan çeşitli azınlıkları barındırmakta idiler. Üstelik onlar, plân bölgeleri gibi tek cepheli değil, tam teşkilâtlı mülki idare kuruluşları idiler.

Böyle olmasına rağmen, hiç bir tarihçi, İmparatorluğun parçalanmasında ve çökmesinde, mevcut eyalet sisteminin de rol oynadığını iddia etmemiştir.

Bu hususdaki iddianın asılsızlığını, bir de dışarıdan misal vermek suretiyle göstermek istiyoruz :

Fransa'nın kuzey - batısındaki Bretonya bölgesinde Bretonlar diye isimlendirilen ve hattâ dili ayrı olan bir kısım halk yaşar. Çok geri kalmış fakir bir bölge olan bura halkı, çeşitli tahriklerin de tesiri ile, sabotaj gibi yer altı faaliyetlerine kadar varan bir hareketi uzun yıllar devam ettirmiştir.

Diğer 20 bölge meyânında buranın da bir plân bölgesi olarak seçilmesi hızlı kalkınmasının temini için bir bölge plânı yapılması, bölgedeki faaliyetleri hiçte tahrik etmemiştir.

Bilakis bu plânlama sonunda bölge hükümetin daha yakın ilgisine nail olmuş fabrika, okul, yol, hastane gibi tesislere kavuşarak süratle gelişmeye başlamış neticede, bahsettiğimiz hareket eskiye nazaran çok daha hafiflemiştir.

Bu hususa böylece işaret ettikten sonra, ülkemizde geniş plân bölgeleri kurulmasını ayrıca icap ettiren fiilî bir duruma da kısaca temas etmek istiyoruz :

Bilindiği gibi, bazı Bakanlıklar ve Genel Müdürlükler, daha ziyade rasyonel ve teknik zaruretlerle, kısmende il valilerinin kontrol sa-

hası dışına kaçmak amacıyla taşrada çeşitli bölge teşkilâtları kurmuşlardır.

1924 Anayasamızda kuruluşlarına cevaz veren bir açıklığın bulunmayışına rağmen teessüs etmiş olan bu teşkilâtlar, kendilerine resmen müsaade eden 1961 Anayasamızdan sonra daha da artmak temayülünü göstermişler, neticede hepimizin bildiği karmaşık ve düzensiz bölgeler şebekesi ortaya çıkmıştır.

İsimleri, merkezleri ve sahaları tamamen farklı olan bu teşkilâtları lâğvetmek ya da hepsini mevcut illerin içerisine almaya çalışmak artık imkânsız hale gelmiştir.

Aralarında çok mühim yatırımcı daireler bulunan bu teşkilâtların faaliyetlerini koordine etmek, milli plânın tesbit ettiği genel hedeflere yöneltmek de şart olduğuna göre tek çıkar yol, geniş plân bölgeleri kurmak ve bu teşkilâtları onlar içerisine intikâl ettirmektir.

Bugün sadece bir Bakanlık onayı ile tesis edilen bu teşkilâtların kuruluşunu, daha ciddi esaslara bağlamak lâzımdır. Bu mevzuda, meselâ Fransızların yaptığı gibi, kuruluş için en azından bir Bakanlar Kurulu kararının aranması şeklinde bir tedbir düşünülebilir.

Ülkemizde geniş bölgeler teşkilini gerektiren sebepleri böylece tesbit ettikten sonra, şimdi mevcut duruma kısaca göz atalım :

Yurdumuzda bölge plânları halen, muhtelif mülâhazalarla zaman zaman seçilen ya bir ilçe için, ya bir il için, yahutta çok sayıda ili içerisine alan geniş bölgeler için hazırlanmaktadır.

Buda göstermektedir ki, bizde henüz müşterek bir plân birimi kabul edilmemiştir.

Bu çok şekilliliğe son vermemiz, çare olarakta, evvelce izah ettiğimiz sebeplerle, muhtelif illeri içerisine alan geniş bölge tipini, müşterek plân birimi olarak kabul etmemiz gerekmektedir.

İkinci olarak bizde, yurdun tamamı bölge plânlamasına henüz tabi tutulmamıştır. Bu plânlar ülkemizin sadece bir kısmı için yapılmaktadırlar.

Halbuki bölge plânlamasından asıl maksat, ülkeyi teşkil eden bütün bölgeler arasında dengeli bir kalkınmayı gerçekleştirmektir. Böyle bir hedefe ise ülkenin tamamı dikkate alınmak suretiyle varılabilir.

Bu itibarla, bütün yurdun plânlama kapsamına alınması ve ülke çapında bir «Bölgeler Sistemi» nin kurulması gerekir.

1957 den bugüne kadar devam eden bölge plânlaması çalışmaları sonunda yurdun büyük bir kısmını içine alan muhtelif plân bölgeleri esasen teşekkül etmiş durumdadır. Meselâ Marmara Bölgesi, Zonguldak Bölgesi, Çukurova Bölgesi, Antalya Bölgesi, Elâzığ - Keban Bölgesi v.s. gibi.

'Devlet Plânlama Teşkilâtının, muhtelif Bakanlık ve Genel Müdürlük temsilcilerinin, iktisatçı, maliyeci, coğrafyacı gibi mevzuu ile ilgili şahısların katılacağı bir toplantıda, mevcut bu bölgeler yeniden gözden geçirilebilir. Ve henüz bölge plânlaması kapsamına alınmamış olan Trabzon, Samsun v.s. gibi yurdun diğer kısımlarında da bölgeler kurularak bahsettiğimiz «Bölgeler Sistemi» yurt seviyesinde gerçekleştirilebilir.

BÖLGE PLANLARININ HAZIRLIK VE İCRASI İLE İLGİLİ KURULUŞLAR :

İlk bölge plânlarının tanzimi görevi, 1957 yılında Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde teşkil edilmiş olan «Bölge Plânlama Fen Kurulu Müdürlüğü» ne verilmiş idi.

1958 yılında İmar İskân Bakanlığının kurulması üzerine hazırlıkla ilgili bütün görevler, yukarıda işaret ettiğimiz teşkilâtın personeli ile birlikte bu Bakanlığa devredildi.

1960 yılında Devlet Plânlama Teşkilâtının kuruluşundan sonra ise, bölge plânlarının hazırlanması görev ve sorumluluğu esas itibariyle bu teşkilâta tevdi edilmek istendi. Nitekim birinci beş yıllık kalkınma plânımız, bölge plânlamasından asıl sorumlu organın Devlet Plânlama Teşkilâtı olduğunu, çalışmaların bu teşkilâtın sorumluluğu altında İmar İskân Bakanlığı ile işbirliği halinde yürütüleceğini belirtmiştir.

İkinci beş yıllık plânın 1968 icra plânı ise, bölge plânlaması çalışmalarının Devlet Plânlama Teşkilâtının desteği ve ilgili kuruluşlarla sağlayacağı işbirliği içinde İmar İskân Bakanlığınca yürütülmesini ön görmüştür.

Bu duruma göre halen plân hazırlıkları ile görevli asıl makam, İmar İskân Bakanlığındaki «Bölge Plânlaması Fen Kurulu Müdürlüğü» dür.

Mevcut duruma böylece işaret ettikten sonra şimdi, bunun arzettiği mahsurları ve giderilmesi çarelerini tesbite çalışalım :

1957 — 1960 yılları arasında tanzim olunan bölge plânları, evvelce de işaret ettiğimiz gibi, esas itibarıyla hızlı şehirleşmenin tevhit ettiği problemleri çözümlemeye yönelmiş fizikî plânlar mahiyetinde idiler. Bu tarz plânların, azaları genellikle mühendis ve şehircilik uzmanları olan Fen Kurulu Müdürlüğünce hazırlanması normaldir.

Fakat, 1960 dan itibaren bölge plânlarının sosyo - ekonomik veçhe kazanmasından ve bunlara ilişkin problemlerin bölge plânlamasında ön safha yerleşmesinden sonra, artık hazırlık çalışmalarının Fen Kurulundan alınması ve Devlet Plânlama Teşkilâtına intikâl ettirilmesi gerekir idi.

Kaldı ki, millî plân ve bölge plânları aralarında çok sıkı ilişkiler kurulması gereken plânlardır. Böyle bir irtibatın sağlanması ise, millî plânı hazırlayan Devlet Plânlama Teşkilâtının bölge plânlarını da bizzat hazırlaması halinde mümkün olabilir.

İmar ve İskân Bakanlığı ise, isminin de ifade ettiği gibi sadece dengeli ve düzenli bir şehirleşmenin tedbir ve çarelerini araştırmalı, ülke çapında bir arazi kullanma düzeninin gerçekleştirilmesini sağlamalı, şehirleşmenin tevhit ettiği konut meselelerini ülke çapında plânlamalıdır. Diğer bir deyişle, bölge plânlarının sadece fizikî yönü ile meşgul olmalı, vardığı neticeleri bölge plânlarına aktarılmak üzere Devlet Plânlama Teşkilâtına intikâl ettirmelidir.

Geçen bunca seneye rağmen memleketimizde henüz bölge plânlamasının mana ve muhtevasının dahi tesbit edilmemiş olması, davanın asıl sahibinin kesinlikle belirtilmemesinden ileri gelmiştir.

Böylece bölge plânlarının hazırlanması görev ve sorumluluğu Devlet Plânlama Teşkilâtına tevdi edildikten sonra bu teşkilât içerisinde tıpkı Fransızların yaptığı gibi, yeni görevin icap ettirdiği organların kurulması yoluna gidilebilir.

Bölge plânlarının hazırlık ve icrasına ilişkin çalışmaları sadece Devlet Plânlama Teşkilâtı marifetiyle münhasıran, merkez seviyesinde yürütmek ve neticelendirmek mümkün değildir. Çünkü, bölge-

lerin ekonomik, sosyal ve fiziksel kalkınmalarına taallük eden ve çeşitli teşkilâtlarca yapılan yatırımları önce bölge seviyesinde plânlamak, gerek hazırlanmalarında ve gerekse icralarında aralarında koordinasyon sağlamak ve bunların hepsini millî plânın tesbit ettiği genel hedeflere yöneltmek icap etmekte bu ise; bölge seviyesinde karar, icra, kontrol ve koordinasyon makamlarının kurulmasını gerektirmektedir.

Bölge plânlamasının henüz bir envanter toplanmasından ileri gidemediği memleketimizde halen bu taşra organlarından hiç birisi kurulmamıştır. Adı «Bölge Plânı» olan plânlarımız genellikle merkez makamlarınca hazırlanmakta, taşrada ise valilikler ve diğer kuruluşlarla sohbet hududunu aşmayan istişareler yapılmaktadır. Son yıllarda ise 'Devlet Plânlama Teşkilâtı sadece İstanbul ve Adana illerinde birer irtibat bürosu kurmuş, İmar İskân Bakanlığındaki Bölge

Plânlama Dairesi ise, bölge plânlamasına tek başına nasıl yardım edeceği bir türlü anlaşılamayan İl İmar Müdürlükleri ile sıkı bir temas tesisine yönelmiştir.

Evvelki bölümlerde tesbit ettiğimiz mana ve mahiyette bölge plânlarının tanzimine başlandığı takdirde, yukarıda işaret ettiğimiz mülâhazalarla, bölgesel organların memleketimizde de teşkili zaruret haline gelecektir.

Bu takdirde en uygun ve müessir icra, kontrol ve koordinasyon makamı olarak akla Bölge Valilikleri gelmektedir. Alınacak bazı ademî merkeziyet (Deconcentration) tedbirleri ile yetkileri artırılacak, kendilerine yatırımlarla ilgili mevzularda karar vermek yetkisi aktarılacak olan bu valiler mutlâk surette Başbakana bağlanmalı, adeta onun şahsi mümessili haline getirilmelidirler.

Ancak böyle bir taze ve kuvvetli otorite, uzun yıllar kendi başlarına buyruk çalışmaya alışmış, kontrolden hoşlanmayan, sahip oldukları geniş imkânlarla mütenasip iş yapmayı bir türlü başaramamış olan bölge teşkilâtlarını çekip çevirmeye, bir düzene sokmaya muvaffak olabilir ve onlar arasında işbirliği sağlayabilir.

Fransa'da ilk yıllarda uygulanmış olan koordonnatör valilik sistemi hatırlanacağı üzere, yetkisizlik yüzünden muvaffak olamamış, neticede 1964 de bölge valilikleri kurulmuştu. Bu itibarla aynı sistemin ülkemizde de uygulanması netice vermeyecek, sadece zaman kaybına sebep olacaktır. Kaldı ki, yetkisizlik yüzünden koordinasyon

görevlerinde pek başarılı olamayan il valilerinin ve il koordinasyon kurullarının hali henüz gözlerimizin önündedir.

Faydalarından bir kısmına deyindiğimiz bölge valiliği sisteminin, çözülmesi zor birçok problemleri de beraberinde getireceğini unutmamamız gerekir. Evvelâ karşımıza, her kademede bir personel meselesinin çıkması mukadderdir :

a — Bölge plânlamasının icap ettirdiği İktisadî, malî ve hukukî formasyona sahip, geleneksel valilik zihniyetinden kendisini kurtarmış bölge valilerinin temini gerekecektir.

b — Aynı vasıflara sahip birer Kaymakamın plânlama işlerinde yardımcı olmak üzere bölgelere tayini icap edecektir.

c — Her bölge valisinin yanında teşkili gerekecek olan «ekonomik kurmay heyet»e yeteri kadar maliyeci, iktisatçı, istatistikçi ve her branştan mühendisin tayini gerekecektir.

d — Gene bölge valilerinin yanma bölgesel yatırımların rantabilite ve prodüktivite hesaplarını yapmaya muktedir iktisat uzmanlarının tayini icap edecektir.

Bu durum da göstermektedir ki, sadece personel buhranı, şu anda istense bile, bütün yurdu kapsamına alan bir bölge valiliği sisteminin kurulmasını çok güçleştirecek, hatta imkânsız kılacaktır. Bu itibarla, seçilecek bir kaç pilot bölgede bu sistemin tecrübe mahiyetinde uygulanması, bu arada ilgili kuramların aranılan vasıfta ve miktarda eleman yetiştirilmesine derhal başlamaları şimdilik takibi gereken en uygun yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu arada il valilerinin ve bölge müdürlerinin, ister istemez hiyerarşik bir otorite olarak ortaya çıkacak olan bölge valileri karşısındaki durumlarını da dikkate almak ve bunun doğuracağı neticeleri yumuşatıcı tedbirleri araştırmak gerekmektedir. Bu hususta Fransa'daki tecrübelerden bir hayli yararlanmamız mümkündür. Meselâ, bölge valilerinin dışarıdan değil de meslek mensupları arasından seçilmesi il valilerinin itirazını hafifletebilir. Hele bir de bölge valilerinin seçimine çok dikkat edilirse ve ilmiyle, tecrübesiyle, liyakatiyle temayüz etmiş, kendini kabul ettirme yeteneğine sahip valiler bulunursa bu itirazlar çok daha hafifler.

Gene Fransa'daki gibi «Bölge İdare Konferansları» kurulumu ve il valileri ile bölge müdürleri bu kurulların tabii azası haline getiri-

lirse, hem kendilerinin onore edilmeleri sağlanır, hem de bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak mümkün olur.

Bölgedeki resmî makamların plân çalışmalarına nasıl iştirak edeceklerini bu şekilde tesbit ettikten sonra, şimdi de aynı çalışmalara bölge halkının da katılmasını sağlayacak yol ve usullerin neler olabileceğini araştırmamız gerekmektedir. Zira, ihtiyaçlarını ve imkânlarını herkesten daha iyi tanımak durumunda olan mahallî halk mümessillerinin, sosyo - ekonomik kuruluş ve özel teşebbüs temsilcilerinin bu çalışmalara iştiraki büyük faydalar sağlayacak, plânların daha gerçekçi olmalarını temin edecektir. Zaten bu sebeptendir ki, merkez ve bölge arasında tam bir diyalog tesisine imkân vermek, bölge plânlarının en başta gelen fonksiyonlarından biri olarak gösterilmiştir. Bu husus Fransa'da yapıldığı gibi bölge kalkınma komitelerinin kurulması, yukarıda işaret ettiğimiz mahallî organ temsilcilerinin bu komitelere iştiraklerinin sağlanması ve komitenin mecburi bir istişare organı haline getirilmesi suretiyle temin olunabilir.

Bu takdirde, komitelerin faydalı olmasını temin için, ehliyetli ve bilgili azalardan kurulu olmalarına bilhassa dikkat etmek gerekecek bunu sağlamak için de bazı tedbirlerin alınması gerekecektir.

Meselâ, tesbit edilecek bölge merkezlerinde daha şimdiden tam teşkilâtli üniversitelerin, mümkün olmadığı hallerde ise bir kısım fakültelerin kurulması yoluna gidilebilir. Gene, son yıllarda bölge seviyesinde teşkilâtlanmak eğilimi göstermeye başlamış olan bankaların, teşkil olunan bölge merkezlerine yerleşmeleri teşvik olunabilir.

Bu tarz kuruluşlar asıl fonksiyonları dolayısıyla bölgelerine faydalı olmaktan başka, bir de komitelere ehil eleman sağlamak suretiyle yararlı olacaklardır.

Bu arada, ülkemizde tatbikinin ne derece mümkün olacağını bilemediğimiz Fransa'daki bir uygulamaya, mevzu ile ilgisi dolayısıyla kısaca temas etmek istiyoruz.

Bilindiği üzere Fransa'da, belediye reisleri ve genel meclis azalan aynı zamanda milletvekili, senatör ve bakan olabilmektedirler. Böylece uhtelerinde iki görev birleşebilen bu şahıslar, mahallî idareler kontenjanından seçim yoluyla CODER'lere girmekte ve bölgeleri ile ilgili ekonomik kararlarda söz sahibi olmaktadır. Nitekim bugün mevcut 20 CODER'in sayısı 920'yi bulan azalan arasında 72 milletvekili ve 53 senatör mevcuttur. Aralarında çok kıymetli ikti-

satıcı, maliyeci ve hukukçular bulunan bu şahısların CODER'lere sağlayacağı faydalar aşîkârdır. Nitekim stajımızı yaptığımız Nantes bölge valiliğinin CODER toplantısında eski bir Maliye Bakanını raportör olarak gördük. Gene aynı toplantıda, bölgeye dahil illerden birinin genel meclis azası olan ve aynı zamanda mevcut hükümette Bakan olarak bulunan bir şahsa aza olarak rastladık.

Birgün yurdumuzda da bahsettiğimiz manada bir bölge plânlamasına gidildiği takdirde, teşkili gerekecek olan mahallî istişare organlarının bu tarz bir uygulama ile takviye edilmeleri düşünülebilir.

SONUÇ:

Bölge plânlaması, dengeli ve ahenkli bir kalkınmayı tek başına gerçekleştirmeye muvaffak olamayan millî plânlamaya yardımcı olarak doğmuş bir sistemdir.

Bu tarz bir kalkınmaya ülkemizin ne derece ihtiyacı bulunduğu malûm olduğuna göre, bizim de bu sistemden yararlanmamız yerinde olacaktır. Üstelik, yeni yeni sanayileşmeye başlamış olan; üniversite, yol, baraj, fabrika, liman v.s. gibi tesislerini henüz kurma halinde olan ülkemizde böyle bir plânlanmanın biran önce uygulanması, gelişmiş ülkelerde bugün müşahade edilen ve sonradan çözümlenmesi çok zor olan temerküz hadiselerinin, daha başlangıçta önlenmesine imkân verecektir.

.Tesbit olunan bu faydalar dikkate alınırsa, bölge plânlamasının yurdumuzda tıpkı millî plânlama gibi kendisini kabul ettirmesini ve yakın bir gelecekte her çevrece benimsenmesini beklemek normaldir.

Bu hale göre, başta Devlet Plânlama Teşkilâtı olmak üzere bütün Bakanlık ve kuruluşların, bilhassa üniversitelerin, böyle bir plânlanmanın kendilerine tahmil edeceği görevleri tesbit etmeleri ve bunların icap ettireceği tedbirleri daha şimdiden almaları gerekmektedir.

Bu arada Bakanlığımıza bölge teşkili, mahallî istişare organları kurulması, İdarî ademi merkeziyet tedbirlerinin tesbiti gibi işlerde görev düşeceği muhakkaktır. Bölge plânlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında çok mühim mesuliyetler yüklenecek olan vali ve kaymakamların gerekli ekonomik formasyona sahip kılınmaları ise bu görevlerin en başında yer alacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

Amenager La France — Olivier Gichard

Amenagement Du Territoire — Jacques De Lanversin

Droit Administratif — Andre De Laubadere

Region et Economie Regional — R. Mounier

Çeşitli dergilerde yayınlanmış makale ve raporlar.

Muhtelif toplantılarda söylenmiş nutuklar.

Milletler Arası Amme İdaresi Enstitüsünde sayın hocamız Vali

Bonnau De Lamare tarafından verilen konferanslar.

Bölge Plânlama Hizmetine İlişkin Araştırma Raporu

(Mete Tunbul — Tansu Şenyapılı)

Merkezî İdarenin Taşra Teşkilâtı Üzerinde Bir İnceleme.

(Doç. Dr. Arif T. Payaşlıoğlu)

**BELEDİYELERİ İLGİLENDİREN
ÖNEMLİ İÇTİHADI
BİRLEŞTİRME KARARI**

**Yazan : İhsan OLGUN
Danıştay 10. Daire Başkanı**

Özet : Adana Belediyesi Elektrik İşletme Müdürlüğüne ait taşıtların motorlu kara taşıtları vergisine tabi tutulacağına dair 4. Daire kararı ile bu işletmeye ve İzmir Belediyesi Elektrik, su, havagazı, otobüs ve trolleybüs işletmeleri (Eshot) Genel Müdürlüğüne ait taşıtların bu vergiden muaf olduğu yolundaki 4. ve II. Daireler kararları arasındaki aykırılığın içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesi Hk.

Adana Belediyesi Elektrik İşletme Müdürlüğüne ait taşıt sebebiyle bu müdürlük adına salman motorlu kara taşıtları vergisini terkin eden temyiz komisyonu kararının bozulması isteğiyle Adana 2 numaralı Vergi Dairesi Müdürlüğüne açılan dava sonucunda verilmiş elan Danıştay 4. Dairesinin 8.12.1964 gün ve Esas : 964/2887, Karar : 64/5436 sayılı kararı ile adı geçen müdürlüğe ve İzmir Belediyesi (Eshot) Genel Müdürlüğüne ait taşıtlar sebebiyle, bu müesseseler adına salman motorlu kara taşıtları vergisini terkin eden temyiz komisyonu kararlarının bozulması isteğiyle Adana 2 numaralı Vergi Dairesi ve İzmir Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlükleri tarafından açılan davalar üzerine verilmiş olan Danıştay 4. Dairesinin 26.12.1964 gün ve Esas : 64/2799, Karar : 64/6015, 11. Dairesinin 20.10.1965 gün ve Esas : 65/391, Karar : 65/275, 29.3.1966 gün ve Esas : 965/1433, Karar : 66/780 sayılı ve diğer kararları arasında aykırılık bulunduğundan bahisle Maliye Bakanlığı, Adana 2 numaralı Vergi Dairesi ve İzmir Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlükleri tarafından İctihadın Birleştirilmesi isteğiyle Danıştay Başkanlığına yapılan başvurular üzerine dosyalar ve ilgili mevzuat incelendi :

A — İlgili kararlar;

1 - 4. Dairenin 8.12.1964 gün ve Esas 64/2887, Karar : 64/5436 sayılı kararı : Sahibi bulunduğu taşıttan dolayı Adana Belediyesi Elektrik İşletme Müdürlüğü adına salınan motorlu kara taşıtları vergisini terkin eden itiraz komisyonu kararma, karşı, Adana 2 numaralı Vergi Dairesi Müdürlüğünce yapılan itiraz, 4197 sayılı kanunun 4. maddesinde, Devlete, katma bütçeli idarelere, belediyelere, il özel idarelerine ve köy tüzel kişilerine ait vasıtalar bu vergiden istisna edilmiş olup, adı geçen işletmenin Adana Belediyesine bağlı bir teşekkül olduğu ihtilaflı olmamasına ve evvelce de bu vasıtalar hakkındaki hususî oto vergisi ihtilâflarının itiraz mercilerince tetkikinde 6936 sayılı kanunun aynı mahiyetteki istisnai hükümlerinden istifade ettirildiğinin anlaşılmasına mebnî komisyonca yazılı sebeple tarhiyatın terkinine karar verilmesinde kanuna aykırı bir cihet görülmediği gerekçesiyle reddederek, itiraz komisyonu kararını onayan Temyiz Komisyonu kararının bozulması isteğiyle vergi dairesi müdürlüğünce açılan dava üzerine; 197 sayılı motorlu kara taşıtları vergisi kanununun 1 ve 3 ncü maddeleriyle trafik şube ve bürolarında kayıtlı taşıtlar vergi mevzuuna alınarak bu vergiyi adlarına motorlu taşıt kayıtlı gerçek ve tüzel kişilerin ödeyeceği hükme bağlanmış ve vergiden istisna edilen motorlu vasıtalar da kanunun 4. maddesinde, devlete, katma bütçesi idarelere, belediyelere, il özel idarelerine ve köy tüzel kişiliklerine ait vasıtalar olarak tadadı bir şekilde gösterilmiştir.

«Davalı müessese, 3460 sayılı kanuna tabi İktisadî bir devlet teşekkülü değilse de, 1580 sayılı kanunla kurulmuş ve hususi hukuk hükümlerine göre idare olunan ve ticari bir mahiyet arzeden bir müessese olduğuna göre, vasıtalarının zikri geçen 4. maddedeki istisna hükümlerinden faydalandırılmasına mikan bulunmadığı» gerekçesiyle dava konusu temyiz komisyonu kararının bozulmasına ilişkindir.

2 — 11. Dairenin 20.10.1965 gün ve Esas : 65/391, Karar : 65/275 sayılı kararı : (Vergi dairesinin karar düzeltilmesi isteği reddedilmek suretiyle kesinleşmiştir. Adana Belediyesi Elektrik İşletme Müdürlüğüne ait taşıttan dolayı salınan vergiyi terkin eden Temyiz Komisyonu kararının (Bu kararın gerekçesi de 4. Daire kararı ile bozulan Temyiz Komisyonu kararı gerekçesinin ayındır.) bozulması isteğiyle Adana 2 Numaralı Vergi Dairesince açılan dava; «197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanununun 4. maddesinin (a) fıkrası Devlete, Katma Bütçeli İdarelere, Belediyelere, İl Özel

İdarelerine ve Köy Tüzel Kişiliklerine ait taşıtların vergiden müstesna olacağı hükmünü koymuştur.

Davalı Müessesenin idare ve işletilmesi hakkındaki 4325 sayılı kanuna göre hernekadar Adana Elektrik İşletme Müessesesi ayrı bir tüzel kişiliği haiz olmak üzere kurulmuş ise de, adı geçen kanunun 1. maddesinde müessesenin Belediyeye bağlı olacağı zikredildiğine, kâr ve zararının netice itibarıyla belediye bütçesine intikal edeceği kanunun diğer hükümlerinden anlaşıldığına göre, taşıtlarının belediye taşıtı sayılması gerekmekte olup Motorlu Kara Taşıtları Vergisinden müstesna tutulması lâzım geldiği yolundaki kararda kanuna aykırı bir cihet görülmemiştir.» gerekçesiyle reddedilmiştir.

Adana 2 numaralı Vergi Dairesi Müdürlüğünün içtihatların birleştirilmesine ilişkin dilekçelerinde, 4. Dairenin yukarıda açıklanan kararı ile aralarında çelişme olduğu bildirilen 11. Dairenin diğer kararları da aynı mahiyette olup, bu kararlar, yapılmış olan karar düzeltilmesi istekleri reddedilmek suretiyle kesinleşmiştir. Yukarıda açıklanan kararın aykırı olduğu ileri sürülen 4. Dairenin 26.12.1964 gün ve Esas : 64/2799, Karar : 64/6015 sayılı kararı da, Adana Belediyesi Elektrik İşletmesi adına salınan motorlu kara taşıtları vergisini terkin eden temyiz komisyonu kararının bozulması isteğiyle açılan davanın reddine ilişkin olup vergi dairesinin düzeltme isteği reddedilmek suretiyle kesinleşmiştir.)

3 — 11. Dairenin 29.3.1966 gün ve Esas : 965/1433, Karar : 966/780 sayılı kararı : (Vergi Dairesinin karar düzeltilmesi isteği reddedilmek suretiyle kesinleşmiştir.) İzmir Belediyesi Eshot Genel Müdürlüğüne ait taşıttan dolayı adına salınan motorlu kara taşıtları vergisini terkin eden itiraz komisyonu kararına karşı İzmir Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlüğüne yapılan itirazı; «197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanununun 4. maddesinin (a) fıkrası gereğince, Devlete, katma bütçeli idarelere, belediyelere, il özel idarelerine ve köy tüzel kişilerine ait vasıtaların bu vergiden müstesna bulunduğu hükmüne bağlanmıştır. İhtilâf mevzuu vasıtalar Trafik Şubesince İzmir Belediyesi Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs İşletmeleri (Eshot) adına kayıtlı ve bu işletmenin Belediyeye bağlı bulunduğuna göre, zikri geçen istisna hükümlerinden faydalandırılması gerektiği cihetle itiraz komisyonunca tarhiyatın terkinine karar verilmesinde kanuna yakın bir cihet görülmemiştir.» gerekçesiyle reddederek itiraz komisyonu kararını onayan temyiz komisyonu kararının bozulması isteğiyle Vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından açıl-

lan dava; «197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanununun 4. maddesinin (a) fıkrası, Devlet, katma bütçeli, idarelere, belediyelere, il özel idarelerine, ve köy tüzel kişiliklerine ait taşıtların vergiden müstesna olacağı hükmünü koyduğuna, davalı müessesenin işletilmesi hakkındaki 4483 sayılı kanunun 5 ve 4583 sayılı kanunun 4, ve 6. maddelerinde ise, müessesenin İzmir Belediyesine bağlı olduğu ve mülhak bütçe ile idare edileceği yazılı bulunduğu ve kâr ve zararının netice itibariyle belediye bütçesine intikal edeceği anlaşıldığına göre, taşıtlarının Motorlu Kara Taşıtları Vergisinden müstesna tutulması lâzım geldiği yolundaki kararda kanuna aykırı bir cihet görülmemiştir.» gerekçesiyle reddedilmiştir. İçtihadın birleştirilmesi isteğiyle İzmir Gider Vergileri Vergi Dairesi Müdürlüğüne verilmiş dilekçelerde, 4. Daire kararı ile aralarında aykırılık olduğu belirtilen 11. Dairenin diğer kararları da aynı mahiyettedir.)

C — İnceleme :

1 — 521 sayılı Danıştay Kanunu ile kurulmuş ve motorlu kara taşıtları vergisine ilişkin davaları çözümlemekle görevlendirilmiş olan 11. Dairenin göreve başladığı tarihten bu yana vermiş olduğu kararlarla, Adana Belediyesi Elektrik İşletmesi ile İzmir Belediyesi (ESHOT) Genel Müdürlüğüne ait taşıtların motorlu kara taşıtları vergisinden muaf olduğu içtihatlarında bulunmak suretiyle bu kararlarda müstakar bir içtihat teessüs etmiştir. Kaldı ki, II. Daire kararları ile arasında aykırılık olduğu belirtilen 4. Daire kararının verdiği 8.12.1964 tarihinden sonra aynı dairece verilen 26.12.1964 gün ve Esas: 64/2799, Karar: 64/6015 sayılı karar ile de; sahibi bulunduğu taşıttan dolayı Adana Belediyesi Elektrik İşletmesi adına alınan vergiyi, mezkûr işletmeye ait araçların vergiden muaf olduğu gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu kararının bozulması isteğiyle Adana 2 numaralı Vergi Dairesince açılan dava, Temyiz Komisyonu kararı yerinde görülerek reddedilmiş bulunmaktadır.

Bu duruma göre, gerek içtihatların birleştirilmesi müessesesinin, içtihatlarda istikrar sağlamak amacı, gerekse Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun «sonradan içtihatların istikrar bulmuş olması halinde içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı» yolundaki görüşü uyarınca Adana Belediyesi Elektrik İşletmesi ile İzmir Belediyesi ESHOT Genel Müdürlüğüne ait taşıtların motorlu kara taşıtları vergisinden muafiyeti hususunda, içtihadın birleştirilmesine mahal olmadığı kanısına varmış bulunmaktayım.

a) Konu ile ilgili kanun hükümleri :

1/Mart/1963 tarihinde yürürlüğe giren 197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanununun ilgili maddeleri :

Madde 3 — Motorlu kara taşıtları vergisini; adlarına motorlu taşıt veya lastik tekerlekli traktör kayıt ve tescil edilmiş olan gerçek veya tüzel kişiler ödemekle mükelleftir.

Madde 4 — Aşağıda yazılı motorlu taşıtlar vergiden müstesnadır:

a) Devlete, katma bütçeli idarelere, belediyelere, il özel idarelerine ve köy tüzel kişiliklerine ait taşıtlar;

1580 sayılı Belediye Kanununun 19. maddesi :

Madde 19 — Belediyelerin hakları, sâlâhiyet ve imtiyazları şunlardır:

4 — Müktesep haklara hâlel gelmemek üzere belediye sınırı dahilinde :

A — Doğrudan doğruya yapılmak ve işletmek şartıyla su, havagazı, elektrik, tramvay tesisatı kurmak ve işletmek... belediyelerin hakkıdır. (Ancak Belediyeler bu işlerin tesisi veya işletilmesi için müddeti kırk seneyi tecavüz etmemek ve şeraiti devletçe müttehaz kaidelere muvafık olmak üzere imtiyaz da verebilirler.)

3688 sayılı Ankara Elektrik, Ankara Havagazı ve Adana Elektrik Türk Anonim Şirketleri hisse senetleriyle hak ve vecibelerinin satın alınmasına dair mukavelelerin tastikine ve bu şirketlerin muvakkat işletmeleriyle satın alma belediyelerinin tasviye tarzına dair kanun,

Madde 3 — Satın alınan hisse senetleriyle makbuzlar bütün hak ve vecibeleriyle ait olduğu belediyelere devrolunur.

Belediyeler, hisselerini kendilerine devredilen şirketleri bu kanunun neşrinden itibaren bir sene zarfında tasfiyeye başlar.

Tasfiyeye kadar geçecek müddet zarfında bu şirketlerin işletmesine şirket usul ve esasları dairesinde eskisi gibi devam edilir.

Yukarda yazılı bir sene müddetin hitamında bu müesseselerin işletilmesi şekilleri bir kanunla tayin olunur.

Madde 4 — Mukavelenamede tekr  r ettirilen ve ili  k liste mucibince Ankara ve Adana Belediyelerince tevzi edilmiş olan satın alma bedelleri bağlı mukavelenamede muayyen şartlar dairesinde ve vadelerinde al  kadarına ödenmek üzere Hazine namına adı geçen belediyelerce Ankara'da Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılır.

1 Ocak 1942 tarihinde y  r  rl  ge giren 4325 sayılı Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana. Elektrik Müesseselerinin idare ve işletmeleri hakkında kanun:

Madde 1 — (12.6.1957 tarih ve 7004 sayılı kanunla değişik   ekli) Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana elektrik hizmetlerini görmek üzere bu şehirler belediyelerince (Ankara Elektrik ve Havagazı I  letme Müessesesi) ve (Adana Elektrik I  letme Müessesesi) adlarıyla birer müessese kurulur.

Bu müesseseler, h  km   şahsiyeti haiz olmak ve adı geçen belediyelere bağlı bulunmak üzere umum müdürlük tarafından bu kanımda yazılı esaslara ve hususi hukuk hükümlerine göre idare edilir.

Adana Belediyesi, Adana Elektrik I  letmesi Müessesesinin yapmakta olduğu işlerini ve sel  hiyetlerini 1580 sayılı Belediye Kanununun 19. maddesi mucibince imtiyaz vermek suretiyle ve bütün hak ve vecibeleri ile bir Türk Anonim   irketine devredilebilir.

Bu takdirde mezh  r   irket işletmeyi; devir ve imtiyaz mukavele ve   artnamesi ile hususi hukuk hükümleri dairesinde yürütür.

Madde 2 — Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana Elektrik   irketlerine ait olup 3689 sayılı kanunla Ankara ve Adana Belediyelerine geçmiş bulunan menkul ve gayrimenkul mallarla alacaklar ve hisse senetleri, bütün hak ve vecibeleriyle birlikte ait oldukları işletme müesseselerine devredilmiştir.

3688 sayılı kanunun 4. maddesinde belediyelerce ifa edileceği yazılı vecibeler, bu madde hükümleri dairesinde müesseseler tarafından ayrı ayrı yerine getirilir.

Madde 5 — Umum Müdürler veya Müdürler bütün idare ve muamelelerinden belediyelere kar  şı mesul olup müesseseleri harice kar  şı temsil ederler.

Madde 12 — İşletme müesseselerinin gelir kaynakları :

- A) İşletmede hasıl olan her türlü gelirler;
- B) İşletme mevcutlarının getireceği faizler ve gelirler;
- C) Belediye bütçelerinden yapılacak yardımlar;

Madde 13 — Müessesenin elde edecekleri gelirlerden sırasıyle;

- E) Gayri safi gelir üzerinden ayrılacak olan belediye hissesi;

G) Yukardaki fıkralarda yazılı masraflar, karşılıklar ve hisseler karılıp geri kalacak safi gelirlerden genişletme ihtiyatı lüzumlu paralar da ayrıldıktan sonra kalan belediyeler bütçelerine iraz kaydolunur.

27.Temmuz 1943 tarihinde yürürlüğe giren 4483 sayılı İzmir Tramvay ve Elektrik Türk şirketi imtiyazı tesisatının satın alınmasına dair mukavelenin tastiki ve bu müesseselerin işletmesi hakkında kanun :

Madde 5 — Muvakkat idare ihdesinde bulundurduğu bütün tesisatı, emval vesaireyi bütün hak ve vecibeleriyle birlikte 1.1.1945 tarihinde İzmir Belediyesine devreder. Ancak Hükümet lüzum gördüğü takdirde, bu tarihten evvel de yapılabilir.

İzmir Belediyesi bu hizmete ait işleri, bu kabil müesseseler için umumi bir işletme kanunu çıkıncaya kadar mülhak bütçesi bir müessese halinde idare eder. Şu kadar ki bu müessesenin abonelerle olan münasebetlerine, hizmetlerin ifasına, tarifelerin tesbitine, tesislerin tevzi ve tadil ve temdidine ve işletmeyle ilgili sair hususlara dair olup şirketçe tesbit edilmiş olan usul ve esaslar Nafia Vekilliğince tadil ve yenilerinin vazına kadar mer'i ve muteberdir.

14.6.1944 tarihinde yürürlüğe giren 4583 sayılı İzmir Suları Türk Anonim Şirketinin satın alınmasına ve devrine dair kanun;

Madde 4 — Satın alınan tesisat ve envai ve saire, satın alma mukavelesinden münbais ve Hükümete ait haklar ve borçlar da dahil olduğu halde bilcümle hukuk ve vعاibi ile birlikte, Hükümetçe İzmir Belediyesine devredilir.

Bu tesisat ve envalin 1944 takvim yılı basma kadar idare ve işletmesi için İzmir Belediyesince kendine bağlı, hükdî şahsiyeti haiz ve hususi hukuk hükümlerine tabi muvakkat bir idare kurulur...

Madde 6 — Muvakkat idare işletmeyi, işletmeden mütedavillit bütün hak ve vecibeleriyle birlikte 1.1.1945 tarihinde İzmir Belediyesine devreder. Belediye bu hizmete ait işleri ve lüzum gördüğü takdirde uhdesinde bulunan diğer su tesislerini bu kabil müesseseler için umumi bir işletme kanunu çıkıncaya kadar mülhak bütçeli bir müessese veya hesapları ayrı tutulmak şartıyla diğer amme hizmetleriyle birleştirilerek mülhak bütçeli müşterek bir müessese halinde idare eder.

Muvakkat idarenin ve mülhak bütçeli müessesenin abonelerle olan münasebetlerine, hizmetlerin ifhasına, tarifelerin tesbitine, tesislerin tevsi, tadil ve temdidine ve işletme ile ilgili sair hususlara dair olup şirketçe tatbik edilmiş olan usul ve esaslar, Nafia Vekilligince tadil ve yenilerinin vazına kadar mer'î ve muteberdir.

b — Tartışma :

Birbirlerine aykırı olan 4. daire kararı ile 11. daire kararlarının konusunu; Adana. Belediyesi Elektrik ve İzmir Belediyesi (Eshot) İşletmelerine ait vasıtalarından dolayı bu işletmeler adına salman motorlu kara taşıtları vergisini, bunların belediyelere bağlı birer işletme olduğu ve bu sebeple 197 sayılı kanunun 4. maddesindeki istisna hükümlerinden faydalandırılması icabedeceği gerekçesiyle terkin eden temsil komisyonu kararları teşkil etmektedir. 197 sayılı kanunun 4. maddesinin (a) bendinde, belediyelere ait taşıtların motorlu kara taşıtları vergisinden müstesna olduğu hükme bağlanmış bulunması sebebiyle Adana Belediyesi Elektrik ve İzmir Belediyesi Eshot İşletmeleri taşıtlarının bu vergiden muaf olup olmayacağı sorusunun, bu müesseselerin yapılarının ve bağlı bulundukları belediyelerle aralarındaki ilişkilerin incelenmesi suretiyle çözümlenmesi gerekir.

Devrin hükümlerinin, amme hizmeti gören imtiyazlı şirketlerin satın alınması suretiyle millileştirilmesi prensibinin uygulanması sonucu kurulmuş bulunan bu işletmelerin kuruluşlarında, görecekleri hizmetlerin 1580 sayılı kanunun 19. maddesinin 4/A bendi gereğince Belediyelerin hak ve salahiyetleri içinde olduğu ve özelliklerine uygun olarak işletilebilmeleri düşünceleri hakim olmuş ve kuruluş kanunları da bu esaslara göre düzenlenmiştir. Bu müesseselerin kuruluşlarına ait 4325, 4483 ve 4583 sayılı kanunların ve gerçeklerinin incelenmesinden; kanun koyucu tarafından bu işletmelere tü-

zel kişilik ve katma bütçeli idare niteliği verilmiş olmasıyla güdülen amacın, kurulumları ve işletilmeleri belediyelere ait bulunan hizmetleri ve bu hizmetlerle ilgili malları onların elinden almak olmayıp, bu hizmetlerin özelliklerinin gereği olarak Devlet ve Belediye mevzuatı ile işletilmelerinin doğuracağı sakıncaları ortadan kaldırmak olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 4325 sayılı kanun tasarısının işletme müesseselerinin güçlerine ilişkin 3. maddesinin A bendinin belediye sınırları içinde ve bu sınırlar yakındaki elektrik tesislerinin tamirine dair hükmünün T.B.M.M. Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında bir milletvekilinin, belediye sınırları kayınındaki şebekelerin kime ait olduğunu, Belediyelerin kendi mallarını mı tamir edeceğini sorması üzerine İçişleri Komisyonu sözcüsünün vermiş olduğu müsbet cevap da bu hususu teyit etmektedir.

Bu itibarla, imtiyaz verilmiş olan yabancı şirketlerden satın alınarak belediyelere devredilmiş olan ve söz konusu zararları belediyeler bütçesine aktarılan Adana Belediyesi Elektrik ve İzmir Belediyesi (Eshot) İşletmelerinde kullanılan taşıtların belediyelere aidiyetinin kabulü zorunda bulunduğu cihetle 197 sayılı kanunun 4. maddesi hükmü ile belediye taşıtlarına tanınan muafiyetten bunlarında istifade ettirilmesi icabeder.

Bu sebeplerle, müessesenin hususi hukuk hükümlerine göre idare olunduğu ve ticarî mahiyet arzettiği gerekçesine dayanan dördüncü Daire kararlarının ve Başkanun sözcüsünün, işletmelerin tüzel kişiliğe sahip olmasına ve Devlet ile İktisadi Devlet Teşekkülleri arasındaki ilişkiye dayandığı görüşlerine katılmak mümkün olmadığı gibi, yine işletmelerin tüzel kişiliğini esas alan Maliye Bakanlığı, Adana 2 numaralı ve İzmir Gider Vergileri Vergi Dairelerinin iddiaları da yerinde görülmemiştir.

Bu konuda Danıştay Başkanun sözcüsü de düşüncesini belirtmiştir.

Şöyleki. Motorlu Kara Taşıtları Vergisi hakkındaki 197 sayılı kanun, bu vergiden müstesna olan motorlu kara taşıtlarının 4 üncü maddesinde birer birer saymış bulunmaktadır.

Bu hükümlere göre Devletine, katma bütçeli idarelere, belediyelere, il özel idarelerine ve köy tüzel kişilerine ait taşıtlar istisnalar arasında yer almıştır. Bu itibarla belediyelere bağlı olarak kurulmuş bulunsalar bile sınaî ve carî nitelikteki kamu hizmetlerini belli bir tarife ve ücret karşılığında yürütmekle görevli, İdarî ve malî muh-

tariyete ve hükmî şahsiyete sahip idareler, bağlı bulundukları idarelerden ayrı hukukî birer varlık olduklarından bağlı bulundukları idarelerin haiz oldukları muafiyet ve müstesnalık bunlara sair ve şamil olamaz. Bunlar, özel hukuk hükümlerine tabi ayrı gelir ve giderleri bulunan ve sınaî ve ticarî' nitelikteki hizmetleri ücret karşılığında görev ayrı kuruluşlar ve tüzel kişilerdir. Nitekim Devlete ait taşıtlar, motorlu kara taşıtları vergisinden müstesna oldukları halde devlet tarafından kurulan ve devlete bağlı olan ve fakat devletten ayrı tüzel kişiliği bulunan ve ticarî ve sınaî nitelikteki hizmet ve işleri görmekle yükümlü olan Devlet İktisadî Müessesesi ve teşekkülleri müstesnalar arasında yer almamış bulunmalarına göre, bu nitelikteki kurumların motorlu kara taşıtlarının vergi mevzuuna girdiğinde şüphe edilemez ve devlete ait muafiyet bunlara sari ve şamil olamaz. Zaten madde metni; müstesnaları sayarken «Devlet» sözcüğünden sonra «katma bütçeli idareler» diye saymaya devam etmekte olmasına göre, buradaki «Devlet» mevhumiyle «genel bütçeye dahil idareleri» kastettiği de pek açık olarak anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan kanun; vergiye tâbi olan motorlu kara taşıtlarını; vergileme ölçü ve nisbetleri bakımından ikiye ayırmıştır. Bunlardan birincisi özel ve tüzel kişilerin özel hizmetlerinde kullanılan motorlu kara taşıtlarından ibaret olup (1) sayılı tarifeye tabidirler. İkincisi de taksimetre' tarife veya pazarlıkla tesbit olunan bir ücret karşılığında yolcu taşıyan umuma mahsus motorlu kara taşıtlarıdır ki bunlar (2) sayılı tarifeye tâbidirler.

Adı geçen müessesenin olayda bahis konusu olan motorlu kara taşıtının ise belli bir ücretle umuma mahsus yolcu taşımaya özgülenmiş olmamasına ve esasen bu konuda hilâfına bir iddia da mevcut bulunmamasına göre; olayda bahis konusu edilen motorlu kara taşıtının kanunun 6 inci maddesine ekli (2) sayılı tarifeye göre değil 5. maddeye bağlı (1) sayılı tarifeye göre vergilendirilmesi gerekir.

Bu itibarla vergi mükellefi kurum hakkında yapılan İdarî işlem ve uygulamada kanuna aykırılık yoktur. Nitekim 2226, 3645, 4325, 4483 ve 4583 sayılı kanunlarda da bu esasları ihlâl edebilecek nitelikte hiçbir hüküm mevcut değildir.

Birde 197 sayılı kanunun 4. maddesinde sözü geçen «katma bütçeli idarelerden» maksat bütçeleri T.B.M. Meclisinden geçen idarelerdir. Yukarıda numaraları sayılı kanunlardaki bütçe tabiri ise bağlı oldukları idarelerin bütçelerinden ayrı bir müstakil bir bütçe de-

mektir. Yoksa Muhasebei Umumiye Kanununda sözü edilen ve T. B. M. Meclisinden çıkan katma bütçe (mülhâk bütçe) değildir.

Bu sebeplerle biz içtihadın sağlam hiçbir hukukî mesnede dayanmayan 11. 'Daire kararı dairesinde değil 4. Dairenin kararı istikâmetinde birleştirilmesi gerektiğini mütalâa etmekteyiz. Demektedir.

Bu konu Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunca da etraflıca incelenmiş, uzun tartışmalardan sonra netice imtiyaz verilmiş olan yabancı şirketlerden satın alınarak Belediyelere devredilmiş olan, zararları Belediyeler bütçesine aktarılan Adana Belediyesi Elektrik ve İzmir Belediyesi (ESHOT) İşletmelerince kullanılan taşıtların Belediyelere aidiyetinin kabulü zorunluğunda bulunduğu cihetle 197 sayılı kanunun (4) maddesi hükmü ile belediye taşıtlarına tanınan muafiyetten bunların da istifade ettirilmeleri icabeder. Bu sebeplerle, müessesenin hususî hukuk hükümlerine göre idare olunduğu ve ticarî mahiyet arzettiği gerekçesine dayanan Dördüncü Daire Kararı ve baş kanun sözcüsünün, İşletmelerin tüzel kişiliğe sahip olmasına ve devlet ile İktisadî Devlet Teşekkülleri arasındaki ilişkiye dayandığı görüşlerine İçtihadı Birleştirme Kurulu katılmamış ve bu görüşleri kabul etmeyerek İçtihadın 11 inci dairenin görüşü veçhile birleştirilmesini uygun görmüştür.

Davalı müessesenin İdare ve İşletmesi hakkındaki 4325 sayılı kanuna göre her ne kadar Adana Elektrik İşletme Müessesesi ayrı bir tüzel kişiliğe haiz olmak üzere kurulmuşsa da, adı geçen konunun 1 inci maddesinde müessesenin Belediyeye bağlı olacağı zikredildiği, kâr ve zararın netice itibarıyla Belediye bütçesine intikâl edeceği kanunun diğer hükümlerinden anlaşıldığına göre, taşıtlarının belediye taşıtı sayılması gerekmekte olup, motorlu kara taşıtları vergisinden müstesna tutulması lâzım geldiği kanısı, İçtihadı Birleştirme Kurulunca benimsenmiştir.

TERCÜMELER

MALİ KOMİSYONLAR NASIL ÇALIŞIR ?

veya

İlginin Kaybolduğu Nokta

Çeviren .

Doğan PAZARCILIKLI

Göksun Kaymakamı

Özet :

İngiliz Amme İdarecisi C. N. Parkinson, ortalama bir okuyucunun da anlayabileceği bir dille konuşmakta ve Amme İdaresinin birçok sorununu mizahi bir ifade kullanarak açıklamağa çalışmaktadır.

Parkinson'un ,«Parkinson's Law or the Pursuit of Progress» isimli kitabından «High finance or the Point of Vanishing Interest» başlıklı bölümü çevirerek sunuyorum.

Parkinson, bu bölümde, Malî Komisyonların işleyiş tarzı hakkında ilgi çekici açıklamalarda bulunmakta ve kendi tecrübelerine dayanarak, bazı Amme İdarecilerinin iddialarının aksine, malî komisyonlarda, üyelerin ilgilerinin tartışılan konunun gündemdeki yeri ile ilgili olmayıp konunun kapsadığı meblâğ ile ilgili bulunduğunu söylemektedir. Ona göre, meblâğ yükseldikçe konuya gösterilen ilgi azalmakta, buna mukabil meblâğ düştükçe ilgi artmaktadır. Daha açık bir deyişle, konuya gösterilen ilgi derecesi ile konunun kapsadığı meblâğ arasında ters bir orantı vardır.

MALÎ KOMİSYONLAR NASIL ÇALIŞIR ?

veya

İlginin Kaybolduğu Nokta (1)

Mâlîyeden anlıyan kişileri iki grupta toplayabiliriz; geniş mâlî imkânları olanlar ve olmıyanlar. Bir milyoner için, bir milyon sterlin gerçek ve anlaşılabilir bir değerdir'. Fakat bir matematikçi ve bir ekonomi profesörü için (her ikisinin de hayatlarını güç idame ettirdiklerini düşünürsek) bir milyon sterlin ile bin sterlin arasında bir fark yoktur. Zira, bu kadar parayı ömürlerinde bir arada görmemişlerdir. Ancak, dünya, bu iki grup arasında bir üçüncü gruba sokalabilecek bir sürü insanla doludur. Bunlar, milyonlardan anlamazlar ama bilenlerle konuşmağa alıştırlar. Ve işte, malî komisyonlar genellikle bu tip insanlardan kurulur. Bu durumun ortaya çıkardığı sonuçlar bugüne kadar sık sık müşahade edilmiştir. Ancak, konu üzerinde ciddi bir araştırma yapılmamıştır. Şimdiden, aşağıda tesbit edeceğimiz bir isim koyalım : Basit İşler Kanunu. (2) Kısaca : Bir mâlî komisyon gündemindeki maddelerden herbirinin görüşülmesi için harcanacak zamanla, maddenin kapsadığı meblâğ arasında ters bir orantı vardır.

Biraz önce, durumu tesbit için ciddi bir araştırma yapılmadığını söyledik. Aslında , bu alanda bazı çalışmalar yapılmıştır. Ne var ki, araştırmacılar, kendilerini belli bir sonuca götürmiyen yollar izlediler. Gündemdeki maddelere verilen önemin, maddelerin sırası ile orantılı olduğunu ileri sürdüler. Dahası, mevcut zamanın büyük bir kısmının birinci ilâ yedinci maddelerin görüşülmesi için kullanılacağını ve sonraki maddelerin atlanacağını iddia ettiler. Sonuç biliniyor: Dr. Guggenheim'in Muttworth konferansında yaptığı konuşmanın alay konusu edilmesi, o zaman için belki aşırı bir davranış olarak görüldü. Fakat konu üzerinde yapılan geniş tartışmalardan sonra, onu tenkid edenlerin haklı oldukları anlaşıldı. Hatalı varsayımlara dayandırılan araştırmalarla yıllar harcandı. Bugün, artık biliyoruz ki, görüşülecek konunun gündemdeki sırası, hiç değilse burada tartıştığımız konu açısından, pek önemli değildir. Dr. Guggenheim ortadan kaybolmakla iyi etmiştir. Zira, daha sonraki Eylül toplantısında da aynı kusurlu görüşleri tekrarlasaydı, karşılaşacağı şey bu ke-

(1) Yazının başlığı, «High Finance or the Point of Vanishing Interest»'tir.

(2) Law of Triviality.

re herhalde alay konusu olmaktan da fazla birşey olacaktı. Onun, kasıtlı olarak zaman harcadığına hükmedilecekti.

Eğer bu konuda daha sağlam sonuçlara doğru yürümek istiyorsak, bugüne kadar konu üzerinde yapılmış bulunan çalışmaları bir tarafa itmemiz gerekiyor. İş baştan almak ve bir malî komisyonun nasıl çalıştığını iyice bilmek zorundayız. Ortalama bir okuyucunun da konuyu anlamasını sağlamak amacıyla şöyle bir resim çizelim :

Başkan : ‘Şimdi gündemin dokuzuncu maddesine geçiyorum. Muhasip Mc Phail, buyurun.’

Bay McPhail : ‘Alt komisyonca hazırlanan rapora bağlı Ek-H de sözü edilen Atom Reaktörüne ait hususları sunuyorum. Reaktörle ilgili plân ve projeler Prof. McFission tarafından tastik edilmiştir. Proje keşfi on milyon sterlindir. Müteahhit firma olan Messrs McNab and McHash işin 1963 Nisanına kadar bitirileceğini ileri sürmektedir. Ancak, müşavir mühendisimiz Bay McFee, Ekim ayından önce işin bitirilemeyeceği görüşündedir. Jeofizikçi Dr. McHeap de aynı görüşü savunmaktadır. Bay McHeap gerekçesini, arazinin çukur kısmının desteklenmesi gerekebileceği ihtimaline dayandırıyor. Ana binanın plânını takdim ediyorum, — efendim, lütfen Ek - IX’a bakın. Ozalite çekilmiş plân masanın üzerindedir. Komisyon üyesi arkadaşlarımın öğrenmek istedikleri noktalar malmişsa, onlara daha geniş bilgi arzetmekten zevk duyacağım.

Başkan : Yaptığımız özlü açıklama için teşekkür ederim, Bay McPhail. Konu üzerinde görüş beyan etmek isteyen arkadaşlarım buyursunlar.’

Bu noktada biraz duralım ve üyelerin konu üzerinde ne gibi görüşlere sahip olabileceklerini düşünelim. Diyelim ki. komisyon, sekreter hariç, başkanla birlikte onbir kişiden kurulur. Bu onbir kişiden, Başkan dahil, dördünün Reaktör denen şey hakkında, en küçük bir bilgisi yoktur. Üçü, Reaktörün ne işe yaradığını bilmemektedir. Reaktörün ne olduğunu ve ne işe yaradığını bilenlerden ise yalnız ikisi, bu projenin maliyeti üzerine bir - iki söz edebilecek durumdadır. Bay Isaacson ve Bay Brickworth. Önce, Bay Isaacson söz alıyor :

Bay Isaacson : ‘Sayın Başkan. Ben, şahsen müteahhit firma ve müşavir mühendis hakkında daha büyük güvene sahip olmayı isterdim. Görüşüm odur ki, ilkönce Prof. Levi ile temas kurulsaydı ve proje Messrs David and Goliath firmasına ihale edilseydi daha

uygun olurdu. Sonra, Bay Lyon-Daniels işin ikmali ile ilgili karamsar tahminlerle taktimizi almaz ve Dr. Moses Bullrush da arazinin takviye edilip edilmemesi gerektiği konusunda bize kesin birşey söyleyebilirdi.»

Başkan : «Eminim ki, işin en uygun bir şekilde tamamlanmasıyla ilgili olarak Bay Isaacson'un izhar ettiği endişeleri bütün arkadaşlarım paylaşmaktadır. Bununla, beraber, yeni bir teknik danışma heyetine başvurmak hususunda geç kalmış sayılabiliriz Bildiğiniz üzere, mukavele henüz imzalanmış değildir. Ancak, bugüne kadar teknik danışmanlara epey para ödemiş bulunuyoruz. İşin yeni bir danışma heyetine havalesi ile yeni bir masraf kapısı açmış olacağız.»

(Tasvip mırıltıları)

Bay Isaacson : «Talebimin zabta geçirilmesini istirham ediyorum.»

Başkan : «Tabiatıyla... Bay Brickvorth, siz bu konuda söz almak istemez misiniz?

Bay Bricworth, bu komisyonda ne konuştuğunu bilen tek adamdır. Söyliyeceği çok şey vardır. Önce, şu on milyon işine aklı yatmamıştır. Niye tam on milyon? Yeni tesis için, mevcut binanın yıkılması neden gerekli görülmüştür? Birtakım ihtimaller için niye bu kadar fazla bir meblâğ ayrılmıştır? McHeap denen adam kimdir? Geçen yıl, Trickle and Driedup Oil Corporation'un mahkemeye verdiği adam bu değil miydi? Fakat, Brickworth nereden başlaması gerektiğini kestiremiyor. Projeden bahsetme, diğer üyelerin birşey anlamayacaklarını biliyor. Herşeyden önce, Reaktör denen şeyin ne olduğunu açıklamayı gerek. Ama, üyelerden hiçbirisi bu açıklamaya gerçekten muhtaç bulunduğunu kabul etmeyecek ki. En iyisi susmak.

Bay Brickworth : «Söyliyecek sözüm yok.»

Başkan : «Başka söz almak istiyen? Peki.. O halde madde kabul edilmiştir. Teşekkür ederim. Şimdi, ana mukaveleyi komisyon adına imzalıyabilir miyim? (Tasvip mırıltıları) Teşekkür ederim... Gündemin onuncu maddesine geçiyorum.»

Böylece, gündeminin dokuzuncu maddesinin görüşülmesi için harcanan zaman ikibuçuk dakikayı aşmayacaktır. Toplantı iyi yürümektedir. Fakat, bazı üyeler, dokuzuncu madde görüşülürken bir çeşit huzursuzluk duymuşlardır. Acaba, görüşmeler sırasında üstlerine düşen görevi yerine getirdiler mi? Neyse, artık reaktör projesi üzerinde so-

rular sorup aktif duruma geçmek fırsatı kaçırılmıştır. Ama, daha vakit vardır ve uyumadıklarım bundan sonraki maddelerin görüşülmesi sırasında ispat edebilirler.

Başkan : «Madde on. Büro memurlarının bisikletlerini koymaları için inşa edilecek sundurma. İnşaata yapacak olan Messrs Bodger and Woodworm firmasının üçyüzelli sterlinlik bir teklifi var. Plân ve şartname önünüzdedir, Beyler.»

Bay Softleigh : «Bay Başkan, fiyatı yüksek buluyorum. Anladığıma göre çatı alüminyum olacaktır. Alüminyum yerine asbest kullansak işi daha ucuza çıkaramaz mıyız?»

Bay Holdfast : «Fiat konusunda Bay Softleig'le aynı görüşü paylaşıyorum. Ancak, ben çatının galvanizli demir olmasını savunurum. Bana öyle gelir ki, böylece sundurma üçyüz sterline, hatta daha ucuza çıkarılabilir.»

Bay Darn : «Ben daha ileri gideceğim, Bay Başkan. Sorabilir miyim, bu sundurmanın inşası gerçekten gerekli midir? Memurlarımız için buna benzer nice işler yaptık. Onları tatmin edebiliyor muyuz? Hayır! İşte bütün güçlük. Bundan sonra da bizden garaj istiyceklerdir.»

Bay Holdfast : «Hayır, Bay Daring'i destekliyorum. Sundurma gereklidir. Burada tartışacağımız şey, malzeme ve maliyet ,>

Tartışma iyice kızışmıştır. Üçyüzelli sterlinlik bir meblâğ bütün üyelerin kavrayabileceği bir meblâğdır. Herkes, bisiklet sundurmasının ne biçim birşey olduğunu bilmektedir. Bu yüzden, tartışmalar, elli sterlinlik bir tasarrufun sağlanması amacıyla kırkbeş dakika sürer ve neticede üyeler büyük bir tatmin duygusuyla koltuklarına yayılırlar.

Başkan : «Madde onbir. Müşterek komite toplantılarında içilen meşrubat hakkında, Yekûn otuzbeş şilini.»

Bay Softleigh : «Bu toplantılarda ne gibi şeyler içiliyormuş?»

Başkan : «Kahve herhalde.»

Bay Holdfast : «Ve bu, yılda — efendim — yirmibir sterlinlik bir masraf tutuyor, öyle mi?»

Başkan : «Evet.»

Bay Daring : «Rica ederim, Bay Başkan, bu durum tasvip edilebilir mi? Bu tip toplantılar daha ne kadar sürdürülecek?

Artık tartışmalar daha da sertleşmiştir. Asbest ile galvanizli demiri birbirinden ayıramıyacak üyeler bulunabilir. Fakat kahveyi herkes bilir. Nedr, nasıl yapılır, nerede satılır? Gündemin bu maddesi, komisyonun bir saat bir çeyreğini alacaktır. Ancak, konunun karara bağlanabilmesi mümkün olmaz. Sekretere, konu ile ilgili daha geniş bilgi toplaması için direktif verilir ve karar gelecek toplantıya bırakılır.

Bu noktada, daha da ufak bir meblâğın — meselâ on ya da beş sterlinlik bir meblâğın — mali komisyonu nisbeten daha fazla bir süre meşgul edip etmiyeceği sorulabilir. İtiraf edelim ki, henüz bu soruya cevap verecek durumda değiliz. Bizim, tecrübelerimizden edindiğimiz bilgiye göre, yukarıda açıklamaya çalıştığımız gidişin tersine döndüğü ve görüşülen meblâğın komisyon üyelerinin ilgilerinin altına, düştüğü bir nokta da vardır. Konuya gösterilen ilgi derecesindeki bu tersine dönüşün hangi noktada vuku bulduğu ileriki araştırmalarla tesbit edilecektir. Örneğimizdeki yirmi sterlinlik bir meblâğı kapsıyan tartılmadan (bir saat bir çeyreklik bir süre) on milyon sterlinlik bir meblâğı kapsıyan tartışmaya (ikibuçuk dakikalık bir süre) geçişteki ilgi değişmesi ani ve kesin bir değişmedir. Bu değişmenin vuku bulduğu gerçek noktanın tesbiti ilginç olacağı gibi pratik bir değer de taşıyacaktır. Meselâ, eğer ilginin kaybolduğu nokta onbeş sterlin ise, gündeminde yirmialtı sterlinlik bir madde (konu) olan muhasip, bu meblâğı ondört ve oniki sterlinlik iki ayrı madde halinde komisyona sunmak suretiyle zaman ve emek bakımından tasarruf sağlayabilecektir.

Oraya çıkardığımız sonuçlar tamamen tecrübeye dayanmaktadır. Ancak, ilginin kaybolduğu noktanın, üyelerin bir şans oynunda kaybetmeğe ya da bir hayır derneğine bağışlamağa hazır oldukları meblâğ civarında, bulunduğu düşünülebilir. Yarış sahalarında ve Metodist Kiliselerinde konu ile ilgili olarak yapılacak bir soruşturma meselenin çözümü yönünde bazı ilerlemeler sağlayabilir. Asıl güçlük meblâğın tartışılmaz ölçüde büyük sayıldığı gerçek noktanın tesbitindedir. Maamafih, bir nokta açıktır : On milyon sterlinlik bir konu ile on sterlinlik bir konu için harcanacak zaman aşağı yukarı aynıdır. Bu yazıda, ileri sürdüğümüz ikibuçuk dakikalık süre, muhakkak ki kesin değildir. Fakat en büyük ve en küçük meblâğlar için kâfi gelecek bir süre vardır ve iki ilâ dörtbuçuk dakika arasında değişmektedir.

Konu üzerinde daha epey araştırma. gereklidir. Kesin sonuçlar, hem son derece ilginç ve hem de insanlık için pek yararlı olacaktır.

BATI ALMANYA'DA KAKISTADT KAYMAKAMLIĞI HİZMET YÖNETMELİĞİ

Almancadan çeviren :

A. Burhanettin ERGUN

Altındağ Kaymakamı

(Çevirenin notu)

ÖZET

Batı Almanya'da bütün devlet dairelerinin müştereken tabi tutulduğu bir genel hizmet yönetmeliği uygulanmaktadır. Bu suretle kamu hizmetlerinin yürütülmesinde örneklik sağlanmış, hükümet mekanizmasının işleyişi yazılı bir esasa bağlanmıştır. Her kuruluş özelliklerine göre bu genel hizmet yönetmeliği esasları içinde hususi talimatnameler hazırlayabilirler, ilişik olarak takdim edilen yönetmelik Batı Almanya Bavyera Eyaleti Karlstadt Kaymakamlığının söz konusu yönetmeliğe atfen Kaymakamlıkça hazırlanan bir hizmet yönetmeliğidir. Yönetmelik Kaymakamlığın, kuruluş, hizmet düzeni, çalışma yerleri, hizmet içi münasebetler, yazışmalar, posta, telefon gibi carî hizmet ve görevlerinin ne suretle işliyeceğini esaslara bağlayan bir rehber mahiyetindedir.

Buna müşabih olarak kaymakamlıklarımızın kuruluş özellikleri de gözönünde bulundurularak birer hizmet talimatlarına ihtiyaçları olduğu mütalâasındayız.

KARLSTADT KAYMAKAMLIĞI
HİZMET YÖNETMELİĞİ — (DO)
Yürürlük Tarihi : 1 Nisan 1960

GİRİŞ

MADDE 1 — KAPSAMI :

(1) Karlstadt Kaymakamlığının kamu ve özel idare hizmetlerinde 22/12/1953 tarihli (Devlet Daireleri Genel Hizmet Yönetmeliği) meridir. (A D O S T)1 2 İş bu yönetmelik ADOST'un 2. Madde I. Fıkrası mucibince sözü geçen yönetmeliğin uygulanmasını teminen ve buna ek olarak hazırlanmıştır.

(2) Her memur ADOST ve bu yönetmeliğe (DO) uymağa zorunludur. Her memura bu yönetmelik ile yönetmeliğin atıfda bulunduğu ADOST hükümlerinin bir örneği verilir. Tesellüm makbuzu memurun özlük dosyasında saklanır. Müteakip ek ve değişiklikler memur tarafından bu yönetmelikle birlikte muhafaza edilir. Memur memuriyetinden ayrılması halinde kendisine verilmiş bulunan bu yönetmelik ve eklerini özlük işleri servisine iade edecektir.

BÖLÜM — A
KURULUŞ

MADDE : 2 — İŞ BÖLÜMÜ :

ADOST'un 32. Maddesine atfen.

(1) Kaymakamlık, ifa edeceği hizmetlerin konularına göre servislere ayrılır. Muhtelif servisler bir kısım altında toplanır. Görevlerin servis ve kısımlara tevzii iş taksim plânına göre idare âmiri tarafından yapılır. Bir iş muhtelif servislere taallük ettiği taktirde bu işin yürütülmesinden tek bir şube sorumlu olup işin intacı hususunda di-

(1) DO : Dienstordnung — Hizmet Yönetmeliği

(2) ADOST : Allgemeine Dienstordnung Für Die Staatbehörden — Devlet Daireleri Genel Hizmet Yönetmeliği.

ger şubelerin iştirakini temin eder. Muhtelif şubelere taallük eden hizmetin ağırlık merkezi hangi şubenin iş sahasına giriyorsa o şube, baş sorumlu şube sayılır.

(2) Her kısım âmiri işin kendi dairesinde sureti ceryanından sorumlu olup, işlerin daire içinde tevzii kısım âmirine aittir. Özellikle emri altındaki servislerin çalışmaları sırasında meydana gelebilecek tedahülleri bertaraf eder. Müsterek işlerde baş sorumluluk veya meselenin hal tarzı hususunda muhtelif dairelerin servisleri arasında yetki bakımından görüş ayrılıkları meydana geldiği taktirde derhal idare âmirinin bu hususta kararı alınır.

(3) Servis şefleri kendi hizmet sahasına giren görevlerin usulüne uygun ve zamanında ifasına çalışır ve bu maksatla emrine verilen memur, hizmetli ve yardımcılarının faaliyetlerini tertip ve tanzim eder.

(4) Muayyen sebeplerle idare âmiri belli bir hizmeti diğer bir servise tevdi edebilir. Bir servisin işleri bunların lâyük olduğu şekilde ifasını güçleştirecek miktarda fazlalaştığında durum idare âmirine bildirilecektir. Hizmet elemanlarının tam olarak istihdam imkânları azaldığında da keyfiyet aynı surette intikâl ettirilecektir. İdare âmiri ile hukuk müşaviri muamelâtı her zaman servislerden uhdelerine alabilirler.

MADDE : 3 — HUKUK MÜŞAVİRİ :

Hukuk Müşaviri Kaymakamlığın hususile devlet kamu görevlerinin yürütüldüğü dairenin başkanıdır. Bundan başka diğer dairelerin hukukî mahiyetteki kararlarının söz konusu olduğu işlere iştirak eder. Kaza karar organlarının oturumlarına katılır.

MADDE : 4 — TEMSİL :

(1) İdare âmirliğine kaza meclisi üyeleri arasından seçilen bir kaymakam vekili vekâlet eder. Bundan başka Kaymakamın kısa süreli ayrılımlarında kendisine hukuk müşaviri vekâlet eder.

(2) Daire ve servis şeflerinin vekilleri iş plânı ile tesbit olunur. Asil ve vekil görevliler mümkün olduğu kadar birlikte görevden ayrılmamalıdır. İstisnaen her ikisinin aynı zamanda vazifelerinden ayrılımları halinde idare âmiri ayrıca bir başka vekil tayin eder. Me-

mur, hizmetli ve diğer yardımcı personelin birbirlerine vekâlet etmeleri hususunu servis şefleri tayin ederler. Asil memur muhtemel ayrılmasını vekiline önceden bildirecektir. Ayrılma bir haftadan fazla sürdüğü takdirde işlerin devri gereklidir.

(3) Vekâlet müddeti zarfında vekil, vekâlet ettiği hizmet alanında bütün muamelelerde tam sorumluluk taşır.

BÖLÜM—B

HİZMET DÜZENİ

MADDE : 5 — ÇALIŞMA SAATLERİ :

Çalışma saatleri idare âmiri tarafından memur, meslek teşekkül mümessillerinin mütalaası alınarak memurin ve maaş hukuku ile ilgili mevzuat çerçevesinde tesbit olunur. Çalışma saatleri memurların asgari çalışma müddetlerini gösterir. Çalışma saatlerine riayet, özellikle vazifeye tam zamanında başlanması dairenin halka karşı ifade ettiği bir düzen değil aynı zamanda memurların eşit muamelelere tabi tutulmalarının tabî bir icabıdır. Çalışma saatlerinin sonuna rastlayan iş sahipleri ile ilgili işler sabırsızlık gösterilmeden ifa edilecektir.

MADDE : 6 — HASTALIK :

(1) Hastalık sebebiyle iş basma gelemiyen memurlar durumun derhal özlük işleri servisine bildirilmesine gayret edeceklerdir. Bu meyanda hastalığın mahiyeti ve muhtemel devamı bildirilir. Özlük işleri Servisi idare âmirini ve yetkili kısım âmirini haberdar eder.

(2) Hastalık üç günden fazla devam ederse bu durum bir raporla tevsik edilir ve raporda vazifeye devama mani muhtemel hastalık süresi ile hastalığın cinsi gösterilir. Bu rapor daha önceden de idare tarafından talep edilebilir.

(3) işe başlama hali özlük işlerin servisine derhal bildirilir ve servis durumu idare âmirine arz eder.

MADDE : 7 — SENELİK MEZUNİYET VE MAZERET İZİNLERİ :

(1) Senelik mezuniyet için memurin ve maaş mevzuatı hükümleri uygulanır.

(2) Servisler dahilinde servis şefleri, daireler içinde kısım âmirleri mezuniyetin zaman bakımından hizmeti aksatmayacak şekilde kullanılmasına dikkat ederler. Okul çağında çocuğu bulunan evli memurlar mümkün mertebe okul tatillerinde izin kullanırlar.

(3) İzin talepleri zaruret hali ve tahmin edilemeyen haller hariç en az bir hafta evvel mezuniyet kartonunda servis ve daire âmirlerinin bu husustaki mütalaaları ile idare âmirine takdim edilir.

(4) Bütün memurlar mezuniyete başlamadan 2 gün evvel bizzat idare âmirini veya vekilini haberdar etmeye mecburdurlar. Mezuniyetin hitamında da tekrar memur şahsen bilgi vermeye mecburdur.

(5) Zaruri ve şahsi sebeplere binaen istenilen mazeret izinleri her halükârda idare âmirinin müsaadesine tabidir. Bu kabil kısa süreli izinler şifahen veya telefonla istenir. Bir veya daha fazla günler için istenen mazeret izinleri mezuniyet kartonunun özel sütununa kaydolunur.

BÖLÜM — C

ÇALIŞMA YERLERİ, DAHİLİ TALİMATNAME

MADDE : 8 — ÇALIŞMA YERLERİ :

ADOST'un Bölüm A (Md: 3, 6 — 10, 14 — 16) atfen.

Çalışma yerlerinin kullanılışı, bakım ve emniyeti, hizmet binalarındaki ulaşım dahili talimatnameye (HAUSORDNUNG) göre tanzim edilmiştir.

BÖLÜM-D

KIRTASIYE, DÖŞEME — DEMİRBAŞ

MADDE : 9 — KIRTASIYE, BÜRO MAKİNALARI, DEMİRBAŞ EŞYA :

ADOST'un 20 — 25 maddelerine atfen.

(1) Kırtasiye ihtiyacı (Kâğıt, yazı malzemesi, matbuu formüller ve diğer basılı evrak v.s.) lüzumlu büro makineleri ve demirbaş eşya yalnız yetkili servis aracılığı ile bütçe çerçevesinde idare âmirinin mezuniyetine göre temin ve idare olunur. Demirbaş eşyanın tedarik ve kullanılır halde tutulması bu husustaki yetkili servis tarafından sağlanır.

(2) Kâğıt istimalinde büyük ölçüde tasarrufa riayet edilmelidir. Steno yazılarında en ucuz kâğıt kullanılmalıdır. Yazı taslakları (Entwurf) sadece ikinci hamur kâğıda yazılmalıdır. Müsvetelerde, temize çekmelerde ve teksirde kâğıdın ön ve arka yüzleri kullanılmalıdır. Steno blokları da iki taraflı yazılmalıdır. Teksirde başlıklı kâğıtlar değil buna ait özel kâğıtlar kullanılır. İstifadesi halâ mümkün bulunan kâğıtlar not ve Steno blokları için kullanılmalıdır. Ambalâj kâğıtları emniyetle kullanılabildiği müddetçe mükerreren istimal edilir. Eski kâğıtlar atılıp yakılmaz, eski materyali değerlendirme merkezine sevk edilir.

(3) Bütün büro makineleri haftada bir defa istifadelerine verilmiş hizmet elemanları tarafından esaslı temizliğe ve senede en az bir kerre de teknik muayeneye tabi tutulur. Yazı ve büro makinelerinden bu makinelerin verildiği hizmet elemanları sorumludurlar.

Makineler çalışma saatlerinin sonunda mevcut olduğu taktirde mahsus mahfazalarına konulur.

(4) Demirbaş eşyanın kullanılmasındaki vaki değişiklikler, meselâ bir başka yere nakil ve teslimi levazım dairesinin muvafakati ile mümkün olur.

MADDE : 10 — RESMÎ MÜHÜRLER :

ADOST'ım Md: 26. atfen.

(1) Mühür istimaline sadece idare âmiri tarafından yazılı olarak yetkili kılınan memurlar mezundur. Mühürler saplarına işlenmiş teselsül eden rakamlarla numaralanırlar. Yetkili serviste verilen mühürlerin teslim ve tesellümlerini tesbit zımmında bir liste tutulur.

(2) Mühürler geçici de olsa üçüncü şahıslara teslim edilemez.

(3) Mühür mümkün mertebe fazla kullanılmamalıdır. Kaide olarak hukukî vesika niteliğindeki tayin emirleri, tasdiknameler, belgeler, hüviyetler, kararlar gibi vesikalar mühürlenebilir.

MADDE : 11 — HİZMET ARABALARI :

(1) Hizmet arabaları sadece idare âmiri tarafından düzenlenen talimat dahilinde hizmete sevk edilir.

(2) Yapılması düşünülen görev seyahatleri vasıta tertibine yetkili servise mümkün oldukça bir sonraki hafta için Cuma günleri bildirilir. Servis memuru bu bildiriği bir listeye geçirerek Cuma günü idare âmirine takdim eder. Hizmet arabalarından sadece idare âmirinin bu iş için tayin ettiği görevliler faydalanabilir.

(3) Arabalarda daima bir seyir defteri bulundurulur. Seyir deflerine alınan benzin miktarı, arızalar, kazalar ve seyir sırasında vaki diğer önemli olaylar kaydedilir. Bu sonuncular idare âmirine derhal bildirilmelidir,

(4) İdare âmirinin izni ile memur olmıyan ilgililer de görevle alâkalı olmak kaydıyla arabalara alınabilir. Bu konudaki sorumluluk ADOST'un 28 inci maddesine göre mütalâa edilir.

(5) Hizmet arabalarının özel maksatlarla kullanılması ve hizmetle ilişkisi olmıyan üçüncü şahısların arabalara alınması hakkında mevzuatın umumî hükümleri caîdirdir.

MADDE : 12 — GÖREV KİMLİK KARI :

ADOST'un Md: 31. atfen.

Kaymakamlık dışında görevlendirilen daire mensupları yanlarında birer kimlik kartı bulundurmağa mecburdurlar.

MADDE : 13 — EVRAK DOLAŞTIRMA :

(1) Gazete ve bültenlerin tevzii hariç tamim ve anket gibi genellik taşıyan evrakın Kaymakamlık dahilinde dağıtılması ancak idare âmirinin tensibi ile mümkündür.

Bu kabil evrak bu işe mahsus özel bir dosyaya konulur. 'Dosyanın gideceği yerler dosyanın dış kapağında gösterilir. Bu dosyalar kayıt bürosu şefi tarafından tertip ve sevk edilir. Dosyanın takibi de bu servis tarafından yapılır.

(2) Dosyayı alan servis şefleri işlerini ikmal ettikten sonra dosyanın geciktirilmeden ve mümkün oldukça aynı gün içinde şevkini temin edeceklerdir. Müstacel mevat kuryeler tarafından ve hini hacette servis şefleri tarafından elden ele devredilecektir. Servisler söz konusu dosya üzerine teslim tarihini koyacaklar ve imzalayacaklar.

(3) Bu dosyalardan hiç bir evrak çıkarılamaz.

MADDE : 14 — RESMÎ BÜLTEN :

(1) Karlstadt Kaymakamlık bülteni, kaymakamlığın (Devlet ve Özel İdarede) ilân ve tebliğlerini ihtiva eden bir yayın organıdır. İhtiyaca göre neşredilir.

(2) Bu bültende neşredilecek hususlar iki nüsha halinde hukuk müşavirliğine gönderilir. (Kaymakam tarafından imza edilmek suretiyle) Bu yazıların sağ üst köşesinde altı kırmızı çizgi ile çizilmiş; «Bülten için» ibaresi bulunacaktır. Hukuk Müşaviri bu yazıların basılmasını sağlar.

MADDE : 15 — DİĞER BÜLTENLER VE MESLEKİ LİTERATÜR : 1

(1) Diğer bültenler ve müteaddit servisleri ilgilendiren mevkuteler servislere sıra ile götürülür ve sonunda kayıt servisine intikâl ettirilir. Bu yazılar bu dairede bütün servisler mensuplarının istifadelerine amade bulundurulur. Lüzumuna binaen kayıt servisinden geçici olarak alındıkları taktirde bir kartın üzerine yazının yılı, numarası, gerektiği taktirde sahife adedi, tarih ve alıcının imzası alınarak bu kart alınan metnin yerine konulur. Kayıt servisi koleksiyonu tama-

miyetinden sorumlu olup, alınan metinlerin iade edilmeleri hususunda teyakkuz gösterecektir. Kayıt servisi aynı zamanda metinlerde yapılan değişiklikler dolayısıyla her hükme gerekli notları ilâve edecektir.

(2) Resmî Gazete ve resmî bültenlerde yayınlanan hususlardan kâğıdın yalnız bir yüzüne basılmış örnekler çıkarılır. Yayınlar kayıt bürosu şefi tarafından kesilerek ilgili servislerin genel dosyalarına konulmak üzere gönderilir.

(3) Resmî gazeteler ve diğer mevzuat yıl sonunda kayıt bürosu tarafından geciktirilmeden ciltletilecek veya hiç değilse münferit nüshaların kaybolmıyacağı şekilde birbirine rapdedilecektir.

(4) Alınması öngörülen yeni yayınlar hakkındaki karar hukuk müşavirliğinin mütalâası alınarak idare âmirinin tasvibine arz olunur.

MADDE : 16 — KAYIT İŞLERİ :

ADOST'un 35 inci maddesi atfen.

(1) Bütün kayıtlar genel dosya plânına, (Einheitsaktenplan) göre tutulur.

(2) Kaymakamlığın kayıt işlemleri merkezî kayıt esasına göre yürütülür. Merkezî kayıt bürosu servislerdeki muamelâtı kapanmış bütün dosyaları (Hauptakten und Sonderakten) muhafazaya mecburdur. Bu dosyalar servislerde saklanmaz. Dosyalardaki kanun metinleri, nizamname, kararname, ve önemli tamimler gibi servislerde devamlı olarak kalması lüzumlu görülen metinler servislerin el dosyalarında bir arada muhafaza edilebilirler. Bu meyanda muamelede bulunan evrak için servis muamelât (İntizar) dosyaları tanzim olunur.

BÖLÜM-E

HİZMET İÇİ MÜNASEBETLER

I — SÖZLÜ MÜNASEBETLER

MADDE : 17 — İŞ GÜNLERİ, GÖRÜŞME SAATLERİ :

ADOST'un 34. ve 35. maddelerine atfen.

(1) İş sahipleri için iş günleri Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe ve Cuma günleridir. Görüşme saatleri 8 — 12 arasındadır.

(2) Müstacel ve bir müddetle hudutlu iş sahiplerinin şifahi müracaatları çalışma saatleri dahilinde ve görüşme saatleri olarak tesbit edilen zaman dışında da kabul edilir. Diğer ahvalde görüşme saatleri dışında müracaat eden iş sahiplerine yazılı çalışmaların bu saatler serbest bırakıldığı taktirde mümkün olabileceği hususu telkin edilmelidir.

(3) İş günleri ve görüşme saatleri ve bunlarda vuku bulacak değişiklikler günlük gazetelerle ve kaymakamlık bülteni ile duyurulur.

(4) Halkla münasebetler, görüşme saatlerinde talep ve müracaatları karşılayacak ilgili bir servis memurunun bulundurulacağı şekilde tanzim edilmelidir. Bir iş sahibinin müracaatı, müracaat edilen memurun yetkisi dışında ise, hangi servisin yetkili bulunduğu hususu iş sahibine izah edilmelidir. Memur bunu iş sahibine terkedemez.

MADDE : 18 — ÖNCELİK :

ADOST'un 36. maddesinde zikri geçen şahıslardan başka daire mümessilleri, İlçe Meclis Üyeleri ve Belediye Başkanları öncelikle görüşme saatleri dışında da kabul edileceklerdir.

MADDE : 19 — BİLGİ VERME :

ADOST'un 37. maddesine atfen

(1) Telefonla bir işin muhtevasına müteallik bilgi verme ancak telefon edenin sarîh kimliğinin kat'î surette anlaşılması ile mümkündür. Aksi halde müracaatçıya bilgiyi şahsen veya yazılı olarak alması lüzumu bildirilir.

(2) Leyhte bir durum ihdas eden evrak (Özellikle müsaadenameler, ruhsatnameler) yalnız idare âmiri veya hukuk müşaviri tarafından açıklanabilir. Şifahi taleplerde her zaman not tutulması usul ittihaz edilecek ve bu tutulan notlar yetkili servise gönderilecektir. Verilecek bilgi ve izahatlarda tahakkuku açıkça mümkün görülmiyen vaad ve bağlayıcı teminat ifadeleri ihtiyatla kullanılmalıdır.

MADDE : 20 — NOT VE MEŞRUHAT :

ADOST'un 38. maddesine atfen

(1) Sözlü ve telefonla verilen bilgilerde önemli ahvalde not alınmakla beraber bu husus ayrıca yazılı olarak da teyit edilmelidir. Verilecek bilgi dosyası için bu hususta alınan notun bir örneğinin gönderilmesi suretiyle de sağlanabilir. Sözlü ve yazılı olarak yapılan hukukî mahiyetteki müracaatlar yanlış anlama veya sorumluluğa mahal verilmemek üzere iş sahibine yazılı olarak tasdik ettirilir.

(2) Emniyetine göre alınan notlar kısım âmiri ve idare âmirinin bilgilerine sunulacaktır. Konu diğer servisleri de ilgilendirdiği takdirde bu servislere de bilgi verilecektir.

MADDE : 21 — DOSYA TETKİKİ :

ADOST'un 39. maddesine atfen

Dosyanın tetkikine müsaade edilmesi hukuk müşavirliğinin önceden iznine tabidir.

II — YAZIŞMALAR**1. GENELLİKLE :**

ADOST Md: 47 (Yazıların konularına göre ayırımı) ADOST Md: 44 (Yazıların dış şekline göre ayırımı) ADOST Md: 48 (Sureti cereyan)

MADDE : 22 — YAZI ASIKLARI HAKKINDA YAPILACAK İŞLEM :

ADOST'un 46. maddesine atfen

(1) Daireye gelen yazı aslı bu dairenin kendi dosyaları için lüzumlu bulunmadığı takdirde ilgili servise şu formüllerle iade veya sevk edilir: «ASLI İADE», «ASLI YERE SEVK» Yazı asılları daire si için lüzumlu olup da sevk edileceği daire dosyalarına lüzumlu olma-

dığı anlaşılıyorsa evrak o taktirde; «GERİ İADE» mehruhatı verilmek suretiyle sevk edilir. Aksi halde evrakın bir kopyası derkenarla gönderilir. Evrak aslı geri iade kaydıyla gönderildiği taktirde iadesi istenilen yazı üzerine iade olunacağı hususun da verilecek meşruhatın notu alınır. Bu not üzerine, yazının ilgisi not edilerek belli edilen tarihte iadesi hususu takibe alınır.

2. POSTA :

MADDE : 23 — POSTA İŞLERİ :

ADOST'un 40. maddesine atfen

(1) Kaymakamlığa (Kamu ve Özel İdare) gönderilen bilcümle evrak, muhaberat servisine verilir. Diğer servislere doğrudan doğruya gelen yazılar hakkında da aynı surette muamele yapılır.

(2) Daire kapıcısı hergün resmî postayı postahaneden en geç 8 de alır, daire posta kutusunu da saat 8 ve 14 de boşaltır.

(3) Gelen posta kaymakamın hususî kaleminde açılır. İstisnalar sadece :

- a) Üst makamlardan gönderilen,
- b) Kaymakama, zata mahsus işaretiyle gelen,
- c) Kıymetli ve taahhütlü mektuplar, açılmadan Kaymakama takdim edilir,

(4) Para ve kıymet havaaleleri devlet veya özel idare muhasebe adresini taşıyan mektuplar açılmadan doğruca muhasebeye sevk edilir. Bu mektupların posta makbuzları muhasebe müdürlüğünce imzalanır.

(5) Daire memurlarının şahsî adreslerine gönderilen mektuplar ADOST'un 40. maddesi mucibince muhatabına açılmadan verilir. Mektubun geldiği tarihte alıcıya verilmesi mümkün bulunmuyorsa zarfın üzerine mektubun geldiği tarih işaretlenir.

(6) Gelen mektubun üzerinde gönderenin adı ve adresi bulunmuyorsa bu taktirde zarfı yazıya iliştilir. Aynı muamele zarf üzerinde acele kaydı bulunan zarflar içinde uygulanır.

MADDE : 24 — POSTADAN ÇIKAN EVRAKIN İNCELENMESİ :

(1) İdare âmiri tarafından bizzat açılmamış olan posta, evrak kayıt damgası vurulduktan sonra özel bir karton içinde idare âmirinin tetkikine sunulur.

Önemsiz yazışmalar, özellikle rutin evrak meselâ, matbu sirküler, broşür gibi devamlı olarak gelen evrak idare âmirine arz edilmez. İdare âmiri gelen evraka kayıt damgasına bir çizgi çekmek suretiyle tarafından görüldüğünü gösteren bir işaret kor. İşaretlerin manası :

- R) Tekrar görüşme (İzahat)
- SOFORT) Çok acele muamele
- EİLT) Acele muamele
- I) İmza için bana gelecek
- J) Yazıyı hukuk müşaviri parafe edecek
- TGB) Günlük takip defterine geçirilecek

İdare âmiri tarafından evrak ve tasarılar üzerine konulacak meşruhat kahverengi kalemle yapılır. İzahat istenmesi halinde bu husus derhal yerine getirilir. İlgili memur konuyu mükemmel bir surette arz edecek şekilde hazırlamağa mecburdur. Konu ile ilgili bilcümle evrak birlikte getirilecektir.

(3) İdare âmirinden sonra, gelen posta incelenmek üzere hukuk müşavirine sevk edilir. Hukuk Müşaviri parafesini yeşil kalemle yapar.

MADDE : 25 — GÜNLÜK TAKİP DEFTERİ, GERİ KALMIŞ EVRAK LİSTESİ 1

(1) Kaymakamlık evrak kaleminde genel bir evrak kayıt defteri tutulur. Yalnız Harp Tazminatları Dairesi, müstakil bir evrak kayıt defteri tutar.

Kayıt defterinde :

- a) Üst makamlardan gelen evrak,
- b) Kanunî mükellefiyet ihtiva eden evrak,

c) Diğer önemli evrak, özellikle politik, ekonomik ve hukuki ehemmiyeti haiz olanlar,

d) Büyük bir muhaberata yol açacağı öteden beri anlaşılmış evrak,

e) Kayıt defterine geçirilmesi idare âmiri, kısım âmiri veya servis şefi tarafından tayin edilmiş evrak.

aynı konudaki müteakip evrak yeni bir kayıt numarası almaz ve eski numarası ile muamele görür.

(2) Muamelenin başka bir yere intikâlini mübeyyin meşruhat ile diğer muktezalar kayıt defterine şerh verilmek üzere bu defteri tutan ilgili memura bildirilir. Baş sorumlu servis değiştirildiği taktirde de muamele evrak kaleminden geçirilecek ve kayıt defterindeki kayıt buna göre değiştirilecektir.

(3) Her üç ayda bir kayıt memuru muamelesi ikmal edilmemiş evrakın bir listesini tanzim ederek idare âmirine takdim edecektir.

MADDE : 26 — EVRAK ÜZERİNDE MÜTEAKİP MUAMELELER :

(1) Evrak, Kaymakam ve Hukuk Müşavirinin tetkikinden geçtikten sonra kayıt defterine işlenmesi ön görülmüş ise, bu deftere kaydolunur ve damgalanır. Bu damga servis işaretini, genel dosya numarasını ve kayıt defteri numarasını taşır. Meselâ II/-437/1-1426

(2) Evrak, evrak servisinden kuryeler vasıtasıyla ve özel evrak dosyaları içinde servislere getirilir. Posta aynı gün içinde en geç öğleden sonra (Cumartesi hariç) servis şefinin eline geçmelidir. Hususiyle acele evrakın gecikmeden servise ulaştırılması sağlanacaktır.

(3) Servis şefi evrakı alır almaz inceler, evrak yanlışlıkla idare âmiri veya hukuk müşavirine verilmeden yahut meşruhata rağmen kayıt defterine geçirilmeden gelmiş ise servis şefi noksan hususların gecikmeden tamamlanmasını sağlar.

3. SERVİS ÇALIŞMASI :

MADDE : 27 — MÜSTACELİYET, ARA BİLGİ, ARA KARARI :

ADOST'un 50. maddesine atfen

Bir muamele üç hafta içinde bitirilemeyecek ise, dilekçe sahibine dilekçesi alınır alınmaz bir ara kararı bildirilir. Üç haftanın geçmesine rağmen muamele tamamlanamamış ise bu ara kararı behemhal verilmelidir. Bir kararın üst makamlardan istihali üç haftadan fazla sürerse veya işin önceden bildirilmiş bulunan tarihte ikmalî mümkün olmamış ise bu taktirde alakalıya gereken bilgi verilmelidir.

MADDE : 28 — YAZI TASLARLARININ HAZIRLANMASI (MUCİP):

ADOST'un 51. maddesine atfen

(1) Şumullü yahut güç mevzuattan olmadıkça yazı taslakları ve temiz yazılar kopya suretiyle aynı anda hazırlanır. Diğer ahvalde taslaklar ayrıca yapılır. Taslaklarda tashihat için uygun bir satır aralığı bırakılmalıdır. Taslaklar daktilolar tarafından müşkülâta maruz kalmadan yazılabilecek şekilde kaleme alınmalıdır.

(2) Uzun ve hususiyle güç ifadeli taslaklar servis memuru tarafından steno ile yazılarak daktiloya verilir. Önceden normal yazı ile hazırlanan taslak metni, steno yazının altında muhafaza edilir. Doğrudan doğruya makinada dikte sadece kısa taslaklar inhisar ettirilmelidir. Kısa tahrirat memur tarafından doğrudan doğruya makinada yazılabilir. Yazının kopyası taslak yerine geçer. Bunun dışında yazıların memur tarafından doğrudan doğruya yazılması memnudur. Vasıflı ve ücreti buna göre tesbit edilmiş servis elemanları yazı işleri ile esas çalışmalarından alıkonamaz. Dikte makinalarından azamî derecede istifade edilmelidir.

(1) ENTWURF (TASLAK - MUCİP) Yazı lâyihası: Metinde taslak olarak tercüme edilmiştir. Alman tahrirat sisteminde önemli bir unsur teşkil etmektedir. Bizdeki müsvedde yazıdan farklı bir mahiyet taşır.

(Çevirenin notu)

MADDE : 29 — RESMÎ YAZILARIN TARZ VE KISALTMALAR :

ADOST'un 45 ve 52. maddelerine atfen

(1) Muz'ic iş sahiplerine karşı dahi nezaketli ifade tarzı muhafaza edilecektir.

(2) İmalerde «birinci şahıs» şekli sadece idare âmirinin özel yazıları için kullanılacaktır. Lisan bakımından güzel olmyan «arzedilir», «rica edilir» v.s. yerine «Kaymakamlıkça arz veya rica edilmiştir» şekli kullanılmalıdır. Uzun cümleler sadece lisan bakımından sıkıcı değil aynı zamanda yazı muhtevasının anlaşılmasını güçleştiren tertiplerdir. Resmî yazı usulü daha çok konuşma diline uymalıdır. Pasif yerine aktif cümleler teşkil edilmelidir.

(3) Kanunî hükümlere atıf yapıldığında kanunun tarih ve sayısı belirtilecektir. Ancak çok belirli kanunlarda bundan sarfınazar edilebilir. Meselâ: Medenî Kanun (M.K.) bunların dışında mevzuatın tam ismi belirtilecektir. Meselâ: (Devlet Garajlar Nizamnamesi) gibi. Aynı metin içindeki tekrarlamalarda kısaltmalar yapılır. (ADOST'A ekli kısaltmalar cetveli ek 2)

MADDE : 30 — YAZI TASLAĞININ ŞEKLİ ESASLARI :

ADOST'un 53. maddesine atfen

(1) Servis işaretlerinin yanında özel sektörde olduğu gibi mutad dikte işaretleri kullanılmaz. Meselâ: Memur veya daktilo isimlerinin baş harfleri gibi.

(2) Önemli vesikalar, plân v.s. dizi pusulasına bağlanır. Eklenecek evrak ayrı bir dosyaya konularak renkli bir kalemle numaralanır ve dizi pusulasında şu şekilde gösterilir. (Zarf - içinde 1 -10 yaprak)

(3) Taslakların başında ilgili servis ve şubelerin işaretleri ile tasarıya (taslak) imza vaz'edecek makamlar işaretlenir. İmzalama alt kademeden üst kademeye doğru icra edilir. Ve imza edenler tasarının başındaki kendi işaretlerini çizerler.

(4) Mahiyeti itibariyle önemli hukukî meseleler ihtiva eden taslaklar hukuk müşavirine müşterek imza için gönderilir.

(5) Baş sorumlu servis hazırlanan taslağı imzaya sevkeder. İştirak eden servisler taslakta değişiklik yapamazlar, ancak değişiklik tekliflerini ilâve ederler. Önemli değişiklikler kurşun kalemle taslağın kenarına not edilir. Her servis taslağı geciktirmeden bir

sonrakine gönderir. Gecikme kaçınılmaz ise, baş sorumlu servis en geç üç gün sonunda haberdar edilecektir. Taslak iştirak eden servis dosyaları içinde lüzumlu ise bu servis için bir fazla kopya hazırlanarak taslağa eklenir.

MADDE : 31 — Tasarı meselenin esas muhtevası dışında aynı zamanda büro tekniği bakımından idarenin yazı ve kayıt işlerini yürüten elemanlarına da gerekli talimatı ihtiva etmelidir. Yapılacak işlemler romen rakamları ile sıralanır. İdarî muamele dolayısıyla bir masraf mükellefiyeti bahis konusu ise miktarı ilgili servis tarafından tasarıda gösterilir.

MADDE : 32 — VADE TAKVİMLERİ :

ADOST'un 54. maddesine atfen

Muayyen aralıklarla yapılan daimî nitelikteki yazışmalarla (üst makamlara verilecek raporlar, mahallî idarelerden istenen raporlar gibi) bir kaç seneye sarî vade takvimlerine işlenecektir. Vade takvimleri bütün servisler için kayıt bürosu tarafından tutulur. Kayıt memuru servis şeflerini vadeler hususunda teskerelerle haberdar eder.

İCRAAT RAPORLARI

ADOST'un 55. maddesine atfen

TARİHLER — TAKVİMLER

MADDE : 33 — TEKİT VE İKAZ YAZILARI :

Diğer makamların tekit ve ikazına mahal vermemek için münasip zamanlarda lüzumlu ara bildirileri yapılmalıdır.

MADDE : 34 — DOSYA MUHTIRASI :

Dosyalar her zaman kolayca anlaşılır bir tarzda tanzim edilmelidir. Bu suretle ilgili memurun, vekilinin ve hatta âmirin bulunmadığı zamanlarda da servis hiç bir güçlüğü maruz kalmadan dosyanın muhtevasını kavrayabilmeli ve muameleyi yürütebilmelidir. Önemli hususlar ve hukukî noktayı nazarlar, şifahî veya telefonla vaki muhaberad da not edilerek dosyaya ilâve edilmelidir.

MADDE : 35 — DOSYA TANZİMİ:

Her muamele için ayrı olmak üzere işleme mevzuu evrak müstakil bir dosya gömleğinde toplanır ve tarih sırasına göre eski tarihliler üste yenileri de alta gelmek üzere klasörde muhafazaya alınır. Hacmi itibariyle klasöre geçirilemeyen ve müteferrik yazılar bağlanmadan klasörün arkasına merbut dosya zarfına konulur. Dosyalanan yazıların sağ üst köşelerine kırmızı kalemle müteselsil numaralar konulur.

MADDE : 36 — HARÇLAR :

Her muamele kapanmadan önce kaymakamlığın genel idare ve özel idareye ait harç ve ödemelerinin ikmali hususu özellikle kontrol edilir. Harç ve ücrete tabi her muamelede harç miktarı ve mükellef tam ve açıkça gösterilecektir.

MADDE : 37 — DOSYAYA KONULMA VE HIFZİ İŞLEMLERİ

(1) «Dosyasına» kaydı ile işlem gören evrak muameleden kaldırılır. Bu itibarla bu işlem sorumluluğu gerektiren bir tasarruftur. «Dosyasına» denilmeden evvel muamele iyice kontrol edilmeli, bu suretle gerekli tedbirlerin, özellikle müddet kaydına bağlı hususların yerine getirilip getirilmediği hususu incelenmelidir.

(2) Kayıt bürosu şefi dosya kaldırılmadan evvel mukaddem işlemlerin yerine getirilip getirilmediğini inceler.

(3) Servis kayıt memurları dosyaya girecek her muameleyi evrak kayıt servisine tevdi mecburdurlar.

4. TEMİZ YAZILAR :

MADDE : 38 — TEMİZ YAZILARIN ŞEKLİ, KISALTMALAR:

(1) Servis işareti yazının sol üstüne yazılır. Bunun altında makam işareti bulunur. Kaymakamlığın özel yazıları dışında kullanılacak ibare «Karlstadt Kaymakamlığı» şeklindedir.

(2) Büyük boy kâğıtlar bir buçuk satır aralıkla, yarım kâğıtlar ve posta kartları bir satır aralıkla yazılır.

(3) Mektup zarfları, posta zimmet işlemleri ve mümasili muamelât servis daktiloları tarafından yazılır.

MADDE : 39 — İMZA SELÂHİYETİ :

(1) Kaymakam tarafından imza edilecek evrak :

- a) Üst makamlara yazılacak yazılar,
- b) Genel mahiyetdeki emir ve tamimler,
- c) Diğer makam ve merci üstlerine yazılacak yazılar,
- d) Meclis ve heyetlerin iştima davetleri,
- e) Milletvekili, Senatör, İl ve İlce Genel Meclis Üyelerine yazılacak yazılar,
- f) Dış ülkelere yazılacak yazılar,
- g) Kaymakam tarafından imzalanması kanunî icaplardan bulunan yazılar,
- h) Esas konusu veya politik ehemmiyetine veya diğer mühim bir sebeble hususî bir önem taşıyan yazılar,
- i) Şikâyet ve itirazlar üzerine alınan kararlar,
- k) Takdir, tebrik ve teşekkür yazıları,
- l) Basın ve radyoda neşredilecek ilânlar, radyo ve basma yazılacak yazılar,
- m) Selâhiyet verilmemiş bulunan ödeme ve tahsil evrakı,
- n) Talî derecede ehemmiyeti olan carî muamelât dışındaki özlük işleri,

- o) Kaymakamın evraka daha önceden imza edeceğini not ettiği yazılar (Kahverengi kalemle X işareti, Md. 24 fıkra 2).

(2) Kısım idarecisi kaymakam tarafından imzalanması gerekli yazılar dışında ve servis şefi tarafından da imzalanamayacak bütün yazıları imzalar.

(3) Servis şefi mukteza tayinine ve karara mevzu olmayan yazıları imzalamaya yetkilidir. Bunlar özellikle hatırlatmalar, çağırımlar, tesellüm ilmühaberi, evrak asıllarının tasdiki, tavzih talepleri gibi yazılardır. Bazı servis şeflerine ve vekillerine idare âmirinin mahsus onayı ile özlük dosyalarında muhafaza edilmek kaydıyla genişletilmiş imza salahiyeti verilebilir.

(4) Muhasebe evrakı kendilerine yetki verilmiş bulunan kaymakamlık ilgilileri tarafından imza edilebilir.

(5) Muhasebe müdürlerinin imza salahiyetleri genel muhasebe mevzuatı çerçevesinde mer'idir.

MADDE : 40 — İMZA ŞEKLİ :

ADOST'un 59. maddesine atfen

- (1) İmzalar şu şekilde yapılır :
 - a) İdare âmiri her hangi bir ek ilâve etmeden,
 - b) Meclis tarafından seçilen kaymakam vekili vekâletinin devamı müddetince «vekâleten» «I. V.» eki ile,
 - c) Diğer bilûmum imza salahiyetleri «Kaymakam adına» «I. A.» eki ile.
- (2) İmza mühürü kullanmak memnudur.
- (3) Teksir suretiyle çoğaltılan yazılar mostraya imza suretiyle imzalanır.
- (4) ADOST'un 59. maddesine göre tasdik usulü men edilmemiş ve taslak ve temiz yazı aynı zamanda hazırlanarak imzaya verilmemiş ise imza yazı temyiz edilirken bundan böyle sadece aşağıdaki suretde tasdik olunur.

İmza

İmza edenin adı

İmza edenin görevi

Mühür

Tasdik eden

Tasdik edenin imzası

Tasdik edenin görevi

5. GÖNDERME :

MADDE : 41 — POSTA :

ADOST'un 60 ve 61. maddelerine atfen

(1) Bilûmum posta, istisnasız posta servisi taraf nidan gönderilir. Servislerin müstakilen evrak göndermeleri memnudur. Gönderilmeye hazır evrak servisler tarafından kaleme getirilir.

(2) Evrak kayıt defterini tutan kayıt bürosunda gelen evrakın çıkışı deftere işlenir. Posta sevk mercii gönderilecek evrakı kapatmadan evvel sayılarını bir kerre daha kontrol eder. Taslakda zikredilmiş muamelelerin romen harfleri ile gösterilmiş maddeleri işaretlenmek suretiyle yerine getirilip getirilmediği yeniden kontrol edilir. Ve taslağa «gönderilmiştir» işaretini vaz'eder.

(3) Bir alıcıya gönderilecek müteaddit evrak birleştirilerek gönderilir. Kaza içindeki müraselât mümkün mertebe kapıcılar tarafından götürülür. Köylere gönderilecek evrak acele olmadığı takdirde köyler için bu hususta hazırlanmış bulunan mektup kutularına kendileri tarafından alınmak üzere konulur.

III — BASIN VE RADYO İLE MÜNASEBET

MADDE : 42 — ADOST'un 39. maddesine atfen

(1) Basın ve radyoya verilecek haberler yalnız idare âmiri ve bulunmadığı hallerde vekili tarafından verilir.

(2) Hangi olayların kaymakamlık tarafından radyo ve basın yolu ile açıklanacağı hususuna sadece idare âmiri karar verir. Heyet toplantılarına basın ve radyo temsilcilerinin daveti hususu da yine kaymakama aittir.

IV — GÖREVLE İLGİLİ SEYAHATLER - MÜZAKERELER

MADDE : 43 — GÖREVLE İLGİLİ GEZİLER :

Görevle ilgili seyahatler, seyahate çıkılmadan evvel kaymakamın yazılı mezuniyeti ile yapılır.

MADDE : 44 — OTURUMLAR, MÜZAKERELER :

ADOST'un 63. maddesine atfen

(1) Gerektiğinde bütün kısım idarecileri ve servis şeflerinin iştiraki ile kaymakamın başkanlığında haftalık toplantılar düzenlenir. Ve servisleri topluca ilgilendiren önemli meseleler müzakere edilir. Kısım dahilindeki gerekli müzakereleri de kısım idarecisi tertipler. Bunun dışındaki toplantılar, özellikle kaymakamlık mensubu olmyanların iştirak edeceği müzakereler sadece kaymakamın mezuniyeti ile mümkündür. Ve bu kabil toplantılar için zabıt tutulur.

(2) Kaza organlarının oturumlarını idare âmiri hazırlar. Servis şefleri müzakere dokümanını kaymakama zamanında takdim ederler. Diğer toplantıları müzakere konusunun ağırlık merkezini taşıyan servis şefleri hazırlar.

(3) Kaymakamlık dışında vaki ve kaymakamlık mensuplarından birinin katılması öngörülen kongre, toplantı ve müzakereler neticeleri ilgili memurun avdetinde derhal kaymakama duyurulur.

BÖLÜM — F

POSTA VE TELEFON MÜKÂLEMELERİ

MADDE : 45 — HARÇ MÜKELLEFİYETİNE TABİ MUAMELÂT :

Servis şefleri ADOST'un 67. maddesinin 3. fıkrasına riayete mecburdur. Bu maksatla servis şefi tasarının sağ üst köşesine (Harç mükellefiyetine tabidir) notunu kor. Bu suretle işaretlenmiş yazılar sevk mercii tarafından takyitli olarak gönderilir. Zarfın ön kısmının sol alt köşesine kısaltılmadan «ücrete tabi resmî yazıdır» ibaresi konur.

MADDE : 46 — TELEFON MÜKÂLEMELERİ :

ADOST'un 75. maddesine atfen

(1) Telefon muhaberesi zaman ve masraf bakımından tasarruf sağladığı taktirde yapılmalıdır. Bu husus özellikle şehirler arası muhaverelere aittir. Telefonla şehirler arası mükâlemelerde daima işin acele mektup veya sair suretle zamanında fakat daha az bir masrafla hallinin mümkün bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

(2) Şehirler arası konuşmalar kaymakamlık santralı tarafından bir listeye geçirilerek her hafta sonunda idare amirine takdim edilir. Bu listede konuşanın ismi, konuşulan yer ve konuşma müddeti yer alır. Özel konuşmalar mükâleme listesinde açıkça gösterilmelidir.

(3) Kaza bölgesi dışında yapılacak şehirler arası konuşmalar idare amirinin daha önceden yazılı mezuniyetine bağlıdır.

(4) Kaymakamlık mensupları dışındaki şahıslar zaruret halinde ücreti ödenmek sureti ile idare âmirinin müsaadesi ile kaymakamlığın telefonundan faydalanabilirler.

(5) Santral görevlileri ay sonlarında tahsil ettikleri ücretleri ilgili daireye iade ederler.

MADDE : 47 — TELGRAF VE TELEFONLA YAZDIRMALAR :

ADOST'un 76. ve 77. maddelerine atfen

(1) Telgraf ve telefon yazıları sadece idare âmirinin önceden vaki müsaadesi ile yapılır. Müsaade teklifine yazının bir sureti bağlanır.

(2) Telefonla yazdırmalar telgraf tarzında ihtiram ifadeleri kullanılmadan kaleme alınmalıdır.

SON HÜKÜM

MADDE : 48 — YÜRÜRLÜK :

Bu hizmet talimatı 1/4/1960 dan itibaren mer'idir.

KARLSTADT I/Nisan/1960

İmza
(Amman)
Kaymakam

HABERLER

İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilâtını Yeniden Düzenleme Projesi Müdürlüğü Çalışmaları

Yiğit KIZILCAN

Yayın Müdürü

İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilâtını Yeniden Düzenleme (İÇ - DÜZEN) Projesi Müdürlüğü 1970 yılı İçişleri Bakanlığı bütçesinin T.B.M.M. de görüşülmesi sırasında Milletvekili ve Senatörler tarafından İÇ - DÜZEN çalışmalarıyla ilgili olarak sorulması muhtemel sorular ve bunlara verilebilecek cevaplarla ilgili kısa bir not hazırlamıştır.

İÇ-DÜZEN çalışmalarının neden uzadığı, bir türlü sonuçlandırılmadığı ve ne zaman biteceği hususlarının ve İÇ-DÜZEN çalışmalarının neleri getireceğinin açıklandığı notta, İÇ - DÜZEN çalışmalarının niçin uzadığı ve bugüne kadar sonuçlanamaması şu şekilde belirtilmiştir:

«İdare mekanizması, Türk toplumunun özellikle son elli yıldır içinde bulunduğu dinamizme, geçirdiği sosyal, ekonomik ve kültürel değişmelere ayak uyduramamış, değişen ve gelişen şartlar karşısında bir dirilme

gösterememiş, çok eski devir icaplarına göre hazırlanmış kanunları uygulamak zorunda kalmış, bir bürokrasi içerisinde, yöneticilerin bütün iyi niyet ve çabalarına rağmen kendisinden beklenenleri verememiştir.

Bu durum karşısında, idarenin kendisinden beklenen hizmetleri başarılı bir şekilde yaparak halkımızı mutlu kılabilmesi için, değişen ve gelişen şartlarla günün ihtiyaçlarına uygun bir yeniden düzenleme çalışmasına girişilmesi zorunlu görülmüştür». Denmek suretiyle araştırmaya niçin gidildiği açıklandıktan sonra araştırmanın nasıl yapıldığı şu şekilde ifade edilmiştir:

«İçişleri hizmet ve teşkilâtiyle ilgili bütün problemlere tek çözüm yolları bulabilmek, konular arasındaki bağlantıları kurabilmek, her konunun teşkilât üzerindeki etkilerini inceliyebilmek, diğer kuruluşlarla olan ilişkileri ve bu ilişkilerin olumlu ve olumsuz yönlerini aydınlatma kavuşturabilmek ve ancak bundan sonra bütün hizmetleri, kuruluşları ve aralarındaki ilişkileri bilerek, sonuca ulaşmak şeklinde

bilimsel bir metotdan yararlanılarak Bakanlık hizmet ve teşkilâtıyla ilgili oldukları tespit edilen bütün konular üzerinde derinliğine bir araştırmaya girişilmiştir.»

İçişleri hizmet ve teşkilâtını yeniden düzenlemek amacıyla yapılan araştırmaların açık ve belli bir hedefe yöneltildiği belirtilen not'da, bu araştırmaları yapmaya ve sonuçlandırmaya ehil bir teşkilâtın kurulmuş olduğu, bu teşkilâtla bilimsel kuruluşlar arasında sıkı bir işbirliğinin sağlanmış olduğu, bu işbirliğinin, bilhassa, araştırma, teknik ve metotları ile teşkilâtlandırma konularını kapsayan seminerde araştırmacıların eğitimi safhasıyla hazırladıkları raporların nihai değerlendirilmesinde kesafet kazandığı, bu arada araştırmanın yürütümünde de gerekli istişarelerin yapılmış olduğu belirtilerek, araştırmanın büyük ölçüde tamamlanmış olmakla beraber henüz son değerlendirilmesinin yapılmamış olduğu, zira, içişleri hizmet ve teşkilâtıyla ilgili bulunan 3000 konunun evvelâ ekiplere göre gruplandırıldığı, sonra da münferit konular dahilinde araştırmacılar arasında taksim edildiği, araştırmacıların her münferit konu için verdikleri ve verecekleri ön raporların yalnızca, o konunun kendi içinde derinliğine incelenip,

özel şartlarına göre değerlendirilerek tahlil edilmesi sonunda ortaya çıkan aksaklıkları giderecek çözüm yollarını ihtiva edeceği, bu raporların evvelâ Koordinasyon Kurulunda, sonra da Yönetim Kurulunda tartışılarak diğer konularla olan ilişkileri tesbit edildikten sonradır ki, genel ve kesin çözüm yollarına ulaşılabileceği, bu tartışmalar yapıp gerekli birleştirme ve genellemeler sağlanmadıkça, araştırmacı raporlarındaki bütün tavsiyeleri birer geçici çözüm yolu olarak kabul etmenin gerektiği, bu geçici çözüm yollarına göre uygulamaya geçmenin isabetsizliğinin açık olduğu, böyle bir hareketin ortaya birbirine zıt, diğer problemlerle ilişkileri iyice ayarlanmamış binlerce tavsiye çıkaracağı, bu durumun Bakanlık hizmet ve teşkilâtındaki bütünlük ve dengeyi büsbütün bozacağı, ve varılmak istenilen hedefin tam tersine gidileceği açıklanmıştır.

Araştırmanın, makul derecede uzun bir süreye ihtiyaç gösterdiği, makul sürenin sınırını tespit edebilmek için içişleri hizmet ve teşkilâtının şümülünü ve vatan sathına yaygınlık derecesini düşünmenin gerektiği belirtilen not'da, bu şumul ve yaygınlık şu şekilde ifade edilmiştir :

«1 — İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin tefişine, bütün il, ilçe ve bucaklara yayıl-

miş 10.000'i aşkın kuruluş tabii bulunmaktadır.

2 — Vali, kaymakam ve bucak müdürlerinin İçişleri Bakanlığına bağlı olmaları sebebiyle, taşrada yürütülmekte bulunan Devlet hizmetlerinin derece farkı olmakla beraber, hemen tamamı içişleri hizmet ve kuruluşlarına etki yapmaktadır. Nitekim araştırma ve inceleme yapılan 1023 birimden sadece 398'i İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Diğer 625 kuruluş İçişleri Bakanlığı dışındaki Bakanlıklara ve müstakil genel müdürlüklere ait bulunmaktadır.

Hizmet ve kuruluşlar arasındaki sıkı ilişki, inceleme ve araştırmanın kapsamını bu derece geniş tutmayı gerektirmiştir.

3 — Mahallî idarelerle ilgili mevzuat İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlandığı gibi, mahallî idareler üzerindeki etkili vesayet hakları da İçişleri Bakanlığına ve bu Bakanlık personeline ait bulunmaktadır. Diğer taraftan mahallî idareler yapmakta oldukları çeşitli hizmetler yönünden diğer Bakanlık ve kuruluşlarla da çeşitli ilişkiler kurmuşlardır. Mahallî idare hizmetleri ve Devletle mahallî idareler arasındaki vesayet ilişkileri üzerinde yapılmakta olan araştırmalar zarurî olarak bütün bu bakanlık ve kuruluşları da kapsamına almaktadır.»

Araştırmanın bu derece şumullü tutulması ve uzun sürmesi nedenleri bu şekilde açıklandıktan sonra, uygulamanın; 3 yıllık, geniş kapsamlı, uzun ve sabırlı bir çalışmadan sonra, 1970 yılı içinde başlıyabilmesinin makûl görüleceği keza söz konusu not'da belirtilmiştir.

İÇ-DÜZEN çalışmalarının sonunda, herşeyden önce İçişleri Bakanlığının merkez ve taşra kuruluşlarının günün ekonomik, sosyal ve kültürel şartlarına uygun yeni bir teşkilât düzenine kavuşturulmuş olacağı, bu arada idare âmirlerine özellikle plânlı dönemin ihtiyaçlarına uygun yeni bir zihniyetle çalışma imkânlarının sağlanmış olacağı, belirtilen not'da, araştırmaların sonunda sağlanacak diğer yararlardan bazıları şöyle sıralanmıştır :

«a — Her bir kuruluşta hizmetin en verimli, sür'atli ve emin bir şekilde yapılması ve halka basit ve kolay yoldan intikali imkânları bulunmuş olacak ve bu şekilde kötü anlamıyla kırtasiyecilik asgarî hadde indirilebilecektir.

b — Kırtasiyeciliğin veya bürokrasinin en önemli âmillerinden bir tanesi de; merkezle taşra, ayrı yerlerde bulunan kuruluşlar arasında ve hatta bizatihi kendi içlerinde bile uygun haberleşme kanallarının tesis edi-

lememiş olmasıdır. Taşrada vali, vali muavinleri ve kaymakamların, merkezde genel müdürlerin ve üst kademe yöneticilerinin gereksiz yere imza makinesi haline gelmesi bunun en tipik örneğidir. Bu sebeple, hizmetin yararına olmayan, ona hiç bir katkıda bulunmayan haberleşme ve yazışma kanalları ayıklanmak, kolaylık, basitlik ve sür'ate kavuşturmak suretiyle bürokrasi veya kırtasiyeciliğin idareye ve işe olan bütün kötü etkileri silinebilecektir.

c — Kamu idaresinde yeniden düzenleme yapmanın asıl amacı kamu kuruluşlarına ait işlerin gecikmeye meydan verilmeden yürütülmesi, üstün, iyi vasıfta, kaliteli hizmet sağlanması ve onun en az masrafla, verimli bir şekilde temin edilmesidir, işçileri Bakanlığındaki yeniden düzenleme çalışmaları sonucunda bu amacın gerçekleşmesi sağlanacak, hizmetin daha iyi yapılma imkânları bulunacaktır.

ç — Hizmet kolundaki personelin görev, yetki ve sorumluluklarının açıklığa kavuşturulması suretiyle Bakanlık içerisinde iyi işliyen bir insan gücü kullanma düzeninin kurulması, yukarıda nasıl yürütüldüğü ayrıntılı olarak belirtilen teşkilât araştırmasının sonucunda en uygun tarzda sağlanmış ve gerçek durum ve ihtiyaçlara uygun

kadrolar elinde hizmetin en iyi bir şekilde (ucuz, verimli, kaliteli, sür'atli ve emniyetli) yapılması teminat altına alınmış olacaktır.

d — Yapılan çalışmalarla, her birime verilecek görevlere paralel olarak yetki ve sorumlulukların da dengeli bir şekilde dağıtılması; görev, yetki ve sorumluluk sınırlarının, hizmet amacına en uygun tarzda belirtilmesi imkânına kavuşulacaktır.

e — İşçileri Bakanlığı kuruluşlarında yeniden düzenlemeyi gerektiren bir sebep te teşkilâtın değişen, gelişen ve yeniden ortaya çıkan ihtiyaçlara uymamasıdır. Bu noktadan hareket eden araştırma; kuruluşların hangi bakımlardan bu günün sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına ve şartlarına uymadığını tesbit ederek, günümüze uygun bir kuruluş düzeni getirecektir. Her hizmet dalında uzun süreli bir taşra araştırması yapılması, çeşitli konularda günün şartları içerisindeki uygulama durumunun titizlikle incelenmesi; sosyal ve ekonomik ihtiyaçlara uygun bir kuruluş düzeninin getirilmesi amacıyla hareket edildiğini göstermektedir.»

Not'un bundan sonraki kısmında, işçileri hizmet ve teşkilâtının bütün konulan üzerinde aynı zamanda araştırma yapıldığı için ahenkli bir sistem deği-

sıklığını getirmenin kolaylıkla mümkün olacağı, nitekim bugüne kadar yapılan araştırmaların içişleri hizmet ve teşkilâtını doğrudan doğruya ilgilendiren 18 kanun, 5 tüzük ve 5 yönetmeliğin tamamen yeniden düzenlenmesi gereğini ortaya çıkardığı, bu mevzuatın hazırlanması için gerekli verilerin % 90 ölçüde ortaya çıktığı, ayrıca, içişleri hizmet ve teşkilâtını doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilgilendiren 174 kanun, 33 tüzük ve 30 yönetmeliğin bazı hükümlerinde, getirilecek yeni sisteme uygun düzenlemeler yapılması gerektiği hususunun tesbit edildiği, araştırmaların, bunlarla ilgili verileri de % 90 ölçüde ortaya çıkardığı açıklanmıştır.

Söz konusu not'a ilişik listede, araştırmalar sonunda, yazılan raporlara dayanılarak, doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığını ilgilendiren konularda ilgası teklif edilecek ve yeniden düzenlenecek ana mevzuat şu şekilde sıralanmıştır :

I — Bakanlık Merkez Teşkilâtı Konusunda :

1 — 1624 sayılı Dahiliye Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun

2 — 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu

3 — 3/453 sayılı Mülkiye Teftiş Heyeti Nizamnamesi

Bakanlığın Merkez

Teşkilâtının yeniden düzenlenmesi dolayısıyla ayrıca 3 kanun ve 3 yönetmeliğin bazı hükümlerinde değişiklik yapılması gerektiği belirtilmiştir.

II — İl Genel İdaresi Konusunda :

1 — 5442 sayılı İl idaresi Kanunu

2 — 5917 sayılı Gayrimenkule Tecavüzün Def'i Hakkında Kanun

3 — Mülki Protokol Tüzüğü

Ayrıca, İl Genel İdaresinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili olarak 39 kanun, 9 tüzük ve 11 yönetmelikte değişiklik yapılması lüzumuna işaret edilmiştir.

III — Zabıta Hizmetleri Konusunda :

1 — 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu

2 — 1706 sayılı Jandarma Kanunu

3 — 2559 sayılı Polis Vazife ve Sâlâhiyet Kanunu

4 — Adli Zabıta (yeni)

5 — Sabotajlara Karşı Korunma ve Sabotajları Önleme Kanunu (yeni)

6 — Polis Vazife ve Sâlâhiyet Nizamnamesi

7 — 2/7756 sayılı Jandarma Teşkilât ve Vazife Tüzüğü

8 — Polis Birliklerinin Üstleri Tarafından Teftişi Hakkında Yönetmelik

9 — Muhtemel Hadiseleri Önleme ve Müdahale Plânları Yapılmasına İlişkin Yönetmelik

10 — Polisin Disiplinine, Merasim ve Topluluklardaki Rolüne ve Polis Karakol Teşkilâtı ile Vazifelerine Dair Yönetmelik

Ayrıca, yapılan araştırmaların sonunda, zabıta hizmetleriyle ilişkili bulunan 52 kanun, 17 tüzük ve 11 yönetmelikte değişiklik yapılması gereğinin ortaya çıktığı belirtilmiştir,

IV — Nüfus Hizmetleri Konusunda :

1 — Sicilli Nüfus Kanunu

2 — Nüfus Yazımı Deneme Kanunu

3 — Sicilli Nüfus İdarelerinin Teşkilâtı ile Memurlarının Vezaifini Mübeyyin Nizamname

Nüfus hizmetlerindeki yeniden düzenleme dolayısıyla ayrıca 6 kanunda gerekli değişiklikler yapılması lüzumuna işaret edilmiştir.

V — Sivil Savunma Hizmetleri Konusunda :

1 — 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu

2 — Sivil Savunma İdaresi Teşkilât Kanunu

3 — Her iki kanunla ilgili

yönetmelikler

Sivil Savunma hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi nedeniyle ayrıca, 5 kanun, 1 tüzük ve 4 yönetmelikte değişiklik yapılması öngörülmüştür.

VI — Mahallî İdareler Konusunda :

1 — Özel İdare Kanunu

2 — Belediye Kanunu

3 — Belediye Cezaları Kanunu

4 — Köy Kanunu

Mahallî idarelerin yeniden düzenlenebilmesi için, yukarıda hazırlanmasına değinilen kanunlardan başka, Özel İdareler yönünden 33 kanun, 4 tüzükte, Belediyeler yönünden 22 kanunda, köy idareleri yönünden 15 kanun, 3 tüzük ve bir yönetmelikte bazı değişiklikler yapılması gereği üzerinde durulmuştur.

Avrupa Konseyi işbirliği Komitesi Toplandı.

Avrupa Konseyi İşbirliği Komitesi hazırlamış olduğu mahallî idarelerle ilgili anketin cevaplarını tartışmak üzere 27 Ekim 1969 tarihinde toplanmıştır.

Türkiye'yi temsilen İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Osman Meriç ve Tetkik Kurulu Müşavirlerinden M. Abdüllâtif Ömer Evrenselin katıldıkları bu top-

lantı, Fransa'nın Strasbourg şehrindeki Avrupa Konseyi özel binasında yapılmış ve 4 gün devam etmiştir.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri toplantıyı açtıktan sonra toplantıyı idare etmek üzere başkanlık seçimi yapılmış ve Fransa İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürü M. Toutain başkanlığa seçilmiştir. Ayrıca bir de başkan vekili seçildikten sonra çalışmalara başlanmıştır.

Bu çalışmalar esnasında İşbirliği Komitesi aşağıdaki konuları incelemiştir:

a) Mahallî idareler üzerinde yapılan ankete üye devletlerin verdikleri cevaplar,

b) Anketin ikinci kısmını ilgilendiren 150 bin nüfustan fazla şehirlerin bütçesi bakımından mali analiz metodu.

Bu arada esas olarak şu üç konu üzerinde durulmuştur:

1 — Ülke Amenajmanı (plânlı ve dengeli kalkınma) alanındaki plânların tanzimine mahallî idarelerle bölgesel birliklerin katkıları,

2 — Bölgesel kuruluşlar ve bölgecilik,

3 — Mahallî mâliyeler konusunun tartışılması.

Bu üç konunun incelenmesi için kurulan üç ayrı komite çalışmalarının sonuçları birer raporla İşbirliği Komitesine

sunmuşlar ve bu komite genel kurul halinde raporları görüşmüştür.

Raporlarla anket cevaplarında görülen noksanlıkların ikmalinden sonra tekrar görüşmek üzere gelecek yıl toplantısının Ekim 1970 te yapılması kararlaştırıldıktan sonra toplantı sona ermiştir.

Avrupa Konseyi Mahallî İdareler Komisyonu Toplandı.

Avrupa Konseyi tarafından her yıl toplantıya çağrılan Avrupa Konseyi Mahallî İdareler Komisyonu 13 Kasım 1969 tarihinde toplanmıştır.

İçişleri Bakanlığı Müsteşar Muavini Orhan Erbuğ, Mahallî İdareler Genel Müdürü Sedat Erdoğan ve Tetkik Kurulu Müşaviri ve Mahallî İdareler Avrupa Konferansı (MİAK) İlişkiler Bürosu Sekreteri M. Abdülatif Ömer Evrenselin katıldıkları bu toplantı 2 gün devam etmiş ve şu konular tartışılmıştır :

1 — Bütün mahallî idarelerde bilgi merkez sistemlerinin veya ördinatör merkezlerinin kurulması,

2 — Köylerden şehirlere doğru başlayan muhaceretin mahallî idarelere yüklediği giderler ve bunların tehzizatlanma mâliyesi.

Bu konularla ilgili olarak hazırlanan raporun okunmasını takiben üye devletlerin delegasyonları, bilhassa köylerden şehirlere doğru başlayan mühaceretin nasıl ve ne şekilde durdurulabileceği konusunda hazırlanan raporları tatminkar bulmadıklarından, noksanların ikmal edilmesinden sonra tekrar görüşülmesi ve toplantı tarihinin sonradan tesbiti kararlaştırılarak komisyon çalışmaları sona ermiştir.

Avrupa Konseyi İşbirliği Komitesinin çalışmalarına katılan M. Abdüllatif Ömer Evrensel, komite çalışmalarından sonra, Avrupa Konseyinin ne şekilde çalıştığını mahallinde incelemek üzere 12 gün kadar Konsey merkezi bulunan Starsbourg'ta kalmış ve Avrupa Konseyinin örgütlerini ve çalışma şeklini incelemek fırsatını bulmuştur.

Evrenselin verdiği bilgiye göre, Avrupa Konseyinin nirengi noktaları, Genel Sekreterlik, Genel Sekreterlik Özel Kalemi, Müdürlüklerin Evrak Kalemleri, İdari İşler Müdürlüğü, Politik İşler Müdürlüğü, Ekonomik ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Eğitim, bilgi ve Kültür İşleri Müdürlüğü, Adli İşler Müdürlüğü, Basın ve Yayın Müdürlüğü gibi örgütlerdir.

Sözü geçen bu kuruluşların mahallindeki çalışmaları tetkik

edilerek ayrıca alt kademede bulunan diğer birimlerin de nasıl çalıştıkları görülmüş ve bu hususları etrafı olarak içine alan rapor Bakanlık Makamına sunulmuştur.

Meslek Mensuplarına Fiilî Hizmet Zammı Verilmesi ile İlgili Kanun Tasarısı Çalışmaları

İçişleri Bakanlığı, Meslek Mensuplarına Fiilî Hizmet Zammı verilmesini öngören bir kanun tasarısı üzerinde çalışmalara başlamış bulunmaktadır.

Bakanlığın, 20 Ekim 1969 tarihli onayı ile teşekkül eden bir komisyonca üzerinde çalışmaya başlanılan tasarı hazırlıklarının son safhasına gelmiş bulunmaktadır.

İçişleri Bakanlığı Meslek Mensuplarına çalıştıkları hizmet sürelerine göre hizmet zammı verilmesi ile ilgili ön inceleme ve hazırlıkları yaparak gerekçeli bir kanun tasarısı hazırlamak ve Bakanlık Makamına sunmakla görevli olan komisyon, Mülkiye Müfettişi Naci Doğançay, Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü 3. cü Şube Müdürü Nihat Üçyıldız, Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Araştırma ve Plânlama Şubesi Müdürü Ayla Behlülil ve raportör Ankara Maliyet Memuru Mehmet Ali Türker'den kuruludur,

Muhtelif tarihlerde, Mülkiye Müfettişi Naci Doğançay'ın Başkanlığında toplanan komisyon gerekli inceleme ve araştırmalar sonunda hazırlıklarını ikmal ederek tasarıya nihai şeklini vermiş bulunmaktadır.

Tasarı bu komisyonca yazılı hale getirilip, Bakanlık Makamına sunulacak ve burada diğer eksiklikleri de tamamladıktan sonra Bakanlık Koordinasyon Kurulundan geçerek Bakanlık tasarısı şeklini alacak ve Başbakanlığa gönderilecektir.

Bu yıl yapılan Devlet Lisan imtihanında üç meslektaşımız Muaffak oldu

Her yıl Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Mart ve Kasım aylarında açılan Devlet Lisan imtihanının Kasım 1969 tarihinde yapılanma çeşitli Bakanlık ve Kuruluşlardan katılanlar oldukça kalabalık bir yekûn teşkil etmiştir. Bu arada Bakanlığımız mensuplarından da bu imtihana katılanlar olmuştur.

Alman sonuçlara göre, Mülkiye Müfettişi Seyfettin Naliş Fransızcadan, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlerinden Fikri Gökçeer ve Lapseki Kaymakamı Fahri Yücel Almancadan başarı elde etmişlerdir.

Kendilerini tebrik eder,

başarılarının diğer sahalarda da devamını temenni ederiz.

İçişleri Bakamı Haldun Menteşeoğlu Valiliklere bir Genelge Gönderdi.

İçişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu, 67 il Valisinin adlarına yazılı ilk genelgesini göndermiştir.

İdarenin ve idare sanatının dayandığı temel ilkelerin bir kere daha tanıtılmasına önem verilen bu genelgede, demokratik hukuk devletinin icap ettirdiği kanun hakimiyeti ve idarenin bütün fiil ve tasarruflarının kanuna uygunluğu üzerinde ısrarla durulmakta, bunun yanında kamu yararı olduğu hallerde, icraya hareket serbestisi sağlayan inisiyatif ve takdir yetkisi gibi idare hukukunun geleneksel ve temel müesseselerine müracaatta tereddüt gösterilmemesi hususu telkin ve tavsiye edilmektedir.

Hükümetin, her vakit halkın yanında ve içinde bulunduğunu, onun dertleriyle sıkı sıkıya ilgili olduğunu belirterek mülkî idare kademelerinin varlık felsefesine değinen İçişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu, bu genelgesinde, İdari tasarrufların her şeyden evvel âdil olması, bunun yanında idarenin verimli, sür'atli, etken ve emin uygulamalarla

hizmetleri faaliyet sahasına indirmesi ve intibak ettirmesi gerektiğini, ifade ederek bunun pratik yollarını ve şartlarını, aktif idarenin taşıdığı anlamın mahiyetini, şümül ve ölçülerini açıklamaktadır.

Bununla ilgili olarak denetim ve kontrolün önemine değinen Bakan, denetim ve kontrolün İçişleri Bakanlığınca merkezden de takip edileceğini, bu suretle kademeli ve hiyerarşi esaslarına dayanan yeni bir murakabe düzeninin getirildiğini açıklayarak bu konudaki uygulamanın valilerin illeri dahilinde bulunan ilçe, bucak, kasaba ve köylerde yapacakları denetim sonuçlarını aylık raporlarla Bakanlığa bildirmeleri ve çözüm bekliyen konuların birlikte değerlendirilmesi şeklinde olacağını ifade etmektedir.

Genelgenin bundan sonraki kısmında, idarede dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerine bağlılığın, vatandaşa ciddiyet içinde eşit muamelenin başlıca şiar olması gerektiğine işaret eden Menteşeoğlu, «... Şimdiye kadar olduğu gibi, her çeşit kanunsuz muamelenin, kötüye kullanmanın, rüşvet ve irtikâbın titizlikle karşısındayız; bununla mücadele edeceğiz; bu gibileri takip ve tecziyede en ufak bir müsamaha gösterilmiyecek, bu dürüstlük içinde kanunî görevini yapan her personel ise takdirimizi cel-

bedecektir.» Demek suretiyle idarenin bugün karşılaştığı önemli bir probleme parmak basmakta ve mülkî idare kademelerine düşen görevin cesametini açıklamaktadır.

Emniyet ve asayiş gibi toplumun huzur ve rahatı ile ilgili temel görevlere de temas eden genelgede, mülkî idare amirlerinden olayların takibine önem vermeleri, öncelikle kovalanması gereken olayların sonuca bağlanması için lüzumlu araç, gereç ve personelin hangi maksatlarla, nerede ve nasıl bir istihdam şekli içinde hizmete sokulacağını önceden yapılmış bir plân dahilinde tesbit etmeleri, koordineli bir uygulamanın gerektirdiği şekilde faaliyete geçmeleri, istenmekte, meydana geliş, sebep ve sonuçları ile alâde olaylardan başkalklar gösteren ve devletin güvenliğine müteveccih olup asayişe müessir vakalar grubuna dahil toplum olayları için bu olaylara öncelik vermek ve anlayış ve tedbirli olarak hareket etmek gerektiği belirtilmektedir.

Toplumun önemli bir konusu olan trafik sorununa da temas edilen genelgede, yeni kaynaklar bulununcaya kadar eldeki bütün imkânların valiler tarafından aralıksız bir denetlemenin yürütülmesine tahsis edilmesi öngörülmektedir.

Mülkiye âmirlerinin, içinde yaşanılan yüzyılın beraberinde getirdiği gerçek sorunların bir sonucu olarak ekonomik idarenin de bir temsilci ve yürütücüsü olmaları gereğine değinen genelgede, refah devletini gerçekleştirmek metodlarının plân hedefleri ve Millet Meclisince tasvip olunan hükümet programının çerçevesi dahilinde aynen uygulanması, bunlara ilişkin problemlere, gerek merkezi idarenin taşra teşkilâtı ve gerekse mahallî idareler yönünden koordineli çözüm yollarının bulunması, hedeflerin tahakkuku için gerekli maddî ve manevî seferberlik havasının yaşanması ve bu havanın topluma da aşılması önemli bir görev olarak mülkiye amirlerinden beklenmektedir.

İçişleri Bakanlığı Polis Enstitüsü Hakkında Bir Açıklama yaptı.

Son günlerde basma intikal ettirilen Polis Enstitüsü Yüksek Kısım Öğrencilerinin istekleri ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı bir açıklama yapmıştır.

Yapılan bu açıklamaya göre, Ankara Polis Enstitüsü ve Koleji'nin yüksek kısım İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlıdır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu'nun 18. ci maddesine tevfikân kurulmuş, mesleğe âmir yetiştirmeğe mah

öğrenim kurumudur. Amacı Emniyet Genel Müdürlüğü hizmetlerinde verimli olarak çalışacak kültürlü, karakterli ve disiplinli elemanlar yetiştirmektir.

Polis Enstitüsü Yüksek Kısımına Polis Kolejini bitirerek mesleğe yeni tayin olunan polis memurları ile kadro elverdiği takdirde askerliğini yapmış lise mezunu olan polislerin çağrıldığı belirtilen açıklamada, yüksek öğrenim için Polis Enstitüsü kadrolarına tayin olunmak suretiyle öğrenci hüviyetini ihraz eden ilgililerin 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunu ve ilgili mevzuat muvacehesinde tamamen polis statüsüne tabi polis memurları oldukları, bu itibarla lüzumu halinde devletin silahlı icra ve inzibat kuvveti olarak kendilerine görev tevdi edildiği, öğrenim süresi boyunca aylıklarını tam olarak aldıkları, emeklilik ve kıdem gidi özlük haklarından faydalandıkları, iaşelerinin Enstitü idaresince karşılandığı, ve olanakların elverdiği nisbette yatmalarının da sağlandığı ifade edilmiştir.

Açıklamada, Polis Enstitüsü Yüksek Kısım öğrencileri tarafından bugüne kadar idareye intikal ettirilen konular üzerinde titizlik ve ciddiyetle durulduğu, son defa, 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanunun 26. cı maddesi ile müteakip bazı maddeleri-

sus 3 yıl süreli bir yüksek

nin değiştirilmesini kapsayan ve Polis enstitüsünün akademi haline getirilmesi ile akademik kariyere sahip öğretim üyelerinin tayinlerini sağlayacak nitelikteki kanun teklifinin geçen meclis döneminde idarece hazırlanarak iki milletvekili tarafından Millet Meclisi Başkanlığına sunulduğu ve ilgili komisyona intikal ettirildiği, keza, Emniyet mensuplarının özlük ve sosyal haklarını en iyi şekilde sağlayacak olan «Emniyet Teşkilâtı Mensupları Yardımlaşma Kurumu Kanunu» tasarısının hazırlanıp meclise verildiği, ancak meclisin erken tatile girmesi nedeniyle bu teklif ve tasarının kanunlaşmadığı, yeni çalışma döneminde mevcut usule uyularak bu teklif ve tasarının tekrar meclise sunulacağı, ayrıca Emniyet Teşkilât Kanunun yeniden günün şartlarına göre tedvinini yolunda gerekli çalışmalar yapıldığı, konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, yüksek öğretim kurumlarının da görüş ve mütalâalarına yer verildiğinin bilinen bir keyfiyet olduğu, bütün bu çalışmalara rağmen, öğrencilerin yapılan ikazları dinlemeyip 26 Kasım 1969 tarihinden itibaren derslere girmemeleri üzerine Polis Enstitüsü Yüksek kısmının 5 Ocak 1970 tarihine kadar tatil edildiği belirtilmiştir.

Polis Enstitüsünün yüksek öğrenim veren mevcut diğer o-

kullar ile Anayasanın özerk kuruluşlar olarak nitelendirdiği üniversitelerin dışında özel bir bünyeye sahip olduğunun ifade edildiği açıklamada, mesleğe âmir yetiştiren bu müessesenin yüksek kısmına devam eden öğrencilerin, içinde bulundukları statü icabı, kanunların bekçisi ve meşru devlet nizamının koruyucuları olarak haklı ve kanunî yolların dışında herhangi bir yanlış harekette bulunacaklarına ihtimal verilmemekte olduğu, öğrencilerin sınıflarına girmemek suretiyle meslekî disipline ve enstitü törelerine aykırı hareketlerde bulunmalarının disiplin esası üzerine tesis olunan şerefli polis mesleğinin bünyesiyle asla bağdaştırılmadığı ve hiçbir surette tasvip olunmadığı açıklanmıştır.

Birleşmiş Milletler Interpol İcra Komitesi Toplandı.

Her yıl Mexico City’de yapılmakta olan, Interpol Genel Kongresi bu yıl 14 -17 Ekim tarihleri arasında yapılmıştır.

Türk hükümetini temsil etmek üzere toplantıya Emniyet Genel Müdür Muavini Halit Elver katılmıştır.

Interpol Millî Merkez Bürosu şefi olan Elver, 50 hükümet temsilcisinin katıldığı Narkotik Ko-

mitede, Türk hükümetinin uyuşturucu maddelerin imali, satışı ve kullanılması hususunda aldığı müessir tedbirleri izah etmiş ve genel kurulda Türk hükümeti hararetle tebrik edilmiştir.

Kongrede, Türk delegesi olan Halit Elver, 3 yıl süre ile Avrupa kıt'asını temsil etmek üzere birleşmiş Milletler Interpol icra Komitesi üyeliğine seçilmiştir.

21 Emniyet Müdürü Almanya'ya gitti.

Meslekleriyle ilgili bir takım incelemeler yapmak üzere 21 Emniyet Müdürü 16 Kasım 1969 tarihinde Federal Almanya'ya hareket etmişlerdir.

Genel olarak Türk - Alman Polisinin merkeziyet ve federasyon sistemi dolayısıyla karşılaştıkları güçlükler ve çözüm çareleri konusunda tetkik ve çalışmalar yapmış olan Emniyet Müdürleri Batı Berlinde bir ay kaldıktan sonra dönmüşlerdir.

İstanbul, İzmir ve Ankara kadrolarından seçilerek gönderilen Emniyet Müdürlerinin Almanyada kaldıkları süre içinde yaptıkları zaruri masraflar ile gidiş dönüş yol ücretleri tamamen Federal Almanya Hükümeti tarafından karşılanmıştır.

Türk İdareciler Derneği Bir Kütüphane Kurdu.

Türk İdareciler 'Derneği Yenişehir Çelikkale Sokaktaki

Merkezinde bir kütüphane kurmağa muvaffak olmuştur.

Öteden beri medenî ve kültürel bir ihtiyaç olarak kurulması düşünülen bu kitaplık için ilk nüveyi İl Yıllıkları teşkil etmiştir. Yıllık bastırılan bütün iller Derneğinin bu yoldaki isteğine olumlu cevap vererek birer yıllıklarını kitaplığa göndermişlerdir.

Bundan başka Bakanlıkça şimdiye kadar yayınlanmış bulunan telif ve çeviri kitapların derlenmesine de başlanmış ve bu arada Tetkik Kurulu Başkanlığı şimdiye kadar yayınlamış olduğu eserlerden bir takımını sözü geçen kitaplığa vermiştir.

Diğer taraftan, dernek yetkilileri meslekdaşların da kitap yardımı yapmaları için çağrıda bulunmuşlardır. Kendilerinin telif veya çeviri eserleri bulunan arkadaşların bunlardan birer tanesini kitaplığa hediye olarak vermeleri arzu edilmiştir. Ayrıca ellerinde, kitap, broşür, lügat, ansiklopedi gibi eserler bulunan arkadaşların bunları ithaf ettiklerine dair bir yazı ile kitaplığa göndermeleri halinde kendilerine minnettar kalınacağı yetkililerce ifade edilmiştir.

Ayvalık'ta Türk İdareciler Derneği Tarafından Yapılmasına Başlanan Tesisler İçin Yardımlar Devam Ediyor.

Türk İdareciler Derneği tarafından Ayvalık'ta inşasına baş-

lanan yazlık tesisler için yardım kampanyası hızla devam etmektedir. Bu arada Ankara Valisi Ömer Naci Bozkurt'un Özel İdare Bütçesinden Sosyal Hizmetler Derneğine verilen 40 bin lirayı bu vesile ile Türk İdareciler Derneğine yardım olarak vermesi bütün idareciler arasında memnuniyet yaratmıştır. Büyük ve bütçesi müsait olan illerimiz valilerinden de böylesine olumlu yardımlar bekleriz.

Vali, Kaymakam, Bucak Müdürü arkadaşlarla merkez örgütünde çalışan meslekdaşların yardımları da bu arada devam etmelidir. Bir çok vilâyet valilerinin yaptıkları gibi il ve bağlısı ilçe ve bucakların yardımları toplanıp bir elden gönderilirse bu daha verimli ve faydalı olur. Bu Bakanlıktaki Genel Müdür ve Kurul Başkanları için de yapılması mümkün ve arzulanan bir şeydir. Nitekim bu şekilde yardımları toplatıp verenler vardır.

Bu güne kadar idareci arkadaşların yaptıkları yardımlar 15 bin lira civarındadır.

Öte yandan, Ayvalık tesislerini, meslekdaşlara daha iyi tanıtabilmek amacıyla bir broşür hazırlanmaktadır. Daha önce de hazırlanacağından bahsettiğimiz bu broşür, son şeklini almış olup, yakında matbaaya baskı için verilecektir. Broşür, tesislerin niteliklerini gösterecek, bunlar

hakkında tarihî, coğrafi ve turistik bilgiler verecektir. Ayrıca, iklim özelliklerini, deniz ve kumunun niteliklerini, Ayvalığa ve kampa nasıl gidilip gelineceğini bu broşürlerden öğrenmek kabil olacaktır.

Meslekdaşlara bilgi vermek amacıyla daha önce yapılacağını söz konusu ettiğimiz dinlenme tesislerine ait maket Bakanlığın ikinci kat merdiven aralıklarında meslekdaşların görüşlerine sunulmuştur. Bu suretle yapılan tesislerin daha iyi kavranabilmesi, tesisin küçük bir modelinin görölmesi sağlanmıştır. Ayrıca tesiste yapılan motel odalarından bir tanesinin de maketi yaptırılarak bu arada teşhir edilmiştir.

Sistematik Türk Amme İdaresi Mevzuatı.

İçişleri Tetkik Kurulu Başkanlığı yayınlarından olan eser halen, Dinar Kaymakamı olan, İsmail Güzelış tarafından yazılmıştır.

Kitabın sunuş kısmında da belirtildiği gibi, hukuka bağlı devlet fikrinin en önemli unsurunu kanun üstünlüğü teşkil ettiğine göre kanunları en son değişikliklerine göre bilmek, hareketli ve çeşitli duruma gelmiş olaylar karşısında, yalnız hareketleri başından önlemek ve en âdil

sonuca varmak bakımından büyük önem taşımaktadır.

İşte akradaşımız İsmail Güzeliş idareciyi ve idareyi ilgilendiren konulan sistematik bir şekilde derlemek suretiyle idareciler için çok yararlı bir hizmette bulunmuştur.

Bir el kitabı gibi her vakit başvurulabilecek olan eser 532 sayfa olup, alfabetik sıraya göre dizilmiş 1436 konu ve 265 kanun ihtiva etmektedir.

Kitapta sunuş yazılarından sonra kitabın kullanışı ile ilgili bir açıklama yapılarak kitaptan nasıl yararlanılacağı belirtilmiştir.

Bundan sonra, alfabetik arama cetveli konmuştur ki burada alfabetik sıraya göre idare ile ilgili 1436 konu yer almıştır.

Kanun metinleri başlığı altındaki kısma ise 1376 adet kanun maddesi konmuştur.

Kitapta adı geçen kanunların alfabetik dizilişleri kısmına, kanunların yer aldığı düstur ve resmî gazetelerin sayfa, tarih ve numaraları dercedilmiştir.

Kanunların kabul ve resmî gazetede ilân tarihleri, kitapta bulundukları sayfaların numaraları ise, kitapta adı geçen kanunların numara ve tarih sıralarına göre dizilişleri kısmına konmuştur.

Böyle kıymetli bir eseri türk idarecisine kazandıran arkadaşımızı kutlar bu yoldaki başarısının diğerleri ile birlikte devamını temenni ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Şerhi ve Uygulanması

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyelerinden Dr. Özkan Tikveş tarafından yazılan «Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Şerhi ve uygulaması» adlı eser 352 sayfa olup Anayasa'dan başka Anayasa Mahkemesi Kanununu da içine almaktadır.

Kitabın tanıtma yazısında da belirtildiği gibi, Anayasa'nın bütün hükümlerinin açıklandığı kitap Anayasa'nın kolayca anlaşılması amacıyla yazılmıştır.

Kitapta, Anayasa'nın her maddesinin önce metni verilmiş, onun hemen altındaki açıklama bölümünde, maddenin gerekçesi yer almıştır. Ayrıca maddede geçen kelimelerin anlamı üzerinde durulmuştur. Diğer taraftan gerekli yerlerde Kurucu Meclis görüşmeleri ve hemen hemen her maddenin uygulanışı açıklanmıştır. Bu açıklamalar yapılırken, başta Anayasa Mahkemesi Kararları olmak üzere, Danıştay Yargıtay, Askerî Yargıtay İçtihatlarıyla Yüksek Seçim Ku-

rulu ilke kararlarından geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Ayrıca, her maddenin altında yer alan Bibliyografya Bölümünde, ilgili yayınların künyeleri gösterilmiştir. Bu arada Anayasanın tümünü ilgilendiren kitap ve yazılar bir liste halinde topluca sunulmuştur. Kitapta Anayasa Mahkemesi kanunu ile birlikte Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü ve yönetmelik metinleri gerekli açıklamalarla beraber ek kısım halinde yer almıştır.

Türk Anayasa Hukukunun ve siyasi hayatı ilgilendiren başlıca konuların yer aldığı kitapta, konular incelenirken bilimsel objektiflikten ve tarafsızlıktan sapılmamıştır. Anayasa hükümleri Türkiye'nin hukukî ve fiili gerçekleri gözönünde bulundurularak, her çeşit önyargı ve ideolojik görüş açılarından sıyrılarak işlenmiş ve açıklamalar böylece kaleme alınmıştır.

Sayılan bu özellikleriyle eser idareci ve tatbikatçılarımızın istifade edebilecekleri niteliktedir.

Eserin bedeli 25 lira olup edinmek isteyenlerin Posta ile ödemeli P.K. 14 Beyazıt/İstanbul adresine yazmaları gerekmektedir.

Açıklamalı ve Uygulamalı Bina Vergisi ve Katmaları

Vergiler Temyiz Komisyonu Baş rapörtörü Tevfik Ünal, Mülkiye Müfettişi H.Kâşif Ünal ve Hâkim M. İlhan Ünal'ın birlikte hazırladıkları «açıklamalı ve Uygulamalı Bina Vergisi ve Katmaları» adlı kitap 479 sayfa olup dört kısımdan ibarettir.

Birinci kısımda, Bina Vergisi ve katmaları olan Buhran Vergisi, Savunma Vergisi ve Temizleme ve Aydınlatma Resmi ile ilgili en son değişiklikleri de kapsayan kanunlar, tüzük ve Halk Konutları Standartları ile Bina Vergisi Defter ve Muamele Talimatnamesi gibi konular yer almıştır.

Bina Vergisi, Buhran Vergisi, Savunma vergisi ve Temizleme ve Aydınlatma Resmine ilişkin açıklama ve uygulamalar kitabın ikinci kısmında belirtilmiştir.

Kitabın Üçüncü kısmı, Bina Vergisi ve Katmalarının hesaplanması, tahakkuku, tahsili, payların ayrılması ve dağıtımı ile mükelleflerin yükümlülüklerine ve haklarına tahsis edilmiştir.

Bina Vergisi ve Katmalarına ait açıklama ve uygulama ile ilgili belli başlı genelgeler, Vergiler Temyiz Komisyonu ve Danıştay kararları ise kitabın son kısmını teşkil eden Dördüncü kısımda incelenmiştir.

Kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, Bina Vergisi ve Katmaları bu güne kadar çeşitli şekilde değiştirilmiştir ve uygulamalara bir takım yenilikler getirilmiştir. Bu durumda, kanun uygulayıcılarının ve kontrol makamlarının görevlerini kolayca yapmaları, idarelerle mükelleflerin çeşitli anlaşmazlık ve zararlara muhatap olmamaları ancak değişiklikleri ve uygulamadaki yenilikleri bilmeleriyle sağlanabilir. Muhtelif mercilerin fuzuli meşguliyetleri bu kitap vasıtasıyla önlenebileceği gibi, kanun yollarına başvurmak isteyenlere de yardımcı olunabilecektir.

Bütün gerçek ve tüzel kişileri ilgilendiren ve yukarıda belirtildiği gibi çeşitli zamanlarda yapılan ek ve değişikliklerle oldukça karışık bir duruma giren Bina Vergisi ile buna bağlı olarak tarh ve tahsil edilen İktisadî Buhran Vergisi, Savunma vergisi ve Temizleme ve Aydınlatma resmine ilişkin hususları bir arada tetkik etmek ve bulmak fırsatı veren eser idareci ve tatbikatçılarımız ve ilgililer için her vakit başvurulabilecek niteliktedir.

Bedeli 35 lira olan kitaptan almak isteyenlerin yazarlarından temin etmeleri mümkündür.

POLITICS AND GOVERNMENT IN TURKEY C.H. DODD

**(The University Press,
Manchester, 1969)**

«Türkiye’de Politika ve ‘Devlet İdaresi» konulu, ilgi çekici ve değerli bir eser, Manchester Üniversitesi tarafından yayınlanmış bulunuyor. Eserin yazarı Mr. C.H. Dodd, halen aynı üniversitede öğretim üyesidir ve 1960 - 63 yılları arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Dekan ve Misafir Profesör olarak görev yapmıştır. Daha sonraki yıllarda da birkaç defa Türkiye’yi ziyaret etmiş olan Mr. Dood, eserine, Türkiye’ye ilk gelişinden sonra başlamıştır. Böylece, Yazar, içinde bulunduğu bir çevreyi ve yaşadığı dönemi incelemek fırsatını kaçırmamış ; Türkçeyi özellikle kendi uzmanlık alanında - iyi okuyabilmesi sayesinde, birinci - el kaynaklardan yararlanabilmiş; bu arada, siyâsî olayların tanınmış isimleriyle görüşmeler yapmayı da ihmal etmemiştir. Bu gerçek, eserin sonundaki «seçme bibliyografya» ya bakınca açıkça görülüyor: Yazar, günlük gazeteler ve dergilerden tutunuz da siyâsî partiler yayınları, resmî kaynaklar, Türkçe ve yabancı dilde yayınlanmış eser ve ilmi makale ne varsa, hepsinden - imkân nisbetinde - faydalanma-

ya çalışmış. Kitabın çeşitli kısımlarından verilen istatistik tablolar da faydalı olmuştur.

Eserin plânı ve muhtevası şöyledir: 320 sayfalık metnin ilk 51 sayfası (Bölüm I) bir giriş mahiyetindedir. Burada Osmanlı idaresinin gelenek ve icraatı ile, kuruluşundan 1960'a kadar Cumhuriyet döneminin genel karakteristiği özetleniyor. Daha sonraki bölümde (Bölüm II, ss. 53-103), 1961 - 65'lerin koalisyonları ile, askerî idareden sivil idareye geçişin siyasî bir icmalî veriliyor.

Kitabın ilk iki bölümden sonra gelen üçte ikisi, hemen hemen iki eşit parçaya bölünmüş: bunlar da siyasî bünye ve idare üzerine. Siyasî Teşkilât başlıklı III. Bölümde (ss. 105 - 220), Anayasa, siyasî partiler, baskı grupları, seçimler, parlamento, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu inceleniyor. IV. Bölüm (ss. 221 - 305), idare'ye ayrılmış. Bu başlık altında İdarî yapı, görevler

ve dağılışı, İdarî reform ve personel idaresi gibi konular yer alıyor. Bunlar da bir «Sonuç» izliyor.

Mr. Dodd'ın eseri, sadece bir referans kitabı olmaktan öteye gitmeyi başarabilen bir çalışma. Konuya yaklaşımında, Türkiye'ye karşı ard - düşünce veya peşin ve sathî hükümlere bağlanmamak isteyen bir iyi niyet görülüyor. Siyasî bünyemiz ve devlet idaremiz üzerindeki görüşlerinde İlmî ve objektif kaldığı söylenmelidir. Türkiye'nin dünkü, yakın geçmişteki ve bugünkü siyasî ve İdarî mekanizmasını ve özelliklerini tahlil eden bir eseri, herkesin aynı derecede beğenebileceğini beklemek her halde kolay değildir; fakat, muhakkak ki bu etüd, aydınların ilgilenebileceği ve faydalanabileceği bir eserdir. Ve bu bakımdan da başarılıdır. Yazarı, tebriğe hak kazanmıştır.

Dr. Tahir Aktan

TÜEK
İDARE DERGİSİNİN
315 - 320 Sayılı Nüshalarında Yayınlanan Yazıların Konularına Göre
FİHRİST
315 Sayılı Dergi :

Sayfa	Yazının adı	Yazarı
TETKİKLER		
3	İdare Âmirleri ve Türkiye’de Kooperatifçilik.....	Sabahattin ÇAKMAKOGLU
18	İsviçre Jandarması	Hüseyin IŞIK
25	Danıştayın Önemli Bir Kararı	İhsan OLGUN
32	Macgiavelli	A. Şerif ONARAN
52	Türkiye’de Metropoliten Problemleri.....	Orhan ZAİM
TERCÜMELER :		
68	Fransa’da Bölge İdareleri Tarihçesi	Cengiz Bayurdoğdu
80	Fransa’da Kamu Görevi	Mehmet TARCAN
97	Devlet Metropoliten Şehir Kuruluşu Kanun Tasarısı.....	Orhan ZAİM
108	Göynücek İlçesi İdarî Coğrafyası	Orhan AYKAN
121	Kararnameler	
129	Bibliyografya	
133	Haberler	Yiğit KIZILCAN
161	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	

316 Sayılı Dergi :

TETKİKLER :		
3	Yüksek Seçim Kurulunun İdare ile İlgili Bazı Kararları Üzerine.....	Fethi AYTAÇ

Sayfa	Yazının adı	Yazarı
40	Toplu İş Sözleşmeleri ve Bu Konuda Valilerimize Düşen Görevler	Arif BAŞARAN
55	Trafik Kontrol Görevlerinde Fransız Jandarması	Hüseyin IŞIK
63	D. Cedveline Tabi Personel İle Yevmiyeli Personelin İzinleri Hakkında Danıştay Görüşü ...	İhsan OLGUN
66	Filimlerin ve Filim Senaryolarının Kontrolunda Devlet Sistemi	A. Şerif ONARAN
85	Büyük Londra İdaresi (Metropoliten) Üzerinde Bir İnceleme	Şerif TÜTEN
TERCÜMELER :		
97	Strasbourg Kararları	M. A. Ömer EVRENSEL
125	İmranlı İlçesi İdarî Coğrafyası	Ali İlter TANER
	Kanunlar : Mülki İdare Amirliği Tazminatı Hakkında	
134	Bibliyografya	
141	Haberler	Yiğit KIZILCAN
317 Sayılı Dergi :		
TETKİKLER :		
3	Türkiye’de Personel Reformu	Tahir AKTAN
14	Mahallî İdarelerimize Yapılan Haksızlık Giderilmelidir	Fethi AYTAÇ
22	Çeşitli Kanunlara Göre Yapılan Toplantılar ve Bu Toplantılara Gönderilen Hükümet Komiserleri	Mustafa BEZİRGAN
38	Filim ve Filim Senaryolarının Kontrolunda Şahıs Bakımından Kayıtlamalar	A. Şerif ONARAN
72	Şişen Piramit	Doğan PAZARCIKLİ

Sayfa	Yazının adı	Yazarı
77	Uzay Araştırmalarında Ütopik Görüş Üzerinde Bir Deneme	Ergün TEZEL
	TERCÜMELER :	
81	Fransa'da Senato ve Bölge Düzeninde Yapılması Öngörülen Reform	Nurettin ALAGÖK
99	Jandarma	Hüseyin IŞIK
106	Kamu Kuruluşlarında İnsan Kaynağı	Şerif TÜTEN
123	Kelkit İlçesi İdarî Coğrafyası	Güngör ERDOĞAN
138	Kararnameler	
140	Haberler	Yiğit KIZILCAN
	318 Sayılı Dergi :	
	TETKİKLER :	
3	Hukumumuzda Kumar Hükümleri ve 1072 Sayılı Yasa	Ali BAYKAL
18	Muhtar ve İhtiyar Meclisi Üyeleri Seçimi ve İdarecileri İlgilendiren Önemli İstişarî Bir Mütalâa	İhsan OLGUN
25	1967 Sivas Yıllığı Üzerinde Görüş ve Düşünceler	B. Sıtkı ORANSAY
39	Metropolitan İdarenin Özellikleri ve İstanbul ve İzmir Metropolitan Belediye İdareleri Ön Araştırması Hakkında Açıklama	Şerif TÜTEN
63	Fransa Devlet Şûrasının Teşkilâtı ve Çalışma Şekli	Orhan TÜZÜMEN
	TERCÜMELER :	
75	Fransa ve Belçika İdare Âmirlerinin Statüsü	
102	Toronto Metropolitan Metropolis Alan Sorunlarına Yeni Bir Cevap	A. Şerif ONARAN İstemihan TALAY

Sayfa	Yazının adı	Yazarı
113	İtalya'da Komün İdaresi ve Hükümetin Kontrolü	Mehmet TARCAN
130	Plânlama ve Metropoliten İdare	Şerif TÜTEN
140	Yahyalı İlçesinin İdarî Coğrafyası	Kutlu AKTAŞ
149	Yönetmelikler	
151	Haberler	Yiğit KIZILCAN

319 Sayılı Dergi :

TETKİKLER :

3	Toplum Kalkınması Açısından Halkla Temas Teknikleri	Arslan BAŞARIR
23	Belediye Meclisinin Feshi İçin Danıştayın Aradığı Hukukî Ölçüler	İhsan OLGUN
37	İdarî Coğrafya Araştırması	Ülkü ŞUVAĞ
52	Turizm ve İdarecinin Rolü	M.Sabri YORULMAZ

TERCÜMELER :

81	Toronto Metropoliten İdaresi	İstemihan TALAY
100	Kaynarca İlçesi İdarî Coğrafyası	Ahmet YILDIRIM
117	Kararnameler	
122	Haberler	Yiğit KIZILCAN

320 Sayılı Dergi :

TETKİKLER :

3	Mahallî İdarelerimizin Ciddî Bir Sorunu: Ortak Anlayış Eksikliği	Fethi AYTAÇ
22	Adalet Binaları	Ali BAYKAL
26	Devlet ve Din	A.Pulat GÖZÜBÜYÜK

Sayfa	Yazının adı	Yazarı
36	İdarî Kuruluşumuzun Ana Sorunları	İsmail GÜZELİŞ
38	Köy Elektrifikasyonu Hakkında	Adnan KIZILDAĞLI
64	Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğü'nün Değiştirilmesi ve Getirdiği Yenilikler	İhsan Olgun
69	Sivas ve Kapadokya Üzerinde Bir Araştırma	B. Sıtkı ORANSAY
100	Türk Tezkiye Sisteminin Eleştirisi ve Türkiye İçin En İyi Tezkiye Sistemi ...	Ünal ÖZGÖDEK
108	Anayasa Mahkemesi ve İdare	F. Demir YAŞAMIŞ
TERCÜMELER :		
129	Az Gelişmiş Ülkeler	Kâmil DEMİRCİOĞLU
146	İtalya'da Bölgesel İdare Sistemi	Mehmet TARCAN
161	Kararnameler	
163	Haberler	Yiğit KIZILCAN

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllıkı	:500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllıkı	: 750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ

A — Türkiye'de :

Bulunan yerin Malsandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara
adresine gönderilmelidir.

B — Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya, banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda, hazırlanacak etüdler kabul olur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 25, 25 sahifeyi, geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmiyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolummayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü**'ne müracaat edilmelidir.

Sahibi : İçişleri Bakanlığı

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden İdare Mes'ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**

BORDEAUX ŞEHİRSSEL TOPLULUĞU

27 KOMÜN

